

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

VİLÂYETNÂME

MANÂKIB-I HÜNKÂR HACI BEKTÂŞ-I VELÎ

ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI

İnkılâp Kitabevi

Dizgi:
VARLIK / Moonstar Grafik

ANKA OFSET A.Ş.
Coğaloğlu Cemalettin Paşa Sok. No. 24
İSTANBUL — 1990

MANAKIB-I HACI BEKTÂŞ-I VELÎ “VİLÂYET-NÂME”

Hazırlayan:
Abdülhakî GÖLPINARLI

İNKILÂP KİTÂBEVİ
YAYIN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Ankara Caddesi No: 95 - 34410 İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

Ön - Söz	VII
Manâküb-ı Hacı Bektaş-ı Velî	1
Hacı Bektaş'ın soyu	1
Lokmân-ı Perende'nin Hacı Bektaş'a "Hacı" demesi	5
H. Bektaş'ın Horasan pirlerine nişan göstermesi	7
Susam yaprağı üstünde namaz kılması	8
Kutbeddin Hayder'in Bedahşan savaşı	9
H. Bektaş'ın Rûm'a gelmesi	14
H. Bektaş - Tapduk Emre	21
H. Bektaş - İbrahim Hacı	21
H. Bektaş - Bahâeddin Bostancı	22
H. Bektaş - Erenlerden biri	23
H. Bektaş Sineson köyünde	23
Kavgacı köy	24
H. Bektaş Açıksaray köyünde	24
H. Bektaş Sulucakaraöyük'te	26
H. Bektaş - Nureddin Hoca	28
H. Bektaş - Buzağılar	30
H. Bektaş - Beştaşın tanıklığı	31
H. Bektaş - Elmalar	32
H. Bektaş - Kara Fakı	33
Ayakları kayaya gömülüyor	33
Taşı kesiyor	34
Buğdayı, mercimeği taş yapıyor	34
Bir erkeğin doğurması	34
Bir avuç unla kırk gün ekmek pişirmek	35
Hırkadağı	35
Kızılca Halvet	36
H. Bektaş - Akçakoca	37
Çilehâneye pencere açışı	37
Necmeddîn-i Kübra - Kâvus Han, Karadonlu Can Baba	38
Tatarlar - Huy Ata	43
Saru Saltuk	44
Hacı Bektaş - Tapduk Emre ve Yunus	47
H. Bektaş - Mevlânâ	48
H. Bektaş - Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî	49
H. Bektaş - Ahî Evren	49
H. Bektaş - Çırak	53
H. Bektaş - Seyyid Sâlih	53
H. Bektaş - Bostancı Baba	54

H. Bektaş - Müslüman keşiş	55
H. Bektaş - Molla Sadeddin	55
H. Bektaş - Kadıncık Ana	63
H. Bektaş - Gaib Erenlerle	64
H. Bektaş - Çoban	65
H. Bektaş - Dirilen çocuk	66
H. Bektaş Gemiyi kurtarıyor	68
H. Bektaş - Kara Reis	69
H. Bektaş - Seyyid Gazi	70
H. Bektaş - Osmancık	71
H. Bektaş - Hızır Peygamber	75
H. Bektaş - Emir Cem Sultan	75
Çörek getiren	76
Güvenç Abdal destanı	76
Halifeler: Cemal Seyyid	79
Saru İsmâil	80
Kolu açık Hacım Sultan	81
Rasul Baba	86
Pir Ebi Sultan	86
H. Bektaş'ın vasiyeti ve ölümü	88
Ölümünden sonraki kerâmeti, Türbenin kuruluşu	89
Kubbenin kurşunlanması	90
Bitim	90
Açıklama	98
Vilâyet - Nâme'de geçen terimler	137
Sözlük	145
Bibliyografya	150
İndeks	155

ÖN-SÖZ

I

VİLÂYET - NÂME NASIL BİR ESERDİR?

Yayınladığımız "Manâkıb-ı Hacı Bektâş-ı Veli", yahut öbür adıyla "Vilâyet Nâme-i Hacı Bektâş-ı Veli", dine dayanan Türk edebiyatındaki zincirin âdeta bir halkasıdır. Bu zincir, "Kitâbı Dede Korkut"la başlar. Hamza - Nâme, Kitâb-ı Ebâ - Müslim, Battâl Gazi ve Dânişmend Gazi destanları, Saltuk - Nâme adlı kitaplarla yürür, "Otman Baba Vilâyet - Nâmesi"nden (Vilâyet - Nâme-i Şâhi) sonra Hacı Bektâş-ı Veli Vilâyet - Nâme'sini verir; bu eserden sonra da Hacı Sultan, Abdal Mûsa, Seyyid Ali Sultan, Demir Baba Vilâyet - Nâme'leri gibi küçük eserlerle tamamlanır.

Adlarını sıraladığımız kitapların bâzılarında ayrı özellikler yok değildir. Meselâ Dede Korkut hikâyelerinde dini, asli unsur sayamayız. Kitaptaki hikâyeler, daha ziyade hayatidir, beşeridir. Hamza - Nâme, Ebâ Müslim, Battâl Gazi, Dânişmend Gazi destanları, tamamıyla dini olmakla beraber bunlardaki asli unsur, kahramanlıktır. Otman Baba Vilâyet - Nâmesi, bizzat Otman Baba'ya ulaşan, onunla birçok yerleri gezen dervişlerinden Küçük Abdal tarafından yazıldığı için daha ziyade görgüye dayanır ve çağında, bilhassa Rumeli'deki yaşayışı âdeta canlandırır. Fakat bu özellikler, söylediğimiz kitapları aynı seriden ayırmaya, aynı zincirden koparmaya sebep olacak kadar kuvvetli değildir. Çünkü Otman Baba Vilâyet - Nâmesi'nde de, Saltuk - Nâme'de de kahramanlık unsuruna büyük bir önem verilmiştir. Meselâ Saltuk Nâme'ye göre Saltuk, Seyyid Battâl Gazi soyundandır, onun Işkır adlı atını bir mağarada bulmuştur (bakınız, Abdülbâki Gölpınarlı: Yunus Emre - Hayatı, İst. İktbal Kitabevi - 1936, s. 257). Battâl Nâme'ye göre ise bu at, Hamza-i ba safâ'nın atıdır. Seyyid Battâl Gazi'nin babası Husayn Gazi, bu atla beraber Hamza'nın gürzünü, İshak Peygamber'in çukalını, Davud'un zırhını; gördüğü bir rüya üzerine; henüz doğmamış olan oğluna vermek için bir mağarada bulmuş, oğlu doğunca da bu emanetler, sahibine malolmuştur (Battâl - Nâme, İst. Üniv. K. Türkçe yazmalar, No. 6353, 3. b 4. a). Saltuk Baba da Seyyid Gazi gibi savaşlarda bulunur, düşmanları kırar, keşiş kılığına girer, kâfirleri aldatır, arada bir âşık olur (Yunus Emre Hayatı, s. 253 - 266). Saltuk - Nâme, doğrudan doğruya, Dânişmend - Nâme gibi Battâl Nâme'nin bir zeylidir.

Hacı Bektâş-ı Veli Vilâyet - Nâmesi'ne göre de Hacı Bektâş, Seyyid Gazi'yi

ziyaret etmiş, hattâ mezarı o vaktek şüpheliyken onun ziyaretiyle gerçekleşmiş, bu mezar hakkında kimsenin gönlünde bir şüphe kalmamıştır (metin, 163. a ve devamı). Seyyid Gazi'ye, "Esselâmü aleyküm suyun başı" diye selâm veren Hacı Bektâş, ondan, "Aleykümüsselâm ilüm şehrüm" diye cevap almıştır (165. a). Gene bir ziyaretinde Seyyid Gazi'nin bânını, yâni maneviyeti, Hacı Bektâş-ı sığın şeklinde karşılamıştır (194. a).

Vilâyet - Nâme'de Hacı Bektâş'ın Kutbüddin Haydar'ı tutsaklıktan kurtarışı, Bedahşan ilini zaptedişi kahramanlık unsurunun da ihmal edilmediğini gösterir. Hâsılı Hacı Bektâş Vilâyet - Nâmesi, Hamza - Nâme, Müslim - Nâme, Batâl Gazi, Dânişmend Gazi destanları ve Saltuk - Nâme gibi epik edebiyatımızda din tesiri altında meydana gelmiş eserlerden biridir.

Bu hükme vardıktan sonra bu eserlerdeki müsterek esasları tesbit edebiliriz:

1) Bu kitaplar, Otman Baba Vilâyet - Nâmesi müstesna, dilden dile düşen, ağızdan kulağa ve hâfızaya giren, çoğu olağanüstü olayların, kahramanın ölümünden bir hayli zaman sonra birisi tarafından kaleme alınmasıyla meydana gelmiştir.

2) Otman Baba Vilâyet - Nâmesi de dahil, bu kitaplardaki dil, devirlerinin halk dilidir. Arapça, Farsça kelimeler, hele terkipler, pek azdır; bunlarda ancak klişeleşmiş, halk diline girmiş kelime ve terkiplerdir.

3) Tahkiye tarzı tamamıyla halk hikâyecilerinin, halk masalcılarının tahkiye tarzıdır.

4) Olaylarda masal unsuru hâkimdir. Kahramanın bir bağırışıyla yüzlerce binlerce kişi ölebilir. Eren, denize seccadesini, yahut postunu serip üstüne oturur, karşıya geçer. Geçince de seccadesini, postunu, bir ucundan tutup silker, omuzuna atar, yürür gider. Sırası gelince doğan, şahin, güvercin donuna girer, ıcağı edince silkinir, insan olur. Bir anda, birçok yerlerde görünür. Vakit namazını Kâ'be'de kılar, göz yumup açındayadek bulunduğu ile döner. Ateşe girer, yanmaz. Suda kaynar, ölmez. Taşa basar, ayakları gömülür, iz olur. Gerekirse taşı hıyar gibi keser, dağı saman çöpü gibi nefesiyle uçurur. Kayayı hamur gibi yoğurur, oturduğu yerde başını hırkasının içine çeker, denizdeki gemiyi kurtarır; yenlerini silker, diri balıklar düşer, şüphe edenler donakalırlar. Taşlar kerametine tanıklık eder, hayvanlar keremiyle dile gelir, kayalar yürür. Yırtıcı hayvanlar, onun bir bakışıyla ya râm olur, ya taş kesilir. İradesi, tabiat kanunlarının üstündedir. Dileğiyle olmayacak şeyler olur. Zaman içinde zaman, mekân içinde mekân yaratır. Ona göre yok, yoktur, olmaz, olmaz. Onun doğuşu bile bir kerametın sonucudur, ölümüyse âdeta uyumaktan ibarettir.

5) Bütün bu olağanüstü olaylar, müsbet düşünemeyen insanın dileyip yapmadığı şeylerdir. Bu bakımdan bir ere ne atfedilen keramet, bir başkasına, diğer bir ere ne, bir başka veliye de atfedilebilir. Olay, ya aynıdır, yahut pek az değişir. Yalnız yer ve şahsiyetler aynı değildir; aradaki fark bu kadardır. Bu ayniyette mezhebin, hattâ dinin hiçbir ilgisi yoktur. Hristiyan azizi de ejderha öldü-

rür, Müslüman azizi de, Budist azizi de. Hristiyan azizi de şu veya bu hayvanın donuna girer, Müslüman azizi de, Budist azizi de. Hepsini denizden geçer, havada uçar. Bu olağanüstü olayları ören, din, mezhep değildir. İptidai düşüncedir, metafizik inançtır, refah ve huzur dileğidir, çocukça istektir. Bu hususlarda da kişiöglü, kim olursa olsun, nerede olursa olsun, nerede ve hangi dinden bulunursa bulunsun, iptidai devirlerde aynı düşünceye sahiptir, aynı inanca bağlıdır, aynı şeyleri ister.

6) Otman Baba Vilâyet - Nâmesi müstesna, bütün bu kitaplarda zaman ve mekân kaydı yoktur. Çeşitli zamanlarda yaşayan, birbirlerini görmelerine imkân bulunmayan kişiler, aynı zamanda, aynı mekânda haşır neşir olurlar. Bu, bizim erenlerde böyle olduğu gibi Hristiyan, yahut Budist azizlerinde de böyledir. Çünkü dediğimiz gibi düşünce müsbet değildir, inanç fizik üstüdür, dilek çocukcadır; elbette sonuç aynı olacaktır.

Altı maddeyle hulâsa ettiğimiz iç ve dış örgü, adlarını sıraladığımız kitapların hepsinde aynıdır; ancak işaret ettiğimiz gibi Otman Baba Vilâyet - Nâmesi, kendi dervişi Küçük Abdal tarafından yazıldığı için bu kitapta gene olağanüstü olaylar bulunmakla beraber tarihi bakımdan o derece aşırı hatalar, ayrı yerlerde ve ayrı yüzyıllarda yaşayan erenlerin aynı yerde ve aynı zamanda haşır neşir oluşu gibi akla sığmaz şeyler yoktur.

Bütün bu sözlerden sonra şu soruyu sorabiliriz:

Bu kitaplarda doğru bir şey yok mu? Tarih bakımından bu kitaplardan faydalanamaz mıyız?

Bu soruya şöyle cevap verebiliriz:

Bu kitaplardaki olayların bir çoğu, olmayacak şeylerdir. Çocukça, safça düşüncenin mahsulüdür. Meselâ, Battâl - Nâme'de, Muhammed Peygamber'in alemdârı Abdülvehhab Gazi, birgün Peygamber'in tükürüğünü yutuyor. Fakat tükürük boğazında âdeta bezleşiyor, yutamıyor, orada kalıyor. Aynı zamanda Peygamber, ona bir de mektup veriyor. Benim soyumdan Seyyid Battâl'a bu emanetleri teslim et diyor. Abdülvehhab, Hamza'nın atını, güzünü, İshak Peygamber'in çukalını, Davud'un zırhını da alıyor (Battâl Gazi Destanı, Üniv. nüs, 2. a - 4. b). Uzun yıllardan sonra bunları ve Peygamber'in ağzının yârini, yâni tükürüğünü Seyyid Battâl'a teslim ediyor (aynı, 19. a - b). Aynı menkabe, gûya gene eshaptan olan Arslan Baba'yla Ahmed Yesevi arasında geçer. Peygamber, cennetten gelen hurmalardan birini Arslan Baba'nın ağzına verir, ağzının yârini de sunar, bunları Hâce Ahmed'i Yesevi'ye ulaştırmasını tenbih eder, onu nasıl bulacağını da bildirir. Vakti gelince Arslan Baba, bu emanetleri Hâce Ahmed-i Yesevi'ye ulaştırır (M. Fuat Köprülü: Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 32 33).

Olağanüstü olaylar, ayrı çağlarda, ayrı yerlerde yaşamış erenlerin buluşup görüşmeleri, tarihe uymasına imkân bulunmayan şeyler, bu kitaplarda en çok rastlanan şeylerdir. Fakat yaşayan, devrinde tanınan, sevilen, sayılan bir erenin adına örülen bu epik eserlerin bir târihi yönü de vardır. Hem de bu tarih, mese-

İlâ eski Hind - İran'da, göğün gözü, oğlu, bâzı kere özü olan Yem'in, mitolojik İran tarihinde Cem - Cemşid olarak meydana çıkışı gibi tarihten önceki çağlara ait değildir; o eren, yaşadığı çağ, ilgili olduğu erenler ve olaylar, tarihin çerçevesi içindedir. Bu bakımdan bu eserler, tarihe de faydalı olabilir ve bunlardan faydalanmak imkânı vardır. Ancak şunu bilhassa söyleyelim ki bu çeşit epik eserler, ne gibi bir bilgi verirlerse versinler, önce inanmamak, sonra bu bilgiyi, o devrin, yahut o devre yakın devirlerin târihi kaynaklarıyla karşılaştırmak, çok sıkı bir eleştirmeye tâbi tutmak gerektir. Hattâ yalnız bu kitapları değil, artık epik eserlerin tarihe malolduğu, fakat müsbet düşüncenin ve eleştirmenin henüz benimsenmediği tarihi devirlerde meydana gelen menkabe kitaplarının verdiği bilgilerde bile bu metoda riayet edilmezse varılacak sonuçlar yanlış, verilecek hükümler indî ve saçma olur. Eflâkî Ahmed Dede'nin "Manâkıb-ı al-Arifin"i bile, çeşitli kaynaklarla, hele Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled tarafından yazılmış olan "İbtidâ - Nâme"yle Mevlânâ'nın babası Sultân-al-Ulemâ'nın "Maârif"iyle, Şems'in "Makaalât"iyle, o çağlarda yazılmış tarihlerle karşılaştırmadıkça, sıkı bir tarihi eleştirmeye tâbi tutmadıkça lâyük olduğu değeri kazanamıyor. Çünkü Sultân-al-Ulemâ'nın "Maârif"de anlattığı bir ruya, Sipehsâlâr'la bu kitapta yüzlerce velinin aynı gecede Peygamber'i görüp ondan, Muhammed Bahâeddin, Sultân-al-Ulemâ'dır sözünü duyduğu, sabahleyin hepsinin de bunu bildirmek için Sultân-al-Ulemâ'nın huzurunda buluştuğu, ruyalarını, onlardan önce Sultân-al-Ulemâ'nın haber verdiği şekline girmiştir (Abdülbâkî Gölpinarlı: Mevlânâ Celâleddin, II. basım, s. 34 - 35).

Eflâkî, Mevlânâ'yı görenlerin rivayetlerine dayanıyor; bu doğru. Fakat şu da doğru ki rivayet inanca dayanmada, inanç rivayeti doğurmada, süslemeye; böylece inanç da rivayete dayanmada ve ortaya kasdi olarak meydana gelmeyen bir fâsid daire çıkmada. Meşhurdur, şeyhefendi demişler, uçuyormuşsunuz. Şeyh, vallâhi demiş, biz uçmayız, dervişler uçar (Manâkıb-al-Arifin'in ilmi bir gözle, müsbet bir görüşle nasıl ince elenip sık dokunarak tarihle karşılaştırıldığını anlamak için Tahsin Yazıcı'nın tercemesindeki "Önsöz"e bakınız, s. V CXIV).

Uzağa gitmeye ne hacet? 1735 de ölen Sâkîp Mustafa Dede bile "Sefine-i Nefise-i Mevleviyyân"da, her duyduğu rivayete inanma yüzünden bilmeyerek öylesine hatalara düşmüştür ki "Mevlânâ'dan sonra Mevlevilik" adlı eserimizi yazarken onun, kendinden öncekilere inandığı gibi biz de ona inansaydık yanlışlık (Mevlânâ Celâleddin, II. basım, Sefine'yi tenkid, s. 111 - 114).

Peki, yazılı olan, yahut ağızdan nakledilen rivayetlere dayanan, hattâ görgüyü temel tutan eserlerde bile inancın tesiri, insanı yanılmaya götürüp dururken yüzyıllar boyunca olağanüstü olaylara olağanüstü olaylar eklene eklene meydana gelen bu eserlerde gerçek hissesi de var demek. Şüphən olmasın aziz okuyucu, her masalda halkın bir dileği, bir görüşü, bir duyusu, hele bir anlayışı ve anlatışı, o masalın dayandığı bir gerçek vardır. Bu yüzden değil midir ki eskiler, kıssadan hisse almak gerek demişler. Sırası gelince hepimiz biliriz, gerçek ma-

sallaşır da dile gelir ancak.

Örnek mi gerek? Bu örneklere dair şimdiden bir kaç söz edelim:

Hünkâr'ın bıyıkları ve tırnakları uzundur. Nûreddin Caca (Vilâyet - Nâme'ye göre Nûreddin Hoca) bunu kınıyor. Molla Sadeddin, banî sonradan Hünkâr'a kul köle olan, güzelim şiirlerle onu ve Hâcım Sultân'ı öven Said Emre, evet, o da tırnaklarıyla bıyıklarına itiraz ediyor. Şiirleri meydanda Said Emre'nin; tam bir Bâtîni neş'e taşımakta. Salû Emre, Hünkâr'ın "Makaalât"ını da mensûr olarak türkçeye çeviriyor. Sonradan 812 Hicride (1409 - 1410) Hatiboğlu tarafından nazmen türkçeye çevrilmiş olan bu kitapta da yer yer Bâtîni inançlar var. Bu hacmı küçük, fakat inançları belirtme bakımından değeri büyük kitapta Hünkâr, hiç de Sünnî - Senevî değil. Demek ki menkabe de bir gerçek hissesi var. Bu gerçek hissesini, Molla Saadeddin'in, cemaati terkedene selâm verilmez demesi, bir kat daha kuvvetlendirmede. Hacı Bektaş'ın, kendi adamlarıyla namaz kıldı ğı, fakat cemaate uymadığı anlatılırken aynı şey bir ke-re daha kuvvetleniyor.

Hacı Bektaş'ın; Osmancık'la, bütün Selçuk padişahlarının adı olan Aliyyüddin, yahut Alâeddin'le, Osmancık'ın babası Erdoğan, yahut Ertuğrul Alp'la, Sultân-al-Ulemâ'nın Konya'ya gelişinden önce vefat eden Fakıyh Ahmed'le yahut da kendisinden sonra yaşayan Barak Baba'yla, Karaca Ahmed'le çağdaş gösterilmesini bir yana bırakalım; Vilâyet - Nâme'de Mevlânâ Sarı İsmail'i göndermiştir, Nûreddin Caca'yla aralarında bir olaydır geçer. Bu son, adları geçenlerin hepsi de XIII. yüzyılda yaşamıştır, hepsi de çağdaştır. Manâkub-al-Arifin'de de Hacı Bektaş, Mevlânâ'nın çağdaşıdır ve ona İshak adlı bir dervişini yollar (Tahsin Yazıcı tercemesi, I, s. 411 - 414), Hacı Bektaş'ın şeriate uymadığı söylenir (I, s. 411), Nûreddin Caca, Hacı Bektaş'ın şeriat buyruklarına uymadığını Mevlânâ'ya anlatır (s. 539 - 540). Aşık Paşazade de Hacı Bektaş'ın Osmanogullarıyla görüşmediğini, Selçuk devrinde yaşadığını belirtir, Babahlılardan olduğunu açıklar, Eflâkî'nin rivayetini perçinleştirir (İst. basması, s. 204 - 206), elimizdeki tarihi kayıtlarsa bütün bu rivayetleri gerçekleştirir. Şu halde elimizde, hem Vilâyet - Nâme'ye, hem Eflâkî'ye, hem tarihe, hem tarihi kayıtlara göre kesin bir hüküm esası var; artık Hacı Bektaş'ın zamanı, apaçık meydandadır; şu halde o zamana uymayan şahıslarla Hacı Bektaş'ı ve olayları ayırabiliriz.

Vilâyet - Nâme, Hacı Bektaş'ı Horasan erenlerinden gösterir, Horasan'dan getirir. Eflâkî de aynı bilgiyi verir, Aşık Paşazade de öyle der, kayıtlarla kitâbe-lerde de Hünkâr, "Horasanî"dir.

Görülüyor ki tarihe dayanan epik eserlerle menkabelerden, sıkı bir eleştirme sonucunda pekâlâ faydalanabiliyoruz. Kaldı ki bu eserlerin, devirlerindeki dinî inancı, gelenekleri, görenekleri, töreleri, hattâ yaşayış tarzlarını göstermesi bakımından ayrıca değerleri vardır.

Vilâyet - Nâme'nin dili.

Dede Korkut, Hamza - Nâme, Müslim - Nâme, Battâl - Nâme, Dânişmend Nâme, Saltuk - Nâme, nasıl devirlerinin halk Türkçesiyle yazılmışsa, daha doğ-

rusu halk tarafından söylenegelen, halk hıkâyecileri tarafından nakledileduran rivayetler, nasıl söylendiği, nakledildiği gibi zaptolunmuşsa aynı özellik, Hacı Bektâş Vllâyet - Nâmesi'nde de vardır. Dil, hemen hemen katıksız, öz bir Türkçedir. Tahkiye tarzı, halk tahkiye tarzıdır. Mecazlar, halkın kullandığı mecazlardır. Meselâ şu parçalara bakınız:

"Çünkü Hünkâr Hacı Bektâş'ı Veli Rûm'a yakın geldi, ma'nâ âleminden Rûm erenlerine selâm virdi, esselâmü aleyküm Rûm'daki erenler ve kardaşlar didi. Hünkâr ululuğu selâm virdüğü vakit Rûm'da elliye bin Rûm erenleri sohbette mecliste idiler. Rûm'un gözcisi Karaca Ahmed idi. Hünkâr ululuğu selâm virdüğü Fâtıma Bacı'ya ma'lûm oldu ki Sivrihisar diyârında Seyyid Nûreddin kızıdır, henüz bîkr idi, ol mecliste erenlerin taâmları kaydın ıderleridil ve Karaca Ahmed Seyyid Nûreddin mürididir, pes Fâtıma Bacı ayak üstüne kalkup Hünkâr ululuğundan yana teveccüh idüp el göğüse kodı, üç kere aleykümüsselâm didi, girü oturdu. Çün ol mecliste erenler Fâtıma Bacı'nun ol mecliste ol vechile selâm alup glrü oturduğun gördiler, kimün selâmın alursın diyü Fâtıma Bacı'ya suâl itdiler. Fâtıma Bacı ayıtdı: Rûm'a bir er geliyörür, siz erenlere selâm virdi, anun selâmın aluruz didi. Ol erenler gine ayıtdı: Didüğünüz erün kendüsi nirden ve gelişi ne yirdendür didiler. Fâtıma Bacı ayıtdı: Kendüsî Horasân erenlerindendür, ammâ gelişi şimdi Beyt - Allah tarafındandır didi. Andan ol erenler, sîl cümle ol mecliste olanlar ayıtdılar: Ne tedbir itmek gerek, tâ ol er Rûm'a girme ye; eğer Rûm'a girecek olurısa Rûm mülkin ol er alup ve halkın kendüye muhlbblder, ayruk Rûm'da bize oyun kalmaz didiler; ne tedbir idelüm ki anı Rûm'a girmeğe komayavuz didiler. Ba'zısı ayıtdılar: Tedbir budur ki kanat kanada çatalum (41. a - b), pây-i arşa değin sed bağlayalum, geçüp Rûm'a girmesün didiler. Pes cümle bu tedbiri ma'kul gördiler, hem eyle itdiler, vllâyet kanatların birbirine çatdılar, ma'na âleminden Rûm tarafının yolın bağladılar tâ arşa dek. Andan Sultân Hacı Bektâş'ı Veli, ma'nâ âleminden çünkü bâtinlârı serhadd-i Rûm'a yetişdi, nazar saldı, gördi kim yolın bağlamışlar; Bismillâhl ve billâhi dildi, vilâyet ile sıçradı, arş-ı azimün sakafına yetişdi. Melekler nûrından kubbe-i elifiyle Hünkâr ululuğun istikbâl itdiler, merhabâ, safâ geldün ya bne evlâd (-ı Ali), Hacı Bektâş'ı Veli bir taş üstüne kondı; şöyle ki mübârek ayakları hamıra gömülür gibi gömüldi, iz eyledi. Andan Rûm erenleri üzerlerine bir azim heybet düşdi; andan bildiler ki elbette ol er Rûm'a geldi, yolın bağlayamadık didiler ve dahı Karaca Ahmed Rûm'ın gözcüsüydil; dildiler ki: Rûm gözcüsisin, bir gör ki ol er Rûm'a dâhil oldu didiler. Andan Karaca Ahmed dahı birdem murâkabaya çekildi, başın kaldırdı, ayıtdı: Rûm'ı külliyyen göz urdım, nazar saldım, gördüm, anun gibi kimse yok; her mahlûk cinslü cinslyile ve çiftlü çiftlyile durur, ammâ Sulucakaraöyük'ün bir güğercin şeklinde bir yalnun-guz kimesne oturur, göz urup nazar salıcak üzerüme bir heybet düşdi, varısa oldu didi, andan gayri değüldür didi. Rûm erenler ayıtdılar: bir kimse ola kim doğan şeklin urna, vara, anı oturduğu yerde sayd getüre didiler. Ortalarında Hacı Doğrul dlrler bir er varıdı, Bâyezid Sultân'un ulu halifelerinden idi,

Rûm'a Irak'dan gelmişidi; ayak üzere durugeldi, ayıtdı: Havâletinüz ile ben varayım, doğan şeklin urunup anı sayd getüreyin didi, andan Rûm'a (42. a-b) erenleri, kuvvetün olsun didiler. Hacı Doğrul heman sâat doğan şeklin urnup bevâya pervâz urdı, nazar saldı, bevâ yüzinden gördi kim Sulucakaraöyük üzerinde güğercin donında bir kimse var, zamiri heman oldur didi. Dıba bevâ yüzünden pençesin açup kıcılâyup Hünkâr ululuğunun üzerine indi. Ol pençesiyle çalacak mahalle geldikleyin Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-i Veli kaddes Allahu sırruhu-l-aziz girü âdem donına girdi, fil hâl Hacı Doğrul kıcıldâyup iner iken kapdı, eyle muhkem sıkdı kim aklı başına geldi, kalkdı, gördi kim Hünkâr ululuğı nazarında oturur; fil hâl kalkup peymançeye geçüp dervîş-i dervîşân, kem bizden, eksiklûk itdük, siz erenlerden kerem diyüp ilerü geldi, Hazret-i Hünkârın elin öpdi, ayağına düşdi, miskinlik eyledi, nazarında kisvetün kodı, dahı girü çekildi, el kavuşurup peymançe yerine geçüp durdı. Andan Hazret-i Hünkâr ayıtdı: Yâ Hacı Doğrul, er ere beyle gelmez, eyle kim siz bize zâlim donında geldinüz, biz size mazlum donında geldük; eğer güğercinden dahı mazlûm don bulsavuz ol donıla gelüridük didi." (43. a).

"Bir vakt Hazret-i Hünkâr ululuğı bir bölük cemâat uydurdı, Develi vilâyetin seyrâna vardılar. Meğer ol vilâyetde Akça Koca Sultân nâm bir sâhib - vilâyet aziz varıdı. Hünkâr ululuğı seyrânda anlara yakın vardılar, hânelerin pişrev gönderdiler, tâ kim bir gice mihmân olalar, ol aziz ile sohbet ideler. Meğer Akça Koca'nun bir bed-hûy, bed-haslet avreti varıdı. Çün pişrev irişdi, erenlerin selâmın yetişdürdi; erenler bir gice mihmân ve dizâr müşâhede itmek dilerler didi. Ol bed-hûy avret ayıtdı: Bu ne bi huzûrlıkdur ki edersiz ve siz tâifenün elinden nice tıslığımız gitdi, râhatımız uçdı. Murâd Akça Koca'yı görmek ise (79. b) uşde yolunuz üzere burçak yolar, varun görün, dahı yolunuza gidün didi; erenlerin piş-revine ta'zim itmedi. Piş-rev dahı dönüp mâcerâyı erenlere haber virdi. Ol avretün bu asl bed fi'linde erenlerin dahı hâtırı melûl oldu. Dönüp bir yana dahı aytdılar: Bizüm maksûdımız ol er ile buluşup mülâkat olmakdur, yoğusa ol nâkusât-al-akl bed-hûy avretün kelâmından bize ne didi. Dahı Akça Koca pâdşahdan yana teveccüh itdiler, geldiler. Gördiler kim Akça Koca, iki büküm burçak yolar. Erenler, iki bükülüp burçak yoldığına esirgediler. Akça Koca dahı erenleri görüp bildi, karşı geldi, erenler ile görüşdi, hayır makdem erenler şâhı, biz buna değmezidük, lûtf itdünüz, gelün, bende-hâneye varalum, mübârek kademinüz bassun, dizârinuzla müşeref olalım didi. Dervişler ayıtdılar: Piş-rev vardı, evinüz âdemisi rızâ virmemişler ve kondurmamışlar didiler. Akça Koca ayıtdı: Erenler şâhı, ben kırk yıldır ol kancığın cevri çekirim; siz dahı bir gicelik bizüm hâtırımız için cevrine tâkat getirün, kerem ve lûtf idüp girü bende-hâneye varalum, maksûd olan dizârı görelüm didi. Andan Hünkâr ululuğı ayıtdı: Siz bir kişisüz, burçağı iki bükülüp zahmet çekince bir nefes ile ayıtdı: Burçaklar, bir yire gelün didi. Ol yirdeki burçaklar, mecmûsı bir yire çıkup cem'oldılar. Anda Akça Koca pâdşah ayıtdı: Erenler şâhı, lûtf itdünüz, mürvvet itdünüz, bizi zahmetden kurtardınız; ol, bize şefekatınız dandır ammâ

sizden temennâ ıderüz kim burçaklar ęlrü yırlü yıline, biz emek olup kış-bı des-timüzden ekl idevüz. Andan Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı Horasânî kaddes - Allâbu sırruhul-azîz aytdı: İy burçaklar, nice geldünüz ise yine yırlnüzü varu-nuz ıldı. Hazret-i Hünkâr emritdüği gibi cümleten yirlerine vardı, tâ evvelki ęl-bi oldu." (80. a-b)

"Yolda gelüriken nâğâh bir otlu, sazlu araya geldiler. Gördiler kim bir bö-lük kara canavarcuklar yatur. Ansuzın bunların birisi varup kara canavar ço-cuğının birisin dutdı, bunı görüp ol kalan kara canavarcıklar ürküp kaçdılar. Meğer bunların birisinde bir çan varımış. Diledi ki bu dutduğı kara canavar çocuğının boynına taka, salıvire. Bir kere bunı eyle görüp kadılığından dönen derviş bunlara aytdı: Gelün, eyle itmen, epsem olun, erenler ziyâretine ve dahı erenlerün safâ - nazarın, himmetin olmağa ęideyörürüz (115. b); nola kara ca-navarıysa; şimdi bu çocuğa dakasız, çanun âvâzın ol ęiden canavarlar işidür-ler ise kendü kendülerin seğirtmekten belâk ıderler, eyle revâ değüldür didi. Sö-zin eslemediler, ol tutdukları çocuğun boğazına ol kendülerde olan çanı takdı-lar, salıvirdiler. Çün kim ol kara canavarlar, bu çocuğa takdukları çanun âvâ-zın işitdiler, ürküp yazıya yabana perâkende olup kaçdılar. Çocuk dahı artları-na düşüp seğirtti. Bunlar dahı bunı görüp gülüşdiler, andan revân oldılar, tâ kim Kırşehri'ne geldiler. Meğer ol vakt Hünkâr ululığı Karaöyük'e gelüp ęlrü Kırşehri'ne varmışlarıdı. Ahi Evren pâdşahıla Gölpinar nâm pınarda sohbet ıderler idi. Olıdı, bunlar dahı erenlerün orada salıgın alup Gölpinar'a geldiler. Elin ve ayağın öpdiler. Hünkâr ululığı bunlara bakup aytdı: Size nitdi ol kara canavarcuklar, tâ kim çocuğın dutup boynına çan takup salıvirirsüz, ol kara ca-navarcuklar, ol çanun âvâzın işidüp öne kaç-a kimisi helâk ola ve kimisi helâk mertebesine berâber ola; Hakk'a ęiden Hak uğrum hakkıyçün hiç bir yerde al-numuz derlemedl, illâ ol çocuğun ardından yetişüp boynından ol takduğunuz çanı alınca alinumuz derledi, uşde hâ ol çocuğa takduğunuz çan diyüp çıkarup gösterdi... Kadılıkdan dönen dervişe, senden ol mahalde dahı dervişân haberi geldi, dervişlik kokusu gelür senden didi. Derviş olan kimesne hiç yaradılmışa ezâ idici ve müzi olmak gerekmez didi." (116. a117. a)

Cümleler ne kadar kısa, anlatış ne kadar tatlı, mecazlar ne kadar kuvvetli, dil ne kadar öz, ne kadar canlı, hitap ediş ne kadar sade, fakat ne kadar şirin. Anlayışta da, duyuşta da, anlatışta da tam bir benimseyiş, rahat bir konuşup görüşme, görüşüp dertleşme, duyup rivayet etme havası esiyor. Hattâ bir kısmı devrin olan bu cümleler, burcu burcu halk kokmada. Burada ne yazanın "mün-şiyâne" edası var, ne söyleyenin "şâirâne" tekellüfö. Zaten yazan, "tabiat-ı şâirâ-nesinden", yahut "karıhasından" yazmıyor. O, halk rivayetlerini, fakat halkın di-liyle, fakat halkın söyleyişile tesbit ediyor, zaten o da halktan, o da bir halk hi-kâyecisi. Dede Korkut'da halk hikâyeciliğinin doyum olmaz örneklerini veren bu nesir, Saltuk - Nâme'de de, Otman Baba Vilâyet - Nâmesi'nde de, Hâcım Sul-tân Vilâyet - Nâmesi'nde de, öbür küçük Vilâyet Nâmelerde de böyledir; halktan şaşmaz, halk dilinden ayrılmaz. Sûfilerin mensûr risalelerinde, hele mektupla-

rında, son zamanlara kadar aynı dili bulmaktayız. XIV. yüzyıl mahsullerinden olan Burgazi'nin "Fütüvvet - Nâme"si (şimdilik ilk Türkçe Fütüvvet Nâme vasfını taşıyan bu kitap, bir önsözle, açıklama ve sözlükle tarafımızdan basılmıştır, (İst. Üniv. İktisat Fakültesi Mecmuası, cilt: 15, sayı 1-4). XV. yüzyılın kudretli şairi ve Bektâşî edebiyatının kurucusu Kaygusuz Abdal'ın nesirleri, XIX. yüzyılın önemli sûfîsî Kuşadalı İbrahîm'in mektupları, hep bu güzelim dildir. Söylemeye bile hacet yoktur ki asıl Türk nesri, yüzyıllar boyunca bu kitaplarda gizlenmiş, Münşeât sahiplerinin, Veysilerin, Nerkîsilerin, o tekellüflü, o boğuntulu, o kılçıklı katıklı, o ağdalı, o halkı aşağı gören, başları eğilmediği için yeryüzünü göremeyen cümleleri, bu cümlelerin yanında ne kadar yabancı, ne kadar yapmacık, ne kadar sönük, ne kadar cansız. Asıl Türk nesri, Türk edebiyatının güzelim, cânım nesri bunlar. Edebiyat kitaplarını bezemesi, gence örnek olarak sunulması gereken nesirler, bunlar.

Vilâyet-Nâme, nesir örgüsü, cümle kuruluşundaki özellik bakımından bu kadar önemli; fakat önemi bununla kalmıyor. Terim ve kelime bakımından da değer biçilmez bir hazine. Ayrıca XV. yüzyıl Türkçesinin bütün özellikleri bu kitapta var.

Vilâyet - Nâme'deki dil özellikleri.

Önce şunu söyleyelim ki bu kitaptaki özellikler, kitaba değil, yazıldığı çağa aittir. Çok kısa da olsa bu özelliklerden söz açmayı faydalı saydık. Tertiplediğimiz terim ve keleşl sözlüğünüye metnin sonuna ekledik.

Vilâyet - Nâme'de, bugün "sevine sevine çıkmak", yahut "sevinerek çıkmak", "kutlamaya gelmek", "erişip", yahut "erişerek varmak", "bakıp görmek" gibi fiiller şu şekildedir:

"Seviniçikmak, kutlayugelmek, erişivarmak, bakagörmek."

§ Mazi ekinde pek fark yoktur. Yalnız son heceler, "didüm, kıldun" tarzında harekelenmektedir. Fiillerin hikâye şekillerinde, hecenin ince ve kalın oluşuna göre "ıdı, idi"lerin hakkı tam verilmede, kelimenin son harfi sesli olursa "ı" ve "i"ler, "y" ye dönmededir. "kılmalıydı, idesiydi" gibi.

§ Müzariin ilk halinde, bugün "m" olarak kullandığımız şahıs gösteren zamir, çok defa "n" dir, iltizamide de böyle. "İderin, kılavın, varırın, yıkdırayın" gibi. Cem-i muhataptaki "sınız, sizin—" eki, "suz, siz" şeklindedir. "Olursuz, çeke siz" gibi. Müzariin menfisindeki ilk sığa "gütmezen, bilmezem", cem-i metekellim sığası da "kılmauz, bilmeziz" tarzındadır.

§ Bugün "varalım, görelim" şeklinde söylediğimiz iltizami sığası "varalum, görelüm" şeklindedir. "Ederiz", bâzı kere de "kılalım, edelim" şeklinde söylediğimiz müzari ve iltizami sığası, "kılavuz, idevüz" şeklinde söylenmektedir.

§ "Varırsak" tarzındaki şart "varsavuz" şeklindedir.

§ Hal sığasının müsbet üçüncü hall, müsbet olsun, menfî olsun, "sar" ve "ser"le yapılıyor. "Kılısar, idiser, kılmaısar, gitmeyiser" gibi.

§ Bu şeklin sonuna, "idiserdür"de olduğu gibi bir "dlr, dur" gelirse anlam-

da kesinlik ifadesi vardır.

§ Emir ve nehyde bugünkü "y"ler yoktur. "Din, söylen, dimen, söylemen" gibi.

§ Bugün "rak, rek"le yapılan atf sigası, "ban, ben"le yapılıyor. "Tuban, gelüben" gibi.

§ Bugün "ınca, ince, unca, ünçe" gibi ahenge göre değişiklik gösteren eklerle yapılan zaman sigası, "ıcak, ıcek"le yapılıyor. "Kalıcak, göricek" gibi.

§ Aynı zaman sigasıyla "olduğu vakit, kaldı zaman" tarzında kullandığımız zaman sigası "oldığılayın, oturdığılayın, istedikleyin, geldükleyin" şeklindedir. Bu şeklin "kalkdığınlayın" tarzında bir mutavaat şekline de rastlıyoruz.

§ "Rak, rek"le yapılan atf sigası da var, fakat "sokranurak" şeklinde bir özellik göstermede.

§ "Inca, ince" ekleriyle yapılan zaman sigası, tâcil anlamını veriyor. Kalkar kalkmaz yerine "kalkınca" deniyor.

§ "Okunsun, yapılsın, gelsin, gitsin" şeklinde kullanılan emir, "okuma, yapıla, gele, gide" şeklinde.

§ Emirlerin sonuna eklenen "gıl, gil" ekleri, anlama kesinlik vermektedir: "Olgıl, yapmagıl, itmegil" gibi.

§ "Bırakmak" gibi "k" harfı bulunan masdarlardaki "k", fiil halinde, çok defa "g" oluyor. "Bıragurıdı" gibi.

§ "Taştığı, aktığı" gibi kalın heceli sale sigası, "taşduğı, akduğı" şekline giriyor.

§ Bugün "bozarmaktadır, olmaktadır" şeklinde kullandığımız ve anlam istimrar kastedtiğimiz fiil, "bozarupdurur, olupdurur" şeklinde kullanılmaktadır.

§ Bugün "hele bak, hele bir gör" şeklinde kullandığımız fiil, kısaca "baka, göre" şeklinde kullanılıyor.

§ Bugün, kalın da olsa "ki" ekiyle biten, meselâ "yanındaki, karşısındaki" sözleri, ahenge uyularak "yanındağı, karşusındağı" şeklinde söylenmektedir.

§ "Im, ız, im, ız, nız, nız" gibi ekler, "um, uz, üm, uz, nuz, nüz" şeklinde. "Kulağum, kardaşum, ulağımsuz, ikimüz, ikinüz" gibi.

§ MeFul "ı, i"leri hemen daima yok. "Kangısın, kendüsin" gibi.

§ "Eline, ayağına" gibi "e, a" ile meydana gelen meFulde de bu ek yok. "Elin, ayağın düşelüm" gibi.

§ "Dizini çöktü" yerine de aynı şekilde "dizin çökdi" deniyor.

§ Buna karşı "bağdaş kurmak" yerine "bağdaşın kurmış", "alt yanı" yerine "altı yını" şekillerini görüyoruz.

§ "Sokak sokak" yerine Farsça bir ekle "sokak ber sokak" şekline rastlamaktayız.

§ "Ondan izin almadan" yerine "desturınsız" sözünü görüyoruz ki buradaki "n" gaibi ifadelendiriyor; sözü kısaltması bakımından da pek güzel.

§ Bugün "suya girdiler" diye kullanageldiğimiz söz, mutavaat şekliyle "suya girindiler" diye kullanılmakta.

Ş Vilâyet - Nâme'de, "urudurmak, duşolmak, padişah dikmek, destur dilemek, destur virmek, taâm ve sofrâ çekmek" gibi bir kısmı, terimlere dayanan birçok mürekkep masdarlardan yapılma fiiller var.

Vilâyet - Nâme'deki masal unsurları.

Önceden de söylediğimiz gibi iptidai inanca dayanan Vilâyet - Nâme'de, bu çeşit kitapların, hattâ daha ziyade tarihe dayanan menkabe kitaplarının hepsinde olduğu gibi masal unsuru, asli unsurlardan biridir. Meselâ, Hacı Bektâş'ın babası İbrâhim-i Sâni'nin doğumu şöyle olmuştur:

Karısı Zeynep Hatun, çocuğu olmadığı için sarayının penceresinde oturup üzgün üzgün etrafı seyrederken İmâm Aliyy-al-Rızâ geliyor. Atından inip çeşme-de abdest alıyor. Onun pek güzel, nurlu yüzlü bir zat olduğunu gören Zeynep Hatun, kocasına söyler, o da İmâm'ı evine çağırır. İmâm, kendisine sunulan şerbeti, atası İmâm Husayn'ın susuz şehit edildiğini hatırlayıp içmez, hattâ ağzına aldığı yudumu gene tasa boşaltır. Aliyy-al-Rızâ'nın duasıyla ve Zeynep Hatunun, bu şerbeti içmesiyle İbrâhim-i Sâni dünyaya gelir.

Çelebiler de böyle bir keramet sonucunda doğmuşlardır. Hacı Bektaş'ın, abdest alırken burnu kanar. Kadıncık Ana'ya tası verip bunu der, ayak değmez bir yere dök. Kadıncık, ayak değmez yer bulamaz. Her vakit abdest suyunu zaten içermiş, bunu da içeyim der, içer. Bunu anlayan Hacı Bektaş, yurdunun bekçilerinin ondan geleceğini muştular. Gerçekten de o zamana kadar çocuğu olmayan Kadıncık Ana'nın birbiri ardınca üç çocuğu olur.

Battâl - Nâme'de de Battâl Gazi, Seyyid Husayn kızı Zeynep adlı bir kıza âşık olur, onu alır, soyu ondan gelir (Meclis-i duvum, 28. b-30. a).

Gene Vilâyet - Nâme'de İbrâhim-i Sâni, avlanırken pınar başındaki kızlardan birine âşık olur, zârı zârı ağlamaya başlar. Nihayet Şeyh Ahmed adlı birinin kızı olan bu hanımı alır, Hacı Bektâş ondan doğar.

Masallarımızda da yiğitler hep böyle pınar başında gördükleri, yahut bir dervişin verdiği resimde seyrettikleri kızlara âşık olurlar. Çocuğu olmayanlara derviş, ya bir su verir, ya bir elma. Elmanın yarısını padişah, yahut şehzade yer, yarısını sultan. Kabuklarını da kısırağa verirler. Sultandan bir şehzade doğar, kısraktan bir tay.

Hacı Bektaş'ın, Ahmed Yesevi'nin, kâfirler elinde tutsak olan oğlunu kurtarmak üzere şahin şekline girip gitmesi, silkinip insan donuna girmesi, Beda-şan İlini alması, halkını imana getirmesi, bulunduğu mağarayı bir ejderhanın koruması, bütün bunlar, masal unsurudur. Bu savaşta, önceki savaş destanlarının tesiri olduğu meydandadır, fakat şahin, doğan, güvercin olmak, sonra silkinip insan donuna girmek, masallarımızda daima rastladığımız şeylerdir. Ejderha tarafından korunmak, yahut yedi başlı ejderhayı öldürmek de öyle. Keloğlan bile ejderhayı bir vuruşta yaralar da ejderha, yiğitsen bir daha vur der. Fakat Keloğlan bilir, bir daha vurursa ejderha ölmeyecektir, dirilecektir. Onun için beni anam bir kere doğurdu der, bırakır gider.

Arslanları taş etmek, yahut râmetmek, avucunda, alnında yeşil ben göster

mek, zaman için zaman, mekân içinde mekân belirtmek, himmetle yağ, bal kü-pünü doldurmak da böyledir. Hattâ bu sonuncusunu, çoğu defa boz atlı Hızır yapar.

Deniz dibinde Kara Abdal'ın, bezenmiş, büyük bir köşk görmesi de böyle. Birçok masallarda buna rastlarız. Hele deniz melikesine gönül verenler mutlaka bu köşkü görürler, içine girerler.

Güvenç Abdal destanı adını verdiğimiz hikâye de tam ve gerçekten de güzel bir masaldır.

Hâsılı Hacı Bektaş Vilâyet - Nâmesi, o güzelim halk tahkiyesiyle bunları o kadar canlı bir hale getirir ki meydana gelen eser, tam edebî, noksansız güzel bir eser olur.

Vilâyet - Nâme'de insâni unsur.

Vilâyet - Nâme'deki olağanüstü olaylarda bâzı kere o kadar içli bir insan nabzı atar, o kadar özlü bir beşerilik duyulur ki.

Hacı Bektaş, Rûm ülkesine güvercin donunda gelir. Hacı Doğrul adındaki eren, onun üstüne doğan şeklinde gider. Hacı Bektaş silkinir, insan olur, onu boğazından yakalar, sıkar. Bir zaman akli başından giden Doğrul, kendine gelince özür diler. Hünkâr, biz size mazlum donunda geldik, siz bizi zalim donunda karşıladınız; er eri böyle karşılamaz; güvercininden daha mazlum bir hayvan bulsaydık onun donunu urunur da öyle gelirdik der.

Hacı Bektaş'a buğday, mercimek vermezler. O da taş olsun der. Hepsî taş olur. Hacı Bektaş'a, yazık değil mi derler, insana nasip olacak tanelerin hepsî taş oldu. Hacı Bektaş'ın, daha doğrusu bu menkabeyi de diğerleri gibi icad eden halkın gönlü buna kayıl olmamıştır. Hacı Bektaş'a, o da işe yarar, bizi sevenlere armağanımız olsun; oğlu olmayan kadınlar üç gün oruç tutsunlar, cuma gecesi dişlerine değirmeden bu tanelerden birini yutsunlar, o gece helâlleriy-le buluşsunlar, Tanrı onlara bir oğlan verir; mercimek yutarsa kızı olur; kesesinde taşıyanın akçesi eksik olmaz dedirtir.

Hacı Bektaş, Rûm ülkesine gelirken erenlere selâm verir. Toplu bir halde bulunan erenlere, Fâtıma Bacı hizmet edermiş. Yalnız o duyar, kalkıp selâm alır. Sorarlar, Ülkemize bir er geldi der. O güçlü er yurda girerse bize oyun kalmaz, kanat kanada çatalın tâ arşa dek, yol bulup giremesin derler. Vilâyet kanatlarını çatıp yolunu keserler. Fakat Hacı Bektaş, bunu görünce sıçrar, arşın damından Rûm ülkesine girer.

Bu menkabede iki önemli temel var bizce. Biri, Rûm erenlerinin, güçlü eri yurda sokmamaya çalışmaları. Menkabe, insan zaafını o kadar güzel anlatıyor ki. Demek ki erende bile kıskançlık ve bencillik var, ondan kurtulmak pek güç bir şey. İkinci temel, kadına verilen hak. Uyanık Fâtıma Bacı, bütün erenlerin duymadığını duyuyor. O vakit kız, öyle olduğu halde erenler meclisinde, onların yemeklerini pişirmede. Erenler meydanına ve muhabbetine kadını da erlerle beraber alan Bektaşilikteki ileri görüşün, fikir hürriyetinin nüvesini taşıyor bu menkabe. İnsan, bu hikâyeyi okuyunca sûfilerin dediği gibi kadın vardır ical

mertebesinde, er vardır nakıslık payesinde diyor.

Hacı Bektaş, oturduğu yurda pek bağlıdır. Fakat orası da fazla soğuktur. Kışın karı, buzu çoktur, yelleri sitemli esmededir. Şikâyet ederler; bir alçacık, bir deniz kıyısı yere gitsek de abdallar, çıplaklar, garipler rahata kavuşsa derler. Hünkâr incinir; buradan daha soğuk, daha yüksek bir yer olsaydı der, oraya gider, orada yerleşirdim. Odun kaydında olanların gönlünü de hoş eder, hırkasını yakar, külünü savurtur, Hırka Dağındaki orman yeşerir.

Hacı Bektaş, Akça Koca'nın, kocalık halinde iki büklüm burçak yolmasına acır, onu esirger; taneler der, bir araya gelin. Hepsini bir araya gelir, çeş olur. Akça Koca, kerem ettiniz, fakat biz, elimizin emeğini yemek isteriz, emredin, gene yerli yerlerine gitsinler der. Hünkâr emreder, taneler dağılırlar, eski hallerini alırlar. Kendi elinin emeğiyle, alınının teriyle ekmeğini hak etmenin ne güzel bir örneğidir bu.

Yurt bağlılığını, aynı zamanda insanın ululuğunu Mevlânâ Celâleddin, nasıl Hacca gidenleri, "ey Hacca giden topluluk, neredesiniz, nerede? Sevgili yurda, gelin gelin. Yüz kere bu evden kalktınız, o eve gittiniz, bir kerecik de o evden kalkın da bu eve gelin, noolur" diye belirtiyorsa Hacı Bektaş da köyün yanbaşındaki dağa Arafat, dağın eteğindeki çeşmeye Zemzem adını vermekle uzağı yakınlaştırmış, kibleyi yurda almış, kendisinden sonra adına kurulan Bektâşilik yolunun mensuplarına yurt için Haccetme imkânını sağlamıştır.

Horasân'a bağlılığı da şu menkabelede belirmedi:

Karadonlu Can Baba, korkunç bir sinamaya girişiyor. İçi kaynar suyla dolu, altında harıl harıl odun yanan bir kazana girmiştir. Hünkâr Sulucakaraöyük'de bir tepenin eteğinde otururken ak pınarım, ak pınarım, ak pınarım der. Üçüncü deyişinde bir tatlı, bir berrak su, yerden fışkırmaya başlar. Avuç avuç su alır, bir kayaya serper, serptikçe de kayadan buram buram buğu çıkar. Hikmetini soran Sarı İsmail'e, bu pınar der, Horasân'dan geldi; orada bizimle yürürdü, ne vakit ihtiyacımız olsa hizmetimize gelirdi. Can Baba'yı kazanda kaynatıyorlar, terlemesini diye su serpiyorum.

Vilâyet-Nâme'deki en beşeri, en içli menkabe şu:

Kalecük kadısı, Kırşehir'i teftişe gelmiş, Ahî Evren tekkesine konuk olmuştur. Hünkâr da ordadır. Hünkâr'ın elini öpüp gösterilen yere oturur. Niçin geldiği sorulunca, bu şehirde, bir olayı teftişe memurum der. Hünkâr, bari adam akıllı teftiş edebilecek misin? diye sorar. Kadı, adamakıllı teftiş edemem beni yollarlar mıydı? deyince, Hünkâr, biz de bunca zamandır şu âlemi teftiş etmeye çalıştık, bu düşüncüyü güttük, fakat sonucu şaşırdık kaldık, hiçbir şeyin künhüne eremedik der. Bu söz kadıya tesir eder, Hünkâr'a teslim olur.

Kırşehir'inde işini bitirip Kalecük'e dönen kadı, orada birçok kişiyi Hünkâr'a mürid eder. Onların önüne düşer, Hünkâr'ı ziyaret için yola çıkarlar. Yolda otlu, sulu, sazlı bir yere gelirler. Bir de bakarlar ki orada bir sürü domuz yatıyor. İçlerinden biri üstlerine gider. Domuzlar korkup kaçarlar. Birisi bir domuz yavrusunu tutar, birinde bir çan varmış, boynuna takıp salıvermek ister.

Kadı, etmeyin der, eylemeyin, erenlerin ziyaretine gidiyoruz; yaptığınız doğru bir iş değil. Bu yavru da, öbürleri de çan sesini duyunca ürkerler, helâk olurlar. Der ammâ sözünü dinletemez. Yavrunun boynuna çanı takarlar, salıverirler. Yavru, bir yandan sestten ürker, bir yandan öbürlerine yetişmek ister, onlar sestten ürküp dağılırlar, can hevlileyle kaçırlar, bu işi edenler de güle güle katılırlar.

Kırşehir'i'ne vardıkları vakit Hünkâr, Abî Evren'le sobet etmektedir. Elini öpüp otururlar. Hünkâr, onlara bakıp o hayvancıklar size ne yaptı da der, o hakkıyçin hiçbir yerde alnımız terlemedi, ancak o yavrucağın ardından yetişip boynundan o çanı alıncayadek alnımız terledi, işte o yavruya taktığınız çan.

Hünkâr, çanı çıkarıp gösterince şaşırırlar, eline ayağına düşüp özür dilerler. Erenler, suçlarını bağışlar. Derviş olan kadıya da döner, o zaman da der, senden dervişlik kokusu geliyordu. Derviş olanın hiçbir yaratığa eziyet etmemesi, eziyetçi olmaması gerektir.

Müslümanlıkta pis sayılan domuzlara bile bu esirgemeyi göstermek şüphe yok ki sözden değil, özden gelen bir temizliktir.

Kalecik civarında Çırak adlı biri, bir yük elma alır, Hünkâr'a armağan götürmek, himmetini almak için yola düşer. Yolda bir yandan çürümeden şunları bir götürebilsem diye düşünür, bir yandan yol alırken uykusu gelir, bir yere yatar uyur. Uyanınca ne görsün? Elmalar yüküyle yok olmuş. Dertlenir, tasalanır, fakat uykuyu ağır basar, gene uyur. Rüyada Hünkâr'ı görür, Çırak der Hünkâr. gam yeme. sana zahmet olmasın diye elmaları biz aldık.

Uyanınca hayrola der, yola düşer, sonucu ulaşır. Bakar ki elmalar, yüküyle Hünkâr'ın önünde.

Masal bir yana, kendisine armağan giden yükü bile götürene zahmet olmasın diye yüklenmenin üstünde duralım biz.

Haraminin biri yıllarca yol kesip bel basmakla ömür geçirmiş. Birçok kişilerin kanına girmiş, canını yakmış, malını almış. Sonucu tövbekâr olmuş, Hacı Bektaş'a, tövbemin kabul edilip edilmediğini nasıl anlayayım, nice bileyim demiş. Hünkâr, haramiye bir kuru değnek vermiş; var demiş, bir bostan al, ek biç; geleni gideni konukla, doyur; şu değneği de bostana dik, bu yeşerdi, dal budak verdi mi bil ki tövben kabul oldu. Adamcağız, Hünkâr'ın dediğini yapmış. Yıllar yılı herkesi konuklamış, doyurmuş, yollamış. Her konuktan sonra gider, kuru değneğe bakarmış. Ne mümkün? Bir türlü yeşermezmiş kuru değnek. Günün birinde koşa koşu giden bir adam görmüş. Tez seğirdip adamın yolunu kesmiş. Dön demiş, gel, konuğum ol, Tanrı ne verdiyse bir şeyler yiyelim de öyle git. Olmaz demiş adam, acele işim var, tez gitmem gerek. Etme demiş, olmamış, eyleme demiş, olmamış. Yalvarmış, korkutmuş; hayır, çare yok; adam direndikçe direnmiş. Sonucu baklayı ağzından çıkarmış; birisini bu ilin beyine gammazlamaya gidiyorum, imkânı yok, duramam demiş. Zaten bostancı kızarmış, bu sözü duyunca eski damarı tepreşmiş, gözleri kançanağına dönmüş. Oldu olacak demiş içinden, tövbemin kabul edileceği yok; bari şu kötü kişiyi de geberte-

yim de bağı bostanı bozup gene haramiliğe başlayayım. Hemen herifin üstüne atılmış, bir vuruşta leşini yere sermiş. Bağı bostanı bozmaya giderken aklına değnek gelmiş, dur demiş, gidip bir bakayım da öyle. Gitmiş, bir de ne görsün? Değnek yeşermiş, dal budak vermiş, yemyeşil yapraklarla bezenmiş, üstünde putrak putrak tomurcuklar.

Şaşırmış, şükretmiş, gözleri yaşarmış. Bağı bostanı bozmuş, mahsulü yoksullara dağıtmış, doğruca Hünkâr'a gitmiş. Hünkâr ona halifelik vermiş, memleketine yollamış.

Gammazlığın kötülüğüne ait bu kadar canlı bir masal, bilmem var mıdır; varsa bile bu karar canlı mıdır?

Hünkâr bir ktlık yılı, dervişin biriyle bir kilisedeki keşişe buğday yollar. Yolda, buğday alıcıları dervişe o kadar fazla para verirler ki dayanamaz, birazını satar, çuvalın üstünü samanla tozla doldurur. Sora sora varır, kiliseyi bulur, buğdayı keşişe sunar. Keşiş derviş bir nlce gün ağırlar, izzet eder, ikram eder ona. Derviş, keşişin iyiliğini görür de ah der içinden, nolurdu bu keşiş müslüman olaydı. Keşiş dervişin içinden geçeni anlar da müslüman olurdum ammâ der, korkuyorum senin gibi müslüman olurum da erenlerin gönderdiği buğdayın bir kısmını satarım, yerine toz doldururum, saman basarım.

Molla Sadeddin türlü maceralardan sonra Hünkâr'a derviş olur. Hünkâr onu su dolu bir kazana sokar, kazanın kapağını kapatır, altına odun yığıdırıp yaktırır, kırk gün kaynatır. Kırk birinci günü kapağı açtırır. Said erimiş, yok olmuştur. Kapağı kapatır, kazanın altına odun atın der. Kırk gün daha kaynatır. Kırk birinci günü emreder, kapağı açarlar. Görürler ki kazanda küçük bir Molla Sadeddin var. Örtün kapağını, odun vurun altına der. Kırk gün daha kaynatır, kırk birinci günü kapağı açtırır. Kazandan eskisi gibi bir Molla Sadeddin çıkar.

Bir adamın, terbiyeyle varlığını tamamiyle değiştirmesi, bundan daha güzel temsil edilemez. Fakat halk, gerçeğin masalı olan bu masala şunu da ekleyerek taassubun ne beter bir belâ, ne onulmaz bir illet olduğunu dile getirmiş:

Hünkâr, Saadeddin'i kazandan çıkarıyor, başından sarığını alıp kulağın-dan tutuyor, tepesinden kokluyor da Said diyor, hâlâ softa kokuyorsun.

Sadeddin bir gün Hünkâr'la otururken bir eşek, dişi bir eşeğe aşıyor. Hünkâr, latife ediyor, Said diyor, altındaki misin üstündeki mi? Sadeddin, üstündekiym deyince Hünkâr, tohumun kurusun Said diyor, hâlâ softalık damarın kurumamış; altındakiyim deseydin de vericilerden olsaydın ne olurdu.

Büyük Mevlânâ, "benim beytim beyit değildir, ülkedir. Benim şakam şaka değildir, bir şey öğretmedir" der. Bu fıkracık da bize benlikten, bencilikten geçmenin, kendi zevki için değil, bütün yaratılmışların zevki için yaşamının, hayrın, iyiliğin, âleme yayılmanın yüceliğini belirten bir âlem âdeta.

Aksaray'a yakın Dindirek köyünden biri, Hünkâr'a teslim olmuştu. Hünkâr'ı görmeyi arzulayınca halis buğday unundan çörekler yaptırır, onları getirir, armağan sunar, oturur, sohbet eder, sonra köyüne dönerdi. Bir eyyam kıt-

XXII

lık oldu. Bu erin de eli daraldı, ziyarete varamadı. Derken eline biraz dünyalık geçti, onunla buğday unu aldı, çörek yaptırdı, ziyarete gitti. Hünkâr, az çok ne bulursan alıp gelsen ne olurdu dedi, meğer dostu dosttan ayıran ancak çörekmiş.

Sevgillyi ziyarette tekellüfün yeri olmadığına ne güzel örnek.

Güvenc Abdal hikâyesinde de sözünün eri olmanın, gerçek sevginin, er terbiyesinin canlı örneklerini buluyoruz.

Görülüyor ki Vilâyet - Nâme'de dil özellikleriyle, masal unsurlarıyla beraber insânî unsurlar da var ve bunlar, hiç de mühimsenmeyecek şeyler değil.

II

VİLÂYET - NÂME NE VAKİT VE KİMİN TARAFINDAN YAZILMIŞTIR?

Vilâyet - Nâme'nin en eski nüshası, Hacı Bektaş tekkesinden gelen ve bugün Ankara Kütüphanesinde bulunan nüshadır. Tıpkıbasımını verdiğimiz bu nüsha, 1034 yılı Rebiülevvelinde (13.XI 12.XII.1624) istinsah edilmiştir. Hacı Bektaş'ın, 1273'te vefat eden Mevlânâ ile çağdaş olduğunu hem "Manakıb-al-Arifin", hem "Vilâyet - Nâme" söylüyor. Manakıb-al-Arifin'e göre Hacı Bektaş, Selçuk İmparatorluğu aleyhine bir isyan tertipleyen, 1240 ta idâm edilen ve kendisine uyanlar tarafından Baba Rasûl - Allâh diye anılan Baba İshak'ın en ileri gelen bir halifesidir (Tahsin Yazıcı terc, I, s. 411 - 412).

Aşık Paşazade de onun Babalılar'dan olduğunu, doğu illerinden geldiğini, Osmanogullarından hiçbiriyle görüşmediğini belirterek bu bilgiyi kuvvetlendiriyor (İstanbul basımı, s. 204 - 206). 695 teki (1295 - 1296) bir vakfiyede Hacı Bektaş'tan "Merhum" diye bahsedilmekte (Ali Emiri: Tarih ve Edebiyat Mecmuası, Kasım 20, s. 670 tarihli (1297 - 1298) başka bir vakfiyede Hacıbektaş nahiyesi dolayısıyla adı anılırken "kuddisa sırrahu" denmektedir (Birge'in aynı eseri, s. 41).

Ankara Kütüphanesinde Hacıbektaş'tan gelen kitaplar arasında 132. A. I. No. da kayıtlı Kaygusuz Abdal'ın hurufa ait küçük bir risalesiyle Abdal Mûsanın "Pend ve Nasihat - Nâme" adını taşıyan kısacık bir risalesini ihtiva eden ve ilk risalenin sonundaki kayda göre 1291 Ramazanının on ikisinde (1874), Sivas'ta istinsah edilen mecmuanın baş tarafında, "Hazine-i celileden şerefvürûd eden tûmâr-ı kebirde muharrer olduğu üzere târih-i vilâdet-i şerifleri 606 (1209 - 1210) olarak müddet-i ömr'i şerifleri 63 olamağıla 669 senesi (1270 - 1271) vefat-ı şerifleri muharrer olduğundan işbu mahalle tahrir olundu" kaydıyla Hacı Bektaş'ın ölüm yılı bildiriliyor (29. a). Demek ki Hacı Bektaş, Mevlânâ'dan aşağı yukarı üç yıl önce ölmüştür. Aynı kütüphanede O. 1251 No. da kayıtlı ve 1179 Recebinin yirmi ikinci günü (4.I.1765) meşhur "Uyûn-al-Hidâya" müellifi Giritli Derviş Ali (Resmî Ali Baba) tarafından istinsah edilen Vilâyet-Nâme'nin ilk yaprağı üstünde şu satırları okuyoruz:

"Vilâyet-i şerifleri	Müddet-i ömrleri	Rihlet-i naklleri
Sene	Sene	Sene
606	63	669

Silsile-Nâme'de muharrer olduğu"

Büyük bir emekle 1291 de (1874 - 1875) bütün tarikatlerin silsilelerini toplayıp bir "Silsile - Nâme" meydana getirerek 1334 de (1915 - 1916) Üsküdar'da, Hüdâyi dergâhına vakfeden Derviş Mehmed Şükrü de Bektaşî silsilesini gösterirken Hacı Bektaş'ın adının altına "Bektâşîyye" sözünü ve bu sözün tutarı olan 738 tarihini koymakla beraber bu 669 tarihini de, herhalde bir kaynaktan bularak, eklemiştir (Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyi Kitapları, 122, s. 39). Her üç yerde de rastladığımız bu kayıt, tarihi kaynakların verdikleri bilgiye de uyduğundan Hacı Bektaş'ın ölümünü 1270 - 1271 olarak kabul etmemiz gerekir.

Vilâyet - Nâme, Hacı Bektaş hakkında doğru, yanlış, fakat hemen hepsi olağanüstü olayları ihtiva ettiğinden, bu eser, hiç şüphe yok ki kendisinden bir hayli sonra ve menkabevi hayatı, kendisini görenlerden duyanların daha sonrakilere eklentilerle bildirerek, onlar tarafından da eklentilerle nakledilerek mayalanıp yoğurulduktan, Bektâşî geleneği adamakıllı meydana gelip dal budak saldıktan sonra yazılmıştır.

O. 340 No.da, Ankara Kütüphanesinde kayıtlı bulunan en eski nüshada, bütün nüshalardaki gibi, Hacı Bektaş türbesinin, Fatih'in oğlu II. Bâyezîd tarafından kurşunla örtüldüğü anlatıldıktan sonra şu satırlar var:

"Ömr (-i "yahut" -ü) bahtın eylesün Allâh ziyâd
Tâ kıyâmet devlet ile bâki bâd

Hakk'a minnet âhır oldu bu kitâb
İşbu sözden var ümidüm hâsıl ol sevâb

Çün erenler sözidür işbu kelâm
Var ümidüm bihad günâhum Ali kulu'na cemî-i ümmet-i Muhammed kardeşıyla rahmet ide rabb-al-anâm

Evliyâ-i kutb-ı âlem Hacı Bektaş hazreti
İsterüz ki cümlemüze hâzır ola himmeti

Sevene rahmet ide rabb-al-anâm
Bu Vilâyet - Nâme de oldu tamâm

.....(216. b)

Kaadir olduğumuz kadar yazup tahrir eyledük, siz erenlerden recâ iderüz ki Ali Çelebi bendenüze Hak Taâlâ âkıbet hayırluğu rûzî kılup cümle mü'min kardeşıla imân müyesser ide diyüp duâi hayrıla yâd ide; Fâtîha, Muhammed'e salâvat. Allâhumma salli alâ sayyidinâ Muhammadin va âlih-al-tayyibin-al-tâhirin va-l-humdu lillâhi rabb-al-âlamîn tahrîran mâh-ı rabî'-al-avval, sene 1034, Bâki bâd bi rabb-al-ibâd." (217. a)

Görülüyor ki yazan, şiire âşına değil, epeyce de bilgisiz. Manzum kısımlara ilâveler yapmaktan çekinmiyor. Bu araya kendi adını da karıştırıyor. Ali Çelebi'nin, Vilâyet - Nâme müellifi değil, müstensihisi olduğu meydanda. Bu, kitabı vakfettiğini bildiren şu satırlardan da belli:

"Azizüm Sultân Hacı Bektâş'ı Veli hazretlerinin türbe-i şeriflerine bu kitâbı vakfeyledüm; Allâh'un lâ'neti üzerine olsun her kim kaldırıp zâyi' lderise ve Hazret-i Rasûl-i Ekremün şefâatinden mahrûm olsun. Tâlib olan âşıklar okuyup duâdan ferâmûş itmeyeler." (Aynı yaprak)

Zaten Millet Kütüphanesinde, Emiri kitaplarının Şer'iyye kısmında 1035 de yazılan nüsha,

"Hakk'a minnet âhır oldu bu kitâb
Var ümidüm âkubet ola savâb

Bu Vilâyet-Nâme çün oldu tamâm
Vir Rasûl'ün rûhuna yüzbin selâm"

beyitleriyle bitiyor (149. a).

Bay Fahri Bilge'ye ait olup ileride de bahsedeceğimiz gibi XV. yüzyılda, nihayet XVI. yüzyılın başlarında yazıldığı anlaşılan manzum nüshada maalesef baş taraftan beş yaprak yok. Bu beş yapraklık yer, mensûr Vilâyet - Nâme'den yazılmış. 126. yapraktan sonraki üç yaprak da düşmüş ve başka bir nüshadan mensûr nüshadaki son manzum kısmın nihayetleri aynen yazılarak tamamlanmış. Hattâ bâzı nüshalarda bulunan,

Rasûl'ün hicreti dörtyüz kırt dördte
İrışmişdi meşâmum işbu verde

Yazup nakleyledi bu yadgârı
Cihanda kala bizden sonra bârî

Okuyanlar hayr ile yâd eylesün
Hak anı korkudan âzâd eylesün

beyitleri de eklenerek bu yeni kısmın istinsah tarihi olan 1178 yılı kaydedilmiş (v. 129) Böylece bu en eski manzum nüshadan da müllifi anlamaya imkân yok.

Bizde bulunan ve 1226 zilhiccesinin yedinci günü (1811) Resmo'da, İbrahim adlı birisi tarafından yazılmış olan nüshada, baştaki hamd ve salâvattan sonra şu satırlar var:

"Ammâ ba'd – bu zaif-i nahif-i hakıyr ezell-i ibâd - Allâh Mûsa -bni Ali ki beyn-al fukarâ-i – Bektâşîyye Süflî Dervîş dimekle meşhûrdur, ol vakt ki

Emir-al-Mu'minin va İmâm-al-Muttakıyn Asad, Allâh-al-gaalib Aliyy ibni Abi-Tâlib a. m hizmetlerinde – iken bir gün hâtırumdan hutûr ideni hazretlerine i'lam idüp izn – ü havalet taleb eyledüm; öyle olsa keremlerinden bu fakıyre peyveste (2. a) bendeler katında makbûl olan vilayetleri bi kaderi vüs'-al-tâka cem'- itdük tâ ki bu celil-al-kadr manâkub-ı şerif mestûr kalmaya ve dahı ol – kutb-al-aktâb ve ol mesned-i ülü-l-albâb sultân-al-avliyâ ve burhân-al-atkıyâ—” (2. b)

Yalnız bizdeki nüshada gördüğümüz bu satırlar, elbette bir başka nüshadan istinsah edilmiş. Gene hiç şüphe yok ki buradaki Abû - Tâlib oğlu Ali, Muhammed Peygamber'in damadı, kardeşliği ve amcasının oğlu Ali değil; herhalde müşşidini Ali mazhari gördüğünden böyle söylüyor. Fakat eski bir nüshada bu satırları görmedikçe müellefin Ali oğlu Mûsa olduğunu kabul etmek, sanırım ki pek sâfça bir şey olur.

Basma bir nüshasını da gördüğümüzü sandığımız Nihâni'nin, 1296 da (1878 - 1879) yazdığı diğer manzum Vilâyet - Nâme'deyse "Der beyan-ı sebeb-i nazm-ı kitâb" bölümünde şu beyitleri okuyoruz:

Ki ya'ni Hâcî Bektâş'ı Veli'nin
Keramâtından ol sırr'ı Ali'nin

Veli nesr idi ol kim söylemişdi
Heman Firdevsi bir nazm eylemişdi

Hurûfun vakt ile âlûde idi
Dahı evrâkı key fersûde idi

Silinmiş ba'zı yerde lâfz u harfı
Çü mazrûfı yeter olmaya zarfı (Prof. Ahmet Ateş nus. s. 3)

Hiç şüphe yok ki Nihâni, bu Firdevsi'yi kendi karihasından uydurmamış, faydalandığı manzum "Vilâyet - Nâme"de görmüş, ona dayanarak adını anmıştır. Böylece, bir nüshası, Bay Fahri Bilge'de bulunan ve mensûr Vilâyet - Nâme'nin, ileride de söyleyeceğimiz gibi aynı olan manzum Vilâyet - Nâme, Firdevsi-nindir.

Şuarâ tezkirelerinin Firdevsi-i Rûmî ve Uzun Firdevsi diye andıkları Bur-salı Firdevsi, Hasan Çelebi'ye göre tarih ve muhazaratta bilgi sahibidir. Şiiri, ancak vezinlidir, kafiyelelidir, o kadar. II. Bâyezid adına yazdığı üçyüz seksen cilt Süleyman-Nâme'nin seksen cildi beğenilmiş, öbür ciltler, padişahın emriyle yakılmıştır. Bundan müteessir olan Firdevsi, Padişahın aleyhine hicviyeler yazmış, bu yüzden Osmanoğulları ülkesinde tutunamayacağını anlayıp İran'a kaçmış, orada ölmüştür (İst. Üniv. Türk. yaz. 1737, 239. b). Beyanî'de verilen bilgi

de aynıdır. Lâtîfî, bu zatın tarihte ihatası olduğunu söyler, yalnız Süleyman Nâme'nin üçyüz altmış cilt bulunduğunu, seksen cildinin seçilip öbürlerinin yakulduğunu, bu yüzden İran'a kaçtığını bildirdir (basma nüsha, s. 261 - 262). Osmanlı müellifleri, birçok kitapları bulunan Firdevsî'nin, farsçadan terceme olan, ahlâk ve tasavvuftan bahseden Hayât ü Memât adlı bir eserini de haber vermek suretiyle tasavvufa olan meyil ve nisbetini de açıklamış oluyor (ikinci cildin ikinci kısmı, s. 358). Aynı zamanda hattat da olan Firdevsî, yazdığı bir Gülîstân'ın sonuna, imzâsını "İlyâs ibni Hızr-al-mutahallas bi-l-Firdevsî" diye atarak kendisinin ve babasının adını haber vermiştir (Aynı sayfa). Ankara Maarif Kütüphanesinde I. A. 14/17 No.da kayıtlı bulunan ve Hacı Bektaş dergâhından gelen Türkçe bir "Şerh-i Kelimât-ı Şeyh Barak" var. Hicri 890 Saferinde (1485) Muhammed-i Bostânî tarafından istinsâh edilen ve Barak Baba'nın Şathiye vâdisindeki sözlerinin şerhinden meydana gelen bu risalenin, kutb-al-Alevî'nin Farsça şerhinin tercemesi olduğunu anlıyoruz. Tercüme eden, eserin terceme olduğunu açıklamıyor, Barak Baba'nın sözlerini şerhedip İbn-al Kaadî Şeyh Cemâleddin Çelebi'ye sunduğunu söylüyor, kendisinin adını da İlyâs ibni Hızr diye anıyor (bu şerhi, Yunus Emre - Hayatı adlı eserimizde yayınladık, s. 208 - 232. Hızr oğlu İlyâs'ın adı 208. sayfadadır). Risale, 1485 de kopya edildiğine göre bu tarihten önce şerhedilmiştir. Bahsedilen Cemâleddin Çelebi, 1494 de hac yolunda ölen ve Çelebi Halife diye de anılan Cemâleddini Halvetî, yahut 1517 de İstanbul'da ölen ve Cemâl Halife diye anılan Karamanlı Cemâleddin İshak'tır (Yunus Emre - Hayatı, s. 209 not); İlyâs ibni Hızr da, Uzun Firdevsî'dir. Çünkü II. Bâyezîd devrinde yaşayan ve Firdevsî mahlasını kullanan, tarih ve muhazarata, daha doğrusu, olağanüstü olaylara düşkün bulunan, hele babasının adı Hızr, kendisinin adı İlyâs olan bir başka adam yoktur ve iki ayrı adam, bu kadar birleşemez. Görülüyor ki Firdevsî, Barak Baba gibi Bâtîni bir şeyhin eseriyle de meşgul olmuştur. Bütün bunlarla beraber Firdevsî'nin üslûbiyle Vilâyet - Nâme'nin üslûbunu da inceledik ve tam bir birlik gösterdiğini gördük. Bu bakımdan manzum Vilâyet - Nâme'nin, Süleyman - Nâme'nin ve daha birçok kitapların yazarı olan Firdevsî-i Rûmî tarafından yazıldığına kanaat getirdik. Fakat mensûr Vilâyet - Nâme kimin? üslûp, Süleyman - Nâme üslûbuna pek benziyor. Sonra mensûr Vilâyet - Nâme'deki manzum kısımlar, aynen manzum Vilâyet Nâme'de var. Belki Firdevsî, önce mensûr Vilâyet - Nâme'yi yazdı, devrin âdetince bâzı yerlerini manzum olarak bezedi, sonradan şunu baştanbaşa manzum yazayım dedi, manzum Vilâyet Nâme'yi meydana getirdi; belki manzum Vilâyet - Nâme'yi yazdı, bir başkası onu nesre çevirdi, çevirirken de manzum Vilâyet - Nâme'deki bâzı parçaları aynen aldı; belki de bu işi yapan, gene Firdevsî'dir; bu hususta kesin bir söz söylememize, şimdilik imkân yok.

Vilâyet - Nâme'nin yazıldığı zamana gelince; bunu şu bakımlardan inceleyip sonuca varabiliriz:

- 1) Vilâyet - Nâme'deki bütün olaylar, açıkça gösteriyor ki eser yazılırken,

daha doğrusu önceden de söyledığımız gibi şifahi rivayetler, bir sağlam, bir kalemine hâkim adam tarafından tesbit edilirken Bektâşî geleneği tamamiyle kurulmuş, gelişmiş, zenginleşmiş, kökleşmiştir. Şunu da kaydedelim ki Bektâşî geleneği, mahalli olarak bünyeleşen bir gelenektir; kökü yeredir.

İşte köyün bir yanından görülen Hırkadağı, işte Hünkâr'ın çilehanesinin bulunduğu Arafat tepesi, işte eteğindeki Zemzem pınarı. İşte köyün öte yanındaki öyüğe karşı akıp duran buz gibi Akpınar. İşte Hünkâr'ın dibinde oturduğu, içinde gizlendiği Ardış. İşte Mucur yolundaki Beş Taş, İşte Hamırkaya, işte Tekkekaya. İşte Horasan erenlerinin attıkları dut ağacı, işte türbe önünde, parmaklığın dışındaki kubbe mimarı Yanko Madyan, işte türbeye girilirken sağda Hıyarkaya, solda Sadeddin'in attığı loğ taşı. İşte Kara Abdal, işte türbenin yanındaki Kızılca havlet. İşte Kırklar Meydanının solunda, yüksek bir yerde, ayrı kapıyla örtülü, bir gerdek odası kadar şirin küçücük bir odada Dünya güzeliyle koyun koyuna yatan Güvenc Abdal, yahut söylenegeldiği gibi Genc Abdal.

Bektâşî geleneği, bütün bu yerli maddelere dayanarak gelişmiş; yahut bütün bunlar, o geleneği beslemiş, geliştirmiş. Bu nişan taşlarını Vilâyet - Nâme'den, Vilâyet - Nâme'yi bunlardan ayırmaya imkân yok. Fakat bu gelişme, herhalde Hacı Bektaş'tan çok sonra meydana gelmiştir.

Törenden bahsedilirken de şunu görüyoruz:

Hacı Bektaş'a intisap eden, Kalenderilikte olduğu gibi traş ediliyor. Traş, Kalenderilikten Mevlevîliğe de geçmiştir (Bakınız: Mevlâna'dan sonra Mevlevîlik, s. 185 - 195, 394).

Hacı Bektâş'a atfedilen bir şiirde,

Pâ - burehne kazak abdâl ü fenâ fahr-i mezid

Fakr ile fahr İdenün dâim ola fahrî mezid

Çhâr - darb ile bakaa mllkine sultan geçnür

Genc-i tecride miyan - bend ile palheng kilid,

1038 den 1060 a kadar (1628-29 - 1650) Hacı Bektaş tekkesinde dedebabalıkta bulunan Halil Vahdetî Baba'nın terciinde,

Çhâr - darb ile anındur elif ü tiyg u trâş

Ser ü riş ile bürût oldı dilâ hem dahı kaş

dendiğine göre (bizdeki bir cönk. Halil Vahdetî'nin pek meşhurdur. Birçok Vilâyet - Nâme nüshalarının sonunda vardır) ihtimal Hacı Bektaş da kendisine intisap edenleri çhar - darb ettirmede, yâni saçlarını, kaşlarını, bıyıklarını, sakalların ustura ile traş ettirmedeydi. Traştan sonra müridin başında ne varsa ve nerede olursa olsun, orada, başındakini çıkarıp tekrar giydirerek mezidliyor, yâni tekbir ediyor. Bütün tören bundan ibaret. Halifelik verdiği kimselereyse

sofra, چراغ, alem ve seccâde veriyor. Nasip verme töreninin herhangi bir özelliğine, mücerredliğine hiç rastlamıyoruz. Şu halde Bektâşilik erkânı, tam olarak henüz kurulmamıştır. Hacı Bektaş'ı, ser - çeşme tanıyan bir zümre var, fakat o zümrenin diğer Bâtini zümrelerden tam bir ayrılığı yok.

2) Vilâyet - Nâme, tekkenin Hacı Bektaş zamanında kurulduğunu, ondan sonra yerine, nefes oğlu Hızır Lâle Cüvân'ın geçtiğini, elli yıl seccâde - nişin olduğunu, yerine Mürsel Dede'nin geçtiğini, onun kırk sekiz yıl hüküm sürdüğünü, ondan sonra yerine geçen Yûsuf Balı'nın da otuz yıl seccâde - nişinlik hizmetinde bulunduğunu, söylüyor. Demek ki rivayetlerin tesbiti Yûsuf Balı'dan da sonra.

Hacı Bektaş, 669 da (1720 - 1721) öldüğüne göre Yûsuf Balı'nın ölümü, verilen yıl sayılarının tutarı hesaplanırsa 797 olur (1394 - 1395). Fakat Vilâyet Nâme'nin yazılışı bu tarihten de çok sonra. Çünkü Vilâyet - Nâme'ye nazaran türbeyi II. Murad yaptırmış, onun yerine Mehmed, yâni Fâtih padişah olmuş, onun yerine geçen oğlu II. Bâyezid de kubbeyi kurşunla örttürmüştür. II. Bâyezid, 886 da (1481) Padişah olmuş, 918 de (1512) tahttan indirilmiş ve ölmüştür. Vilâyet - Nâme'de, Bâyezid'e,

Ömr ü bahtın eylesün Allâh ziyâd
Tâ kuyâmet devlet ile bâki bâd

dendiğine göre eser yazılırken, yâni rivayetler, yazar tarafından tesbit olunurken II. Bâyezid henüz padişaktır.

3) Vilâyet - Nâme'de Balım Sultan'ın adı hiç geçmiyor. Sağ olsaydı, yahut şöhretini yapıp zamanını sürerek ölmüş bulunsaydı adının anılmamasına imkân yoktu. Balım Sultan diye tanınan Hızır Balı, rivayete göre 907 de (1501 - 1502) post'a geçmiş, 922 de (1516 - 1517) ölmüştür. Türbesinin kapısındaki kitâbe, 925 (1519) tarihini taşımaktadır.

Bu üç karineyle Vilâyet - Nâme'nin, Balım Sultan'ın doğumundan, hiç olmazsa post'a geçişinden önce, şu halde 1481'le 1501 arasında yazıldığı kesin olarak söylenebilir.

III

"VİLÂYET-NAME"Yİ NASIL HAZIRLADIK ?

Tıpkı basımını sunduğumuz "Vilâyet - Nâme", evvelce de söylediğimiz gibi Ali Çelebi adlı birisi tarafından 1034 Rebiülevvelinde (1624 - 1625) ve şüphe yok ki daha eski bir nüshadan kopya edilmiş ve kopya eden tarafından da Hacı Bektaş tekkesine vakfolunmuştur.

28 X 20 eb'adında, mıklâplı âdi, düz meşin ciltle ciltlenmiş olan bu nüsha-nın yazı kısmı 19 X 14 eb'adındadır. 3. yapraktan sonraki yaprağa gene aynı numara konmuş, bu suretle yapraklar bir numara farketmiştir. Biz doğru numarayayı koyduk. Bütün kitap 217 yapraktır. Sonlarda 196. yaprak (doğru olarak bizde 198) 197., 197. yaprak (bizde 199), 198. yaprak (bizde 197), 199. yaprak-tır. Ciltlenirken bu yapraklar yer değiştirmiş. 202. yaprak da (bizde 204) 203. yaprak olacak. Bunları düzelttik. Her sayfada on bir satır var. Başlıklar kırmızıyla yazılmıştır. Bâzı yerler, bilhassa şiirler harekelidir. Yazı okunaklı nesihtir. Ancak belki de Bektâşî Çelebilerinden olan bu Ali Çelebi'nin pek bilgili bir adam olmadığını imlâsından anlıyoruz. Meselâ "lâzım" kelimesinde "z" den sonra bir "y" koyuyor; "esnâsında" sözündeki ilk "s" yi "sin"le yazıyor. "İşâret" in ilk "i" sini elif ve yeyle, "hareket" i, heyle yazmış. "İcâzet" ve "çile" kelimelerinin ilk hecelerine birer "y" eklemiş, "karye" kelimesinin ilk hecesine bir elif, "rıhlet" kelimesinde "r" den sonra bir "y" ilâve etmiş. "İhtimal" kelimesini heyle, "tahas-sür" kelimesi vavla, "türâb" kelimesini tıyla yazıyor. "Sünnet" te "s" den sonra bir vav, "müezzin" de zâlden sonra bir ye var. Muzayaka Ali Çelebi'nin imlâcı-sınca "z" yledir. Şiirlerde de bozukluklar, vezin düşüklükleri pek çok. Bütün bunlarla beraber gene de en eski, en doğru, en tüm nüsha, bu.

Kitabın ilk yaprağında kötü bir yazıyla "Vakf-ı Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli - kuddisa sırruhu-l-âliyyi va-l-celiyy efendimiz - hazretleri - fi 31 zâ" kaydı, altında iki satırlık saçma bir yazı, onun altında da 1321 târihi var. Karşı sayfada bâzı beyitler, Arap alfabesine ait harfler, bu sayfanın aşağı kısmında da siyakate benzer bir yazıyla "Al-dâiyy Şayh Alvân an avlâdı - Hacı Bektâş-ı Veli" yazısı var ki bu yazılardan kitabın, 1142 de (1730 - 1731) ölen Bektâşî çelebilerinden Alvân Çelebi zamanına kadar dergâhta kaldığını anlıyoruz. Bu Alvân Çelebi,

Hâtif-al-gayb fevtine târihini kulmuş tamâm
Sene binyüz kırkdokuzda eyledi azm-i güzâr

beyitinden anlaşıldığına göre 1149 da (1736 - 1737) ölen Azbi Mustafa Ba-ba'nın müşdididir (İst. Üniv. K. türkçe yaz. 2822, 70. a. 56. a ya da bakınız).

Asıl kitap, 2. a da, "Hâzâ Kitâb-ı Vilâyet - Nâme'i Hünkâr Bektâş-ı Veli" başlığından sonra "Hâzâ Vilâyet-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli nesl-i Muhammed Mustafa A M evlâd-ı Ali - salâvât - Allâhu aleyhim acmain, güneşde zerresinden, deryâda katresinden ba'zı - Bismillâhir rahmânir rahim, bu kerâmetleri zikrolunur - Şükr ü sipâs-ı lâ nihâye - ve senâ-i bi gaaye ol vâhid-i yektâya ve raûf-ı azim-i bi hemtâ âferidegâr-ı âlemiyan - ol pâdşâha olsun kim..." diye başlıyor. Asıl kitabın, "Şükr ü sipâs..." sözleriyle başladığı, ondan önceki sözle-rin ekleme olduğu meydanda.

Kitap, Ali Emiri nüshasıyla karşılaştırılırsa 216. b de,

Bu Vilâyet - Nâme çün oldı tamâm
Vir Rasûl'ün rûhına yüzbin selâm

beytiyle bitmekte. Fakat bu beyit, bu nüshada yanlış. Birinci mısırâda "çün" yok, ikinci mısırâ,

Hû diyüp er müzdine virgil selâm

şeklinde. 217. a daki sözler, müstensih Ali Çelebi'nin sözleri; vakfiye kaydı da öyle ve kendi yazısıyla. 217. b deyse şu sözleri okuyoruz:

"Bu Vilâyet - Nâme, Hazret-i Pîr efendimize vakfımiş. Lâkin bir müdetden sonra - Yezid alayhi-l-lâ'nenin biri dergâhdan ref'idüp Mısır-ı Kahire'ye - götürüp anda bir çok vakitler kalmış. Sonra Harput sancağında - Palulu Mısır tüccârlarından al-Hâcî Memiş Ağa ve memlûkü Muhammed Sûzi - Mısır'dan, her nereden bulmuşlarısa ahzidüp gene Hazret-i - Pîr efendimize gönderüp anlar dahı vakfın sebebi olup - gene dergâha gönderdikleriyçün anlar dahı okudukça - hayr duâ ile yâd eylemek için bu resme tahrir olunmuştur - sene 1263."

Bu kaydı okuduktan sonra kitabın, Alvân Efendi'den sonra, yahut onun zamanında ve ölümünden önce dergâhtan çalındığı, yahut da hediye olarak birisine verildiği anlaşıyor. Biz bu alana, çalana, yahut verene minnettarız; çünkü bugün en eski mensûr nüsha olan bu nüsha da dergâhta kalsaydı, II. Mahmud'un Yeniçeriliği kaldırmasından sonra Bektâşiliği ilgası sıralarında ya ele geçmesin diye gömülecekti, yakılacaktı, yahut o kargaşalık sırasında ele geçecek, muzır ve yalanı bir kitap diye yok edilecekti.

Tipku basımını verdiğimiz bu nüshadan sonra faydalandığımız nüshalar şunlardır:

§ 1035 tarihinde (1625 - 1626) Bursa'da, Emirbuhari civarında oturan Burmalı Derviş Selman tarafından yazılan nüsha.

20 X 14 eb'adında, meşin âdi ciltle ciltlenmiş olan ve yazı kısmı 15 X 8,2 eb'adında bulunan bu nüsha, Millet Kütüphanesinin Emiri Efendi kitapları arasında, Şer'îye kısmında 1076 No. da kayıtlıdır. Başlıksız sayfalarda on yedişer satır vardır. Başlıklar ve bâzı söz başları surhla yazılmıştır. İlk yaprak yenidir. Başa sonradan bir fihrist eklenmiştir.

"Bismillâhir rahmanir rahim. Manâkub-ı şerif-i kutb-al-ârifin Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı - Veli kaddas-Allâhu sırruhu-l-aziz-al-Horasâni. Şükr ü sipâs-ı lâ nihâye ve senâ-yı bi bakaa (gaaye olacak) ol vâhid-i ahad ferd-i yektâ ve raûf-ı azim-i bi hemtâ âferide - gâr-ı âlemiyân..." diye başlar, 149. a da,

Hakk'a minnet âhır oldı bu kitâb
Var ümidüm âkıbet ola savâb

Bu Vilâyet - Nâme çün oldı tamâm
Vir Rasûl'ün rûhına yüzbin selâm

diye biter. Ketebesi şudur:

"Hayra yazsun şerrini anun kirâmen kâtibin
Kim ki hayrıla anarsa işbu hattın kâtibin

Nakala mln-al-muhibb-al-fakıyr izâ gaabahû lem yuzkar - va izâ hadara lem yu'raf garib-al-zamân - Dervîş Selmân-ı Brûsavi - akrab-ı Seyyid Muham-mad-i Buhâri - alayh-al-rahmat-al-Bârî - fı târihi - Sene - 1035 - min hic-rat-al-Nabaviyya hamsa ve selâsûuna va alf."

Okunaklı bir ta'likle yazılmış olan bu nüshanın da imlâsı bozuktur. Mese-lâ "mûzi", zı'yla, "imam", ye'yle yazılmıştır. Bizim nüshamızla hemen hiçbir far-kı yok. Ancak olayların tertibinde fark var. Bu farkları burada göstereyim:

I. Bizde, susam yaprağı üstünde namaz kılması anlatıldıktan sonra Kut-büddin Haydar'ın Bedahşan'a, savaşa gîtmesi, tutsaklığı, Hacı Bektaş'ın gidip onu kurtarması, Bedahşan ilini alması anlatılıyor. Bu manzum kısım, 15. b - 31. a yapraklarını tutmada. Ondan sonra Ahmed-i Yesevi'nin manâkırı geliyor (31. a 35. a).

Bu nüshadaysa bu kısım başta (10. b - 15. a), manzum kısım bundan son-ra gelmede (15. b - 26.a).

II. Bizim nüshada Sulucakaraöyük'e gelişi ve Kadıncık Ana'ya gösterdiği keramet anlatıldıktan sonra Nûreddin Caca'yla olan maceraya geçilmede (60. b - 64. b). Ali Emiri nüshasında Sulucakaraöyük'e geldikten sonra halvet-hânede, yumruğuyla pencere açması anlatılmada (43. b - 44. a), ondan sonra buzağılara emişmesinler dediği, onların da emişmedikleri hikâyeye edilmededir ki bizde de Sulucakaraöyük'e gelişinden sonra ilk hikâyeye edilen kerameti budur. Ali Emi-ri'-de Nûreddin Caca macerası, bu menkabeden sonradır (45. a - 48. a). Çile-hâ-nede yumrukla pencere açmasıysa Akça Koca'yla görüşmesini takip eden men-kabedir (81. a).

III. İlenmesiyle taş olan buğday ve mercimeğin, yutulunca erkek ve kız ev-lât olacağına inanmayan bir erkeğin yutup çocuk doğurması anlatıldıktan son-ra bizim nüshada bir avuç hamura nazar etmesi, hırkasını yakıp Hırkadağ'ın-daki ormanın meydana gelmesi, Kızılcahalvetin yapılması, Akça Koca'yla buluş-ması bölümleri, bu bölümlerden sonra da bir avuç ıhamura safa - nazar edişi var (55. a - 57. a), hırkasını yakmasıysa bu bahisten üç bölüm sonra (61. a - 62. a).

IV. Nüshamızda bundan sonra 2. paragrafta belirttiğimiz gibi Çile-hâneye pencere açılması anlatılmada, sonra da sırasıyla Necmeddin'i Kübrâ'nın kitap telif edişi, Saru Saltuk'un gönderilmesi, Yunus'un Tapduk'a, Sarı İsmail'in Mev-lânâ'ya yollanması var (81. b - 104. b). Bu menkabeler, Ali Emiri nüshasında sı-

rasıyle 107. b - 109. a, 75. a - 79. b, 81. b - 83. b ve 71. a - b yapraklarında.

V. Nüşhamızda bu menkabeyi, sırasıyle Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî'nin ars-lana binip gelmesine, Ahi Evren'le buluşmasına, tekrar aynı erenle görüşmesi-ne, birisinin bir yük elma getirmesine, Seyyid Salib'le mülâkatına ait menkabe-ler takip etmede (106. a 120. a). Ali Emîri nüshasında bu menkabeler, sırasıyle 72. a 73. a, 83. b - 88. b, 91. a - 92. b ve 92. b - 93. a yapraklarındadır.

VI. Nüşhamızda bu bahislerden sonra harâmî'nin tövbesi, keşişe buğday göndermesi ve Molla Sadeddin menkabeleri var (120. a 141. b). Ali Emîri'de bu menkabeler şu yapraklardadır:

80. b - 81. b, 79. b - 80. b, 94. a - 107. b.

VII. Bundan sonra nüşhamızda Kadıncık'a gösterilen keramet, Kadın-cık'ın çocuğu olması, Hırkadağı'nda gayb erenleriyle buluşması, bir çobanı Frengistan'a atması geliyor (143. b - 151. b). Ali Emîri'de de aynı sıra takip edil-medede (57. a - 64. b), ancak araya Hızır'la buluşması da girmede (60. a - b), hal-buki bu menkabe bizde, 174. a - 175. b de.

VIII. Ali Emîri'de bundan sonra Güvenc Abdal destanı geliyor (64. b - 68. a). Halbuki nüşhamızda bu destan, halifelerden önceki dstandır ve bu bakım-dan kitabın, Hacı Bektaş'a ait son menkabesi sayılabilir. (178. a - 182. a).

IX. Nüşhamız, sırasıyle Hacı Bektaş'ın bir çocuğu diriltmesi, Kayseri Beyi-nin öldürülmesi, bir gemiyi kurtarması, gene bir gemiyi halâs etmesi, Seyyid Ga-zi'yi ziyaret etmesi menkabelerini veriyor (151. b - 165. b). Ali Emîri nüshasın-da bunlar, 119. a-b, 116. a - 118. b, 68. a - 69. b, 69. b - 71. a ve 73. a 74. a yap-raklarındadır.

X. Nüşhamız, bundan sonra Hünkâr Osmancık'a nazar etmesi, Hızır'la ve Emir Cem'le buluşması, Aksaray yakınındaki bir köyde bulunan bir muhibbin Hünkâr'a çörek getirmesi menkabelerini sıralamada (165. b - 174. a - 177. b). Ali Emîri nüshasında, bir kadıyı derviş etmesi de Ahi Evren menkabesinin bir bölümüdür (88. b - 91. a). Ali Emîri'deki Kara donlu Can Baba'ya himmeti, Ak-pınar'ı akıtması, Huy Ata'yı Tatar Beylerine yollaması menkabeleriyse (109. a 115. b), Emîri'de olduğu gibi bizde de, Necmeddin'e ait menkabeye dahildir, fa-kat başlıkları yoktur; bu kısımda ancak Huy Ata'ya ait menkabe başlık taşımak-tadır (93. b 95. b); bundan sonra da Emîri'deki gibi gene Can Baba menkabesi devam etmektedir.

XI. Bu bölümlerden sonra bizim nüshada Hacı Bektaş'ın, Ahmedî Yesevî havaletiyle Rûm'a geldiğine dair bir başlık var ki yanlış. Çünkü bu bölümde ha-lifelerden bahsedilmede (182. b - 203. b). Bu bölüm, Ali Emîri'de, doğru başlık-la kayıtlı ve 126. a 141. a yapraklarında. Sonra aynen Emîri'de olduğu gibi Ha-cı Bektaş'ın vasiyeti, ölümü, ölümünden sonra gösterdiği keramet, türbe kubbe-sinin kurşunlanması anlatılmada ve bu kısım, manzum (204. a 216. b); Emîri nüshasında bu manzum kısım 141. a - 149. a da. Bundan sonra bizim nüshada, 216. b - 217. a da kitabı istinsah eden Ali Çelebi'nin sözleri var ki bunlar, Emî-ri nüshasında yok. Bizim nüshada bu son manzum kısımların başlıkları da

yok, Emiri'de var.

§ Ankara Maarif Kütüphanesindeki O. 1251 No. da kayıtlı nüsha.

23 X 22 eb'adında, ortası şemseli, miklâplı, âdi meşin ciltle ciltlidir. Yazısı nesihdir. Sayfa kenarları kırmızı cetvellidir. Başlıklar kırmızıyla yazılmıştır. Her sayfada on beş satır vardır. Kitap 211 yapraktır. Asıl Vilâyet Nâme 208. yaprakta biter. Ondan sonraki yapraklarda Halil Vahdeti Dedebeba'nın, Kamberi, Mevâli, Nasibi ve Mlâdi'nin, Hacı Bektaş'ı öven terci, murabba ve müseddesleri vardır. Ketebe şudur:

"Tammat-al-kitâb bi avn-Allâh-al-malik-al-mannân - Kâtib-al-hurûf Resmî Dervîş Aliyy-i Giridi min bende-i Seyyid Ali Sultan - Tammat-al-kitâb fî şahri racab-al-muraccab fî yavm-al-sânî va-l-ısrin - li sanati tis'ata va sab'ûna va miata va alif - va bihi nastain."

Bu ketebeye nazaran nüsha, "Uyûn-al-Hidâya" adlı mensûr risalenin müellifi olan Resmî Ali Baba'nın, henüz dervişken yazmış olduğu bir nüshadır ve 1766 yılının ilk günlerinde yazılmıştır.

Bu nüshanın üstünde, önceden de söylediğimiz gibi Hacı Bektaş'ın doğum, ölüm ve yaşayış yılları kayıtlıdır. Nüshanın sonunda,

Rasûl'ün hicreti dörtyüz kırk dördde
İrîşmişdi meşâmum işbu derde (verde)

Haleb şehrinde Sultan Baba Bayram
Ravzasında bu kitab oldu tamâm

beyitleri var (207. b - 208. a). Bu Baba Bayram, XVI. yüzyılda Divâne Mehmed Çelebi'yle Horasân'a giden ve dönüşte Haleb'de kalan Bektâşi Baba Bayram'dır (Bakınız: Mevlânâ'dan sonra Mevlevilik, s. 110).

§ Bu nüshadan sonra tarih bakımından bizdeki yazma geliyor. Mukavva ciltle ciltlenmiş olan nüsha 21 X 15 eb'adındadır. Yazı kısmının eb'adı 16,5 X 10 dur. Okunaklı bir nesihle yazılmıştır. İlk ve son sayfalar müstesna, her sayfada onbeş satır vardır. Kitap 167 varaktır. Başlıklar surhla yazılmıştır. 2. a da, Mûsa - bni Ali tarafından telif edildiği kayıtlıysa da bu kayda güvenmenin, evvelce de söylediğimiz gibi, pek imkânı yoktur.

Türbesinin üstünü kurşunlayan
Şâh Sultan Bâyezid'dür sen inan

Ömr ü bahtın eylesün Allâh ziyâd
Tâ kıyâmet rahmet ile ola yâd

Hakk'a minnet âhır oldu bu kitâb
Var ümidüm âkıbet ola savâb

beyitlerinden sonra

Hicretin bil dörtyüz kırkdörtde
İrışmışdı meşâmum işbu verde

Yazup nakleyedük bu yâdgârı
Cihanda kala bizden yâdgâri

Okuyanlar hayr ile yâd eylesün
Hak anı korkudan âzâd eylesün

Resmo'da tahrir olup bu kitâp oldu tamâm
Evliyânun hürmetiyçün eyle noksânun tamâm

beyitleri var ki bunlar ekmedir (167. a). Bunlardan sonra şu ketebe var:

"Tammat-al-kitâb bi avn-Allâh-al-malik-al-mustaân-al-musiyy (böyle) – Katabah-al-hakır İbrâhîm bende-i Emin Baba – hâk-i pâ-yi Al-i Abâ hem çâker'i Rüstem Baba – Çok emek zahmet çeküp gördüm elem – İşte tammat diyüben sildüm kalem – Tammat tamam – M – 1226 – Sene – fi 7 zil-hıcca."

Bu ketebe nazaran 1811 yılı sonlarında Girid'de Resmo'da yazılmıştır.

§ Millet Kütüphanesinde, Ali Emiri kitaplarının Şer'ie kısmında 987 No.da kayıtlı ve 1264 cümâdelûlâsının onbirinci günü (1848) yazılmış nüsha yazanı belli değil.

§ Aynı kütüphanede, aynı kısımda 1132 No.da kayıtlı ve 27 şaban 1284 senesi salı günü (1867) Hâfız Süleyman Kâşifi talebesinden Mehmed Hilmi tarafından yazılmış nüsha.

§ İst. Üniv. K. türk. yaz. 2471 No. da kayıtlı ve 1289 da (1872 - 1873) Ali Rıza tarafından yazılmış nüsha.

§ Aynı kütüphanede t. y. 4820 No. da kayıtlı ve Derviş Mustafa tarafından 1309 recebinde (1892), Leskovik'te Hayderiye Dergâhında yazılmış nüsha. Bu nüshada, Ahi Evren menkabeleri arasında, "Hazret-i Hünkâr'un işâret için Hazret-i Mevlânâ'ya gönderdiği" başlığıyla uydurma bir Şems menkabesi var (Açılma'nın son kısmına bakınız).

§ Millet K. Emiri, Şer'ie, 1075 No.da kayıtlı ve Hacı Mehmed Dede dervişi Eğinli Derviş İbrahim tarafından 1310 zilkadesinin üçüncü günü (1893) yazılmış nüsha. Bu nüshada da uydurma Şems menkabesi, "Hazret'ün işâret için (bu işâret "irşâd" olacak) Hazret-i Mevlânâ'ya gönderdiği derviş" başlığı altında var.

§ Bay Fahri Bilge nüshası.

Bu nüsha, baştan sona kadar manzumdur. Miklâplı yeni bir ciltle ciltlenmiştir. 20 X 16,5 eb'ındadır. Yazı kısmı 17,5 X 11 dir. Her sayfada on yedi satır vardır. Her satır, bir beyittir. Bütün kitap 129 yapraktır. Sonradan ortaya

eklenen kısımlara yaprak numarası konmamıştır. Yazı okunaklı nesihtir ve ha-rekelidir. Bölüm başları ayrılmadığı gibi başlıklar da yoktur. Bölümler, bitiş ve başlangıç beyitlerinden anlaşılmaktadır. Kâğıdı figranlı ve aharlı Venedik kâğıdıdır. Kâğıt, imlâ, yazı bakımından bu nüshanın XV. yüzyıl sonlarına, nihayet XVI. yüzyılın başlarına ait olduğunda şüphe yoktur. Maalesef baş tarafı düşmüş, sonradan 5.b nin sonuna kadar mensûr Vilâyet - Nâme'den yazılıp eklenmiştir. 6.a da manzum kısım başlıyor. 21.b den sonra gene 18 yaprak eksik. Sonradan bir başka nüshasında yazılıp bu kısımları tamamlanmış. 71.b den sonra gene eksik var ve 71.a'nın üstüne kurşun kalemle "beş yaprak eksiktir" kaydı düşülmüş. Hacı Bektaş'ın bir keşişe buğday göndermesi bölümünden Said Emre menkabeğine atlanıyor. 73.b den sonra dört yaprak, bir başka nüshadan yazılıp eklenmiş. 93.b den sonra gene eksiklik var. 126. yaprakta sonra gene üç yaprak eksik. Bu üç yaprak yeni bir yazıyla yazılmış ve

Hakk'a minnet âhır oldu bu kitâb
Var ümidüm âkubet ola savâb

Rasûl'ün hicreti dörtyüz kırkdörtde
İrîşmişdi meşâmum işbu derde (verde)

Yazup nakleyledük bu yâdgârı
Cihanda kala bizden sonra bâri

Okuyanlar hayr ile yâd eylesün
Hak anı korkudan âzâd eylesün

beyitleriyle biten kitaba, eksik yerlerin tamamlandığı nüshanın tarihi olan 1178 tarihi atılmış (1764 - 1765).

Mensûr Vilâyet - Nâme'deki manzum kısımlar, bu manzum Vilâyet - Nâme'de aynı, ancak bâzı nüshalarda, bu nüshaya göre değişiklikler, yanlışlar var. Bay Fahri Bilge, Vilâyet - Nâme'nin evvelce manzum olarak yazıldığı, sonradan nâzımı, yahut başka bir tarafından, bâzı manzum yerleri aynen alınmak suretiyle bir daha yazıldığı kanaatinde. Nihâni'nin manzum Vilâyet - Nâme'si, bu kitabın Firdevsî-i Rûmî tarafından telif ve tanzim edildiğini bildiriyor. Nazmı ve di-li hakkında bir fikir edinilmesi için bâzı yerlerini sunuyoruz:

Böyüyüp çün ta'lime kabil olur
Bir kemâl ehline şah buyruk kılur

•

Oğluma dir eyle ta'lim'i kemâl
Kim kemâldür erde ziynetle cemâil

•

.....

Emceğin ağzına virdi emmedi
Emmeğe hem meyli dahı kulmadı

•

Dâyeler geldi anı emzüreler
Hem gıdâsiyçün ana süd vireler (8. a)

•

Başına kızıl amâmesin sarar
Bir gerçeği dahı eĝnine geyer (24. b)

•

Çünkü Çepnl boy Oĝuz'dan ayrılır
Doĝrıluban Rûm mlkine gelür

•

Ç pni boydan meĝer kim bir aziz
Ehl-i takviyidi hem ehl-i temiz

•

Yûnus-ı Mukriyidl anun adı
Çepninün şeyhyidi her (hem) mürşidi

•

Kara'yük kurbında Kayı nam yire
Gelûben anda karâr itdi göre (23. a)

Bu nüshanın, tıpkı basım olarak bastırılması, dil ve edebiyat bakımından büyük bir kazanç olacaktır. Bu hizmeti, Sayın Fahri Bilge'den beklemek de sanıyorum, hakkımızdır.

§ Nihâni'nin manzum Vilâyet - Nâme'si.

Prof. Bay Ahmed Ateş'e ait nüshadan faydalandık. Adi mukavva ciltlidir. Kitap 30,5 X 13, yazı kısmı 17 X 9 eb'adındadır. 330 sayfadır. Başlıklar kırmızıyla yazılmıştır. Sayfa kenarlarında kırmızı cetvel vardır. Her sayfada ondokuz satır, her satırda bir beyit var. Erzincanlı Mehmed Tevfik Baba tarafından yazılmış ve istinsahı 1313 şabanının on birinci günü bitmiştir (1896).

Nihâni,

Nihâni hatmine târih dilersem
Dile ikdâm'ı Feyzullâh Efendi

Tarihinin gösterdiği 1296'da (1878 - 1879) kitabını tamamlamıştır. Hem tarihten, hem de "Der beyân'ı sebeb'i nazm-ı kitâb" bölümündeki,

Dedi bir zat ki ensâb-ı Veli'den
Ziyâ-bahşâyış-ı nûr-ı celiden

Ki ismi Şeyh Feyzullah Efendi
Melek-manzar u kerrûbi - pesendi

O Sultan Balım'ın nakd-ı sahihi
Bu ben kuluna emritdi sarihi

beyitlerinden (s. 3 - 4) anlaşıldığı gibi Feyzullah Çelebi'nin emriyle bu işe girişmiş, fakat Feyzullah Efendi 1288'de (1871 1872) ölünce,

Be nâm-ı nâm-ı Feyzullâh Efendi
Yem'i feyzinden akıtdı bu bendi

Anın emriyle ettim nazmı tahmil
Hayâtında veli olmadı teknil

Erişmiş idi nısfâ bu vedit
Çü kıldı ırcı emrine sür'at

beyitlerinde de söylediği gibi (s. 328) hayatından sonra bitirmiştir. Bu kitabın, öyle dile alınacak bir özelliği yok; fakat manzum Vilâyet - Nâme'nin nâzımını haber vermesi bakımından bu kitaptan edindiğimiz fayda, bizce dünyalara değer.

•

Başta birkaç sözden, sonra, bilhassa birkaç beyitten ibaret bulunan eklentilerle bahislerin sıralanması müstesna, bütün Vilâyet - Nâme nüshaları, birbirinin aynıdır. Nüsha farkları, muahhar zamanlarda yazılanlarda, bâzı kelimelerin devre göre değiştirilmesinden ibarettir. Bundan dolayı nüsha farklarıyla bir metin hazırlamaya hiç lüzum yoktur, hele şimdilik en eski nüsha elimizdeyken bu lüzumsuzluk, büsbütün âşikârdır. Şu halde o metni olduğu gibi sunmak, metinde geçen kelimelere ait bir sözlük tertiplemek, terimlerin izahını yapmak, nihayet bu kitabı, diğer kaynaklardan fadalanarak tahlil ve tenkid etmek, yapılacak işlerin en doğrusudur. Biz de bunu yaptık. İlim ve tetkik erbabına, bu nüshanın tıpkı basımını sunmaktayız. Onlar, bu tıpkı basımı, belki bizim terimlere ait izahlarımıza, kelimelere ait sözlüğümüze ve Vilâyet - Nâme'yi inceleyip eleştirerek değerlendiren açılımımıza başvurarak okuyacaklar, böylece faydalanmış olacaklardır. Yeni nesil için, gençlik için, gelecekte yetişenler için bu metni bir de yeni harflerle vermek icap etmez miydi? Bu soruyu soracaklar da çıkacaktır sanırım. Onlar sormadan ben bu soruyu cevaplandırayım: İcap etmezdi, çünkü genç, bu dili anlayamaz, sıkılır, okuyamaz. Dil mi güzel değil, tahkiye mi ağır, olaylar mı çekmiyor insanı, eda mı tekellüflü? Hayır hayır; daha önce bu kita-

bın güzelim dilinden, şekerim edasından, sevilesi tahkiyesinden uzun uzun bahsetmiştim. Güzel mi güzel, şeker mi şeker, sevilesi mi sevilesi, öpülesi mi öpülesi; fakat bir edebiyat kitabında, bir bahsini örnek olarak verip incelemek, inceltmek şartıyla. Fakat Edebiyat Fakültesinde okumak, okutmak şartıyla. Biz, edebiyat kitabı yazmıyoruz, Fakülte talebesiye tıpkı basımdan faydalanır. Şu halde? Şu halde yeni nesle bu kitabı, bugünün diliyle verirsek onlara faydalı oluruz; başka çıkar yol yok. İşte biz bunu yaptık; Vilâyet - Nâme'yi, hiçbir olayı atlama- dan, hiçbir özelliğini kaybetmeden, sözüne söz, düşüncesine düşünüş, anlatışı- na bir aykırı anlayış, bir aykırı anlatış katmadan hattâ halk tahkiye üslûbuna uymaya çalışarak bugünkü dille, öz ve sade halk türkçesiyle yeniden yazdık. Ta- bii yazarken bölümlere böldük, başlıklar verdik.

Bütün bunları, büyük bir aşka, içten gelen bir sevinçle yaparken de Vilâyet - Nâme'ye, Velâyet - Nâme demek, neşemizi "neşve" sözüyle ifâdelendirmeye kal- kışmak, yahut doğrusu "nakl" olan sözü "nukl" okumayana eseflenmek gibi "ta- sallüflere" düşmedik. Bizce halkın sözü, halkın özü kadar doğrudur, güzeldir, yerindedir.

Dileriz ki, "Vilâyet - Nâme, bir serinin ilk eseri olsun, bu eseri benzerleri beslesin; hak diliyle meydana gelmiş olan bu güzelim eserler, bir yandan dilimi- ze, bir yandan dini - tasavvufi tarihimize maddeler hazırlasın, zaman zaman, çağ çağ düşüncelerimizi, görüşlerimizi, duyularımızı, yaprak yaprak, kitap ki- tap berlitsin.

Abdülbâki GÖLPINARLI

MANÂKIB-I HACI BEKTÂŞ-I VELÎ

(Vilâyet - Nâme)

Tanrıya hamd ü senâ, Muhammed Peygamber'le soyuna salât ü selâmdan sonra bilinmelidir ki bu kitap, Hacı Bektâş-al-Horasânî'nin menkabelerini, kerametlerini bildiren bir "Vilâyet Nâme" dir. Güneşten zerre, denizden katre mesabesince erenlere dost olan gerçeklerin okumaları, can kulaklariyle dinlemeleri için meydana getirildi.

I

**Tanrı azîz sırrını kutlasın ve onu yarlıgasın,
Sultan Hacı Bektâş-ı Velî'nin soyu**

Hacı Bektâş-ı Velî, İbrâhîm-al-sânî diye anılan Seyyid Muhammed'in oğludur. Seyyid Muhammed, Mûsa-l-Sânî oğludur. Mûsa, İbrâhîm Mûkerrem-al-Mucâb oğludur. Bu zat, Sultân-ı Horasan Aliyy-ibn-i Mûsâ-l-Rızâ'nın, ana, baba bir küçük kardeşidir. Aliy-al-Rızâ, İbrâhîm-al-Mucâb, Abbas, Kasım, Hamza; altısı, bir anadandır. Analarının adı, Necmet-al-Neseviyye'dir. İmâm Mûsâ-l-Kâzım'ın otuzdokuz oğlu vardı. Onaltısı lâkaplıydı, öbürlerinin lâkapları yoktu. Ondokuz kızı vardı; yedisinin lâkabı vardı. İmâm Aliyy-al-Rızâ'nın kardeşi olan İbrâhîm-al-Mucâb, İmâm Mûsâ-l-Kâzım'ın oğludur. Mûsâ-l-Kâzım İmâm Ca'fer-i Sâdık oğludur. İmâm Ca'fer-i Sâdık, İmâm Muhammed-i Bâkır oğludur. İmâm Muhammed-i Bâkır, İmâm Zeyn-al-Abidîn oğludur. İmâm Zeyn-al-Abidîn, İmâm Huseyn oğludur. İmâm Huseyn, Aliyy-al-Murtazâ oğludur, anası, Muhammed Peygamber'in kızı, Fâtîmat-al-Zehrâ'dır, dedesi, Muhammed Mustafa'dır; böylece Hacı Bektâş-ı Velî, şüphesiz seyyiddir

Şöyle rivayet ederler ki İmâm Mûsâ-l-Kâzım'ı, Bağdad'da, Hârûn-al-Reşîd'in emriyle şehîd ettiler, evlâdı, civara dağıldı. Aliyy-al-Rı-

zâ, Mekke'ye gitti. İbrâhîm-al-Mucâb, İmâm Rızâ'dan sonra, Horasan'ın, Nişabur şehrine geldi, oraya yerleşti. Hârûnal-Reşîd'in oğlu Me'mûn, Tûs şehrini merkez yaptı, gel, sana bîat edelim diye Aliyy-al-Rızâ'yı, Mekke'den Horasan'a dâvet etti, yanına getirdi. Bir müddet sonra Me'mûn, İmâm Rızâ'ya zehir verip şehîd etti. Hârûn'un ölümünden sonra Me'mûn, Bağdad'a gidip halife oldu, Horasan halkı, İbrâhîm-al-Mucâb'ı padişah yaptılar. İbrâhîm'in on oğlu oldu: Mûsâ-l-Sânî, İshak, Davud, Yahya, Hârûn, İbrâhîm-al-Rızâ, Tayyâr, Ca'fer, Alî Hasan.

İbrâhîm'e, Türkistan'dan birisi isyan etti, üstüne saldırdı. O da savaşp onu altetti, ülkesini aldı. Nihayet eceli geldi, öldü, Türkistan'da Tukan şehrine gömdüler.

Horasan halkı, büyük oğlu Mûsâ-l-Sânî'yi Padişâh yapıp tahta geçirdiler. Bu zat, adaletle hüküm sürdü, oranın ulularından birinin, Zeyneb adlı kızını aldı. Fakat nice zaman geçtiği halde ne bir oğlu oldu, ne bir kızı. Bu yüzden, Padişahın canı pek sıkılıyordu.

Zeyneb Hatun, bir gün, üzgün bir halde sarayında oturmadaydı. Saray karşısında güzelim bir pınar vardı. Kenarında lâtif ağaçlar yetişmişti, çevresi, çayırılık, çimenlikti. Bu manzaraya dalmış, otururken bir de baktı ki pınar başına pek güzel Lir genç gelmiş. Genç, atını bir ağaca bağlayıp abdest aldı. Zeyneb Hatun, gamlara dalmışken bu yiğidi görünce gönlü gözü açıldı, böyle bir er, boş değildir deyip hizmetçilerinden birini, bu zatın, kim olduğunu anlaması için yolladı. Hizmetçi gidip, kimisin, nereden geliyorsun diye sorunca yiğit adam dedi, Aliyy-al-Rızâ'dır, aslım, Muhammed soyundan, Medine'den geliyorum. Hizmetçi, gelip bu haberi Zeyneb Hatun'a söyleyince Zeyneb, hemen kocasına bir adam yolladı, amcanızın oğlu geldi, buyurun dedi.

Mûsâ-l-Sânî, karısının yanına gelince Zeyneb Hatun, saray penceresinden Aliyy-al-Rızâ'yı gösterdi. Mûsa-l-Sânî Aliyy-al-Rızâ'nın yanına gitti. Tanıştılar, sarayına dâvet etti. Sofra yaydırdı, çeşit çeşit nimetler hazırlattı. İmâm, oruçluyum dediyse de Mûsâ-l-Sânî'nin ısrarına dayanamadı, orucunu bozdu, birkaç lokma aldı. Zeyneb Hatun da şeker şerbeti ezdi, bir sürahiye koyup gönderdi. İmâm, şerbeti görünce ah etti, gözlelerinden yaşlar akmaya başladı. Ceddimiz Huseyn dedi, Kerbelâ'da susuz şehid oldu, biz şeker şerbeti içelim, reva mı bu? Ağzına aldığı şerbeti, tekrar kaba boşalttı, içmedi. Sultan Mûsa-l-Sânî bunu görünce kendi de içmedi, kadehi önüne koydu, ağlamaya başladı. İmâm amcamın oğlu dedi, siz ne diye ağlıyorsunuz? Mûsâ-l-Sânî, ya İmâm dedi, ömrümden nice zaman geçti, bir oğul yüzü görmedim, ne oğlum oldu, ne kızım; duanız kabul olur, İmâmet döşeğinde oturuyorsunuz; Ulu Tanrı, bu kuluna bir oğul ihsan etsin. İmâm, hemen el kaldırıp Tanrıya dua etti, elini yüzüne sürdü. Tanrı, duasını kabul etti. İmâm, Mûsâ-l-Sânî'den, gitmeye

izin istedi; saraydan çıkıp atına bindi, yürüyüp gitti.

Sultan Mûsâ-l-Sânî, şerbeti götürdü, Zeyneb Hatun'un yanına vardı. Zeyneb Hatun, şerbeti içmediklerini görünce sebebini sordu. Mûsâ-l-Sânî, hali anlattı. Zeyneb Hatun, bunu duyunca, İmâm'ın, ağzına aldığı bir yudum şerbeti, tekrar boşalttığı kabı aldı, içindeki şerbeti içti. O gece eriyle buluştu. Zeyneb Hatun, gebe kaldı. Vakti gelince bir oğlan doğdu. Yüzü ayın ondördüne benziyordu bu çocuğun. Sultan Mûsâ-l-Sânî, çocuğu görünce pek sevindi, fakir fukaraya sadakalar verdi, ihsanlarda bulundu. Yediler, içtiler, dualar ettiler. Bazıları, adını Sevinç koyalım dedi, bazıları, Güvenç. Nihayet Muhammed adını koydular. Atası, İbrâhîm-al-Mucâb'a benzediği için İbrâhîm-al-Sânî dediler.

Çocuğa, dadılar, hizmetçiler tayin ettiler, biraz büyüyünce bir hoca tuttular, okuttular. Ondört yaşına girince güzellikte, yiğitlikte, cömertlikte, olgunlukta, huyda eşsiz bir delikanlı oldu. Bu sırada Tanrı emri geldi, Sultan Mûsâ öldü. Memleketin büyükleri toplandılar, kutlu bir demde Sultan İbrâhîm-al-Sânî'yi, devletle tahta geçirdiler, Horasan ülkesine padişah yaptılar. İbrâhîm-al-Sânî, Horasan ülkesini adaletle bezedi.

Günün birinde İbrâhîm-al-Sânî, avlanmak için yazıya çıktı. Dönüp gelirken yolu, bir pınara uğradı. Meğerse o pınar başına kızlar, gelinler toplanmışlar, çamaşır yıkıyorlardı. Bunların arasında güzellikte eşsiz, belsiz güzel bir kız vardı. Sultan İbrâhîm'in gözü, bu kıza düşer düşmez, cân ü gönülden âşık oldu, sabrı, kararı, kalmadı. Sarayına gelince anası Zeyneb Hatun'un yanına girdi, zârı zârı ağlamıya başladı. İbrâhîm-al-Sânî'nin zârı zârı ağladığını, yüreciğini dağladığını gören Zeyneb Han'un içi yandı, ciğerimin köşesi dedi, ne diye ağlıyorsun? Sultan İbrâhîm, ava gittiğini, gelirken bir pınara uğradığını gördüğü bir kıza âşık olduğunu bir haber verdi.

Zeyneb Hatun, bir hizmetçi gönderdi, kızın kim olduğunu sordu soruşturdu. Hizmetçi, gidip geldi, kızın, Nişabur şehrinde Şeyh Ahmed denen bilgin birisinin kızı olup adının Hâtem olduğunu haber verdi. Zeyneb Hatun, Şeyh Ahmed'e haber gönderdi, kızı istedi. Şeyh Ahmed, pek sevindi, toylar etti, Hâtem'i Sultan İbrâhîm'e nikâh edip verdiler.

Sultan İbrâhîm'le Hâtem, yirmidört yıl evli kaldılar, fakat ne bir kızları oldu, ne bir oğulları. Bu sırada Zeyneb Hatun öldü. Günler, aylar geçti, İbrâhîm-al-Sânî, günün birinde, memleketinin ulularını, beylerini bir yere topladı, bunca yıldır dedi, oğlum, kızım olmadı; ne yapalım? Ulular, beyler, bu şehirde ne kadar bilgin, hâfız, derviş, yoksul varsa bir yere tophıyalım, büyük bir meclis olsun; hâfızlar Kur'an okusunlar: dervişler yoksullar, dua etsinler; umarız ki Tanrı, dualarını kabul eder, bir oğlan verir dediler. Sultan İbrâhîm, bu sözü kabul etti. Her tarafa adamlar gönderdi. Ne kadar hâfız, yoksul, bilgin varsa toplandı. Bir hafta Kur'an okudular, dua ettiler. Sultan İbrâhîm, bunlara, hadde, hisaba sığ-

maz nimetler çıkardı, altınlar, gümüşler verdi, ihsanlarda bulundu. Sonunda izin alıp herkes, yerli yerine gitti.

O gece Sultan İbrâhîm, Hâtem Hatun'a yaklaştı. Tanrı kudreti, Hâtem Hatun, gebe kaldı. Müddeti tamam olunca dünyaya bir oğlan geldi ki yüzü, ayın ondördüne benziyordu. Pek sevindiler, mubarek adını "Bektaş" koydular. Bu doğum hakkında rivayet çoktur. Derler ki: Gebelik müddeti bitince Hâtem Hatun, döşğinde yatarken rüyasında, kolayca bir oğlan doğurduğunu gördü. Uyanınca baktı ki gerçekten de bir çocuk doğurmuş. Fakat ne ağrısı var, ne acısı, ne de bir damlacık kan. Sultan İbrâhîm de uyandı, nur topu gibi bir oğlu olduğunu gördü.

Zeyneb Hatun, memesini Bektaş'ın ağzına verdiyse de çocuk bir türlü almadı. Altı ay geçince şehadet parmağını kaldırdı: "Eşhedü en lâ ilâhe illâllahu vahdehu lâ şerike leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulûhu ve eşhedü enne Aliyyen veliyyullahu" dedi; Hünkâr'ın dilinden çıkan ilk söz, buydu.

Hacı Bektâş Hünkâr bütün ömrü boyunca bir kerecik olsun, nefsinin muradını vermedi. Hiç kimsenin ayıbını görüp yüzlemedi. Abdestsiz bir an bile yere basmadı. Bir an bile ibadetten ayrılmadı.

II

Lokmân-ı Perende'nin, Hacı Bektaş-ı Velî'ye "Hacı" demesi

Sultan İbrâhîm-al-Sânî, Hacı Bektaş'ı tahsil ettirmek istedi, bilgin bir adam aradı. Bu şehirde dediler, bilgin, üstün, keramet sahibi bir adam vardır; Türkistan'ın doksandokuzbin pîrinin pîri Hâce Ahmed Yesevî'nin halifelerindendir; adına Şeyh Lokman-ı Perende derler; Bektaş'a, ancak o, hocalık edebilir, onu hoca tayin ederseniz en doğru iştir bu. Sultan İbrâhîm, Bektaş-ı Horasânî'ye Şeyh Lokmân-ı Perende'yi hoca tayin etti. Şeyh Lokmân, Hacı Bektaş'a, bilginin evveline ait söz söylerken Hacı Bektaş, sonundan haber vermedeydi.

Bir gün, Lokmân-ı Perende, mektebe gelince gördü ki iki er gelmiş, biri, Bektaş'ın sağında oturmada, öbürü solunda; onâ Kur'an öğretiyorlar. Mektep, yüzlerinin nuruyla nurlanmış. Lokmân, içeriye girer girmez bunlar, kayboluverdiler. Lokmân, bu hale şaşırıp kaldı; kendi kendine acaba bunlar kimdir diyordu. Hacı Bektaş, mübarek ağzını açıp hoca dedi, biliyor musun, o iki nurlu zat kimler? Lokmân, ama dedi, bildir, kimlerdir? Bektaş, sağında oturan iki cihan güneşi ceddin Muhammed Mustafa idi, solumda oturan, Tanrı arslanı, inananların Emîri Murtazâ Ali. Biri, gelip zâhir bilgisinden, öbürü bâtın bilgisinden bahsederler. Kur'anı belletirler bana. Lokmân-ı Perende, Bektaş'ın bu sözlerini duyunca pek sevindi, gidip babası Sultan İbrâhîm'e anlattı. Sultan İbrâhîm, işitince neşelendi, Tanrıya şükürler etti.

§ Lokmân-ı Perende, Türkistan'ın, doksandokuz bin pîrlerinin pîri Sultân Hâce Ahmed Yesevî'nin halifesiydi, perendelik hizmetini, ona, Muhammed-i Hanefî oğlu Ahmed Yesevî vermişti.

Lokmân-ı Perende, bir zaman, cezbeye tutulmuştu, dağlarda gezerdi. İmâm Ca'fer-al-Sâdık, hırkasını, Bâyezîd-i Bistâmî'ye vermiş, Lokman'a göndermişti. Bâyezîd, araya araya onu, bir dağ başında buldu, hırkayı verdi, İmâm'ın selâmını söyledi ve hırkayı, Lokmân'a giydirdi. Lokmân, Cezbelendi, kalkıp namaza başladı, bir rik'at namazı, tamam ondört yılda kıldı; Bâyezîd de ondört yıl, ayakta durdu. Lokmân'ın ikinci rik'ate kalktığını görünce dayanamadı, yürüyüp gitti, İmâm Ca'fer'e vardı, Lokmân'ın halini anlattı. İmâm, Lokmân, ikinci rik'atı kılıp bitirinceyedek dursaydın dedi, sen de nasibini tam alırdın.

§ Lokmân'ı Perende, birgün Bektaş'a bilgi öğretirken Bektaş dedi,

dışarıya çık, bir ibrik su getir, abdest alayım. Bektaş, hocam dedi, bir nazar etseniz de mektebin içinden bir su çıkıp aksa, biz de dışarıdan su getirmeye muhtaç olmasak. Lokman, bizim buna gücümüz yetmez dedi. Bektaş, el kaldırıp dua etti, Lokman'ı Perende âmin dedi. Bektaş, elini yüzüne sürüp secdeye kapandı. Hemen mektebin ortasından güzelim bir pınar çıktı, kapıya doğru akmağa başladı. Lokmân'ı Perende, Hacı Bektaş'ın bu kerametini görünce sevinçle ya Hünkâr dedi. Bu suretle Bektaş-ı Velî'nin adı Bektaş Hünkâr kaldı. Bektaş, secdeden kalkınca, gördü ki mektebin orasından güzelim bir pınar coşup akmada pınarın başında da susamlar bitmiş, lâtif çiçekler açmış. Bunu görünce tekrar secdeye vardı. Hünkâr'ın kerametini Sultan İbrâhîm-al-Sânî'ye haber verdiler. O da neş'elendi, Tanrıya binlerce şükürler etti.

§ Lokmân'ı Perende, hacca gitmişti. Tavafe etti, hac törenlerini yerine getirdi, Arafât'a çıkıp vakfeye durdu. Yanındaki arkadaşlarına, bugün arife günü, şimdi bizim evimizde bişi pişirirler dedi. Lokmân'ın bu sözü, Hünkâr'a malûm oldu. Evde de gerçekten bişi pişirmedeydiler. Lokmân'ın karısına, bir tepsiye bir kaç bişi koyun da verin bana dedi. Bir tepsiye birkaç bişi koydular, Bektaş'a verdiler. Bektaş, tepsiyi aldı, göz yumup açınıcıyadek Şeyh Lokmân'ı Perende'ye götürüp sundu. Şeyh Lokmân, bunu görünce hikmetini anladı. Arkadaşlarıyla bişiyi yedi, tepsiyi gizledi. Hac törenini bitirip Hicaz'dan döndü. Horasan'a yakın gelince bütün Nişabur halkı, Lokman-ı Perende'ye karşı çıktılar, haccın kutlu olsun dediler, mübarek elini öptüler. Lokman, Hacı dedi, Bektaş'dır, gidip Bektaş'ın elini öptü, kerametlerini bir bir haber verdi. Halk da bunu duyunca Bektaş'a baş eğdi, böylece adı, Hünkâr Hacı Bektaş-al-Horasânî oldu.

III

Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî'nin Horasan pîrlerine nişan göstermesi

Lokmân-ı Perende, hacdan dönünce Horasan erenleri, bir araya gelip Lokman'a hac kutlamıya geldiler. Mektebin ortasından akan pınarı görünce biz dediler, daima buraya gelir giderdik, bu pınar yoktu. Lokmân-ı Perende, Hacı Bektaş Hünkâr'ın kerametidir bu dedi. Hacı Bektaş Hünkâr kimdir dediler. Lokmân-ı Perende, Hacı Bektaş Hünkâr, bu azizdir dedi, Bektaş'ı gösterdi. Erenler, bu, henüz çocuk, ne münasebetle ve nasıl hacı oldu dediler. Lokmânı Perende, Hacı Bektaş'ın kerametlerini birer birer anlattı, Kâbe'de namaz kılarken dedi, Bektaş da daima benimle namaz kılardı. Namaz bitince kaybolurdu. Erenler, bu daha küçücük bir çocuk, bu kerameti nereden bulmuş dediler. Hacı Bektaş Hünkâr, mübarek ağzını açıp ben dedi, Kevser sâkisi, âlemlerin rabbi Tanrı'nın arslanı, vilâyet padişahı, mü'minler emîri Hazreti Ali'nin sırıyım. Bizim aslımız, neslimiz odur, bu çeşit kerametler, bize mirastır. Bizden bunun gibi kerametlerin zuhuruna şaşılmaz, çünkü Tanrı nasibidir bu.

Horasan erenleri, eğer dediler, gerçekten Şâh'ın sırıysanız onun nişanları vardır, gösterin de görelim, tasdik edelim, inanalım. Hazreti Ali'nin bir nişanı buydu; mübarek avucunun ortasında güzel, yeşil bir beni vardı. Hazreti Hünkâr Bektâş-ı Velî, mübarek elini açıp gösterdi, baktılar ki avucunun ortasında güzelim bir yeşil ben var. Mü'minler emîri Ali'nin, mübarek alnında da güzel, yeşil bir ben vardı dediler. Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, mübarek alnını açıp gösterdi, alnında da yeşil, nûrânî bir ben gördüler. Hepsî de, dervîş-i dervîşân, eksiklik ettik diye özür dilediler, keramet de ancak böyle olur dediler, teslim oldular.

IV

Horasan pîrlerine tekrar keramet gösterip susam yaprağının üstünde namaz kılması

Horasan pîrleri, Hacı Bektaş Hünkâr'a, pîriniz, mürşidiniz kim, lûtfedin, söyleyin, meşrebiniz kimdendir, bu keramet, bu vilâyet, size nereden geliyor dediler. Hacı Bektâş-ı Velî, sizlerden kim, susam yaprağı üstüne seccade salar da iki rik'at namaz kılsa biz, onu şeyhliğe kabul edelim, özümüzü ona teslim edelim dedi. Bu sözü duyan erenler, şaşırıp kaldılar, siz dediler, şu susam yaprağının üstüne seccade salar, iki rik'at namaz kılsanız hepimiz, sizi pîr ediniriz, sizden fahir, hırka giyeriz. Derken cihan kutbu Hazreti Hünkâr, hemen abdest alıp seccadeyi mübarek eline aldı, Tanrı adıyle, Tanrı emriyle dedi, seccadeyi saldı. Seccade, ululuk ıssı yaratıcı Tanrının kudretiyle havada durdu. Bunun üzerine o ruhlar hulâsası, niteliksiz ve zevâlsiz Tanrının rahmeti Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, seccade üstüne çıkıp Tanrı dergâhına iki rik'at namaz kıldı. Oradaki Horasan erenlerinin hepsi gelip Hünkâr'a teslim oldular. Hünkâr, tarikat erkânınca kisvelerini tekbir edip fahirlerini giydirdi. Şeyh Lokman da fahrini çıkarıp Hacı Bektâş'ın önüne koydu. Hacı Bektâş, onun fahrini de tekbir edip başına giydirdi.

Bu sırada İbrâhîm-al-Sânî, Tanrı rahmetine vardı. Padişahlığı Hacı Bektaş Hünkâr'a arzetteler, kabul etmedi. Padişahlığı, amcazadelerinden olan ve Mûsâ-l-Sânî evlâdından bulunan Seyyid Hasan'a verdiler.

Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, halktan çekildi. Bir ibâdet yurdunda karar etti. İbâdet'e koyuldu. Riyazattan öyle bir hale geldi ki namazda, rûkû ettiği zaman, başında, mübarek beyni hareket eder, rûkûdan kalkınca gene yerine gelirdi. Tam kırk yıl ibadet etti, bir gün Tanrıdan, yâ Bektaş, ibadetin kabul oldu diye bir ses geldi. Bundan sonra daha ziyade ibadete koyuldu, büsbütün kendini riyazata verdi.

V

Kutbeddin Hayder'in Bedahşan savaşına gitmesi

Hâce Ahmed-i Yasevî, Horasan ülkesine valiydi. Doksandokuz bin halifesi vardı. Bütün Müslümanlar kendisine uymuştu. Hâce, yüzbin erce kuvvete sahipti.

Bedahşan ülkesinin halkı, hep kâfirdi. Gece gündüz, Horasan iline akın ederler, inananların mallarını yağmalarlardı. Halk, birgün Ahmed-i Yesevî'nin yanına gelip, bu Bedahşan kâfirlerinin elinden dirliğimiz kalmadı, şaşırıp kaldık rızığımız elden gitti, ne yapacağımızı bilemez olduk. Kâfire aman verme, Tanrı buyruğunu yerine getir, bunlarla savaş, oğlunu başbuğ yap kâfirlere yolla, onları kır geçir dediler.

Müslümanlar, kâfirlerden şikâyet edince Ahmed-i Yesevî oniki yaşındaki nefes oğlu Kutbeddin Hayder'i çağırdı. Bu çocuk, çok kuvvetli, gürbüz bir yiğitti. Ona kılıç kuşatıp tuğ ve alem verdi; başına erenlik tâcını giy, kâfire yürü dedi. Kutbeddin Hayder'in başına altıbin er toplandı. Davullar dövüldü, bayraklar açıldı, nefirler çalındı, Horasan'dan kalkıp Bedahşan iline yürüdüler. Casuslar, bunu kâfirlere haber verdiler. Bedahşan Beyi, haber alınca asker topladı. İki ordu karşılaştı, savaş başladı. Kutbeddin Hayder, Murtazâ Ali gibi cengetti. Fakat kâfirler kırıldıkça çoğalıyordu âdeta, Tanrı yardım etmedi, sonucunda altıbin er şehit düştü. Kutbeddin Hayder'i de, kemend atıp tuttular, sıkıca bağladılar, at önünde, yaya olarak sürdüler. Şehitlerin başlarını kesip Bedahşan kalesinin burçlarına astılar. Kutbeddin Hayder'i de kâfir Beyine götürdüler, onun emriyle çırlı çıplak bir mağaraya hapsedtiler. Hayder, gece soğuktan üşüyüp titremeydi, gündüzün güneşin ısıısıyla yanmadı. Yedi yıl hapiste kaldı, bu elem, canına kâr etti, saçları döküldü.

Kâfirler, onun yokluğundan faydalanarak Müslümanlara saldırdı, Türkistan ilini harab etti. Onlara karşı koyacak hiçbir er yoktu.

Hâce Ahmed-i Yesevî, Hayder'in tutulduğunu duyunca ağlayıp sızladı, Rabbine dualar etti. Hayder tam yedi yıl hapiste kaldı. Halk, Hâce'ye baş vurup yalvardılar, kâfirler, evimizi barkımızı yıktı, kaşıyacak tırnağımız bile kalmadı. Türkistan halkı, baştan başa senin muhibbindir, senin kisveni giymededir. Yardım et de asker topla, kâfirlerle savaşalım

dediler.

§ Hâce Ahmed-i Yesevî'nin, Tanrıya yalvarması, Tanrı emriyle Sultan Hacı Bektaş-ı Velî'nin ulaşır Ahmed-i Yesevî'yle buluşması:

Ahmed-i Yesevî, Horasan halkının feryadını duyunca pek sıkıldı. Bir taraftan oğlu, kâfirler elinde mahpustu, bir taraftan halk kendisine baş vurmadaydı, bir taraftan da kâfir askeri boyuna Müslümanların mallarını, mülklerini yağma etmede, canlarını yakmadaydı. Kendisi de ihtiyarlamıştı; ata binemiyordu. Askerine başbuğ yapacak birisini de bulamıyordu. Ey herkesin sırrını bilen Tanrı dedi, Adem'den Muhammed'e kadar bütün peygamberlerin, hakkında "Hel etâ" sûresi inen, şanında "Lâ fetâ" denen Murtazâ Ali'nin hakkıyçin, Ehl-i Beytin hürmetiyçin bana bir kulunu gönder de Müslümanlara yardım etsin.

Ahmed-i Yesevî'nin bu münacatı üzerine, Tanrı, bu hali, Hacı Bektaş-ı Velî'ye ilham etti. Hacı Bektaş, derhal Türkistan'a yürüdü. Ahmed-i Yesevî'nin dergâhına vardı, eşiğine yüz sürdü, kapıda, peymançeye durdu. Şeyh de Hacı Bektaş'ı görünce mülk ıssı geldi diye pek sevindi. İçeriye alıp ağırladı. Beraberce oturdular. Bir kaç dervişle yemek yediler, tekbir edip şükreylediler. Ahmed-i Yesevî, yâ Hacı Bektaş Hünkâr dedi, Tanrı, seni mülke sahip etti. Önce Bedahşan ilini fethet, kâfirin kanını yere saç. Arslan gibi bir nefes oğlum var, adı Kutbeddin Hayder. Kendisine tuğ, alem verdim, kılıç kuşattım, altıbin erle Bedahşan'a gönderdim. Kâfirler, Müslümanları kırdılar, oğlumu esir ettiler, yedi yıldır hapiste. Bedahşan iline akın et, Horasan halkının öcünü al, oğlumu kurtar.

Hacı Bektaş, bu emri duyunca yeri öptü, peki dedi, ben de Bedahşan iline gitmedikçe, Hayder'i âzad etmedikçe ekmek yemiyeyim, su içmiyeyim, orucumu bozmıyayım, andolsun. Ulu Tanrı yardım ederse önce Bedahşan ilini alırım, bütün kâfirleri Müslüman ederim. Bu sözleri söyleyip izin aldı, Hâce Ahmed-i Yesevî'nin elini öptü, kapıdan çıktı, gözden kayboldu. Derhal silkindi, şahin şekline girdi, kanad açıp Bedahşan iline uçtu. Tekke halkı, Hacı Bektaş'ı göremediler, nereye gittiğinden haberleri bile olmadı. Elli altmış yıldır, genç ihtiyar, her birimiz er hizmetindeyiz, bu himmeti elde edemedik. Çırçıplak bir abdal geldi, Şeyhimiz, hiçbirimize itibar etmedi, ona mülk ıssı dedi, oğlunu kurtarma işini bile ona verdi dediler ve Şeyh'i saymaz oldular. A kutlu bahtı olan kişi, haset, pek müşkül bir işdir; hasetten kimseye bir fayda gelmez Şeyh Ahmed'se bunlara hiç aldırış etmedi, kimseye ses çıkarmadı. Gönlünden herkes, eri bilebilir mi hiç dedi.

Hacı Bektaş, şahin şekline girip Bedahşan'a gitti. Uça uça her yanı dolaştı, gördü, gözetti. Sonucunda Kutbeddin Hayder'in nerede olduğunu

nu anladı. Hayder, bir mağarada mahpustu. Süzölüp mağaranın üstüne indi, deliğinden girip yanına gitti ve silkinip insan şekline girdi. Ağzının yârından bir parmak aldı, Hayder'in başına sürdü, kelliği iyi oldu, saçları bitti. Zincirlerini çözdü, ona selâm verdi. Hayder, hastalığının geçtiğini, saçlarının bittiğini gücünün kuvvetinin yerine geldiğini anlayınca bu gelen kişinin, er olduğunu bildi. Hemen yerinden kalkıp karşısına durdu. Hacı Bektaş, ona, gaipten kırk hurma verdi. Hayder, hurmaları yedi, terledi. Hacı Bektaş'ın selâmını alıp Hızır mısın sen dedi, yoksa İlyas mı? Burada kâfir korkusundan kuş uçmuyor, kolan sürünmüyor. Öyle olduğu halde sen geldin, zincirlerimi çözdün, Tanrı için olsun, söyle, kimsin sen? Hacı Bektaş, adım dedi, Hacı Bektaş Hünkâr'dır. Baban Hâce Ahmed gönderdi beni. Kalk ayağa. Hayder, yâ Hünkâr dedi, ayağa kalkmaya gücüm, kuvvetim yok. Yaya gidemem, yürük at gerek bana, yahut da kuş olmalıyım da uçmalıyım. Hacı Bektaş, Bismillâh deyip Hayder'i kucağına aldı, kibleye döndü, yum gözünü dedi. Hayder, gözünü yumdu, açınca kendisini, Hâce Ahmed-i Yesevi'nin tekkesinde buldu.

Ahmed-i Yesevî, oğlunu görünce gözlerini öptü, yüzünü yüzüne sürdü. Hayder de babasının elini öptü. Sonra tekkenin eşiği yanına varıp peymançeye durdu, özür diledi, halini anlattı. Dervişler de, Hacı Bektaş'ın erliğini anladılar, Hacı Bektâş'a, candan muhib oldular.

Ş Hacı Bektâş-ı Velî'nin savaş ederek Bedahşan ilini zaptetmesi

Hacı Bektâş, Hayder'i gönderdikten sonra mağarada kaldı. Kırk gün, orada çile çıkardı. Namaz kılıp dua ederek yarabbî dedi, kâfirlerin aydın günlerini karart, kırk gün, güneş yüzün görmesinler; umarım ki bu yüzden imâna gelirler.

Hacı Bektâş'ın duası kabul oldu. Kâfir illerini karanlık kapladı. Geceyle gündüzü seçemez oldular. Halk, kâfir Beyine varıp bu halden şikâyet etti. Bey, ne kadar papas varsa çağırdı, siz dedi, benim nimetimle geçinen din ulularısınız. Kırk gün oldu, güneş yüzünü göremiyoruz, Türke akın edemiyoruz. Ya bana gün yüzünü gösteriniz, yahut da gözlerinizi çıkartırım. Papaslar, bu sözü duyunca ağlaşmaya başladılar. Bey, ağlamanın faydası yok, bu işe bir çare bulun dedi. Papasların sayısı üçbindi. Ancak içlerinde, gizli din tutan bir papas vardı. O, beyin yanına varıp aman verirken dedi, sana doğru bir söz söyleyeyim; yedi yıldır bir yiğit hapistedir. Bir Eren, doğan şekline girip geldi, onu kurtardı. Hayder, babasının yanına gitti, o eren, mağarada kaldı, Tanrıya dua edip kâfirlerin günlerini karart dedi. Tanrı, onun duasını kabul etti, bu karanlık ondan.

Bey, çabuk dedi, gidin, onu tutup getirin. Yaptığı büyüü bozun, yahut da canınızdan ümidinizi kesin. Beyi kızgın gören papasların hepsi korktu. Bir yere toplanıp düşündüler, taşındılar. Tekrar Beyin yanına gi-

dip hepimiz de dediler, savaş eriyiz. Bir kişi nedir ki? Hepimiz birleşip mağaraya gidelim, onu tutup getirelim. Bey, sözlerini kabul etti. Ellibin kâfir topladı, kendisi de haç takınıp atına bindi, harekete geçti. Önce üçbin piyade kâfiri, öncü olarak yolladı.

Öncüler, mağaraya gelince namaz kılmakta olan Hacı Bektaş, kâfirlerin seslerini duydu, Yarabbî dedi, sen bana yardım et; bir yedi başlı ejderha yolla, mağarayı beklesin. Tanrı, yedi başlı bir ejderhaya emretti, ejderha, hemen geldi, mağarayı kuşatıp yattı. Gelen kâfirler bunu görünce korkup kaçtılar. Bey, papaslara kızıp gidin, o adamı tutup get rin yoksa dedi, hepinizi de öldürürüm. Papaslar bu sözleri duyunca ağlaşmıya, ne yapalım, canımızı al istersen; âciziz bu işte; ona üst olmamıza imkân yok demiye başladılar.

Bey, anlaşıldı dedi; bunca zamandır din ulusu geçindiniz, fakat sonu bu işte; demek ki gerçek din, Muhammed dini; hadi, o ere gidelim, erliğine ne lâıyksa onu yapsın. Bey, bu sözleri söyleyip atından indi, papaslarla askerler de atlarından indiler. Ejderhadan bir mil uzak bir yere gelince yere yüz sürdüler, ey Hacı Bektaş dediler, lûtfet, suçumuzu bağışla, hepimiz Müslüman olalım. Hacı Bektaş, kâfirlerin bu halini gördü, gizli din tutan papası çağırdı. Papas mağara kapısına gelip Hacı Bektaş'a selâm verdi. Elli yıldır dedi, gizli din tutmadayım. Hacı Bektaş, git dedi, kâfir Beyine söyle, o da, ona uyanlar da Müslüman olsunlar, yoksa onlara ilenirim, bu ejderha, üstlerine yürür, hepsini yutar.

Papas, Hacı Bektaş'ın sözlerini Beye söyledi, hepsi birden imâna geldi. Tanrı birdir, Muhammed elçisidir, padişahımız da Hacı Bektaş Hünkârdır dediler. Bunun üzerine Hacı Bektâş'ın duasıyle gün doğdu, karanlık, ortadan kalktı. Fakat bir müddet sonra bir kısmı, bu Türk eri büyücü, büyü yapıyor da bize bu ejderhayı gösteriyor deyip dinlerinden döndüler. O sırada Bey, bir elçiyle Hacı Bektaş'a mal göndermişti. Hacı Bektaş, malı kabul etmedi, elçiyle Beye haber yolladı, yağmur yağdırmıyacagım, ekin bitmesin dedi. Gerçekten de yağmur yağmamıya başladı. Ekinler bitmedi, kıtlık başladı. Halk, tekrar Beye baş vurdu, Bey, eskiden beri gizli din tutan ve Kasım adını alan o papası çağırdı. Hacı Bektaş'a gönderip aman diledi. Dinden dönenler de tekrar imana geldiler, mağâra kapısına gidip yalvardılar. Hünkâr, suçlarını bağışladı, yağmur yağmıya başladı.

Az bir zaman sonra halkın bir kısmı, gene kâfir oldu. Hacı Bektâş'a büyücü dediler. Hacı Bektaş bunu işitip secde kıldı. Tanrıya yalvardı, kâfirlerin odları, ocakları yanmaz oldu. Geceleri mumları da yanmıyordu. Gene pişman oldular, imana geldiler. Hacı Bektaş'ın himmetiyle bu der-ten de kurtuldular. Fakat bir müddet sonra gene Tanrıyı inkâr ettiler. Bu sefer, Hacı Bektâş, sularını gizledi. Çayları, ırmakları kurudu. Kuyu kazsalar bile su çıkmıyordu. İmana geldiler, Hacı Bektâş'a yalvardılar.

Hacı Bektâş, onları gene bağışladı. Çayları, ırmakları akıya başladı, suya kavuştular.

Hacı Bektaş, bir müddet o mağaradan çıkmadı. Tam bir yıl ibâdet etti. İnananlar, mağaraya gidip Hünkâr'ı ziyaret ediyorlardı. Fakat gene bazıları kâfir oldular. Hacı Bektâş, bu sefer, Yarabbî dedi, Mustafa ve Murtaza'nın hürmeti için, Şeyhim Ahmedi Yesevî'nin yüceliği hakkı için ejderha, münkirleri helâk etsin. Hacı Bektâş'ın duası kabul oldu, ejderha, saldırıp münkirlerin hepsini yuttu.

Beyler, kefen giyip Hacı Bektâş'dan aman dilediler. Hacı Bektaş, bunun üzerine dua etti, ejderha, gökyüzüne ağdı. Bedahşan halkı, Hacı Bektaş'ı kendilerine padişah yapmak istediler. Fakat Hünkâr, bu mevkiî kabul etmedi, gene beyliği, eski beye verdi. Halka Kur'an okumayı, namaz kılmayı öğretti. Ondan sonra, beni isteyen, Ahmed-i Yesevî'nin, tekkesinde bulsun dedi, silkinip bir güvercin oldu, halkın gözü önünde Horasan ülkesine doğru uçup gitti. Bedahşan halkı, bu hali görüp şaşırıldı kaldı, bilmeyenler bile, onun nasıl bir er olduğunu anladı.

VI

Hacı Bektâş-ı Velinin, Ahmed-i Yesevî'den fahir cihâzını alıp Rum ülkesine gelmesi

Doksandokuz bin Türkistan pîrinin ulusu Ahmed-i Yesevî, Muhammed Hanefî soyundandır ve seyyiddir. Sekizinci İmâm Aliyy-ibn-i Mûsâ-l-Rızâ'dan icazet almıştı. Türkistan ülkesine gidip orada, Yesu şehrinde yerleşmişti. Doksandokuz bin halifesi vardı. Bu yüzden, kendisine, doksandokuzbin Türkistan pîrinin ulusu derledi. Bilgin bir zattı ve kimse, karşısına çıkıp onunla bahse girilmezdi. Bâtın bilgisinde de ileriydi. O kadar zâhitti ki bir an bile ibâdetten geri kalmazdı. Nezir olarak ne gelirse fıkara mutfağında pişirilirdi, gelen, giden, yer içerdi. Kendisi de kaşık ve keşkül yapardı. Bir öküzü vardı, onun sırtına heybeyi koyup pazara yollardı. Bunların değerini herkes bilirdi. Kendisine lâzım olanı alan, parasını heğbeye koyardı. Birşey alıp parasını vermeyen olursa öküz, bu adamın peşini bırakmazdı. Bunu görenler, adamın, aldığına karşılık para vermediğini anlarlar, adamdan değerini alıp heğbeye kolları. Öküz Tekkeye dönünce Şeyh, parayı alır, onunla, ne lâzımsa alırdı. Kerametleri pek çoktur, anlatmakla bitmez, yazmakla tükenmez, fakat biz, birazını söyleyelim:

Ş Birgün, bazı kimseler, Ahmed-i Yesevî'ye iftira etmek, halk içinde onu utandırmak istediler. Gece yarısı, şehrin dışından bir öküz boğazladılar, sakatını, başını, ayaklarını orada bıraktılar, etini götürdüler, Tekkenin mutfağına astılar.

Sabahleyin kalkıp aramıya koyuldular. Kestikleri yere gelip işte dediler, öküzümüzü kestikleri yer. Derken bütün şehri araştırdılar, Ahmed-i Yesevî'nin Tekkesine geldiler, orayı da aramak istediler. Şeyh izin verdi, mutfağa girdiler. Baktılar ki öküz, mutfakta asılı. Tam bu sırada Hâce Ahmed-i Yesevî, Tanrıya niyaz itti, Tanrı, onları köpek şekline soktu. Ete saldırdılar, bitirinceyedek yediler, ondan sonra birbirlerini paralayıp öldürdüler. Şehir halkı, bunu duyup anladılar, Şeyh'e inançları arttı, o çeşit iftiralarından çekinmiye başladılar.

Ş Horasan erenleri, bir toplantı yapmak, Ahmed-i Yesevî'yi de dâvet etmek istediler. Yedi er gönderdiler. Bu yedi er, turna şekline girip

Türkistan'a uçtu.

Bu hal, Şeyh'e malûm oldu, halifelerine, Horasan erenleri dedi, bir topluluk yapacaklar; bizi dâvet için yedi er gönderdiler. Bunlar, turna şekline girdiler, tez durun, onlar gelmeden biz karşı varalım. Hemen bunlar da turna şekline girdiler, Türkistan'dan kalkıp Semerkand sınırında Amû denen taşkın akarsuyun üstünde Horasan erenleriyle buluştular. Horasan erenleri, Şeyh'in ayağına baş koyup siz erenlere ne malûm değil dediler, dâvete geliyoruz. Tam bu sırada Ahmed-i Yesevî, aşağıya, suya baktı. Gördü ki bir tâcir, Semerkand tarafından, bunca kumaş ve davarla gelirken Horasan tarafına geçmek için Amû suyuna girmiş. Ortasına gelince, su bunları almış, götürüyor, tacir de atından düşmüş, ey iklim erenleri ve ey ülke erleri, bizi bu sıkıntıdan kurtarın, yarısı size adak olsun diyor. Ahmed-i Yesevî, derhal havadan, vilâyet elini uzatıp o tacirin bütün malını Horasan tarafına çıkardı. Sonra erenlerle yeryüzüne inip insan şekline girdiler.

Tâcir, erenleri görünce hemen vardı, Ahmed-i Yesevî'nin ayaklarına kapandı. Bütün malını ikiye böldü, yarısını erenlere bağışladı. Hayır duasını ve himmetini alıp yola revan oldu. Şeyh, o malı alıp Horasan'a vardı. Horasan erenleri de karşı çıkıp izzet ikram ettiler. Ahmed-i Yesevî'nin emriyle o mal, mecliste harcedildi. Bir zaman sohbet ve mahabet ettiler. Sonra vedâ edip gene Türkistan ülkesine, Tekkesine vardı. Onun bu çeşit kerametleri pek çoktur, isteyen Menakıb'ında okur.

Ahmed-i Yesevî'nin aşında, bir zirâ uzunluğunda bir elifi taç vardı. Bu tâç, hırka, çerağ, sofrâ, âlem ve seccadeyle, Tanrıdan Muhammed peygambere gelmişti. O da, onları erkânla Murtazâ Ali'ye vermişti. İmâm Ali, İmâm Hasan'a sunmuştu, ondan İmâm Huseyn'e değmişti. İmâm Huseyn, onları İmâm Zeyn-al-Abidin'e vermişti, o, oğlu İmâm Mûhammed'e, o, oğlu, İmâm Ca'fer-al-Sâdık'a, o, oğlu İmâm Mûsâ-l-Kâzım'a, o da oğlu, İmâm Aliyy-al-Rızâ'ya tapşırılmıştı. İmâm Rızâ, onları doksan dokuz bin Türkistan pîrinin ulusu, Hâce Ahmed-i Yesevî'ye sunmuştu. Hepsî de, Şeyh'in Tekkesinde dururdu, onları, halifelerinden hiç kimseye vermemişti. Soran olursa, sahibi vardır, gelir derdi. Birisi gelip Şeyh'ten kisve giymek isterse, ne varsa onu giydirdi. Hattâ bir talip, kurban getirecek olursa onun postundan bir külâh yaparlardı, onu verirdi.

Bir gün halifeler, hep toplanalım da dediler, Şeyh'ten, onları istiyelim, bizimizden birisine versin. Sabah çağı, doksondokuz bin halife, sabah namazını kıldılar. Hâcenin avlusu pek genişti. Hepsî seccade salıp yerli yerine oturdu. Ortaya da büyük bir ateş yakmışlardı. Duadan sonra Şeyh, halifelerin yüzlerine baktı, gönüllerindekini anladı. Gönülünüzde ne varsa dile getirin, söyleyin dedi. Halifeler, dileklerini söylediler. O sıralarda sadık bir muhib, darı getirmişti. Darı, meydanın bir tarafına

yıgılmıştı. Şeyh, kim dedi, bu darı çeçinin üstüne seccade salar, iki rik'at namaz kılar, hiç bir darı yerinden kımıldamazsa o emanetler, o adamın hakkıdır; elifî taş, kendiğinden uçar, başına konar, hırka, egnine gelir, çırağ, uyanıp önünde dikilir, sofraya varır, yayılır, alem, başının üstünde durur, seccade, altına döşenir. Zahmet çekmeyin, sahibi var onların, çıkar gelir şimdi.

Halifeler, bu sözleri duyunca utançlarından, başlarını yere eğdiler, şaşırıp kaldılar. Derken bir de baktılar ki birisi, selâm verip "sa-bâh-al-aşk" deyip geldi, oturanları aralayıp bir yere oturdu. Bu gelen er, Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî'ydi. Halifelerin, o dört alâmeti, o dört fahri, Hâce'den istedikleri, kendisine malûm olmuştu. Bir an içinde Horasan'dan kalkmış, Türkistan'a, Hâce'nin tekkesine gelmişti. Hâce, Hünkâr'ın selâmını, ayağa kalkıp aldı. Onun kalktığını gören halifeler de ayağa kalktılar. Hâce, Hünkâr'ı yanına aldı ve halifelere dönüp işte dedi, emanetlerin sahibi geldi. Sonra ey Horasanlı Bektaş dedi, Hacı Bektaş'ı huzuruna çağırdı. Hünkâr, ayağa kalktı, seccadeyi eline aldı, darı çeçinin yanına vardı, Bismillâhi ve billâhi deyip seccadeyi yaydı, üstüne çıkıp iki rik'at namaz kıldı, bir tek darı tanesi bile yerinden kımıldamadı.

Namazı kıldıktan sonra geçti, yerine oturdu. Elifî taş, yerinden kalktı, uçarak geldi, Bektaş'ın başına geçti. Bunu gören halifeler, birden salavat getirdiler. Hırka da havalanıp sırtına kondu. Çırağ, durduğu yerden kalkıp uyandı, önünde durdu. Peygamberin sancağı da durduğu yerden kopup Hünkâr'ın başı ucunda dikildi, seccade kalkıp altına döşendi. Halifeler, bu halleri görünce eyvah dediler, bu çeşit kuvvetli er, burada kalırsa demimiz oynamaz artık. Ahmed-i Yesevî, hatırlarından geçeni anladı.

Hacı Bektaş, o emanetleri, Ahmed-i Yesevî'ye sundu. Hâce, erkâna uygun olarak Hünkâr'ı teraş etti, emanetleri verdi, icazetini teslim etti, ya Bektaş dedi, tam olarak nasibini aldın. Müjde olsun ki kutb-al-aktâblık, senindir; kırk yıl hükmün vardır. Şimdiyedek bizimdi, bundan sonra senindir. Biz, bu yokluk yurdunda çok eğlenmeyiz, âhirete gideriz. Var, seni Rûm'a saldı, Sulucakaraöyük'ü sana yurt verdik, Rûm Abdallarına seni baş yaptık. Rûm'da gerçekler, budalalar, serhoşlar çoktur, artık hiç bir yerde eğlenme, hemen yürü.

Hacı Bektaş-ı Velî, ertesi gün, gün doğarken Hâce Ahmed-i Yesevî'den izin alıp yola düştü. Orada bulunan erenlerden biri, ortada yanan ateşten bir odun alıp Rûm ülkesine doğru attı, Rûm'daki erenler ve gerçeklerden biri, bu odunu tutsun, Türkistan erenlerinin, Rûm'a er gönderdikleri, erenlere malûm olsun dedi. O odun, dut ağacıydı, Konya'da,

Emir Cem Sultan'ın hâlifesi Hak Ahmed Sultan, dutu, Hacı Bektaş Tekkesinin önüne dikti. O ağaç, hâlâ durur, yukarı ucu, yanıktır.

Ş Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, Türkistan'dan Rûm ülkesine hareket edince önce hacca niyet etti. Yolda çöl içinde tenhaca giderken, arslanların sığındıkları bir yere uğradı. Oraya korkudan insanlar, adım basamazlardı. Hünkâr, oraya varınca iki arslan, Hünkâr'a doğru saldırdı. Yakınına geldikleri vakit Hünkâr, başlarından kuyruklarına kadar, iki eliyle ikisini de sağladı, ikisi de taş oldu. Öbür arslanlar, bunu görünce yüzlerini yere sürüp yalanmıya başladılar. O iki arslanın taş olduğu yer Kürdistan'a yakındır, oralardan geçenler görürler.

Hünkâr, Kürdistan'da, bir kavmin içinde bir müddet eğleşti. Orada, bir bacının, doğan oğlanını oğul edindi. O ilde, birçok kerametler gösterdi. Anlatılsa söz uzar.

Ş Birgün, o ilde, bir toplulukla giderken bir ırmağa yaklaştılar. İrmaktaki balıklar, baş çıkarıp Hünkâra selâm verdiler. Hünkâr, selâmlarını alıp sağ olun da dedi, varın, tespihinizde olun.

Bu çeşit kerametlerle o ilk kavmini, kendisine muhib etti. Şimdi o kavme Hünkârîler derler.

Ş Ordan kalkıp yürüdü, Necef Şâhı'nı ziyaret etti, Necef'de bir müddet kaldı, bir erbayın çıkardı. Ordan hareket etti, Beyt-Allah'a vardı, İmâm Muhammed Bâkır'ın seccadesi yanında üç yıl mücavir oldu. Sonra Medine'ye gitti, orda da bir erba'in çıkardı ve biraz mücavir olup Kudüs'e vardı, orda da bir erbain çıkardı. Biraz mücavirlikten sonra Halep şehrine geldi, Ulucamîde bir erbain çıkardı. Ulucamî'in avlusunun ortasında bir ulu mermer direk vardı, o mermer direğin üstüne bir taş koydu, biz gelinceyedek dursun, âhîrzamanda biz gelir, indiririz dedi. Halep'den de çıkıp Dâvud peygamberin kabrine geldi. Orda, erenlerden birkaç kişi, Hünkâr'la beraber mücavir oldu. Bir gün o erenler, Hünkâr'a, ey kerem ehli dediler, burası yüce bir makam" burda sizinle itikâfa girelim, bir erbain çıkaralım. Hünkâr, çile-i zenân mı (kadınların çilesi) çıkaralım, çile-i merdan mı (erkeklerin çilesi)? Erenler çile-i zenân nedir, çile-i merdân ne dediler. Hacı Bektâş-ı Velî, çile-i zenân, kırk gün, yemeden, içmeden itikâf etmektir, bir karı da çıkırsan dibinde bunu yapabilir; çile-i merdânsa kırk gün, hergün bir öküz yahnisi yemek, su içmemek ve abdest bozmamak şartıyla itikâfa girmektir dedi.

Erenler, bu sözü duyunca şaşkınlara, Erenler Şâhı dediler, biz, söylediğiniz çile-i merdânı çıkaramayız, ona takatimiz yok bizim. Hünkâr, makam sahibine dedi ki: Biz, çile-i merdân çıkaralım; hergün bir öküz boğazlayıp pişirin, getirin, yiyelim. Bu erenler de çile-i zenâna girsinler.

Bunun üzerine o erenler, yemeden içmeden kırk gün çile çıkardılar. Hünkâr'sa her gün, gelen öküz yahnisini yedi, bir yudumcuk su içmedi, kırk gün, abdes de bozmadı. Çile bitince erenler, Hünkârın eline, ayağına düştüler, duasını, himmetini aldılar.

Bundan sonra Hünkâr, Rûm ülkesine yürüdü. Elbistan'da Ashâb'ı Kehf mağarasına uğradı. Orada da bir erbain çıkardı, Kayseri'ye doğru yola çıktı.

Ş Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, Rûm ülkesine yaklaşınca mâna aleminde Rûm erenlerine, esselâmü aleyküm Rûm'daki erenler ve kardeşler diye selâm verdi. Bu sırada Rûm ülkesinde, elliyedi bin Rûm ereni, sohbette, meclisteydi. Rûm'un gözcüsü de Karaca Ahmed'di.

Hünkâr'ın selâm verdiği, Fâtıma Bacı'ya malûm oldu. Bu kadın Sivrihisar'da, Seyyid Nureddin'in kızıydı, henüz evlenmemişti, meclisteki erenlere yemek pişirmedeydi. Karaca Ahmed de Seyyid Nureddin'in müridiydi. Fâtıma Bacı, ayağa kalkıp Hünkârın bulunduğu tarafa döndü, elini göğsüne koydu, üç kere aleykümesselâm dedi, yerine oturdu.

Meslistekiler, bu hali görünce, kimin selâmını aldın dediler. Fâtıma Bacı, Rûm ülkesine bir er geliyor, siz erenlere selâm verdi, onun selâmını alıyoruz dedi. Erenler, dediğin er, nerden geliyor dediler. Fâtıma Bacı, kendisi dedi, Horasan erenlerinden, fakat şimdi Beyt-Allah tarafından geliyor.

Erenler, ne yapmalı ki dediler, Rûm ülkesine girmesin. Rûm ülkesine gelirse ülkeyi o er alır, halkı kendisine muhib eder, artık Rûm'da bize oyun kalmaz. Birşey yapalım da Rûm ülkesine sokmıyalım. Bazısı, kanat kanata gerelim, arş altında Sîdre'yedek yolu keselim, Rûm'a girmesin dedi. Hepsi, bu tedbiri uygun buldu, vilâyet kanatlarını birbirine çatıldılar, yol bağladılar.

Hacı Bektaş-ı Velî, Rûm sınırına varınca yolun bağlanmış olduğunu gördü, Bismillâh ve billâh dedi, vilâyetle bir sıçradı, ulu arşın tavanına yetiştirdi. Melekler, elifi tâcille karşıladılar, merhaba dediler, safa geldin ey Peygamberin evlâdı Hacı Bektâş-ı Velî.

Hünkâr, oradan bir güvercin şekline girdi, uçarak doğruca Sulucakaraöyük'e indi, bir taşın üstüne kondu. Mübarek ayakları, hamura gömülür gibi taşın gömüldü. Rûm erenlerine bir heybettir düştü, o erin ülkeye girdiğini anladılar, yolunu bağlamadık dediler. Karaca Ahmed'e, sen dediler, Rûm ülkesinin gözcüsünün, bir bak bakalım, ülkeye girmiş mi? Karaca Ahmed, bir müddet murakabeye vardı, sonra başını kaldırdı, Rûm ülkesini baştan başa gözden geçirdim, her mahlûk, eşiyile oturmadı; yalnız Sulucakaraöyük'de güvercin şekline girmiş bir er var, yalnız

oturuyor; onu görünce içime bir dehşet düştü; olsa olsa odur dedi. Rûm erenleri, birisi doğan şekline girse de gidip onu avlasaydı. İçlerinde, Bâyezîd Sultan'ın halifelerinden Hacı Doğrul adında birisi vardı, İrak'dan Rûm ülkesine gelmişti. Ayağa kalkıp izninizle dedi, ben gideyim. Hemen doğan şekline girip uçtu. Gördü ki Sulucakaraöyük'de, bir taş üstünde bir güvercin var. Olanca heybetiyle süzülüp üstüne inerken Hacı Bektaş insan şekline girdi, elini uzattı, doğanı tutup öylesine sıkı ki Hacı Doğrul'un aklı başından gitti. Hünkâr, elinden bırakınca bir zaman yattı, aklı başına gelince kalktı, gördü ki Hünkârın yanında. Hemen ayağa kalkıp peymançeye durdu, özür diledi. Sonra Hünkârın eline ayağına düştü, kem bizden, kerem sizden dedi. Hünkâr, ey Doğrul dedi, er, erin üstüne böyle gelmez siz, bize zalim kılığında geldiniz, biz size mazlum kılığında; eğer güvercinden daha mazlum bir mahlûk bulsaydık onun şeklinde gelirdik. Hacı Doğrul'un kisvesini tekbir edip başına giydirdi. Hacı Doğrul, Hünkârım dedi, bizden ve soyumuzdan ne kadar dişi ve erkek olursa hepsi de size ve size uyanlara nezrimiz olsun.

Hacı Bektaş, Hacı Doğrul dedi, şimdi dön, geldiğin meclise var, erenlere gördüğünü anlat, onları buraya çağır, hepsine selâm söyle, sonra da onlarla beraber tekrar yanımıza gel. Hacı Doğrul, kalkıp Rûm erenlerinin yanına vardı, işi anlattı ve onları dâvet ettiğini söyledi.

Elliyedi bin rûm ereni, ne diye ayağına gidecekmişiz dediler, sözünü tutmadılar. Hepsi, yer yerine gitti. Bu hal, Hacı Bektaş'a malûm oldu. Oturduğu yerden bir üfürdü, çırağları dinlendi, üçgün, bir rivayette kırk gün çırağlarını uyaramadılar. Aynı zamanda parmağıyla bir işaret etti, altlarından seccadeleri kayboldu. Sonucu, bir yere toplanıp Hünkârın yanına gitmeyi kararlaştırdılar. Huzuruna varıp elini öptüler, gördüler ki seccadeleri, kendi topluluklarında nasıl serilmişse aynı tertibe göre Hünkâr'ın huzurunda serilmiş. Herbiri, kendi seccadesine oturdu. Özür dilediler ve konuşmaya başladılar. Hünkârdan, soyunu, mürşidini, kimden nasip aldığını, nereden geldiğini sordular. Hünkâr, Horasan erenlerindenim dedi. Aslım Muhammed soyundan; Türkistan'dan geliyorum; İbrahîm-al-Sânî, diye tanınan Seyyid Muhammedin oğluyum. Seyyid Muhammed, Mûsâ-l-Sânî, o, İbrahîm Mucâb oğludur, onun babası da İmâm Mûsâ-l-Kâzım'dır. Mürşidim doksandokuz bin Türkistan Pîrlerinin ulusu Sultan Hâce Ahmed-i Yesevî'dir. Meşrebim, Muhammed Ali'dendir, nasibim Tanrı'dan.

Hünkâr, bu sözleri söyleyince erenler, delil istediler. Hünkâr, Ahmed-i Yesevî'nin verdiği icazet-nameyi çıkarmak isterken bir de baktılar ki gökyüzünden duman gibi birşey inmede. İne ine Hünkârın önüne geldi. Bu, bir yeşil fermandı. Yeşil sahife üstüne ak yazıyla besmeleden

sonra icazeti yazılıydı. Okuyup anladılar, hiç bir şüpheleri kalmadı. Hepsi kalkıp birer birer Hünkârın önüne geldiler. Hünkâr, başlarındaki kisveleri tekbir etti, onlara, tevellâ telkin eyledi. Böylece Rûm ülkesine tevellâyı, Hünkâr getirdi.

Rûm erenleri, Hünkâr'a müridlerinden onar mürid verdiler. Hünkâr'ın adını İhtırmacı koydular. Hünkâr, bütün tavlalardan boşanan, bizim tavlamızda eglensin, fakat bizim tavlamızdan boşanana hiç bir yerde eğlenecek yer bulunmasın kaşınacak tırnak dahi bulunmasın dedi.

Rûm erenleri, makamlarına gitmek için izin istediler. Hünkâr, her birine bir nasip sundu. Karaca Ahmed'e, Sultan Hâce Ahmed-i Yesevî, bize bir dev vermişti. O vakittenberi bize hizmet eder, onu, sana armağan verdik, artık size hizmet etsin, ölümünüzden sonra da mezarınızı beklesin dedi. Erenler, izin alıp makamlarına gittiler.

VII

HACI BEKTAŞ RUM ÜLKESİNDE

§ Hacı Bektaş – Tapduk Emre.

Rûm erenleri, Hacı Bektâş-ı Velî'ye gidecekleri vakit Emre'ye haydi dediler, sen de bizimle gel. Emre, çok kuvvetli bir erdi. Dost divanında bütün erenlere nasip üleştirirken Hacı Bektaş adlı bir er görmedik dedi. Hacı Bektaş'a gitmedi. Hacı Bektaş'a Emre'nin sözünü haber verdiler. Hünkâr, Sulucakaraöyük'te, Kadıncık Ana'nın evinde yerleşince her taraftan muhip, mürit gelip ıhtırılmıya başlandı. Hünkâr, Saru İsmail'i gönderip Emre'yi çağırttı. Emre, yanına gelince Hacı Bektaş, siz dedİ, dost divanında erenlere nasip üleştiren Hacı Bektaş adlı bir kimse görmedik demişiniz; o nasip üleştiren elinin nişanesi vardır, onu da bilir misiniz? Emre, o divanda bir yeşil perde vardı dedi, onun ardından bir el çıktı, bize nasip üleştirdi. O elin avucunda lâtif, yeşil bir ben vardı, şimdi bile görsem tanırım. Hacı Bektaş, elini açtı. Emre, Hacı Bektaş'ın avucunda, o güzelim yeşil beni görürgörmez, üçkere "Tapduk Hünkârım" dedi. Bundan sonra adı Tapduk Emre kaldı. Emre, başındaki tâcı çıkarıp Hünkâra teslim etti. Hünkâr, tâcını tekbirleyip giydirdi. O da, izin alıp makamına döndü.

§ Hacı Bektaş – İbrahim Hacı.

Hacı Bektâş-ı Velî, Rûm ülkesine, Türkmen içinde, Zülkadirli ilinde Bozok'tan girdi. Yolda bir çoban, koyun gütmekteydi. Koyunlar, Hünkâr'dan vilâyet kokusunu aldılar, koşa koşa ona doğru yürüdüler. Çoban sürünün önünü kesip, önünde gidenleri bir araya toplamıya uğraşırken arkadakiler, Hünkâr'a doğru koşuyordu, arkadakileri bir araya getirmek isterken öndekiler, Hünkârın yanına toplamıyordu. Çoban, kendi kendine, olsa olsa dedi, bu er, Tanrı dostlarından; koyun kadar aklım yok mu? Varayım ben de eline ayağına düşeyim belki bana da bir himmet eder.

Hemen Hünkâr'ın huzuruna vardı, yere yüzvurdu, ey gerçek er dedi, bize de lûtfet, kerem et, himmet et. Hünkâr, bir yere oturdu, çobana, adın ne dedi. Çoban, adım, İbrahim Hacı dedi. Hünkâr, başındakini çıkar dedi. İbrahim Hacı'nın başında, geyik postundan dikilmiş bir börk

vardı. Çıkarıp Hünkâr'a verdi. Hünkâr, o börkü, İbrahim Hacı'nın başına giydirdi, tekbirledi, gözünü, arkasını sıvazladı. Erin bakışı kimyadır, kara toprağa baksa altın eder. İbrahim Hacı, bir anda nasibini aldı, gözünden perdeler kalktı, erenlik mertebesini buldu. Hünkâr, İbrahim Hacı'ya, yürü dedi, Bozok'la Üçok'u sana yurt verdik, ekmeğin olsun, koyuncuklar da seninle beraber varınsınlar dedi.

İbrahim Hacı'dan, bundan sonra ince kerametler zuhur etti. Üçok'la Bozok, ekmeği oldu, Zülkadirli içinde, ayağına taş dokunan, İbrahim Hacı'yı çağırırdı. İbrahim Hacı kendisine muhip olanlara, geyik derisinden tâc giydirdi. Kendisinin ölümünden sonra Dede Garkın oğulları geldiler, İbrahim Hacı'nın oğullarına, bu geyik derisi tâc, Dede Garkın'ındır, siz bunu nerden aldınız dediler. Onlar da, atamız, İbrahim Hacı'ya, Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî giydirdi; bizim meşrebimiz, onandır diye cevap verdiler. Garkın oğulları, Bektaş'ın tâcı, elifi ve Huseynîdir, geyik derisi, Dede Garkın'ındır, bu meşhurdur dediler. Hasılı arada birçok tartışmalar oldu, sonucunda geyik derisini, zorla Dede Garkınlılara verdiler, fakat İbrahim Hacı'nın, Hacı Bektaş'a mensup olduğu muhakkaktır.

Ş Hacı Bektaş – Behaeddin Bostancı.

Hacı Bektaş-ı Velî, çok zamanlar, Hızır Peygamberle buluşurdu. Birgün, Kayseri'nin yukarı taraflarında Saklan kalesi yakınlarında gene Hızır'la buluştu, bir bostana girdiler. Orada gezinirlerken baktılar ki ileride bir bostancı durmada. Hünkâr'ın, Rûm ülkesine geldiği mevsim, ilkbahar mevsimiydi, âlemin bezendiği zamandı. Hızır'la o bostanda bir taş dibine oturdular. Hünkâr, bostan dikene, kardeş dedi, bize bir kavun getir de yiyelim. Bostancı, Tanrı izin verirse bitsin, olsun da beraberce yeriz dedi. Hünkâr, diktiğin yeri bir dolaş bakalım dedi, belki bitmiştir. Bostancı, Sultanım dedi, ben diktiğim şeyi bilmez miyim? Hızır Peygamber, öyle deme erin sözünü kırma deyince bostancıya bir inanç geldi. Gitti, bostan ektiği yerlere bir baktı. Bir de ne görsün? Üç tane güzelim kavun, burcu burcu kokmada. Hemen ikisini kopardı, getirip birini Hızır Peygamberin önüne, öbürünü Hünkâr'ın önüne koydu. Sultanım dedi, ne olur, bu gece konuğum olsanız. Hızır Peygamberle Hünkâr, peki dediler, öyle olsun. Kalktılar, şehre doğru yürüdüler.

Bostancı, onlar gittikten sonra işine meşgul oldu amma kendisine de bir düşüncedir geldi. Öbür kavunu da gidip kopardı, derken hatırına yaptığı iş geldi, ne de gaflet ettim ben dedi, bostan dikilirken kavun bittiğini kim görmüştür? Şüphe yok ki bunlar, keramet sahibi, ne diye elleri-ne ayaklarına düşüp himmet almadım? Böylece hasret çekerken bir aş-

ğı, bir yukarı gitti, aradı taradı, izlerini bile bulamadı. Bostan dikmek-ten vazgeçti, öbür kavunu alıp evine geldi.

Kapıdan girince baktı ki ikisi de evinde oturmada. Ulu Tanrıya şükürler edip ayaklarına kapandı, üçüncü kavunu da önlerine koydu. Hünkâr, ileri gel dedi, bu kudret lokmasını kes de yiyelim; çünkü Horasan'da bu çeşit kudret lokması yememiştik. Meğer, evvelki kavunları da yememişler, alıp gelmişlermiş. Bostancı kavunları kesti, birazını karısına götürdü, kalanını erenlerle yedi. Tanrıya şükürden sonra kalktı, erenlerin karşısına geçti, el bağladı, lûtfedin, himmet buyurun dedi. Hünkâr, erkân üzere Bostancıyı tıraş edip başındaki kisveti tekbirledi, icazet verip gözlerini, arkasını sıvadı, nasibini aldın dedi. Hızır'la beraber kalkıp gitti.

O bostancının adı Bahaeddin'di. Hünkâr'la buluştuktan sonra Kayseri'de nice kerametleri görüldü. Bugüne kadar Bahaeddin Bostancı derler, mezarı Kayseri'dedir, fakat evradı, Sivrihisar yakınlarında Sakarya suyuna yakın bir yerdedir.

§ Hacı Bektaş – Erenlerden biri.

O zaman, Kayseri'de bir eren vardı. Hünkâr, Kayseri'ye giderken onunla buluştu. Birbirlerini anlayıp görüştüler. O eren, Hünkâr'ı, tekkesine çağırdı. Tekkesi, Bostancı Behaeddin'e yakındı. Hünkâr geldi, görüşüp konuştular.. Derken o eren, elini koynuna soktu, bir salık taze üzüm çıkardı, huzura koydu.

Hünkâr, sizin erenlerden olduğunuz, bizce malumdu, sizden keramet isteyen de yoktu. Böyle yapmıya ne hacet vardı dedi. Bir müddet daha oturdular. Hünkâr, kalkıp gitmek istedi; ayağa kalkınca mübarek eteğinin arasından yere, bir tane Hindistancevizi düştü. O eren, böyle yapmıya ne hacet vardı dediniz dedi, ya bu sizin yaptığınız ne?

Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin dedi, benim bundan haberim yoktu, fakat siz, o kerameti gösterdiğiniz için Horasan erenleri, gayrete geldiler, bunu getirdiler.

Hünkâr, o azizle vedâlaşıp yola revan oldu.

§ Hacı Bektaş, Sineson köyünde.

Hünkâr, Kayseri'den Ürgüp'e gelirken yolda, Sineson adlı bir Hristiyan köyüne ulaştı. Hristiyanlar, çavdar ekmeği pişirmişlerdi. İşlerinden bir kadın, başına bir tekne almış, ekmeği götürmedeydi. Hünkâr'ı görünce hemen tekneyi başından indirdi; derviş dedi, lûtfet, bir parça al ye; bi-

zim yerimizde buğday bitmez, ayıplama.

Hünkâr, bu sözü duyunca, bereketli olsun, çavdar ekin, buğday biçin; küçük hamur yapın, büyük somun alın dedi. Şimdi hâlâ o köyde çavdar ekerler, buğday biçerler. Küçük hamurlar yapıp fırına atarlar, büyük somun çıkarırlar. Buğday ekerlerse çavdar olur, fakat çavdar ekince buğday biçerler. Gene bu yüzden o köydeki Hristiyanlar, Hünkâr'ın oturduğu makamı ziyaret ederler, her yıl toplanıp gelirler, kurbanlar, adaklar getirip şenlik ederler.

§ Kavgacı köy.

Hacı Bektaş, o köyden geçip Ucasar adlı köye vardı, köyün dışında, bir yerde eğleşti. Baktı ki köyün içinde kavgâ gürültü var. Köylülerden birine, bu köyde derviş konuklıyacak bir yer var mı dedi. Köylü, halk dedi, konuk kaygısında mı? Şimdi kabadayılar gelirler, seninle de boş yere kavgaya tutuşurlar. Hacı Bektaş'ın ağzından şu söz çıktı:

Boş yere kavgadan, gürültüden kurtulmasınlar.

Bu andan itibaren o köylüler, boyuna boş yere kavgâ eder dururlar.

§ Hacı Bektaş, Açksaray köyünde.

Hacı Bektaş o köyden de yürüdü, Açksaray adlı köye geldi. Köyde bir kadına, dervişlere bir yiyecek var mı, varsa getiriver dedi. O da, durun, dedi, gidevîm, olanından getireyim.

Kadın evine geldi, kaynanasına, ana dedi, dervişler geldi, Tanrı için lokma ister; küpte biraz yağ var, Tanrı yerine verir, biraz ekmekle bir parçacık yağ verelim. Kaynanası, yağ az kaldı, dokunma dedi. Gelini, Tanrı için istiyor, ben vereceğim deyip bir ekmek içine biraz yağ koydu, götürüp Hünkâr'a sundu. Hacı Bektaş, artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin dedi.

Gelin, eve dönünce bir de gördü ki küp, ağzına kadar yağla dolmuş. Kaynanasını çağırdı, gösterdi. Kadın, bu hali görünce o dervişin sözüyle oldu, gerçek erenlerdenmiş, keşke eline ayağına düşüp himmetini alsaydık; varayım, köyün etrafını arıyayım dedi. Gelinle beraber yola düştü. Kızılırmak'ın kıyısına vardılar. Mevsim ilkbahardı, Kızılırmak, coşup taşmıştı.. Baktılar ki Hünkâr, seccadesini suya sermiş, üstüne oturmuş, gidiyor. Öte tarafa geçince seccadesini sudan aldı, silkip omuzuna vurdu yürüyüp gitti.

Gelin, kaynana, dönüp köye geldiler. Bu hali, köylüye bildirdiler.

Köy halkı, yazıklar olsun, öyle bir Tanrı dostu, buradan geçti de görmek nasip olmadı, eline ayağına düşemedik, hayır duasını alamadık dediler. Hepsi birden Kızılırmak kıyısına koştular. Bu hal, Hünkâr'a malûm oldu. Hırka dağına yöneldi. O dağın tepesinde bir ardıç ağacı vardı, Hünkâr, ardıç dedi, biran budaklarınla sakla beni, ben de kıyamet günü seni saklıyayım. Ardıç, budağıyla, pürüyle kibleye karşı eğilim bir çadıra döndü, Hünkâr, içine girip ibadete koyuldu. Orda bir çile çıkardı. Şimdi o ağaca, Devcik ardıç derler.

VIII

HACI BEKTAŞ SULUCAKARAÖYÜK'TE

Çepni boyunun ulularından Yunus Mukrî adlı birisi vardı. Bilgin, üstün, olgun ve hafızdı. Çepni boyundan ayrılıp Karaöyük'ün yakınında Mikâil adlı bir yere gelip yerleşmişti. Bu zat, bir müddet sonra ordan da ayrılmış, yukarı tarafta Kayı denen yere gelmişti. Kayı ile Karaöyük'ün arası iki mil kadardı.

Karaöyük'ü, Sultan Aliyyüddin'in Yunt bendesi mamur etmişti. Çepni boyunun ulularından Gevherveş de üç komşusuyla bu Yunt-bende'yi Sulucakaraöyük'e getirmişti. Yunt-bende, orda öldü, oranın mezarlığına gömüldü.

O vakit, o civarda bilgin olarak yalnız Yunus Mukrî vardı. Hattâ Gevherveş'in yakınlarından biri ölmüştü. Yunus Mukrî de tesadüf bu ya, evinde yoktu, bir iş için bir yere gitmişti. Ölüyü üç gün gömmediler. Nihayet Yunus Mukrî geldi de ölü gömüldü. Gevherveş, bunun üzerine Yunus Mukrî'ye yalvardı, biz, siz olmadan bir iş yapamıyoruz, lütfet de burda bizimle otur dedi. Yunus Mukrî, Gevherveş'in bu sözleri üzerine Konya'ya gitti, Sultan Alüyyüddin'e kendisini tanıttı, Sulucakaraöyük'ü yurt olarak vermesini istedi. Sultan Aliyyüddin, orasını Yunus Mukrî'ye yurt olarak verdi. Yunus Mukrî beratını alıp köye geldi, yerleşti, bir müddet sonra da öldü.

Yunus Mukrî'nin, İbrahim, Süleyman, Saru ve İdris adında dört oğlu kaldı. İdris, babası gibi bilgin ve üstün bir kişiydi. Saru da okumuştı, fakat ikisi, okuma yazma bilmezdi. İdris'in, âhiret Hatunlarından bir karısı vardı. Adına Kutlu Melek derlerdi, aynı zamanda kendisini sayıp ağırırlar, Kadıncık diye hitap ederlerdi. Yunus Mukrî'nin ölümünden sonra oğulları, evleriyle barklariyle Kayı'dan göçüp Sulucakaraöyük'e geldiler.

Bir gece, Kadıncık, belinleyip uykusundan uyandı. İdris, sebebini sorunca Kadıncık, acayip bir rüya gördüm dedi, Sen, bilgin kişisin, bir sor bakalım. İdris, ne rüya gördün deyince Kadıncık anlatmaya başladı:

– Ondört gecelik dulûnay, eteğimden koynuma girdi. Yakamdan çıkmak istedi, yakamı tuttum. Yenimden çıkmak istedi, yenimi tuttum.

Bu sefer, eteğimden çıkmak istedi, oturdum, yere kapandım, derken belinleyip uyandım.

İdris, Kadıncık dedi, Güneş peygamberdir. Ay eren. Senden bir çocuk dünyaya gelecek, erenlerden olacak. O vakte kadar da Kadıncık'ın çocuğu olmamıştı.

Bu rüya üstüne bir hayli zaman geçti. Birgün Kadıncık, bazı kadınlarla beraber çamaşır yıkamıya, kaynak başına gitmişti. İleriden Hacı Bektaş, belirip çıka geldi. Başında kızıl tâc, elinde Arabistan kerrakesi vardı. Çamaşır yıkayan kadınlara, bacılar dedi, karnımız aç, Tanrı rızası için yiyecek bir şeyiniz varsa verseniz. Kadınlar, derviş dediler, burda yemek ne gezer ki sana verelim. Kadıncık, hemen kalkıp koştu, evine vardı, bir parça ekmeğin içine yağ koydu, getirip Hünkâr'a verdi. Hacı Bektaş, artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin dedi. Ordan kalkıp doğruca Sulucakaraöyük mescidine vardı, Mescide girip oturdu. O vakitten bu ane değin o mescidin damını, duvarını yenilemediler, öylece durur.

Akşam oldu, köylüler, mescide gelip namaz kıldılar, dağıldılar. Yatsı vakti, gene geldiler, namazlarını kılıp evlerine gittiler. Hiçbir Tanrı kulu, Hünkâr'a, kimsin, nesin demedi.

Kadıncık, çamaşır yıkamıya gidince İdris'in anası, gelin çamaşıra gitti dedi, bari yemeği ben pişireyim. Yemeği ocağa koydu, yağ almak için yağ küpünü açtı. Bir de ne görsün? Küp ağzına kadar yağla dopdolu. Kadıncık, çamaşırı yıkayıp eve gelince gelin dedi, yağı nereden aldın da küpü doldurdun? Kadıncık, ben yağ filan almadım, yalnız çamaşır yıkar-ken bir derviş gelmişti, yemek istemişti. Koşup eve geldim, biraz ekmele yağ aldım, götürdüm; olsa olsa onun düası bereketiyle küp dolmuştur dedi. İdris gelince, hali anlattılar. O, bu derviş, Mesciddeki derviş olsa gerek, ne yazık ki biz, onu gördüğümüz halde hizmet edemedik dedi. Yatıp uyudular. Gece yarısında İdris, belinleyip uyandı. Kalkıp elbisesini giydi, abdest aldı, sabaha kadar ibadet etti. Sabahleyin mescide gelince gördü ki pencerelerden aydınlık çıkıyor. Mescidde çırağ yakmamıştık. Bu ışık da nedir diye şaşırdı. Gidince Mihrabın sol köşesinde bir aziz gördü, ibadet ederken mübarek ağzından nur çıkmada, başının üstünde de nurdan bir kandil yanmada.

İdris bunu görünce koşup eve geldi, Kadıncık da abdest alıyordu. İdris, Kadıncık dedi, o gördüğün düş, zuhur etti; o er, mescide gelen dervişten başkası değil. Sonra gördüğünü anlattı. Kadıncık, şükür secdesine kapandı. İkisi de kalkıp mescide geldiler. Kadıncık, sen erkeksin dedi, önce sen gir. İdris, olmaz dedi, önce sen gir, çünkü düşünde, önce sen gördün. Kadıncık, besmele çekip girdi, ardınca da İdris girdi. Hacı Bektaş, tahıyyâta oturmuştu. Huzuruna varıp elini, dizini öptüler, geri çekilip durdular. Hünkâr, niye geldiniz, bu vakitte ne istiyorsunuz dedi. Sultanım dediler, sizi, kulunuzun evine dâvete geldik, umarız ki kabul eder,

ayağını basar, bize şeref verirsiniz, himmet edersiniz. Hünkâr, şimdi-lik, burada itikâfe niyetlendik, bir yere gidemeyiz dedi. Çok ısrar ettiler, razı olmadı. Kadıncık, dönüp eve geldi, bir sofraya, hazırda ne varsa koyup Hünkâr'a götürdü, bari lütfedin, yeyin de bize hayır dua edin dedi. Hacı Bektaş, yemek de yemedi. Orada bir erbain çıkardıktan sonra Arafat dağıdaki çilehaneye geldi. Karanlık bir mağara olduğunu gördü, önündeki bir yeri, mübarek parmağıyla dürttü, güzelim bir su çıktı or- dan; şimdi o suya Zemzem suyu derler. Hünkâr'ı ziyarete gidenler, kut- luluk için o suyla yıkanır. Hünkâr, orda da bir erbain çıkardıktan son- ra gider de mahrum kalırız. Yarın ikimiz de gidip beraberce niyaz ede- lim, eline ayağına düşüp yalvaralım, umarız ki himmet eder de mübarek ayağını evimize basar.

Ertesi gün, ikisi de Arafat dağına çıktılar, çilehaneye geldiler. Hacı Bektaş'ın elini öptüler, ayağına yüzler sürdüler, lütfet Erenler Şahı dedi- ler, mübarek ayağın, kullarınızın evine bassın; erenlerin işi, murad ver- mektir, kerem etmektir. Hünkâr, bizim dedi, yükümüz ağırdır, zahmet çekersiniz; sevicilerimiz, âşıklarımız, muhiplerimiz çoktur. Ziyarete ge- lirler, size zahmet olur. İdris'le Kadıncık, Tanrı izin verirse dediler, ko- yundan, sığırdan, maldan, rızıktan, nemiz varsa hepsini aşkına harcede- riz. Bir şeyimiz kalmazsa devrişlik zenbilini bize verirsiniz, Müslümanla- rın ihsanlarını toplarız, getirir, muhiplere, sevicilere harcarız. Hacı Bek- taş, bu sözleri duyunca kalktı, paşmaklarını giydi. İdris önde, ardında Hacı Bektaş, en arkada da Kadıncık, yürüyüp doğruca eve geldiler. Ten- ha bir yeri halvet yurdu seçtiler. Erenlerin bir çilehaneleri de Kadın- cık'ın evine yakındır. Hünkâr, bazı kere Kadıncık'ın evinde ibadet eder- di, bazı kere o çilehanede.

Hünkâr, birgün Kadıncık'ın evinde namaz kılarken duvar eğildi, yı- kılacak hale geldi. Kadıncık, Erenler Şahı dedi, duvar eğildi gibi, ordan uzaklaşsanız. Hacı Bektaş, mübarek eliyle duvara dur diye işaret etti, duvar durdu. Kadıncık, Erenler Şahı dedi, bu duvar, bu haliyle durur mu? Hünkâr, kıyamete kadar durur, yıkılmaz dedi. Gerçekten de bu za- mana kadar öbür duvarların hepsi yıkıldı, yapıldı, o duvar, hâlâ durur, yıkılmaz, yıkılacağı da yoktur.

§ Hacı Bektaş – Nureddin Hoca.

İdris'in Saru adlı bir kardeşi vardı. Hacı Bektaş'ın, İdris'in evinde karar kıldığını köylülere, kötü sözlerle anlattı. Köylü de, derviş, Kadın- cık'ı seviyor da onun için evinde oturuyor diye dedi-koduya başladı.

Saru, birgün İdris'e utanmaz mısın dedi, şu derviş evinde besleyip durursun; izin ver, başını alsın, nereye gidecekse gitsin. İdris, Saru'ya işi- ne git, senin bu halden haberin yok; gördüğün derviş, zahir batın, vilâyet

eridir dedi ve Hünkâr'dan gördüğü kerametleri anlattı.

Saru, İdris'in sözlerini dinledi, hiç tınmadı. O vakit, Kırşehir'inde, Sultan Aliyyüddin tarafından tayin edilmiş bir timar beyi vardı, adı Nureddin Hoca'ydı. Kırşehir, o zamanlar sancaktı. Saru, kardeşinin sözlerine hiddetlendi, kardeşim dedi, elin sözünden arlanmıyor, bari varayım, il ıssına haber vereyim, başka çare yok dedi, Kırşehir'i'ne doğru yola düştü.

Nureddin Hoca'ya vardı, Sultanım dedi, kardeşimin evine bir derviş geldi, garip halli bir kimse. Kalkıp bir yere gitmez. Bir adam gönderin de bu dervişi ordan yollasın. Bunun üzerine Nureddin hoca, bir naip gönderdi. Naip, köyün aşağı tarafına geldi. Gördü ki orada, Üçpınar denen bir pınar var; şimdi, hamamın suyu, o pınardan gelir; pınara gelince, pınar başında bir dervişi oturmakta olduğunu gördü. Kendi kendisine olsa olsa o derviş, bu olacak dedi. Yakınına gelip, bu ilin Beyi Nureddin Hoca size izin verdi dedi, varın, gönlünüz nereyi isterse oraya gidin, bundan böyle siz burda oturamazsınız. Hacı Bektaş, ne şaşılacak söz bu dedi, mülk sahibi gibi söz söylüyorsun. Beni kimse burdan ayıramaz, sen var git, hoş sözü bırak.

Naip, bu sözü işitince kalktı, Kırşehir'i'ne gitti, Hünkâr'ın sözlerini Nureddin Hoca'ya söyledi. Nureddin Hoca, Hemen atına bindi, Sulukaraöyük'e geldi. Üçpınar'a varınca, pınar başında bir dervişi oturduğunu gördü. Herhalde o olacak dedi, ileri varıp selâm verdi. Hünkâr, selâmını aldı. Nureddin Hoca, Molla İdris'in evinde oturan derviş siz misiniz dedi. Hünkâr, evet dedi, bize ne buyuruyorsunuz? Nureddin Hoca, Hünkâr'ın tırnaklariyle bıyıklarını uzamış gördü. Hünkâr'ın, daima bıyıklarını ve tırnaklarını uzatmak, âdeti değildi, fakat onları alt etmek için bir Nureddin Hoca'ya, bir de Molla Sadeddin'e böyle gösterdi. Nureddin Hoca, Hünkâr'a bu tırnaklarınızı niçin kesmezseniz dedi. Hünkâr, şahin pençesiz olmaz dedi. Nureddin Hoca, peki dedi, ya bıyıklarınızı niye kesmiyorsunuz? Hünkâr, şahin çelenksiz olmaz diye cevap verdi.

Nureddin Hoca, Hünkâr'a kızıp abdest alın da dedi namaz kılalım, öğle namazının vakti girdi. Hünkâr, su getirin dedi. Nureddin Hoca, hizmetçilerinden birine bir maşraba verdi, şu pınardan su getir dedi. Hizmetçi hemen gidip su getirdi, Hünkâr'ın önüne koydu. Hünkâr, suyu ellerine döktü, bir de baktılar ki kıpkızıl kan olmuş Nureddin Hoca'ya, bu kanla abdest almak doğru mudur diye sordu. Nureddin Hoca, doğru değil dedi, yolda gelirken keklik avlamıştık, herhalde onun kanı maşrapaya bulaşmıştır. Hizmetçisine inanmayıp kendisi maşrapayı aldı, pınara gitti, kabı birkaç kere yıkadıktan sonra suyla doldurdu, getirip Hünkâr'ın önüne koydu. Hünkâr, suyu avucuna döktü, yine su, kıpkızıl kan kesilmişti. Nureddin Hoca, bunu görünce büyüye yordu, derviş dedi, kalk, gönlün nereyi isterse oraya git; seni bir daha buralarda görürsem

ocağını yıkarım.

Nureddin Hoca bu sözleri söyleyince Hünkâr, yarın öğleyin dedi, seni tutarlar, oğlancıklarını bile görmeye izin vermezler, bir yaş derinin içine korlar, öyle bir yere götürürlerki bir torba toprakla bir avuç arpa, canını kurtarmana sebep olur. Sonra öyle bir yere varırsın ki uçar kuşları görünce hasret çeker, acaba bu kuşçağzlar, bizim ilimize uğrarlar mı diyerek, zârı zârı ağlarsın. Nureddin Hoca bu sözlerle fena halde kızdı, eğer dedi, yarın öğleye kadar dediklerin başıma gelmezse gör de bak, sana neler ederim ben.

O gece yattı, ertesi gün Kırşehir'i'ne hareket etti. Kırşehir'i'ne yakın Yüceirkadca denen yere varınca abdest alıp öğle namazını kıldı. Bir de baktı ki yedi tane Bey, karşıdan çıka geldi. Bunlar, hemen, Nureddin Hoca sen misin dediler. Evet, benim dedi. Padişah emretti dediler, seni nerede bulursak aman vermeyeceğiz, evine gitmene bile izin vermeyeceğiz, tutup bağlayıp yaş göne sararak götürceğiz dediler. Amanın, lütfedin, bir kerecik evime gideyim, ehlimi âyalımı göreyim, ondan sonra hüküm neyse yapın dediyse de bulduğumuz yerde hükmü yerine getirmeye mecburuz deyip bağladılar, yaş göne sardılar, Sultan Aliyyüddin Padişah'ın huzuruna götürdüler. Padişahın, her tarafı kireçle sıvanmış derin bir zindanı vardı, pek kızdığı kişileri oraya attırırdı. Bu zindana atılanların gözleri, kireçli duvarlara baka baka, üç yıla kalmaz, kör olurdu. Nureddin Hoca'yı da oraya attırdı.

Nureddin Hoca, Hacı Bektaş'ın sözlerini hatırlayıp ah eder, eyvahlar olsun, öyle bir azizin kadrini bilemedim, ona kötülük etmeye niyetlendim der dururdu. Gene Hacı Bektaş'ın sözlerini hatırlayıp zındancıya bir avuç toprakla bir avuç arpa getirtti. Toprağı yere saçtı, üstüne de arpayı serpti, su verdi, arpa bitti. Yeşil arpaya baka baka gözlerine zarar gelmedi.

Bir müddet sonra Sultan Alâeddin, Nureddin Hoca'yı zindandan çıkarttı, onun gözleri de öbürleri gibi kör olmuştur dedi. Nureddin'i, Padişahın huzuruna götürdüler. Gözlerinin kör olmadığını görünce sebebini sordu, anlattı. Sonra da uç illerden bir yere tayinini emretti. Emrini yerine getirdiler, ömrü boyunca artık Rûm ülkesine gelemedi. Kuşları gördükçe Hünkâr'ın sözlerini hatırlar, acaba bu kuşçağzlar, bizim illere uğradılar mı der, ağlardı. Ölümünden sonra tabutunu Kırşehir'i'ne getirdiler, oraya gömüldü, mezarı oradadır.

§ Hacı Bektaş – Buzağılar.

Sulucakaraöyük'ün yanında, otlu, sulu, sazlı, çamurlu bir alan vardı. Hünkâr, birgün, köyün üstyanına çıkmıştı. Kadıncık'ın bir halayığı da o otlu sulu alanda buzağı gütmeydi. Halayık, bir iş için eve gidecekti,

Hacı Bektaş'a, derviş dedi, eve gitmem gerek, lûtfet de şu buzağıcıkları gözle, emişmesinler. Hünkâr, peki dedi, emişmesinler.

Halayık eve gidip bir müddet sonra geldi. Baktı ki buzağılar, ineklerle beraber yayılmakta. Emiştiler sanıp derviş dedi, hani emişmesinler diye bunları gözetecektin? Hünkâr, emişmediler dedi. Hünkâr'ın bu sözü üzerine halayık dikkat etti, gördü ki ineklerin memeleri dopdolu. Bu hale şaşırdı kaldı.

Akşam eve gelince inekleri, buzağların yanına sürdüler. Buzağlar, inekleri emmediler. Ertesi, daha ertesi akşam, gene süt emmedi buzağılar. Kadıncık, bu hale şaştı. Halayık, olayı anlatınca Kadıncık, Hünkâr'ın sözünden olduğunu anladı bu halin, gidip Hünkâr'a başvurdu. Hünkâr, emişsinler Kadıncık dedi, meme emmiye başladı buzağılar.

Ş Hacı Bektaş – Beştâşın tanıklığı.

Hacı Bektaş, Kadıncık'ın evinde yerleştiği zamanlar, Sulucakaraöyük'te ancak yedi ev vardı. Bu yüzden sığırları, güdücüye vermezlerdi, nöbetle güderlerdi. Birgün nöbet İdris'e geldi. O gün de Molla İdris'in önemli bir işi vardı. Kadıncık dedi, nöbet bana geldi ama bugün bir işim var, işim bitinceyedek sığır gütmesi için para ile bir adam tutmak istedim onu da bulamadım, bilmem ne yapacağım?

Hünkâr, İdris'in bu sözünü duyunca İdris dedi, gam çekme, sen var git işine; bugünlük sığırları ben güderim, Tanrı izin verirse bir zarar gelmez, İdris, size zahmet olur, reva görmem dediyse de Hünkâr'ın zoruyla razı oldu. Sığırları toplayıp getirdi, kendisi işine gitti.

Sığırlar, otlaya otlaya Mucur yolundaki Beştâşın bulunduğu yere geldi, Hünkâr da onlarla beraber oraya vardı. O sırada İdris'in kardeşi Saru, öküzlerini çiftten getirip sığıra kattı. Köyüne giderken Hünkâr, Saru dedi, senin sığırını gütmem ben, kurt yerse, bir zarar olursa benden değil; al öküzlerini, gît, ne yaparsan yap. Saru, bugün dedi, nöbet İdris'in, sana inandı, sığır bırakıp işine gitti. Ben de bu köydenim, öküzlerimi yalnız mı güdeyim, benim öküzlerimi de gütmem gerek. Hünkâr, tekrar ben dedi, senin öküzlerini gütmem. Kurt yerse, bir zarara uğrarsa benden değil. Saru, bu söz değil dedi, benim öküzlerim de köylünün öküzleriyle güdülecek. Hünkâr, Beştâş'a döndü, Beştâş dedi, tanık olun. Saru'nun öküzlerini gütmeyeceğim, bir zarar gelirse, yahut kurt yerse benden değil; ihtiyaç hasıl olunca tanıklık edin sözüme.

Saru, bu sözü işitti, hiç tınmadı, öküzlerini bırakıp gitti. Akşama yakın, köylünün sığırları, köye geldi, Saru'nun öküzleri gelmedi. Saru, yazıya çıktı, dört öküzünün ikisini de gördü ki kurt yemiş. Hünkâr'a gelip, bugün dedi, sığır gütmeye nöbetini boynuna aldın, köylünün sığırlarını güttün, benim öküzlerimi kurtlara yedirdin, Bana ziyan oldu, ödemen ge-

rek. Hünkâr, sana söyledim, bundan bana ne dedi. Saru, Hünkâr'ın sözünü inkâr edince Hünkâr, benim tanıklarım var dedi ve topluluğa, haydin dedi, tanıklarımın yanına gidelim, sizler de dinleyin.

Köy halkından bir nicesi kalktılar, Hünkâr'la beraber Beştaş'ın yanına geldiler. Hünkâr, taşları göstererek tanıklarım dedi, bunlardır. Köylüler, bunlar taş dediler, nasıl tanıklık eder? Hünkâr, o Beştaş'a döndü, Beştaş dedi, Tanrı izniyle olayı, doğruca söyleyin, tanıklık edin bana. Hünkâr'ın bu sözü üzerine taşların beşi de, Tanrı izniyle dile geldi, Saru dediler, öküzlerini sığıra katmak istediği vakit sen, ben senin öküzlerini gütmem, kurt yerse, yahut bir zarar gelirse benden değil dedin. O dinlemedi, kattı, sen de bizi tanık tuttun.

Halk, taşların tanıklığını duyunca, Saru'ya lânet etti, hepsi de Hünkâr'ın ayağına baş koydu. Saru, sokranarak vardı gitti.

§ Hacı Bektaş – Elmalar.

Saru, Hünkâr'ın itikâfa çekildiğini, duvarı doğrulttuğunu, Nureddin Hoca'ya beddua ettiğini, Beştaşın tanıklığını gördü, duydu, fakat bir türlü Hünkâr'a inanmadı, Hakkında kötü zannını değiştirmede gitti.

Birgün, Hünkâr, Saru'ya, kalk ta dedi, seninle biraz bağda, bahçede gezelim. Sulucakaraöyük'ün yakınında bir bahçeye gittiler, bir elma ağacının dibine vardılar. Hünkâr, Saru dedi, gönlümüz yemiş ister, çık şu ağacından elma devşir. Vakıt kıştı, yer, karla örtülmüştü. Saru, Hünkâr'a kış günü dedi, hiç bir ağaçta bir yaprak bile yokken yemiş mi olur? Hünkâr, Saru dedi, sen aşağıda dur, ağaca ben çıkayım.

Hünkâr, besmeleyle ağacın üstüne çıktı. Ağaç, hemen yeşerdi, yapraklandı, tomurcuklandı, çiçeklendi, çiçeği döküldü, bir anda dolu dolu elmalar bitti, oldu, salkım sallanmaya başladı. Hünkâr, Saru dedi, yukarıya bak, nice güzelim elmalar var, hangisini koparayım, Saru, yukarıya bakınca birden, Hünkâr'ın hayalarını gördü. Fakat baktı ki biri ak gül, öbürü kıvılgül. Başını aşağıya indirdi, onun gerçek erenlerden olduğunu anladı.

Hünkâr, ağacı silkti, elmalar döküldü, Saru, topladı. Hünkâr, ağaçtan inince ayağına kapandı, ağlaya ağlaya Erenler Şahı dedi, suçunu bağışla, Hünkâr, Saru dedi, koltuğundan kabarcık çıksın, gövden şişip sarı sular aksın, görmeyince inanmadın değil mi? Saru, tekrar Hünkâr'ın ayaklarına kapanıp Lûtfet dedi, ben kuluna ilenme. Hünkâr, ok atıldı dedi, geri gelmez önceden aklını başına alman gerekti.

Saru, candan, gönülden, Hünkâr'a muhip oldu. Fakat öleceği zaman koltuğundan kabarcık çıktı, gövdesi şişti, sarı sular akmaya başladı, ondan sonra öldü. Hâlâ, Saru'nun suyundan gelenlerin hepsi ölür, yalnız biri kalır, böylece suyu kesilmez. O soydan gelenler, ne çeşit hastalı-

ğa uğrarlarsa uğrasınlar, ölümden korkmazlar. Fakat koltuklarında kibarlık çıktı da gövdeleri şişip sarı sular akıma başladı mı vasiyetlerini ederler. kefenlerini hazırlarlar ve bu hastalıktan ölürlər.

Saru, o elmaları topladı, Hünkâr'la Kadıncık'ın evine geldiler, olayı Kadıncık'a anlattı, elmaları verdi. Kadıncık, o elmaların bir kısmını köylüye dağıttı, bir kısmını sakladı. Hangi hastaya, o elmalarından verdi, yedirdiyse iyileşti, hangi yoksul yediyse zenginleşti, hangi adam bir murad için yediyse muradına erdi.

Ş Hacı Bektaş – Kara Fakı.

Hacı Bektaş, birgün, bir nice muhiplerle Sulucakaraöyük'ün güneyinde Alacık adlı bir köye vardı. Köy halkı, Hacı Bektaş'ın yanına geldi. Sohbet ettiler. Gün dolundu, akşam namazının vakti geldi. Abdest aldılar, ezan okundu, kâmet getirildi, namaza duracakları vakit, o köyün Kara Fakı adlı imamı, izin almadan Hünkâr'ın önüne geçti, imamlığa başladı. Tekbir aldı, namaza durdu, fakat Kur'an'dan aklına hiçbir şey gelmedi. Bir zaman durdu, durdu, sonucunda cemâat, imamın hiçbir şey okumadığını görünce namazı bozdu.

Hünkâr, imama, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin, erin önüne geçip imamlık edecek er görmedik. İzinsiz imamlığa geçiyorsun, hey yanı kara olası dedi.

O bilginin, öleceği vakit yanı, kara oldu. Bu zamana kadar da onun soyundan gelenler, yanı karadan ölürlər. Başka hastalığa tutulurlarsa ölümden korkmazlar.

Ş Hacı Bektaş'ın ayakları, kayaya gömülüyor.

Hacı Bektaş, bir gün Sulucaöyük'ün doğu tarafına, seyrana çıkmıştı. Birisi, kerpiç yapmak için balçık karmadaydı. Hacı Bektaş da gelip ayaklariyle balçığı yoğurmaya başladı. O adam, balçığı ayaklamak kolay dedi, erlik ona derler ki şu kayanın üstüne çık da onu ayaklarınla yoğur, ayaklarının, dizlerinin izleri, o kayada kalsın. Bunu yap ta sana candan, gönülden muhip olalım.

Hünkâr, bu sözü duyunca hemen o kayanın üstüne çıktı. Dizlariyle ayaklariyle kayayı yoğurmaya koyuldu. Kaya, hamur gibi yumuşamışdı, Hünkâr'ın dizlerinin, ayaklarının izleri kaldı o kayada. Adam, köye koştu, olayı köylülere haber verdi. Köylüyle beraber kendisi de Hünkârın ayaklarına kapandı, hepsi de hayırdüasını aldılar. O kaya, hâlâ durur, Hamurkaya diye anarlar.

§ Hacı Bektaş, taşı hıyar gibi kesiyor.

Hacı Bektaş, birgün, mescid önündeki bir taşın üstüne oturmuştu. Elindeki bıçakla bir hıyarı kesip yemedeydi. Birisi gelip derviş dedi, o hıyarı bizim bıçağımız da keser, ersen şu taşı kes de erliğini bilelim ve ordaki bir sivri taşı gösterdi. Hacı Bektaş, hemen o taşla bir bıçak vurdu, taşı, hıyar gibi ikiye böldü. O adam, Hünkâr'ın elini öptü, ayaklarına kapandı.

O taşın iki parçası da hâlâ, Akkapı'nın dibinde durur, erenleri ziyaret edenler, o taşları de ziyaret ederler.

§ Hacı Bektaş'ın buğdayı, mercimeği taş etmesi.

Hacı Bektaş, birgün, Sulucakaraöyük'ün doğu tarafına çıkmıştı. Köylüler, ekini biçerlerdi, Kırşehir'nden şahne gelir, ölçerdi, ondan sonra onları çeç ederler, üstünü sapla örterlerdi. Gene, âdet olduğu gibi buğday, arpa ve çavdarı döğüp savurmuşlar, çeç etmişler, yağmur bozmasın diye üstünü sapla örtmüşlerdi.

Hacı Bektaş, eteğini açıp harman sahiplerinden bir şey istedi, birşeyimiz yok dediler. Hünkâr, bir şey olmasın dedi, geri döndü. Çeç sahipleri, çeçlerini açtılar, gördüler ki ne kadar arpa, buğday, mercimek, nohut varsa hepsi taş olmuş. Bu büyü dediler, onlar taş olduysa ne çıkar, altınımız, akçemiz çok. Hünkâr, giderken bu sözlerini duydu, güvendiğiniz altınınız, akçeniz de öyle olsun dedi. Hepsisi de koşup evlerine vardılar. Gördüler ki altınları, akçeleri de taş olmuş. Hünkâr'a vardılar, Erenler Şahı dediler, insana nasip olacak tanelerin hepsi taş olmuş, hiçbir işe yaramaz. Hacı Bektaş, işe yarar dedi, bizi sevenlere armağanımız olsun, oğlu kızı olmıyan kadınlar, üç gün oruç tutsunlar, Cuma gecesi, dişlerine değirmeden bu tanelerden birini yutsunlar, o gece helâllariyle Ulu Tanrı ona bir oğlan nasip eder. Mercimek yutarsa kızı olur. Kesesinde taşırса altını, akçesi eksik olmaz.

Erenlerin kerametiyle bu ana kadar o taş olan taneler, yerin dibinden, taş içinden kaynayıp çıkar.

§ Bir erkeğin çocuk doğurması.

Hünkâr'ın, o taş olan buğdayı yutan kadın erkek doğursun, mercimeği yutan kız dediğini, erenleri inkâr eden birisi duydu. Bu taşları yutmaktan ne çıkar ki deyip iki buğday tanesi aldı, yuttu. Erenlerin kerameti, Tanrı kudretiyle adam, gebe kaldı. Günden güne karnı şişti. Zamanı gelince ağrısı tuttu, çok zahmet çekti.

Olayı, Hünkâr'a bildirdiler, çare yok dedi, o adam ölür. Fakat ölü-

ce karnını yarın, evlâdınızdan iki oğlan zuhur eder. Adam ölünce karnını yardılar, iki oğlan zuhur etti. Çocuklar, ölmediler, büyüdüler. Onların soyu hâlâ vardır, Ankara yakınındadır, onlara buğday oğulları derler.

§ Bir avuç unla kırk gün ekmek pişirmek.

Hacı Bektaş, gâh Kadıncık'ın evinde, gâh evinin yanındaki halvet yurdunda, gâh da "Kızılca Halvet" te karar ederdi. Kerametlerini işitenler, kendisini görmeye, hayır duasını almaya gelenleri, İdris'le Kadıncık karşılarlar, yaptırdıkları konuk evinde konuklarlar, sofraya çıkarırlar, yoğurt, bal sunarlar, ağırlarlardı. Hünkâr da gelip onlarla sohbet ederdi.

Birgün, kalabalık bir topluluk geldi. Kadıncık, Hünkâr'a gidip erenler dedi, ekmek yapmak için un yok, değirmene gönderdiğimiz buğday öğünüp gelmedi dedi. Hünkâr, komşudan isteyin buyurdu. Komşuya baş vurdular, onda da bulunmadı. Bunun üzerine Hünkâr, çuvalları silkin dedi. Silktiler, bir avuç kadar un çıktı. Hünkâr'ın emriyle onu bir tekneye koyup yoğurdular, üstünü bir bezle örttüler, huzuruna getirdiler. Hünkâr, mübarek ellerini bezin üstüne koyup Bismillâhirrahmanirrahim, Allah bereketler versin, pişirin, fakat teknenin üstündeki bezi açmayın dedi.

Kadıncık, köylünün kızını, gelinini çağırdı. Geldiler, birkaç yere saç koydular, tamam kırk gün, o teknenin hamurunu pişirdiler, takatleri kalmadı, âciz kaldılar. Kadıncık, Hünkâr'a gelip Erenler Şahı dedi, artık gücümüz, kuvvetimiz kalmadı. Hünkâr, tekneyi getirin dedi. Getirdiler, üstündeki örtüyü açtı, hamuru dört parça yaptı. Bunlara bazlama yapın (8), pişirin, tükensin dedi. Dediği gibi pişirdiler, hamur tükendi.

§ Hırkadağ.

Hünkâr, Sulucakaraöyük'te, Kadıncık'ın evinde yerleşince kerametini işitenler, ziyaretine gelmeye başladılar. Fakat huzurunda toplanan muhipler ve halifeler, köyün havasından incindiler. Hünkâr'a bir yolla anlatalım da deniz kıyılarında bir yere gitsinler, biz de bu sayede sıcak bir yerde karar edelim dediler. Birgün toplanıp Hünkâr'a, burasının yeli pek çok, durmadan esiyor diye söz açtılar. Hünkâr, erenler, bizi ziyarette geliyorlar, onun için çok yel esiyor dedi. Gene bir gün, bu Karaöyük'ün karı fazla, soğuğu şiddetli, erenler bir alçan ve deniz kıyısı yerde karar etselerde gelen abdallar, çıplaklar, garipler de rahata kavuşsa dediler. Hünkâr, bu sözlerden incindi. Hakk'a giden hak uğrun hakkıyçin dedi, bu yerden daha soğuk ve daha yüksek bir yer olsaydı oraya gider, orada yerleşirdim.

Halifeler, Hünkâr'ın, Sulucakaraöyük'ten gitmiye razı olmadığını

aoladılar, artık bu işe ait hiçbir sözde bulunmadılar.

Hünkâr'ın en ulu halifesi Cemal Seyyid Sultan'dı. Hünkâr'ın sırrını, ondan daha iyi bilen kimse yoktu. Nice defalar, Hünkâr, onun arkasını sıvamıştı, Cemalimdir demişti. Bu halife, öbür halifelerin üst yanında otururdu. Ondan sonra kolu açık Hacım Sultan uluydu. Seyyid Cemal Sultan'ın altında otururdu, hünkâr, batın kılıcını ona sunmuştu. Ondan sonra ulu halife, İsmâil Pâdişâh'tı, Hünkâr'ın ibrikdarıydı ve sırrına mahremdi. Ondan sonra Rasûl Baba gelirdi, Hünkâr'ın ferrâşıydı. Bunlar gibi üçyüzaltmış halife vardı. Hünkâr, bunlara dönüp elem çekmeyin, odun kaydını görelim dedi.

Günlerden birgün, abdallariyle Hırkadağı tarafına seyre çıktı. Dağın üstüne gelince abdallara, tez varın dedi, bir ateş yakın. Abdallar, etraftan çer-çöp yığdılar, ateşlediler. Hünkâr, ateş yanınca coşup semâ'a girdi. Abdallar da ona uydular. Kırk kere ateşi dolandılar. Derken Hacı Bektaş, hırkasını çıkarıp ateşe attı, çekildi. Hırka, tamamiyle yandı, kül oldu. Sonra Hünkâr, o külü aldı, savurdu, bu külün düştüğü yerden odun bitsin dedi, dönüp makamına vardı.

Bu andan itibaren o dağın odunu, günden güne çoğaldı. Abdallar, gidip keserler, getirip yakarlar, ısınırlardı. Bu yüzden o dağa "Hırkadağı" dendi, odunu, kıyametede bitmez.

§ "Kızılca Halvet" kuruluyor.

Hünkâr, evden çıkar, "Kızılca Halvet" in olduğu yere gelir, otururdu. Muhipler, Hünkâr'ın daima burada oturmasında bir iş var; galiba, burada bir halvet yurdu yapılmasını ister dediler. Bir muhip, sevabe girmek için oraya halvet yaptırmak ve bütün muhiplerden önce bu işi başarmak diledi. İsmâil Pâdişâh'a gidip erenlerden izin al dedi, kendilerine bir halvet yurdu yaptırayım.

Sarı İsmâil Pâdişâh, huzura gelip el kavuşturdu. Hünkâr, İsmailim dedi, gönlünden geçeni dile getir, söyle Sarı İsmâil Pâdişâh, o muhibbin dileğini bildirdi. Hünkâr, olmaz İsmâil'im dedi, o muhip, önce bir mîmâr getirsin, bir muradımızca bir dare çizelim, sonra ona yetecek taş getirsin, yondursun.

Sarı İsmâil Pâdişâh, erenlerin sözünü o muhibbe bildirdi. Muhip, mimar getirdi. Hünkâr da çıkıp "Kızılca Halvet" in şimdiki yerini çizdi. Yetecek kadar taş getirildi, yonuldu. Derken sabah geldiler, bir de baktılar ki "Kızılca Halvet" kurulmuş. O muhip, bir başkası geceleyin yaptırdı, halbuki sevap, tamamiyle benim olsun diye ben yaptıracaktım dedi, pek incindi. Sarı İsmâil Pâdişâh, bunu Hacı Bektaş'a bildirince Hünkâr, onu bir başkası yaptırmadı, bir nefesle yapıldı, bitti. Maksat sevap ise o sevap, o muhibbin defterine yazıldı dedi. Sarı İsmâil Pâdişâh, Hünkâr'ın

sözünü o muhibbe bildirdi, o da memnun oldu.

§ Hacı Bektaş – Akçakoca.

Hünkâr, bir toplulukla Develi iline, seyrana vardı. O ilde Akçakoca Sultan adında bir eren vardı. Bir gece, o erene konuk olup sohbet etmek istedi, bir adam gönderdi. Akçakoca'nın kötü huylu bir karısı vardı, gelen adama, ne diye rahatsızlık veriyorsunuz, sizin elinizden rahatımız kaçtı, maksadınız Akça'yı görmekse varın bulun, burçak yolmadadır, buluşup görüşün, sonra yolunuza gidin dedi.

Giden zat, geri gelip Hünkâr'a, kadının sözlerini söyledi. Hünkâr'ın da canı sıkıldı, maksadımız dedi, o erle birleşip konuşmak, o aklı kıt ve kötü huylu kadının sözünden bize ne. Akçakoca'nın buluduğu tarafa yöneldiler. Gelince gördüler ki Akçakoca, iki büklüm, burçak yolmada. Hünkâr'ı görünce karşıladı, hoş geldiniz Erenler Şahı dedi, lütfettiniz. Geldiniz, yoksa biz, buna değmezdik; buyurun, eve gidelim, mübarek ayağınız, evimize bassın, didarınızla şeref bulalım.

Dervişler, birisi gitti, karınız razı olmamış dediler. Akçakoca, Erenler Şahı dedi, ben kırk yıldır o kancığın kahrını çekerim, siz de bizim hatırımız için bir gececek dayanın.

Hünkâr, siz ihtiyarsınız dedi, iki büklüm burçak olmak, size zahmet verir; sonra burçaklara döndü, burçaklar dedi, bir yere gelin. Oradaki burçakların hepsi, yerden çıkıp bir araya geldiler, yığıldılar. Akçakoca, Erenler Şahı dedi, lütfettiniz, bizi zahmetten kurtardınız. Bu iş, bizi esirgemenizden oldu, fakat sizden bir ricamız var, burçaklar yerli yerine gitsin de biz, elimizin emeğini yiyelim. Hacı Bektaş, hemen, burçaklar dedi, nasıl geldinizse öylece yerinize varın. Hünkâr'ın sözü üzerine burçaklar, gene yerlerine gittiler.

Akçakoca, Hünkâr'ın önüne düştü, o toplulukla eve vardı. Yere döşek serdi, Hünkâr'ı oturttu. Sofra geldi, yendi içildi, dua edildi. Bundan sonra Akçakoca, köy halkını çağırdı. Köylüler gelince bir bez aldı, önlerine koydu. Onlar, bu nedir deyince ev sahibi, erenleri rahatsız etmiş. Şimdiyedek biz, onun kahrını çekerdik, fakat ne yapalım, vâdesi tamamlanmış, varın, onu aslına ulaştırın dedi. Köylüler, içeri girdiler, gördüler ki kadın ölmüş, yıkanmış. Kefene sarıp namazını kılarak aldılar, götürdüler, gömdüler.

O gece, Hacı Bektaş, Akçakoca ile sohbet etti, ertesi günü yola dönüşü Karaöyük'e geldi.

§ Hacı Bektaş, Çilehaneye pencere açıyor.

Hacı Bektaş, Arafat dağındaki çile-hane'de itikâfe girmişti. Erenler-

den bir nicesi, çile-hane'ye geldiler, onunla sohbet ettiler. Bu arada, Erenler Şahı dediler, burası çok karanlık, ışık girecek bir yeri yok, bir penceresi olsaydı ne olurdu?

Hacı Bektaş, onların bu sözünü duyunca hemen Çile-hane'nin, yazıye bakan duvarına bir yumruk vurdu, duvarda, adam sığacak kadar bir delik açıldı. Erenler, Hünkâr'ın kuvvetine şaşılar. Hünkâr, dua etti, hepsi yollarına revan oldular.

Ş Şeyh Necmeddin'i Kübrâ - Kâvus Han ve Karadonlu Can Baba.

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ, rasad bilgisine ait bir kitap meydana getirdi, götürdü, Bağdat Padişahına sundu. O vakit, Bağdat'ta, Abbas oğullarından bir Padişah vardı. Bağdat, Cezayir, Kürdistan, Musul ve Diyarbakir, onun hükmündeydi. İran ülkesi, Azerbaycan ve Diyarbakir (böyle), Selçük oğullarındandı. Selçük oğullarının ulusu da o vakit, Gazi Selim Şah oğlu Kılıç Arslan'ın oğlu Sultan Alâeddin Keyhusrev'di. Konya'da oturur, Acem ülkesine hükmederdi.

Abbas oğullarından olup Bağdat'ta hüküm süren Padişahın akli, biraz kıttı. Şat ırmağının kıyısında yüce bir köşk yaptırmıştı. Oturduğu yerin duvarında, Şat ırmağına karşı pencereler açtırmıştı. Oturur, Şat suyunu seyrederek dururdu. Aynı zaman elinde ne varsa suya atardı. Vezirler, neden böyle yapıyorsun dedikleri zaman suyun sesi, hoşuma gidiyor derdi.

Şeyh Necmeddin, yazdığı kitabı götürüp bu Padişah'a verince Padişah, bir müddet kitaba baktı, sonra bir pencereden suya atıverdi. Vezirler, aman dediler, ne yapıyorsun? Böyle yüce, üstün, olgun, bilgin kişi, ömrünü sarfetmiş, rasat bilgisine ait eşsiz bir kitap yazmış sana getirip sunmuş; sen tuttun, onu suya attın, iyi iş etmedin.. Padişah, gene âdeti olduğu gibi suyun sesi bana hoş geliyor, o yüzden bıraktım dedi.

Şeyh Necmeddin, bunu görüp pek incindi, mahzun bir halde dışarı çıktı. Vezirler de beraberce çıktılar. Şeyh, vezirlere, şu yaptığı iş nedir dedi, rasat bilgisi gibi bir bilgiye ömrümü harcadım, bunca zamandır uğraşıp bir kitap yazdım, ona sundum tuttu, suya atıverdi, benim zahmetim hiçe gitti. Vezirler, ne yapalım dediler, deli bir adam, akli kıt, biz de bu işinden incinip duruyoruz; cin mi tutuyor, nedir? Daima böyle yapıyor, neden yapıyorsun deyince de incinip duruyor.

Şeyh Necmeddin-i Kebirî, ordan kalkıp yola düştü. Bağdat Padişahına kinlendi. İçinden, sana bir iş edeyim ki âlemde destan olsun, söylen-sin dursun dedi. Deşt-i Kıpçak'tan ötede, Tataristan ülkesi vardı, o ülkede Çengiz Han adlı bir Padişah, hüküm sürmedeydi. On oğlu vardı. Yeri yurdu, sayıya ölçüye sığmazdı. Necmeddin de bütün bilgilerde eşsizdi. O padişah'ın oğullarından her birinin talihine baktı. Onların birinin adı,

Kâvus Han'dı. Necmeddin, Kâvus Han'ın talihini pek kuvvetli buldu. Çengiz Han'a gidip ben dedi, bütün bilgilerde eşsizim. Oğlunun talihine baktım, eğer ona asker verir, Bağdat Padişahına yollarsan bütün memleketleri alır, hiçbir kimse ona karşı duramaz. Padişah, şeyh'in sözüne inanmadı. Atalarımız, dedelerimiz, nice kere asker çektiler, onlarla başa çıkamadılar. Ben oğlumu yollamam dedi. Şeyh Necmeddin, benim bulup anladığım şeyi söylüyorum dedi, sözüne inanmıyorsun. Ayın filân gecesi, ay tutulacak, gör de bak, sözüm yalan mı, gerçek mi? Padişah, bakalım görelim dedi, o gece ay, dediğin gibi tutulursa oğluma asker verir, yollarım. Gerçekten de onlarda müneccim yoktu ve bu işi bilmezlerdi.

Necmeddin'in dediği gece ay tutuldu, Necmeddin, Padişah'ın sarayına geldi, kapıcılara, girin, Padişah'a haber verin, ay tutuldu dedi. Kapıcılar, Padişah uyuyor, uyandıramayız dediler. Şeyh, ordan koştu, şehir halkına, ay tutuldu dedi, tas, tepsi, leğen, hasılı bakırdan yapılma ne varsa çalın da bu ay tutulması geçsin. Halk, hemen eline geçirdiği şeyi çalmıya koyuldu. Ay tutulunca bakırdan yapılma şeyleri çalma, burdan kaldı. Şeyh'in maksadı, Padişah'ı uyandırmak, sözünün doğru olduğunu isbat etmekte.

Gürültü çoğalınca Padişah uyandı, bu nedir dedi. Ay tutuldu dediler. Padişah ta kalktı, gördü ki, sâhiden de ay tutulmuş. Şeyh'in sözüne inandı, oğlu Kâvus Han'a, yüzbin göçer Tatar evi verdi, oğlu, kız, kavim, kabile, hepsini Şeyh'le gönderdi. Onlarla beraber bir de ulu keşiş yolladı. O vakit Tatar, İsa dinindeydi.

Kâvus Han, o yüzbin göçer Tatar eviyle yürüdü, günün birinde Bağdat'a geldi. Bu yandan Bağdat Padişahına da haber verdiler. O da asker topladı, Kâvus Han'a karşı durdu. Savaşta, Bağdat Padişah'ı mağlûp oldu. Kâvus Han, Bağdat'ı aldı, bütün İrak'a hükmetmeye başladı. Necmeddin'in maksadı da öc almaktı, maksadına ulaştı, Kâvus Han'dan izin aldı, işine gitti.

Kâvus Han, Bağdat'ı alıp İrak ülkesini ele geçirince Rûm ülkesine de gelmek istedi. O vakit Hacı Bektaş, Karaöyük'de, Kadıncık'ın evindeydi. Kerameti her tarafa yayılmıştı. Her yandan mürid, muhip, akıp geliyordu. Günlerden birgün Hacı Bektaş'ı görmeye biri gelmişti. Eğni-ne kara elbise, başına kara bir külâh giymiş, üstüne kırmızı sarmıştı. Geldi, Hünkâr'ın elini öptü, ayaklarına düştü, yoksulum dedi, ey gerçek er, bana safa-nazar, himmet et. Hünkâr, adın ne dedi. Gelen er, Can Baba dedi. Hünkâr, gözünü, arkasını sıvazladı, nasibini verdi. Erin bakışı, kimyadır, kara toprağa basar altın olur. Can Baba'ya da safa-nazar dedi, bizden nasibini aldın, seni Tatar Han'ı Kâvus Han'a gönderiyorum. Korkma, git, vilâyetten, kerametten ne isterlerse göster, seninle beraberiz. Onlara de ki: Sünnet olup iymâna gelmedikçe sana, Rûm ülkesine

girmiyeye yol yoktur.

Can Baba, Hacı Bektaş'ın emriyle yola düştü, Erzincan önünde Kâvus Han'a rastladı. Göçün önüne durup nereye gidiyorsunuz? Burdan ileri yol yok size, Ancak Sünnet olur; iymâna gelirsiniz o başka dedi. Can Baba'nın sözünü Kâvus Han'a haber verdiler. Kâvus Han emretti, göçü kondurdular. Karadonlu Can Baba'yı, Han'ın huzuruna götürdüler. Han, derviş dedi, sözün nedir? Can Baba, Sünnet olup iymâna gelmezseniz size bundan ileriye yol yok dedi.

Anlattığımız gibi Kâvus Han'ın babası, yanına ulu bir keşiş katmıştı. O keşişi çağırıyor, ey dinimizin ulusu dedi, gör bak, şu gelen kimse ne diyor, sen de işit. Karadonlu Can Baba, aynı sözleri, keşişin önünde de söyledi. Kâvus Han, ey dinimizin ulusu dedi, bu derviş'in sözüne ne dersin sen? Keşiş, cevabı hem kolay dedi, hem güç. Kolayı nedir, zoru ne diye sordular. Keşiş, kolayı şu: Bu adamı sınarsınız. Zoru da şu: Eğer üst olursa dinimizi bırakıp bunun dinine girmemiz gerek. Kâvus Han, sınarsınız da üst olursa elbette dinimizi bırakıp bunun dinine gireceğiz, hüküm, üst olanındır, yalnız bunu nasıl sınavacağız dedi. Keşiş, bir büyük kazan içine girsin, ağzınadek su doldurun, kapağını sıvayın, üç gün altında kızgın ateş yakın, üç gün kaynatın, sözü doğruysa birşey olmaz, bunun dinine gireriz dedi.

Kâvus Han, bu sözden hoşlandı, iyi bir tedbir buldun, yalancıysa helâk olur, kurtuluruz dedi. Sonra dönüp kara donlu Can Baba'ya, ne dersin dedi, razı oluyor musun? Karadonlu Can Baba, evet dedi, razıyım, fakat ölmez de sağ çıkarsam müslüman olur musunuz? Kâvus Han, elbette, ne var ki dedi.

Ortaya büyük bir ziyafet kazanı getirdiler. İçini suyla doldurdular, gel, gir dediler Karadonlu Can Baba, iki bir demeden kazanın içine girdi. Su doldurdular, kapağını kapattılar, dört yanını, sağlamca sıvadılar. Altına büyük bir ateş yaktilar.

O tarihte, oğün, Hacı Bektaş, Kadıncık Ana'nın evinde oturmaktaydı. Sarı İsmâîl'e, saçım uzamış dedi, dışarıya çıkalım da beni traş et. Sarı, taşı, ustrayı aldı. Hünkâr'la beraber dışarıya çıktı. Köyün alt ucunda, öyüğe karşı bir yerde oturdular. Hünkâr, Sarı'ya, haydi dedi, traşa başla. Sarı, Hünkâr'ın saçını traş etmeye başladı. Tam başının yarısını traş etmişti ki Hünkâr, yeter dedi, Sarı İsmâîl traştan el çekti. Hünkâr kalktı, bir yere vardı, eliyle yeri kazdı, ak pınarım, ak pınarım, ak pınarım dedi. Üçüncü defasında, Hünkâr'ın vilâyetiyle yerden, arıduru bir su çıktı, öyüğe doğru akmaya başladı. Hünkâr, Ak pınarım diye neden üç kere söyledin, bir kere söyledikimiz yetmez miydi, ne diye gelip yetişmedin dedi. Sarı der ki; Kulağımla işittim, Hünkâr, bu soruyu sorunca sudan bir ses geldi, su diyordu ki: Erenler Şahı, ilk defa söylediğiniz zaman Horasan'dan, Nişabur şehrinden aktım, Erciyeş'e geldim; ikinci

emrinizde Erciyes'i yedi kere tavaf ettim, üçüncü buyruğunuzda, eştiğiniz yerden çıktım. Hünkâr, Pınarın bu cevabından sonra Sarı buyurdu, bu pınar, Horasan'da bizimle beraberdi. Nerede ve ne vakit ihtiyacımız olsa gel derdik, gelirdi. Şimdi de gel dedik, geldi, nefesimizi kırmadı. Kim, bu pınarda yıkanırsa cehennem ateşine yanmasın.

Hünkâr, mübarek eliyle sudan alır, civarına serperdi, serptiği yerden buğu çıkardı, göğe ağardı. Sarı, bu hali görüp Hünkâr'a "ece" dedi. O civar halkı, Hünkâr'ı, "ece" diye anarlardı, bu söz, Oğuz dilince eren evliya demektir. Sarı, taştan, topraktan buğu çıkmasına şaşıtı, soğuk suyu şu taşlara saçıyorsunuz, buğu çıkıyor dedi. Hünkâr, evet dedi, Karadonlu Can Baba'yı Kâvus Han, kazana koyup kaynatıyor, onun suyunu iyileştiriyorum.

Biz gelelim gene sözümüze; Kâvus Han, Karadonlu Can Baba'yı, üç gün, üç gece kaydattı. Dördüncü günü Tatar Beyleri ve Uluları, Han'a gelip dediler ki: O kazana koyduğün adam demir olsa erir giderdi. Gelin, açalım, görelim, hâli ne olmuş. Hep birden kazanın yanına geldiler. Han emretti, kapağını açtılar. Bir de gördüler ki Karadonlu Can Baba, Kazanın içinde bağdaş kurmuş, oturmada, burçak burçak ta terlemiş.

Kâvus Han, emretti, Baba'yı, kazandan çıkardılar. Han, keşişe nersin dedi. Keşiş, bu kadarla olmaz dedi, emret askerine, bir yazıya odun yığsınlar, ateş versinler, bu, ateşe girsin, yanmazsa dinine gireriz. Kâvus Han, Karadonlu Can Babaya, ne dersin dedi. Karadonlu Can Baba, pekâlâ, fakat yanmayıp çıkarsam sözümü tutup iymâna gelecek misiniz diye sordu. Kâvus Han'la yanındakiler evet dediler. Han emretti, bir yazıya pek çok odun yığdılar, öylesine ki bir yanında duran atlı, öbür yanında görünmezdi. Odunu ateşlediler. Isısından kimse, yöresine varamıyordu. Kâvus Han, gel derviş dedi, bu ateşe gir, biz de sözümüzde duralım. Karadonlu Can Baba, beni dedi, size, Rûm erenlerinin Ulusu Hacı Bektaş Hünkâr gönderdi, onun izniyle geldim, sizi Müslümanlığa dâvet ettim. Siz beni kazana koyup üçgün, üçgece kaynatarak sinadınız, birşey olmadım. Şimdi de bu ateşe girdiriyorsunuz. Bu keşiş, sizin dininizin ulusu. Gelsin, o da benimle girsin, hangimizin dini haksa belli olur, kimse-nin şüphesi kalmaz. Kâvus Han'ın yanındaki Beyler, keşişin yüzüne bakıp ey din ulusu dediler, ne dersin? Derviş, beraber ateşe girmeye dâvet ediyor seni. Keşiş Beylerin yanında olmaz demiye utandı, peki dedi, gireyim de hangimizin dini kuvvetli, belli olsun, bilinsin.

Bunun üzerine Can Baba, keşişin eline yapıştı, ateşe yürüdü. Keşiş, giderken Karadonlu Can Baba'ya, ey gerçek er dedi, ben ne olacağımı biliyorum, oğlancıklarım sana emanet. Her ikisi de beraberce ateşe girdiler, üçgün, üçgece ateşin içinde kaldılar. Dördüncü günü, Han'la Beyler, keşişin hali ne oldu acaba diye ateşin bulunduğu yere geldiler. Baktılar ki Karadonlu Can Baba, yalnızca ateşin içinden çıka geldi. Doğruca

Kâvus Han'ın yanına varıp avucunu açtı, keşişin parmaklarını yere koydu. Kâvus Han, keşiş ne oldu, belirmedi dedi. Karadonlu Can Baba, bize parmaklarını verdi, gönlünü vermedi, gönlünü verseydi bir şey olmazdı buyurdu.

Kâvus Han, bu hali görünce şaşırdı, doğru evine gitti, olayları birer birer karısına anlattı. Karısı, o dervişi bana yolla dedi, bir şişe zehir saklamadayım, vereyim, içsin de hiçbirşey olmazsa şüphemiz kalmasın, dinine girelim.

Kâvus Han emretti, Karadonlu Can Baba'yı, Hatununun yanına götürdüler. Hatun, Kâvus Han, seni üçgün üçgece kazana koyup kaynatmış, birşey olmamışsın. Üçgün, üçgece ateş içinde kalmışsın, birşey olmamışsın. Şimdi de benim elimden şu bir kadeh zehiri iç; gene hiçbirşey olmazsan sana, biz de inanırız, dinine gireriz dedi. Karadonlu Can Baba, bir iki demeden Hatun'un elinden zehri aldı, içti, Tanrı'nın inayetiyle, Tanrı elçisinin mucizeleriyle ve erenlerin himmetiyle hiçbirşey olmadı.

Kâvus Han'la yanındakiler, bunu da görünce inandılar, hiçbir şüpheleri kalmadı, iymana geldiler. Bundan sonra Kâvus Han, Ulu Beylerle danıştı, önce dedi, dinimiz başkaydı. Savaşıp memleket alalım, halkı dinimize döndürelim derdik. Halbuki şimdi Müslüman olduk, erenlerin dinine girdik. Müslümanın, Müslümana kılıç sallaması doğru değildir. Fakat yerimize dönersek atamla savaşa gireriz. Atam, bizim dinimize dönmez, biz de artık onun dinine dönemeyiz. Doğru şu: Rûm ülkesi Pâdişah'ına elçi yollıyalım, onunla dileşelim, yurt isteyelim, ona arka olalım, din düşmanlarıyla savaşalım. Hepsi, bunu doğru buldu. Han, Selim Han-oglu Kılıç Arslan'ın oğlu Sultan Alâeddin'e elçi gönderdi, mektup yolladı, ben, Çengiz Han oğlu Kâvus Han'ım. Ordu çekip geldim, Bağdat Padişah'ını altettim, tutup öldürdüm, ülkesini aldım. Senin de üstüne gelip uğraşmayı kurdum, fakat Erzincan'da Karadonlu Can Baba adlı bir derviş geldi, beni Rûm erenlerinin ulusu Hacı Bektaş yolladı, Müslüman olmadıkça Rûm'a girmeye izin yok sana dedi. Ben de sözüne inandım, keşişime danıştım, falan falan diye olup bitenleri etraflıca anlattı, Müslüman olduklarını, geriye gidemiyeceklerini, kendilerine yetecek kadar kışlak ve yaylak vermesini diledi, biz, göçkuncüyüz, kışın, kışlağa inmeyi, yazın, yaylaya çıkmayı âdet edinmişiz, bir yerde karar edemeyiz, göstereceğin yerlerde oturalım, hem sana arka oluruz, hem de düşmanlarıyla savaşırız. Acem ili seninmiş, ben de Bağdat'ı zaptettim, adamını yolla, memleketine nasıl hükmedersen Bağdat'a da hükmet dedi.

Elçi, Sultan Alâeddin'e gelip armağanını sundu, Kâvus Han'ın mektubunu verdi. Alâeddin mektubu okuyunca çok sevindi. Vezirleriyle, Ulu Beyleriyle danıştı, Tatar kavmidir, konmayı, göçmeyi, kışlağa inmeyi, yaylaya çıkmayı âdet etmişlerdir, Müslüman olmuşlar, bizlere arka

olurlar, ne dersiniz dedi. Sonucunda onlara Sivas'tan Kayseri'ye, Çorum'dan Ankara'ya kadar olan yerleri kışlak olarak verdiler, Sivas'ın ve Kayseri'nin ulu dağları yaylaları olsun, Malya ovasında güzlesinler dediler. Beyler, zaten Kâvus Han ölünce içlerinde, baş çeker kimse kalmaz, hepsi de sana muti olur dedi. Kâvus Han'ın elçisine bunları bildirdiler. Elçi, dönüp Han'a olayı anlattı. Han, sevindi, neşelendi. Erzincan'dan göçüp Rûm ülkesine geldi, kendisine verilen yerlere kondu.

Padişahla vezirler ve Beyler, Hünkâr'ın, kerametiyle Tatar Padişah'ını ve askerini müslaman ettiğini öğrenince Hünkâr'a muhip oldular, nezirler, kurbanlar göndermeye başladılar. Selim Han Gazi oğlu Kılıçarslan'ın oğlu Keyhüsrev (in oğlu, böyle) Alâeddin, zor bir işe sataştı mı Hünkâr'a adam gönderir, halini bildirirdi; Hünkâr, ne derse onu yapardı. Bu sayede Alâeddin'in kuvveti arttı.

Vezir Sahib - Germiyan, Karahisâr-ı Kürdiyi aldıktan sonra Germiyan, asker saldı, Kütahya'yı Tavşanlı'yı Sandıklı'yı fethetti, bir Bey oldu, oturdu, Akdeniz kıyısına bir bölük asker gönderdi. Karesi Beyi, bir miktar askerle karşı durmaya uğraştı, başaramadı. O diyarı da, Balıkesri ve mülhakatiyle zaptetti. Bir miktar askerle Germiyan'ı Saruhan Beyine gönderdi, orasını aldı, bir bölük askerle Hamid'e yolladı, orayı fethetti, Karadeniz kıyısına biraz askerle Sinop Beyini yolladı, oraları aldı. Biraz asker, Foça beyine yolladı, orayı zaptetti, daha nice vilâyetler, hep Sultan Alâeddin devrinde fetholundu.

Biz gene sözümüze geelim: Tatar beyleri, askerleriyle Rûm ülkesine gelip yerleştikten sonra kışlağa inerler, yaylaya çıkarlarken kurbanlarıyla "Kızılca Halvet" önünden Tekkekaya'ya kadar olan yerlerde Tatar beyleriyle uluları otururlardı, "Kızılca Halvet" ten Tekkekaya'yadek sofalar döşenir, nimetler yayılırdı. Bu zamanlar derler ki, iki boynuzlu kurbandan başka dört yüz baş dörder boynuzlu koç kurban gelirdi. Bir nice gün Hünkâr'ın huzurunda sohbet olurdu, sonra giderlerdi.

Hasılı Hünkâr'ın şöhreti arttı, fukara, huzurunda toplandı. Tekkeye ve "Kızılca Halvet" e yakın bir yerde "Misafir-hane" kurdular, mutfak ve fırın yaptılar. Abdallar ve dervişler, yemek pişirirler, gelene gidene yedirirler, izzet ikram ederlerdi.

§ Tatarlar – Huy Ata.

Tatar topluluğu, Müslüman olup Rûm ülkesinde yerleştiler. Hünkâr'a iyice muhip olmuşlardı ama eski âlemlerinden hiçbirşeyi bırakmamışlardı. Hatta putlarını gizlerler, yabancıya göstermezlerdi. Fakat sevdikleri kişilerine, bir parça ekmeğe sararlar, al şunu da şunu ver derlerdi. Alan, lokmayı isteyene verirdi. Bunu kendilerinden başka kimse bilmezdi, ancak Hünkâr'la halifelerinin, bundan haberleri vardı.

Üçyüzaltmış halifenin içinde Huy Ata denen bir aziz vardı, bu da öbürleri gibi erenlik mertebesine erişmişti. Hünkâr, birgün Huy Ata'ya, kalk dedi, Tatar topluluğuna git, onları, o nesneden kurtar. Huy Ata, ben zayıf bir adamım, gücüm yetmez dediyse de Hünkâr, korkma dedi, biz seni gözleriz, himmetimiz, seninledir;

Huy Ata, kalktı, Tatar kavmine vardı. Padişahlariyle buluştu. O vakitler, Kâvus Han ölmüştü, yerine bir başkası Bey olmuştu. Huy Ata, onların içinde bir yıl kaldı, çünkü Tatar Han'ı ve bütün Tatarlar, Hacı Bektaş'ı çok severler, dervişlerine de saygı gösterirlerdi. Huy Ata da, evlerinde kalır, hürmet görürdü. Fakat maksadı, putları nereye koyduklarını öğrenmekti. Sonucunda öğrendi de.

Huy Ata, her gün gider, bir arka yükü odun getirir, bir yere yığardı. Bu odunu ne yapacaksın dedikleri zaman, Bana lâzım bu derdi. Birgün Pâdişah ava çıkmıştı, ev, boştu. Huy Ata, yıktığı odunu, dört yandan ateşledi. Hemencik koşup eve geldi, putları, koydukları yerden aldı. Ne yapıyorsun diye kapıcılar, ardına düştüler. O koşa koşa ateşin içine girdi, putları attı, kendisi de ateşin üstüne oturup bağdaş kurdu. Kapıcılar bu hali görünce koştular, Pâdişah'ı buldular, hali bildirdiler.

Pâdişah gelip Huy Ata'ya niçin böyle yaptın dedi. Huy Ata, Müslüman oldunuz, Tanrı'yı ve Peygamberi tanıdınız, erenlere muti oldunuz, böyle olduğu halde bu yaptığınız nedir, neden bu putları bırakmazsınız? Beni size, Erenler Şahı Sultan Hacı Bektâş-ı Velî gönderdi, sizi bu kötü bu bozuk düzen işten kurtarmamı, gerçek dinin yollarını size öğretmemi emretti. Putlardan bir fayda gelmez. Ellerinde birşey olsaydı kendilerini ateşten kurtarırlardı, yahut bana bir zarar gelirdi. Din, Muhammed dinidir. Yaptığınız iş, şeriat bakımından da doğru değildir, tarikat bakımından da. Buna aykırı harekette bulunmayın da mahşer günü Muhammed Ali'nin bayrağı dibinde haşrolun dedi.

Pâdişah ve kavmi, bu sözleri duyunca tövbe ettiler, imanlarını tazelediklerini ve gerçek olduklarını gördü, ateşten çıktı. Hepsî, Huy Ata'nın elini öptüler, ayağına kapandılar. Pâdişah, her yana adam saldı, Tatarlara, artık hiç kimsenin puta tapmamasını, ellerinde put varsa ateşe atıp yakmalarını emretti. Huy Ata, bunca zaman, içlerinde kaldı. Şimdi mezarı, Balışeyh köyündedir.

Karadonlu Can Baba'ya gelince: Kâvus Han'ı müslüman ettikten sonra o keşişin vasiyetini yerine getirdi, oğullarını oğul edindi. Dikk (?) dağının altındaki Balışeyh, o keşişin soyundandır.

§ Saru Saltuk.

Hacı Bektaş, birgün Arafat dağındaki çile-hane'den çıkıp şimdi "Zemzem Pınarı" denen pınarın yanına geldi. Gördü ki bir çoban, bir bö-

lük koyunu, pınar yanındaki alana yaymış, gütmede. Hünkâr, çobanın yanına gitti, arkasını sığadı, adın nedir çoban dedi. Çoban, adım Saru Saltuk'tur, ne emredersiniz, elimden geldiği kadar hizmette olayım deyince Hünkâr, haydi dedi, seni Rûm ülkesine saldı.

Saru Saltuk'un gözünden, bir an içinde perdeler kalktı, erlik, erenlik mertebesine erdi. Erenler şahı dedi, koyunları ne yapayım? Hünkâr, sahipleri gelinceyedek onlar, burdan ayrılmazlar, sen hemen nefes hakla iki bir deme, bir sana kılavuzuz, seninleyiz, sıkıntıda yoldaşız. Aynı zamanda Hünkâr, Saru Saltuk'a bir yayla yedi ok verdi ve bir kılıç kuşattı, bir seccade sundu, Ulu Abdal, Kiçi Abdal adlı iki dervişi de yoldaş etti.

Saru Saltuk, Hünkâr'ın elini öptü, ayaklarına kapandı, dua ve himmet aldı, hemen yola revan oldu. Ulu Abdal ve Kiçi Abdal'la Sinob'un üstünden Karadeniz kıyısına Harmankaya'ya geldi.

Saru Saltuk'un, Harmankaya üstünde oturduğu yer bir ev içi kadar bir yerdir. Orda bugüne dek çimen bitmededir, öylece durur derler. Saru Saltuk oradan deniz kıyısına geldi, seccadeyi denize saldı, geçti, oturdu.

Sağına Ulu Abdal'ı, soluna Kiçi Abdal'ı aldı. Seccadeye, ey erenler seccadesi dedi, yürü, erenler nereye götürürse o yana doğru git. Deniz sakın olunca seccadenin gittiği izi, halâ bellidir.

Seccade, doğruca Gürcistan'a yürüdü. Ulu Abdal'la Kiçi Abdal, Saru Saltuk'a, sağa doğru gitseydi dediler. Saru Saltuk, tınmayın dedi, seccadeyi erenler yürütüyor. Seccade, Gürcistan yakasına yaklaştı. Gürcistan'ın Görliş adlı bir Padişahı vardı. Ogün, deniz kıyısına, avlanmaya çıkmıştı. Bir de baktı ki, denizden bir karaltı gelmede. Yanındakilerin kimisi, ağaç kökü dedi, dalgalanıp geliyor. Biraz yaklaşıncı gördüler ki üç kişi, bir seccadeye oturmuş, gelmede. Gürcü beyi, bu gelenler dedi, boş adamlar değil. Derken seccade kıyıya geldi, Saru Saltuk, Ulu Abdal ve Kiçi Abdal, çıktılar, Saltuk seccadeyi ucundan tutup silti, omuzuna attı.

Gürcü beyi, ve yanındakiler, bunu görünce atlarından indiler, Saru Saltuk'un ellerini öptüler, ayaklarına düştüler, Ulu Abdal'la, Kiçi Abdal'la görüştüler, bunların gerçek erenlerden olduğunu, ulu Tanrı'nın sevgili kullarından bulunduğunu anladılar. Görliş, Saru Saltuk'u kendi makamına davet etti, atlarına binmelerini söyledi, kabul etmediler. Bunun üzerine bey ve adamları da atlarına binmediler, yaya yürüdüler. Saru Saltuk, bunları iymana çağırdı, Müslüman oldular. Saru Saltuk, keçe getirtti. Huseynî tâc dikti, bunlara giydirdi, tekbir etti. Sonra veda edip gene seccadeyi denize serdi, eskisi gibi oturdular. Saltuk, erenler seccadesi dedi, erenler bizi nereye saldırlarsa o tarafa yürü. Seccade, Rûm ülkesine doğru yürümiye başladı.

Gürcü Padişah'ı, hayatta oldukça kendisi de, kavmi de Müslüman kalmışlardı. Hepsi de Huseynî tac giyerdi. Padişah ölünce oğlu ve kav-

mi, gene eski dinlerine döndüler, fakat başlarındaki Hüseyini tâci çıkar-
madılar. O civar halkının, Huseyniye benzer tac giymeleri o yüzdendir.
Biz gene sözüümüze gelemiz:

Seccade, Rûm ülkesine doğru yol aldı, Kalıgra adlı bir kalenin yanı-
na geldi, durdu. Saru Saltuk, Ulu Abdal ve Kiçi Abdal'la indi, seccadeyi
silkip omuzuna aldı, Ulu Abdal'a Kiçi Abdal'a, siz kapıya dolanın, ben
burdan çıkayım dedi. Onlar, bunda bir hikmet var deyip dolandılar, ken-
disi, doğruca kalenin bedenine tırmandı. O, kayaya tırmandıkça kaya, el-
lerine karşı gelir, tutunurdu. Mübarek ayakları da taşla gömüldü. Şimdi
bile hâlâ o kalede ellerinin, ayaklarının izleri görünüp durur.

Kale, Lâzoğlanlarından bir kâfir beğinde. Ansızın o kalede, yedi
başlı bir ejderha belirmişti. Onun korkusundan beyle halk, kaleyi bıra-
kıp uzak bir kaleye gitmişlerdi. Saru Saltuk, doğruca o ejderhanın üstü-
ne vardı, bir nağra attı. Ejderha nefes aldı, kuyruğunu kıvıldattı, bir
kükredi. Saru Saltuk, eline ok, yay aldı, yedi başına birer ok attı. Ejder-
ha can acısından Saru Saltuk'a, belinden sarıldı, sıktı. Saru Saltuk, yanın-
daki kılıcı unutmuştu. Hızır'ı çağırdı. O sıralarda Hünkâr, "Kızılca Hal-
vet" te oturmuş, Hızır peygamberle sohbet ediyordu. Hacı Bektaş, Saru
Saltuk çağırınca, Hızır'ım dedi, Saru Saltuk'u ejderha bunalttı, kılıcını
unuttu, tez imdadına yetiş, kılıcını hatırlat. Hızır, hemen kalktı, Kalıg-
ra'ya vardı, mızrağıyla ejderhaya vurdu, mızrak, ejderhayı deldi, öte ya-
nındaki kılıcı çekip başını kessene. Saru Saltuk, hey Hızır'ım dedi, çağır-
dım erenler hakkıyçin kılıcım hatırdan çıkmış, yoksa sana zahmet
edip çağırılmazdım. Tahta kılıcı çekip ejderhanın birer birer yedi başını
da kesti, Hızır'la vedalaşıp yola düştü. Hızır'ın izi, hâlâ meydandadır.

Ulu Abdal'la Kiçi Abdal, kalenin kapısından dolanıp geldiler. Ejder-
hanın öldürdüğünü gördüler, Saru Saltuk'la buluşunca, gazân mübarek
olsun dediler. Sonra hep beraber kaleden çıkıp yola düştüler. Saru Sul-
tak, ejderha savaşında pek susadım dedi. Dört yana baktılar, su bulama-
dılar, Saru Saltuk, eliyle dörtbeş yeri kazdı, kazdığı yerlerden, bir değir-
meni döndürecek kadar arıduru bir su çıktı, akıya başladı. Sonra bir
çoban buldular, onunla, kalenin beyine, ejderhâ öldürüldü diye haber
saldılar, kalenin beyi gelip ejderhanın öldüğünü gördü, Saru Saltuk'a
candan gönülden muhip oldu ve iymâna geldi.

Saru Saltuk, o kavme birçok kerametler gösterdi. O il halkını mu-
hip etti. Rûm ülkesinde nice kerametleri görüldü. Yıllardan sonra Hün-
kâr'ı ziyarete de geldi. Fakat doğru rivayet şudur: Hünkâr'ın ölümün-
den sonra yıllar geçti, çelebiler zamanında Hacı Bektaş tekkesine geldi,
ziyaret etti, söyleyen öküzü kurban eyledi. Bu öküzün hikâyesi de şudur:

Hünkâr'ın tekkesindeki çiftlikte iki öküz vardı. Eçek ismindeki çift-
çi, bu iki öküze öylesine hizmet ederdi ki dille tarif edilemez. Yerlerini
o kadar yumuşak bir hale getirirdi ki kendisi soyunur, çırlıçıplak yuvarla-

nır, bir yanına bir şey batarsa onu bulur, atardı. Yemlerini fazla verirdi. Günün birinde, çift sürerken kızdı, öküzün birini üvendireyle dürttü, gövdesini kanattı. Öküz, Tanrı kudretiyle dile gelip Eçek dedi, evvelce hizmetimde kusur bulmazdın, beni hoş tutardın, bana hizmet ederdin. Şimdi kocaldım, gücüm kuvvetim kalmadı, beni üvendireyle dürttün, kanattın. Yarın sabah Saru Saltuk, kırk abdalla gelir, beni kurban eder Eçek, bu sözleri duyunca geldi, çelebilere anlattı.

Ertesi gün çelebilerle dervişler, Saru Saltuk'u, Aksaray yolundan karşılamaya çıktılar, bulamadılar, geri döndüler. Geriye gelince baktılar ki Saru Saltuk, Kırşehir'nden, Çorlu yolundan gelmiş, tekkede oturmuş. Rivayet ederler ki Saru Saltuk, Kırşehir'nden, Çorlu yolundan Kara-öyük deresine inince Akkubbe'ye karşı, yanındaki toplulukla oturdu. Dervişlerine çakıl toplatıp bir araya yığdırdı, bir öyük yaptırdı. Burada dedi, bizim bir nişanemiz olsun. O çakıl öyüğü, hâlâ durur.

Saru Saltuk, çelebilerle, dervişlerle, görüştü, sonra o söyleyen öküzü kurban etti. Saru Saltuk'un belini bağladılar, kendisine icazet-name, çırağ, sofra, alem verdiler. Bir nice gün sonra izin alıp yerine gitti.

Ölürken, bana muhip olanlarınız birer tabut yaptırırsın, koyup gitsin; birbirinizle çekişmeyin, ben, hepinizin tabutunda bulunurum diye vasiyet etti. Gerçekten de hepsi birer tabut alıp gitti ve Saru Saltuk, her tabutta göründe, hepsi de sevindi, neşelendi. Fakat kale sahibi beye, ben asıl senin tabutundayım demişti de bey, nereden bileyim deyince tabut içinden sana elime sunarım buyurmuştu, ona da, bu kerameti gösterdi; Tanrı gani gani rahmet etsin.

§ Hacı Bektaş – Tapduk ve Yunus

Hacı Bektaş'ın şöhreti her yana yayıldı, her taraftan mürid, muhip gelmiye başladı. Semâ'lar, safalar sürülüyordu, meclisler kuruluyordu. Yoksullar geliyorlar, zengin oluyorlar, murad almak isteyenler, baş vuruyorlar, muradlarına eriyorlardı.

Sivrihisar'ın güneyinde Sarıgök derler, bir köy vardı. O köyde doğmuş Yunus Emre adlı biri vardı. Bu erin mezarı da gene doğduğu yere yakındır. Yunus, ekincilikle geçinir, yoksul bir adamdı. Bir yıl kıtlık olmuştu, ekin bitmemişti. Hacı Bektaş'ın vafını o da duymuştu. Gideyim, biraz birşey istiyeyim dedi. Bir öküzü alıp yükledi, vara vara Karaöyük'e geldi, Hünkâr'a, yoksul bir adamım, ekinimden birşey alamadım, yemişimi alın, karşılığını lütfedin ehlimle, ayalimle aşkınıza yiyeyim dedi. Hünkâr, emretti, alıcı yediler. Bir iki gün sonra Yunus, memleketine dönme-yi kararlaştırdı. Hünkâr, bir derviş gönderdi, sorun dedi, buğday mı verelim, nefes mi? Yunus'a sordular, ben nefesi ne yapayım, bana buğday gerek dedi. Hünkâr'a bildirdiler. Buyurdu ki: Her alıcın çekirdeği başı-

na on nefes verelim. Yunus'a, bunu söylediler, ehlim var, ayalım var, bana buğday gerek dedi. Bunun üzerine öküzüne buğday yüklediler, yola düştü. Fakat köyün aşağısına gelince hamamın öte yanındaki yokuşu çıkar çıkmaz ne olmayacak iş ettim ben dedi, vilâyet erine vardım, bana nasip sundu, her alıcın çekirdeği başına on nefes verdi, kabul etmedim, Verilen buğday birkaç gün yenir, biter. Bu yüzden o nasiplerden mahrum kaldım. Döneyim, tekrar varayım belki gene himmet eder. Bu fikirle dönüp tekrar tekkeye geldi. Buğdayı indirdi, erenler dedi, bana himmet ettiği nasibi versin, buğday gerekmez bana.

Halifeler, gidip Hünkâr'a bildirdiler. Hünkâr, o iş, bundan böyle olmaz, o kilidin anahtarını Tapduk Emre'ye sunduk. Ona gitsin, nasibini ondan alsın dedi. Halifeler Hünkâr'ın sözünü Yunus Emre'ye söylediler, O da Tapduk Emre'ye gitti, Hünkâr'ın selâmını söyledi, olanı biteni anlattı. Tapduk; selâmı aldı, safa geldin, kademler getirdin, halin bize malûm oldu, hizmet et, emek ver, nasibini al dedi.

Yunus, Tapduk Emre'nin tekkesine odun çeker, arkasıyla getirirdi. Yaş ağaç kesmez, eğri odun getirmezdi. Kırk yıl hizmet etti. Günün birinde Tapduk Emre'ye bir neşe geldi, hallendi. Meclisinde Yûnus-ı Gûyende adlı bir şair vardı, ona, söyle dedi. O, mırın kırın etti, söylemedi. Tapduk, Yûnus dedi, sohbet et, şevkimiz var, işitelim. Yûnus gene söylemedi. Bu sefer Tapduk, Yûnus Emre'ye döndü, Hünkâr'ın nefesi yerine geldi, vakti tamam oldu, o hazinenin kilidini açtık, nasibini verdik, hadi söyle dedi. Hemen Yûnus Emre'nin gözünden bir perde kalktı, söylemiye başladı. Söylediği nefesler, büyük bir divan oldu.

§ Hacı Bektaş – Mevlânâ.

Bir gün Saru İsmâîl, Hünkâr'ın huzuruna gelip el kavuşturdu. Hünkâr, söyle dedi. Saru İsmâîl, sizin için suçağz ılıttım, lûtfedip gelseniz dedi. Hünkâr, şimdi onun vakti değil dedi, tez Konya'ya, Molla Celâleddin'in huzuruna git, onlarda bir kitabımız var, onu al, gel.

Saru İsmâîl, hemen yola düştü, Konya'ya yaklaşınca gördü ki Molla Celâleddin, çıkageldi. Birbirleriyle niyazlaşıp görüştüler. Saru İsmâîl, birgün su ılıttım, mübarek arkanızın kirceğizini arıtsam dedim; şimdi onun vakti değil, Molla Celâleddin'de bir kitabımız var, Konya'ya git, onu al gel dedi, ben de yola düştüm, geldim, mübarek yüzünüzü görüp şeref buldum dedi.

Molla Celâl, bu sözleri duyunca dedi ki: Hünkâr Hacı Bektâşı Velî katına, hergün yedi deniz, sekiz ırmak uğrar. Onların suya girmeye ne ihtiyaçları var ki böyle dedin erenler.

Saru İsmâîl, bu sözü duyduktan sonra efendim dedi, kitabı verin de gideyim. Molla, kitaptan maksat, bu anlattığımız öğüttü dedi. Bunun

üzerine Saru İsmâîl, vedalaşıp geri döndü.

Ş Hacı Bektaş – Seyyid Mahmud-ı Hayrânî.

Hacı Bektaş'ın ünü her yana yayılmıştı, her taraftan erenleri görmeyi geliyorlardı. Akşehir'de bir er vardı, adına Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî derlerdi. Bu er, bir arslana bindi, bir yılanı da kamçı yaptı, üçyüz Mevlevî dervişle Hünkâr'ı görmek için yola çıktı. Sulucakaraöyük'e yaklaşıncaya bu hali Hünkâr'a haber verdiler, Aliler sırtına yaklaştı dediler.

Hünkâr, o gelen kimse dedi, canlıya binmiş, gelmiş; biz cansıza bine lim. "Kızılca Halvet" yakınında bir kızıl kaya vardı, bir dam duvarı kadar büyüktü. Hemen o kayanın üstüne bindi, ey kayacık dedi, Tanrı'nın izniyle o gelen erenlerden yana yürü. Kaya, hemencik kuş uçar gibi gürleyip Aliler sırtına doğru yürümiye başladı. O kayanın, şimdiki halde başı, tıpkı bir kuşa benzer.

Öte yandan Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî de arslan üstünde, elinde yılan, gelirken bir de baktı ki Hünkâr, cansız bir kayaya binmiş, yürütüp gelmede. Er nazarında küstahlık, edebsizlik etmişiz deyip arslandan indi, yılanı da elinden attı. Er nazarına küstahça gelmişiz dedi, Hünkâr'a karşı vardı. Hünkâr da kayaya dur dedi, kaya durdu. Seyyid Mahmûd'la dervişler, Hünkâr'ın eline ayağına düştüler. O Tekkekaya'nın dibinde oturdular. Tam bir hafta sohbet ettiler, yediler, içtiler, semâ' safa ettiler. Etraftan işiden muhipler, âşıklar da geldiler. Bir hafta sonra Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî, peymançeye durdu, izin istedi. Hünkâr, Hayrân'im dedi, yürü, seni o bulunduğu yere saldık; orası, ekmeğin olsun. Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî, erenlerin safa - nazarını aldıktan sonra vedalaşıp Akşehir'e doğru yürüdü gitti.

Hacı Bektaş – Ahi Evren.

O zamanlar, Kışşehri'nin adı, Gülşehri'ydi. Camileri, mescitleri, medreseleri çoktu, mamurdu. Şehirde müderrisler, bilginler, olgunlar vardı. Bunların içinde, Ahi Evren adlı bir er de vardı ki Denizli'den Konya'ya ordan Kayseri'ye gelmiş, Kayseri'den de kalkıp Gülşehri'ne gelerek yerleşmişti. Fütüvvet ehlinin ulusuydu, fakat aslını, soyunu, neredi olduğunu kimse bilmez, çünkü gayb erenlerindendir. Onu, Sadred-dîn-i Konevî, âleme bildirdi. Bu erin birçok kerameti vardır, gün gibi meşhurdur.

Hacı Bektaş'la Ahi Evren, birbirlerini pek severlerdi. Hattâ Ahi Evren, birgün sohbet ederken kim dedi, bizi şeyh edinirse onun şeyhi, Hacı Bektaş Hünkâr'dır.

Molla Celâleddin'i, Şems-i Tebriz, derviş yaptı. Nasıl derviş yaptığı-

nı anlatırsak anlatacağımız şeyleri anlatmaya vakit kalmaz. İstiyeen Molla'ya ait manâkıpta bulur. Molla derviş olunca şehrin bütün bilginleri, Selim Han-ı Gâzî oğlu Kılıcarıslan'ın oğlu Sultan Aliyyüddin Keyhusrev'e gidip bir derviş geldi dediler, ne yaptıysa yaptı, Molla Celâleddin'i bizden ayırdı. Emret gene bize katılsın. Padişah, o dedi, bunca kitap okumuş, bunca bilgili bir er, erenlerden biri gelmiş, onu derviş yapmış, o da dervişlere katılmış, şimdi ben gel, dön, onlara katılma diyemem, bu doğru birşey değil, ben diyemem.

Bilginler, padişahın bu sözüne incindiler. Yanından çıktılar, böyle zalim bir padişahın hükmettiği şehirde oturmamız caiz değil dediler. Hepsı birden, bir perşembe günü Konya'dan çıkıp Arabistan'a doğru yola koyuldular.

Ertesi cuma günü, Konya'da, hiçbir yerde ezan okunmadı. Bu hali padişah'a bildirdiler. Sultan Alâeddin, bir adam gönderdi, olayı Şeyh Sadreddin-i Konevî'ye bildirdi. Bilginleri geri getirmeye bir çare bulsun dedi. O gün, Sadreddin'in tekkesinde topluluk vardı, pilâvlar zerdeler pişmiş, türlü türlü yemekler hazırlanmıştı. Konya'daki ne kadar yoksul varsa oraya toplanmıştı. Sadreddin-i Konevî padişahın gönderdiği adamdan bu sözü duyup şu olayı öğrenince nakıybini çağırdı, tez dedi, katırına bin, Denizli'ye git. Bağda, bir bağcı var, şu şekilli. Bizden selâm söyle, şeyh, seni çağırıyor de; ikiniz de katıra binip hemen gelin.

Nakıyb, katıra binip gidince Sadreddin-i Konevî, yemekleri indirtti, yalnız bir kişilik yemek ayırttı. Katır, kırk adımda Denizli'ye vardı, bir bağın kapısının önünde durdu. Nakıyb, içeri girip bağcıya, Şeyh'in selâmını söyledi, dâvetini bildirdi. Ahi Evren, bağ sahibine gidip bize sefer düştü dedi, gel, bağına sahip ol. Bağ sahibi, bu gelen kimseye asmadan üzüm devşir, ver de yesin dedi. Ahi Evren, o söylediğin asma dedi, nerededir? Bağ sahibi, bunca zamandır burdasın, asmayı bilmiyor musun deyince Ahi Evren, ben dedi, bağ beklemeye söz verdim, asmayı dikmiye, bellemiye değil. Bağ sahibi, kendisi gitti, o asmadan bir nice salkım üzüm getirdi, yediler. Sonra ikisi de katıra bindiler, gene kırk adımda Konya'ya geldiler. Ahi Evren, hemen yürü dedi, o bilginleri şehre çevir, cumanın vakti geçmeden gelsinler.

Ahi Evren, Şeyh'in izniyle kalktı, üç adımda, Çarşamba suyu'nun üst yanında bilginlere erişti. Bundan böyle dedi, gitmiye yol yok size. Bilginler, Ahi Evren'in sözünü dinlemediler. Ahi Evren, ey yer dedi, tut bunları. Yer, bütün bilginlerin atlarını, develerini, katırlarını, dizlerine kadar yuttu.

Bilginler, aman dediler, yer bizi salıversin, dönelim. Ahi Evren, ey yer dedi, bırak bunları. Ve yer hemen bunları salıverdi. Bunun üzerine gene gitmiye başladılar. Ahi Evren, yer dedi, tut bunları. Yer, bu sefer de dizlerine kadar yuttu. Amana geldiler, salıverdi. Gene gitmiye koyul-

dular, Ahi Evren, hiddetle, yer dedi, tut. Bu sefer hepsini, memelerine kadar yuttu. Özür dilediler, gene salıverdi.. döndüler. Ahi Evren, çabuk olun dedi, cumanın vakti geçmesin. Kaba kuşluk şimdi dediler, nerden varacağız. Ahi Evren, gözlerinizi yumun dedi, yumdular. Açın dedi, açtılar. Bir de baktılar ki Konya'nın içindeler. Hepsı yerli yerine vardı, cuma kılındı.

Bundan sonra Şeyh Sadreddin, Ahi Evren'in belini bağladı, icazet verdi ona. Bir zaman Konya'da kaldı, sonra Kayseri'ye gitti. Ahi Evren, yedi renkte bir sahtiyan boyardı. Bu, üstü örtülü bir kaptı dururdu. Biri gelip deri istese besmeleyle elini atar, ne renkte ve kaç tane sahtiyan istiyorsa çıkarır verir, parasını alırdı. Kaç yüz sahtiyan istense verirdi. O zaman, zenaat ehlinde, bir vergi almak âdetti. Gammazlar, Kayseri sancak beyine, burda ulu bir üstad tabak var, işçileri, çırakları çok; hergün, dilediği kadar deri satıyor, ondan da vergi almak gerek dediler. Kayseri Beyi, birkaç adam gönderdi, varın, o da şu kadar mal versin, yoktur derse bu şehre geleli işlediği gönün vergisini alın dedi. Kullar, tabakhaneye gittiler, baktılar ki kapı kapalı, ortada kimsecikler görünmüyor. Kapıyı açıp içeriye baktılar, bir de ne görsünler? Tabak-hanenin içi evrenle dopdolu. Hepsinin gözleri, külhan alevi gibi parlamada; ağızlarını açıp kendilerine karşı kükrüyorlar. Akılları başlarından gitti, kaçarak Beye geldiler, gördüklerini haber verdiler.

Bundan sonra Ahi Evren, Kırşehir'i'ne geldi, orda yerleşti. Birçok kerametler gösterdi, istiyenler, (manâkıbında bularlar.)

Ahi Evren'e, Hünkâr'dan bahsettiler, kerametlerini söylediler. Hünkâr'ı görmek, onunla görüşmek istedi, Sulucakaraöyük'e doğru yola çıktı. Bu hal, Hünkâr'a malûm oldu, oda Kırşehir'i'ne doğru yola düştü. Kırşehir'i'nin yakınında bir tepe vardı, ordan Kırşehir'i görünürdü. O tepenin üstünde buluştular. Oturup sohbet ettiler. Sonra vedalaştılar, Hünkâr, Sulucakaraöyük'e döndü, Ahi Evren de Kırşehir'i'ne gitti.

Hacı Bektaş, bir kere daha, Ahi Evren'i görmek için Kırşehir'i'ne hareket etti. Ahi Evren'e malûm oldu, o da karşı çıktı, tepenin üstünde birbirleriyle buluştular. Sohbet sırasında Ahi Evren, Erenler Şahı dedi, ne olurdu, burda bir pınar olsaydı da abdest almayı, içmiye yarasaydı. Hünkâr, mübarek eliyle bir yeri eştı, arıdurı güzelim bir su çıktı. Akmiya başladı. Ahi Evren, gene erenler Şahı dedi, bir gölgelik ağaç da olsa, sıcak günlerde gölgelenilirdi. Hünkâr, ne olur Ahi'm dedi. Ahi Evren'in kavak ağacından kesilmiş bir sopası vardı, onu aldı, bir yeri kazıp dikti. Bir anda yeşerdi, yapraklandı. Biraz daha sohbet ettiler, vedalaşıp yerlerine gittiler.

O ağaç, büyüdü, nice zaman durdu. Sonra Kırşeri'nden biri geldi, o ağacı kesti, evine kullandı. Ahi Evren oğulları, iyi etmedin dediler; orası Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî ile Ahi Evren'in buluştuğu yerdi, âşıkların,

muhiplerin ziyaret yeri idi; sana hayırlı olmaz bu. Gerçekten de az bir zaman sonra o adam öldü, evi yıkıldı, onunla beraber o ağacı kesenler de yok oldular, bir müddet geçti, pınar da battı. Fakat yeri, hâlâ bellidir.

Hacı Bektâş-ı Velî, gene bir kere Ahi Evren'i ziyaret için yola çıktı. Ahi Evren de onu karşıladı. Buluştular, esenleştiler. Biraz sohbetten sonra Ahi Evren, Padişahım dedi, ne olur, bugün lûtfetseniz de bize gitssek. Hünkâr kabul etti, Ahi Evren'in tekkesine gittiler.

Kırşehirli halkı, duyup geldi, Hünkâr'la görüştüler, elini ayağını öptüler, himmetini aldılar. O sırada, Kal'acuk kadısı, Padişah'ın emriyle Kırşehir'ni teftişe gelmişti. Ahi Evren'in tekkesine geldi. Erenlerin bir araya toplanmış olduğunu gördü. Hünkâr'ın elini öptü. Yer gösterdiler, geçip oturdu. Hünkâr, kadıya ne için geldiniz diye sordu. Kadı padişah emretti, bu şehir'de bir olay olmuş, onu teftişe geldim dedi. Hünkâr, bari adamakıllı teftiş edebilecek misin dedi. Kadı, adamakıllı teftiş edemeydim beni memur etmezlerdi deyince Hünkâr, biz dedi bunca zamandır teftiş edelim dedik, bu düşüncüyü güttük, fakat sonucunda şaşırarak kaldık, künhüne eremedik gitti. Bu söz, kadıya pek tesir etti. O sırada Hünkâr'ın yüzüne baktı, kendisine bir hal geldi, coştı, esridi, üç gün kendisine gelmedi. Üçgün sonra kendisine geldi, kadılığı, teftişini bıraktı, Hünkâr'ın ayağına düştü, teslim oldu. Hünkâr, yanındaki halife'ye emretti, halife kadıyı traş etti, tac giydirdi.

Kadı, derviş olduktan sonra Kal'acuk'a gitti, orda Hünkâr'ın kerametlerini anlattı. Birçok kimseyi muhip etti. Bunların önüne düştü. Hünkâr'ı ziyarete gitmek için yola düştüler. Yolda, otlu, sazlı bir alana geldiler. Gördüler ki orada bir bölük kara canavarı yatmada. İçlerinden biri, üstlerine vardı, canavarcıklar kaçtılar, o adam, bir yavru yakaladı. Birinde bir çak varmış, canavarın boynuna takıp salıvermek istedi. Kadı, gelin, etmeyin, erenler ziyaretine gidiyoruz, bu, doğru bir iş değil. Hayvanlar, bunun sesini duyunca korkudan, kaçmadan kendilerini helâk ederler dediyse de dinlemedi.

Yavrunun boynuna çanı taktılar. O, öbürlerine yetişeyim diye koştukça çan sesinden ürken canavarlar, kaçmaya koyuldular, adamlar da bunu görüp gülüştüler, yollarına revan oldular, vara vara Kırşehir'ne geldiler.

O sıralarda Hünkâr, Kırşehir'ne gitmişti. Ahi Evren'le Gölpınarı'nda sohbet ediyordu. Bunlar da Hünkâr'ın orada olduğunu duyup geldiler, Hünkâr'ın elini, ayağını öptüler. Hünkâr, bunlara bakıp dedi ki: O hayvancıklar, size ne yaptı da o yavruyu tutup boynuna çan takarak bırakırsınız; çanın sesini işiten hayvancıkların kimisi kaç kaç helâk olur, kimisi ölüm haline gelir. Hakk'a giden hak uğrum hakkı için hiç bir yerde alnımız terlemedi, ancak o yavrucuğun ardından yetişip boynundan o çanı alıncıyadek alnımız terledi, işte o yavruya taktığınız çan.

Hünkâr, çanı gösterince hepsi de şaşırđı, elini ayağını öperek özür dilediler. Erenler, suçlarını bağışladı. Kadılıktan dönüp derviş olana da senden dedi, dervişlik kokusu gelmede. Derviş olanın, hiçbir yaratılmışa eziyet etmemesi gerektir. Kadiya icazet verdi, sofrâ, çırağ, alem sundu, o yerin beyine selâm söyle, seni ona şirin gösterelim, dilinden biz söyliyelim de o köyü sana vakfetsin dedi.

Kadı, muhiplerle kalkıp yola düştü, Kal'acuk'a varınca beye selâm söyledi. Bey, Hünkâr'ın dediğı gibi orasını kadiya vakfetti. Şimdi, onun soyuna, oralarda Şeyhoğulları derler.

§ Hacı Bektaş – Çırak.

Kal'acuk civarında, Çırak adlı bir adam vardı. Hünkâr'ı ziyaret edip himmetini almayı kurdu. Bir yük elma alıp yola düştü. Kızılırmak'ın öte yanında, Armutlu denen bir yere geldi. Orda yükünü indirip atını otlatmaya saldı. O sıralarda şu elmaları taze taze, o gerçek ere ulaştırabilseydim diye düşünceye daldı. Derken uyku bastırdı, yatıp biraz uyudu. Uyanınca baktı ki elmalar, yüküyle kaybolmuş. Acaba dedi, ben uyurken bu elmaları kim aldı? Dertlendi, elemlendi. Bu sırada gene uykusu geldi, dönüp gideyim derken uyuyakaldı. Düşünde Hünkâr'ı gördü. Hünkâr, Çırak'ım dedi, zahmet olmasın diye elmaları biz aldık. Hadi sen de kalk, ziyaretimize gel.

Çırak uyandı, derdi, gamı kalmadı. Atına binip sürdü. O sıralarda Hünkâr, Ahi Evren'le, Kırşehir'nden beri Gölpınar kıyısında sohbet etmedeydi. Çırak geldi, ikisinin de elini öptü. Baktı ki elmalar, yüküyle Hünkâr'ın önünde. Derken üç tane derviş çıkageldi. Dervişler, Hünkâr'ın elini öpüp Horasan erenlerinin selâmını söylediler. Hünkâr, Horasan'dan ne vakit çıktınız diye sordu. Onlar, dün, tanyeri ağarırken çıktık dediler. Hünkâr, bunların herbirine yedişer elma verdi, Horasan erlerine götürün dedi. Niyaz edip gittiler. Hünkâr'ın emriyle halifeler, Çırak'ı traş ettiler, yolladılar.

Çırak, köyüne varınca, sipahiliğe girmiş bir köylüsü, neredeydin dedi. O da Hacı Bektaş'a gittiğini söyledi, olayı anlattı. Sipahî inanmadı, Çırak'la alaya başladı. Derken birden tepesi üstüne yere yıkıldı, bir müddet kendinden geçti. Aklı başına gelince Çırak'a, o anlattığın er, ne şekildedeydi diye sordu. Çırak, Hünkâr'ın şeklini anlatınca sipahî, tamam dedi, işte ben seni alaya alırken o er geldi, bana bir sille vurdu, yakama yapışıp beni attı, yere yıkıldım.

Bu olay üzerine o adam, sipahiliğı bıraktı, Çırak'la beraber Hünkâr'ın ziyaretine vardı, derviş oldu.

§ Hacı Bektaş – Seyyid Sâlih.

Bir zaman, Hacı Bektaş-ı Velî, Kırşehir'i'ne gitmişti. O vakit Kırşehir-

ri'nde Seyyid Sâlih derler, bir er vardı. Bu erin şimdiki mezarı yakınlarında bir tekke vardır ki Kaya tekkesi diye meşhurdur, Bektâşî-hânedir; orada Hünkâr, Ahi Evren, Şeyh Süleyman, İsâ-yı Mücerred ve Sâlih oturmuşlar, sohbet ediyorlardı.

Ordan bir ırmak geçirdi. Irmağın içinde kurbağalar ötüşmiye başladı. O derece ötüyorlardı ki erenlerin huzuru kaçtı. Hünkâr, a kurbağacıklar dedi, ya biz söyleşelim, siz dinleyin, ya siz söyleşin, biz dinleyelim.

Bu söz üzerine kurbağalar, hemencecik sustular. Şimdi hâlâ, o dere-nin orasında, bir ok atımı yerde, kurbağa ötmez, yukarı ve aşağı kısmında öter.

Ş Hacı Bektâş – Bostancı Baba.

Germiyan ilinin Denizli şehrinden bir harami vardı. Yıllarca yollar kesmiş, canlar yakmış, kanlar dökmüştü. Günün birinde, kalbine bir yumuşaklık geldi; niceye bir can yakacağım dedi, tövbe edersem elbette Tanrı tövbemi kabul eder; fakat bir ere baş vurayım da himmetini alayım tövbemin kabul edilip edilmediğini öğreneyim.

Bu düşünceyle kalktı, doğruca Sulucakaraöyük'e vardı, Hünkâr'a halini arzetti. Hünkâr, bir bostan ek, yetişen mahsulü gelene, geçene yedir dedi, eline bir de kuru değnek verdi, bunu da dedi, bostana dik, bu değnek, ne vakit yeşerir, yapraklanırsa bil ki o vakit Tanrı, tövbemi kabul etmiştir. Harami, Hünkâr'ın elini öptü, memleketine geldi.

Bir bağ satın aldı, oraya kavun, karpuz, hasılı her çeşit yemiş ekti. Suladı, budadı, hepsini yetiştirdi. Kuru değneği de, bahçeye dikti. Gelene gideni çevirir, mutlaka birşey verir, birşey yedirir, sonra gider, kuru değneğe bakar, olduğu gibi durduğunu görür, üzülmüdü. Mevsim geçer, bağbozumu olur, yıl biter, fakat değnek, bir türlü yeşermezdi. Böylece yıllar geçti, harami, bir türlü muradına eremedi.

Günlerden bir gün, bahçenin önünden koşa koşa birisi geçiyordu. Harami hemen yolunu kesti, dur dedi, birşey yemeden burdan geçemezsin. Adam, acele işim var dedi, duramam. Harami ısrar ettikçe o inadetti, nihayet, birisini gammazlamıya, bu ilin beyine gidiyorum dedi, imkânı yok duramam.

Zaten hiddetlenmiş olan harami, bu söze büsbütün kızdı. Kuru değneğin yeşermesinden de ümit kesilmişti. Oldu olacak dedi, ağaç yeşermedi, tövben kabul olmadı, bari şu kötü kişiyi de yokedeyim de bahçeyi bozup gene haramiliğe başlayayım. Hemen herifin üstüne atıldı, bir vuruşta canını aldı, leşini serdi yere. Bahçeyi sürüp bozmadan aklına değneğe bakmak geldi. Gitti, baktı. Bir de ne görsün, değnek yeşermiş, dal budak salmış, yemyeşil yapraklarla bezenmiş.

Bu hale şaşırdı kaldı. Sonra bağı bozdu, mahsulü, yoksullara dağıttı,

yola düştü. Doğruca Sulucakaraöyük'e vardı, Hünkâr'ın elini öptü, ayağına düştü, olayı anlattı. Hünkâr, adamı traş ettirdi, tac giydirdi ona, icazet verip memleketine yolladı. Denizli'de tekkesi vardır, soyuna da Bostancı Babaoğulları derler.

§ Hacı Bektaş – Müslüman keşiş.

İslâm ülkesinin öte yanındaki bir memlekette, bir keşiş vardı. Bir yıl kıtlık olmuştu; keşiş de sıkıntıya düşmüştü. Bir gün, ne olurdu, Hünkâr lütfetseydi de bana biraz buğday gönderseydi diye düşündü. O anda Hünkâr'a malûm oldu, bir dervişine biraz buğday verdi, filân yerdeki filân kilisenin keşişine bu buğdayı götür dedi, yolladı.

Derviş buğdayı alıp giderken yolda, buğdaya alıcılar çıktı. O kadar fazla para verdiler ki dayanamadı, bir miktarını sattı, yerine toz ve saman doldurdu. Vara vara o şehre gitti, sora sora kiliseyi buldu, keşişle görüştü, size Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli, şu kadar yük buğday gönderdi dedi, buğdayı teslim etti.

Keşiş, dervişini konukladı, bir nice gün ağırladı. Derviş, bunu görüncü içinden ah dedi, ne olurdu bu çeşit kişi Müslüman olsaydı. Dervişin düşüncesi, keşişe malûm oldu, dedi ki:

Derviş, ben de Müslüman olurdum ama senin gibi Müslüman olup erenlerini gönderdiğı buğdayın bir kısmını satarım, yerine toz, saman doldururum diye korkuyorum. Sen, filân yerde bu işi yaptın.

Derviş, keşişin sözlerini duyunca utandı, başını aşağıya indirdi. Keşiş kalktı, çuvalı dışarıya çıkardı, tozu, samanı döktü, sonra dervişin yanına geldi. Bu sırada Hristiyanlar geldiler. Keşiş, onları savdı, dervişini alıp kiliseye götürdü. Kilisenin kapısını iyice kapadı, tâ dibe vardı. Oradaki bir taşı kaldırdı, dervişle beraber içeriye girdiler. Derviş baktı ki orası güzel bir oda. Karşıda bir mihrap var. Mihrapta bir bohça, bohçanın üstüne de bir elifi tac konmuş. Keşiş, elbiselerini soyundu, elifi tacı başına giydi, bohçayı açtı, içindeki derviş abasını giyindi, mihraba geçip namaz kıldı. Derviş de onunla beraber namaza durdu. Keşiş, namazdan sonra bir rahleyi önüne çekti. Üstündeki Kur'ân'ı açtı, bir miktar okudu, sonra kapayıp rahleye koydu. Abayı çıkardı, bohçaya koyup düşdü, mihraba koydu. Elifi tacı çıkarıp bohçanın üstüne bıraktı. Gene keşiş elbisesini giydi. Dervişe, biz de Hünkâr'ın dervişiyiz dedi, dervişe armağanlar verip yola saldı.

§ Hacı Bektaş – Molla Sadeddin.

Aksaray'da Molla Sadeddin derler bir bilgin vardı, dörtyüz molla, kendisinden ders okurdu. Bu bilgin, aynı zamanda, Kayseri'de bir erene

muhip olmuştı, her yıl onu ziyarete giderdi. Giderken de Tuzköyüne uğrar, köyün kâhyasına konuk olurdu.

Bir yıl, gene o köye uğradı, kâhyaya konuk oldu. Kâhya, buralarda bir eren belirdi, birçok kerametleri var. Hattâ kendisine inananlar, Kızılırmak'ı yaya geçiriyorlar, topukları bile ıslanmıyor. Bir çağırtsanız, görüşseniz de sizin ağzınızdan dinlesek onu. Yalnız bir hali var, köy mescidi-ne gidip namaz kılmıyor da kendi dervişleriyle namaz kılıyor. Bu yüzden bazı fakılar, onu, cemaati terk ediyor diye yeriyorlar dedi.

Molla Sadeddin, bu sözleri duyunca peki dedi, bu er nerde? Kâhya, Sulucakaraöyük'de, Hırkadağı üstünde bir ardıc ağacı var, ordadır, bir de bu köye yakın bir yer var, oralarda da oturur dedi. Sadeddin, bir mollaya emretti, yanına da birkaç köylü kattılar, Hünkâr'ı, nerde bulurlarsa dâvet etmek üzere yolladılar. Aynı zamanda Sadeddin, cemaati terkedenin selâmı alınmaz, öylesi adam, ağırlanmaz dedi.

O bilginle köylüler, Hünkâr'ı buldular, selâm verip dâvet ettiler. Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin nereye dâvet edildiysem git-tim, siz gidin, biz de şimdi geliyoruz dedi. Varıp Tuzköyü'ne gelerek bulduk, geliyor dediler. Bu sıralarda, Hünkâr'da geldi, selâm verdi. Mollaların hiçbirisi, selâmını almadı. Kimsecikler, Hünkâr'a yer göstermedi, onu ağırlamadı. Hünkâr, sekinin üstüne çıktı, oturdu. Vilâyet elini uzattı, Sadeddin'in ağzından soktu, yüreğini tuttu, çıkardı, sıktı, hattâ üç damla kan, sekinin altına damladı. Molla Sadeddin, bunu gördü, akli başından gitti, sekinin altına düştü.

Molla'ya ne oldu diye başına üstüler. Elini ayağını ovdular, yüzüne gülsuyu serptiler. Bir müddet sonra akli başına geldi, dört yana bakındı, Hünkâr'ı göremedi. Derviş ne oldu, nerede diye sordu. Kavlimiz böyle miydi dediler, hani bilgince sorular soracaktın; halbuki karşısına oturdun, ağzını açtın, derken aklın başından gitti, yere yıkıldın, kendinden geçtin. Biz seninle uğraşırken derviş de kaybolmuş. Biz, ancak bunu biliyoruz, başka birşey bilmiyoruz dediler. Sadeddin, gördüğünü anlatıp gelin dedi, bakalım, sekinin altında o üç damla kan var mı yok mu? Baktılar, gördüler ki gerçekten de seki dibinde üç damla kan var.

Arayın, bulun o dervışı dedi. Mollalar, dört yana koştular, dervışı bulamadılar, gelip Sadeddin'e haber verdiler. Bazılarına göre Hünkâr, daha önce gelmiş, kethüdanın, evinde, Sadeddin'in oturacağı sekinin tam karşısına oturmuştu. Sadeddin, sonradan geldi, Hünkâr'a saygı göstermedi. Hünkâr, bu kerameti bunun üzerine gösterdi derler.

Bir yıl Sadeddin, Kayseri'ye giderken Açıksaray köyü'ne vardı. Halk yaylaya çıkmıştı, köy ıssızdı. Konduğu evden dışarı çıktı, baktı ki ileride bir ışık var. Bu ışık da ne ki diye yaklaşıncı gördü ki bir er namaz kılmada, baş ucunda da bir kandil, muallak durmada. Bu zatın, vilâyet sahibi erenlerden olduğunu anladı, ileri varıp elini öptü, dönüp gel-

di, arkadaşlarına haber verdi. Onlar da gittiler, fakat bulamadılar. Sadeddin, sonradan Hünkâr'ı Tuzköyü'nde gördü, aralarında yukarıdaki olay geçti, sonra bir hayli düşündü, anladı ki Hünkâr, bir yıl önce, Açıksaray'da gördüğü erdir.

Bu olaydan sonra bir yıl geçti. Sadeddin, âdeti olduğu gibi gene Kayseri'ye gitti, dönerken Tuzköyüne uğradı. Adam gönderip Hünkâr'ı dâvet etti. Kâhyaya da, bugün yemeklerin hiçbirine tuz koymayın, erenlere gizli birşey yoktur, dileğimizi bilsin dedi.

Adamlar Hünkâr'ı dâvet ettiler. Az bir müddet sonra Hünkâr geldi, eski oturduğu yere oturdu. Sadeddin'in yüreği titremeye başladı, kalktı, buyurun dedi, Hünkâr'ı kendi yerine oturttu. Fakat baktı ki Hünkâr'ın bıyıkları ve tırnakları uzamış. Ben diyemem amma birisi çıksa da tırnaklarıyla bıyıklarının uzunluğunu söylese diye düşünceye daldı. Hünkâr'a malûm oldu, Said'im dedi, bende erin tırnaklarıyla bıyıklarını kesecek bir kimse ararım şu âlemde; eğer gücün yeterse kes. Sadeddin emretti, bir Damışkıy makas getirdiler. Sadeddin, kalem-traşı eline aldı. Hünkâr ellerini uzattı. Sadeddin, uğraştı, çabaladı, gücü yetmedi, bir tırnağını bile kesemedi. Kalem-traşı, tırnağına sürdükçe çakmaktan ateş çıkar gibi tırnaktan ateş çıkardı. Tırnağını kesemeyince makası aldı, bıyıklarını kesmiye uğraştı, bunu da başaramadı.

Hünkâr, Said'im dedi, bu makasla bu iş başarılmaz. Türkistan erenlerinin bize verdikleri makasla kesilirse kesilir. İbriktarım Saru İsmâîl'e, var, o makası getir dedi. Saru İsmâîl, o makası getirdi. Hünkâr'ın bıyıklarından bir tanesini kesti. Bıyık, yere düşer düşmez kesilen yerden oluk gibi kan boşandı. Said şaşırdı, makası elinden yere bıraktı. Hünkâr, Said'im dedi, o kılı yerden al kestiğin yere koy, başka çaresi yok. Said, yere düşen bıyığı aldı, yerine koydu, kan kesildi, kıl da kesilmemişe döndü.

Derken sofraya yayıldı, yemekler geldi. Hünkâr, besmeleyle başladı, fakat tuzsuz olduğunu anlayınca sebebini sordu. Erenler dediler, köyümüzde tuz yok, tuz madeni de uzak. Bugün tuz bitmiş, hiçbir evde bulamadık. Ne olur, lûtfetseniz de bir tuz madeni çıksa. Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin yerde tuz madeni vardır, Horasan'dan bizimle beraber gelmiştir. Oraya gidin, kazın, çıkarın. Kıyametedek bizden armağan olsun, hem de içinden bizim hediyeğimiz de çıksın, çerağ yapsınlar, her çerağın dibinde gölgesi olur, onun olmaz buyurdu. Çevik bir adam gönderdiler, söylenen yeri kazdı, tuzu buldu, birazcık getirdi, yemeklere serptiler. Yemekten sonra dualar edildi ve Hünkâr, Sadeddin'in yanında dururken birdenbire kayboldu.

Molla Sadeddin'in gönlüne Hünkâr'ın sevgisi yerleşmişti. Aksaray'a gidince bir müddet sonra mollalara, ben Hacı Bektaş'ı ziyarete gideceğim, benimle gelecek varsa gelsin dedi. Mollalar, ne olmyacak iş yapı-

yorsun, bid'at ehli bir adama erenlerden diyorsun, evliyalık nerde, o nerde dediler. Sadeddin, yüreğimi çıkardı, sıktı, üç damla kan damladı. Bir bıyığını kestim, lüle gibi kan boşandı, tuz madenini buldu, içinizde, böyle şeyler yapmıya gücü yeten var mı? Siz gitmezseniz ben yalnız giderim dedi. Bu sözü duyan mollalardan biri, ben giderim dedi, biri daha, derken bir başkası daha... Böyle böyle otuz molla, hocalarıyla beraber gitmiye karar verdi. Aksaray'dan çıkıp yola düştüler. Sadeddin, katırına binmişti, öbürleri yaya gitmedeydi.

Yolda birisine rastladılar, Hünkâr'ın nerde olduğunu sordular. O adam, Kırşehir'i'nde Ahi Evren derler bir derviş var, onunla görüşmiye gitti diye haber verdi. Mollalardan biri, ben dedi, hocaya uymak, onu yalnız bırakmamak için gidiyorum, yoksa onda evliyalık nerde?.. Adını anarsam karım boş olsun. Bu sözü duyan bir başkası da aynı sözü söyledi. Böylece otuzu da adını anarsak karımız boş olsun dediler.

Ogün, geceyedek yürüdüler. Gece olunca yattılar, uyudular. Sabahleyin yola düştüler, gide gide Kızılırmak'a vardılar. Kıyıya gelince mollalardan biri, benim düşüm azmış, yıkanayım dedi. Öbürü, öbürü, derken otuzu da aynı sözü söyledi, soyunup suya girdiler. Said de dostlara uymak gerek deyip katırdan indi, onu bir yere bağladı, soyunup suya girdi. Elbiselerini, hep bir yere yığışlardı.

O sırada Hacı Bektaş, Ahi Evren'le, önce anlattığımız pınar kıyısında o ağacın başında oturuyordu. Sohbet ederlerken Ahi'm dedi, mollalar, bizim adımızı anmamıya şart ettiler. Şimdi suya girdiler, kalk yürü de onları, adımızı anmadıkça sudan çıkarma.

Ahi Evren, hemen Evren şekline girdi, bir anda oraya vardı, elbiselerin üstüne çörekleni, kuyruğunun üstüne başını koydu. Mollalar, yıkandılar, içlerinden birine, sudan çık da dediler, elbiselerimizi getir, giyinelim. O bilgin çıktı, fakat bir de ne görsün? Elbiselerin üstünde koca bir ejderha var, gözleri külhan yalımı gibi yanmada. Korkusundan hemen kaçtı, su içine düştü. Beti benzi uçmuştu, tirtir titremedeydi. Mollalar, hay ne oldun diye başına üstüler. Molla, gördüğünü söyledi. Hepsi de korktular, Sadeddin'in yüzüne bakakaldılar.

Sadeddin, burası dedi ejderha olacak yer değil, katırımı yutmuş mu? Ejderhayı gören bilgin, yok dedi, katır duruyor. Bunun üzerine Sadeddin, bu dedi, olsa olsa, ziyaretine vardığımız erin bir işidir. Bir de ben bakayım, göreyim. Sudan çıkıp ileri varınca ejderha, başını kaldırıp öyle bir kükredi ki Sadeddin de kendisini suya dar etti. Mollalara, hep birden gidelim dedi, Hünkâr'ı çağıralım, o yardım etsin bize. Mollalar, nasıl çağırırız dediler, biz onu anmamayı şart ettik. Said, işte dedi, şimdi iş anlaşıldı. Onu çağırmadıkça imkânı yok, bu işten kurtulamayız. Nihayet ister istemez, ejderhaya karşı durup hep birden: "Ya Hünkâr" diye bağrdılar. Ejderha, bir anda kayboldu sanki hiç orda yokmuş.

Elbiselerini giydiler, Sadeddin, katırına bindi, öbürleri yaya olarak yola düştüler. Giderek Aliler sırtına yaklaştılar. Bir de baktılar ki karşıdan bir derviş gelmede. Yaklaşınca, halifelerden Saru İsmâîl olduğunu anladılar. Hünkâr, bunları karşılamak için göndermişti ve o bilginler, katımıza geleceklerse oğlan şekliyle şekillensinler, oğlan gönlüyle gönüllensinler de gelsinler, böyle gelemeyeceklerse dönsünler, geldikleri yere gitsinler diye de haber yollamıştı. Aliler sırtının öte yanındaki dere kıyısında Sadeddin'le bilginlere ulaştı. Sadeddin, katırdan indi, görüştü. Saru İsmâîl, Hünkâr'ın sözünü söyledi, dönüp gitti.

Sadeddin, yanındakilere, hiç sizde futa var mı dedi. Var dediler ve kendisine bir futa verdiler. Sadeddin, elbiselerini çıkardı, futayı beline bağladı, yalınayak, başı kabak, yürümiye koyuldu. Mollalar, bu ne hal diye sorunca dedi ki:

Oğlanın oğlanlık çağında elbiseyle pek ilgisi yoktur. Güzel elbiseler giyinmekle giyinmemek, onun yanında birdir. İnsan, yalınayak, başı kabak dünyaya gelir; işte biz de huzura öyle gidelim, umarız ki halimiz ıslah olur.

Vara vara, Tekkekaya'ya geldiler. Tam o sıra Saru İsmâîl geldi, Hünkâr, Molla Sadeddin'e söylediğimiz söz, yerine geldi, elbiselerini giyip gelsin buyurdu diye Hünkâr'ın buyruğunu bildirdi. Sadeddin, elbiselerini giydi. Huzura vardılar, Hünkâr'ın elini öptüler, ayağna düştüler. Derken namaz vakti geldi, Sadeddin ayağa kalktı. Hünkâr, Sadeddin dedi, niçin ayağa kalktın? Sadeddin, namaz vakti oldu dedi, abdest alacağım. Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin biz, abdest almayız, amma sen alacaksan al. Sadeddin, ibriğini bir mollaya verdi, git dedi, pınardan doldur da getir. Molla, ibriği aldı, doldurup getirdi. Sadeddin, suyu eline dökünce baktı ki kan olmuş. şaşırıp kaldı. Bu hal, Hünkâr'a malûm oldu. Ne oldu Said'im dedi. Sadeddin, Erenler şahı dedi, ibrikle getirdikleri su, kan olmuş. İbriği bir başkasına, sonra öbürüsüne verdi, hasılı otuz molla da su getirdi. Sadeddin eline döktükçe baktı ki kan. Hünkâr, olmaz Said'im, olmaz dedi ve Saru İsmâîl'e, Said'e bizim ibriğimizi ver de onunla abdest alsın dedi. Said, o ibrikteki suyla abdest alıp içeri geçti, imamlık etmek istedi. Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin bu mülke geldik, erin önüne geçip imamlık edecek er görmedik, sen edebilirsen et, biz de uyalım dedi. Sünnet kılındı, kamet getirildi. Sadeddin tekbir getirip namaza durdu. Gözünden perde açıldı, Kâbe'yedek her yanı gördü, baktı önü, Hünkâr'la doldu. Sağına baktı, soluna baktı, gördü ki her yerde Hünkâr var. Başını kaldırdı, yukarıya baktı, Arşadek Hünkâr'la dolu olduğunu gördü. Derhal secdeye kapandı. Rivayet ederler ki Sadeddin, tam yedi gün kıyamda kaldı. Hünkâr, Said'im dedi, ne diye rükû etmezsin, yedi gündür kıyamdasın. Sadeddin secdeye kapandı, tam kırk gün secdede kaldı, bundan sonra esrik bir halde şu nefesi

söyledi:

**Banladı şol müezzîn geldi kamet eyledi
Kibleye karşı (durup hoş) münâcât eyledi**

**Secdeye indi yüzüm bir didar gördü gözüm
Dağıldı aklum bilüm tâatım mât eyledi**

**Ne tâat kaldı selâm ne duâ tesbih kelâm
Bu beş vakit namâzum ışkun garet eyledi**

**Şol benüm secde-gâhum Turdağı durur meğer
Mûsileyin gözlerüm Tur mü nâcât eyledi
Yanıldı bir kez zâhid estağfirullah dedi
Sözleri hatâsına hoş kefâret eyledi.**

Bundan başka daha birçok nefesler söyledi. Halifeler, Molla Sadeddin'i tıraş ettiler, biât ettirdiler, tac tekbirlediler. O mollalar da bu hali gördüler, bir kısmı derviş oldu; geri kalanları, Said'i bırakıp gitti.

Molla Sadeddin, Hacı Bektaş'a onsekiz yıl hizmet etti. Sulucakara-öyük'ün eski mesçitinin önünde bir karataş vardı. Hünkâr, daima o taşın üstüne oturur, bâzı kere de yatarı. Bir gün yağmur yağmış, sonra hava açmıştı. Hünkâr, oraya geldi, o taşın üstüne çıkıp yattı. Molla Sadeddin'i çağırıp yağmur yağdı, su mescidin üstüne çık da damını loğtaşıyla düzelt dedi. Sadeddin, dama çıktı, taş yuvarlamıya başladı. O sırada Şeytan, kalbine vesvese verdi. Bunca kerametlerini gördüğü halde kendi kendine bu kadar bilgim, hünerim vardı, bir derviş, hepsini bıraktırdı, kendisine kul etti beni. Hiçbir suretle elinden kurtulamıyorum, bari şu taş, kafasına atayım da ölsün, ben de kurtulayım dedi, loğtaşını, damdan Hünkâr'ın üstüne yuvarladı.

Hünkâr, bir kere ya Allah deyip elini uzattı, taş tuttu, parmakları, hamura gömülür gibi taşa gömüldü, taş yere bıraktı. Yukarı baktı, Sadeddin'i gördü. Said dedi, yüzün kara olsun, gönlümdekini dilime getir-din; senin, ziyaret, toprağın kefareti olmasın. Seni, vetmiş kere rahmet suyuyla yudum, dişinin kovuğundan mürekkep karasını çıkaramadım; in git, aslâ ıslah olmazsın sen hey adamcık hey.

Said'i, yalnız başına Kızılırmak'ın Aksaray keçesine sürdüler. Susadı denen bir yere varınca yaptığını pişman oldu, Hünkâr'ın bulunduğu tarafa döndü, bir ayak üstünde kırk gün peymançede durdu. Kırkyedinci günü gördü ki bir nice kimseler bir yere gitmede. Nereye gidiyorsunuz diye sordu. Adamlar, Sulucakaröyük'e gidiyoruz dediler. Sadeddin, onlara and verdi, adamlık edin dedi, sakalımı merkebinizin kuyruğuna

bağlayın, beni de beraber götürün.

Adamlar, Said'in dediğini yaptılar. Karacaöyük'e gelince halifeler Saru İsmâîl'e haber verdiler. Saru İsmâîl, karşıladı, sakalını eşeğin kuyruğundan çözdü, ne var, ne hal bu dedi. Sadeddin, kerem et dedi, ne yaparsan yap, erenler beni kabul etsin. Saru İsmâîl, Said'e, bu gece dedi, "Kızılca Halvet" in önünde, yüzüstü yat. Erenler, belki geceleyin dışarıya çıkar, üstüne basar, bilir, anlar da seni kabul eder.

Sadeddin, Saru İsmail'in dediğini yaptı. Hünkâr, geceleyin çıkarken Said'in yüzüne bastı, kimdir bu bastığım dedi. Saru İsmâîl, Said kulunuzdur padişahım deyince Hünkâr, bizim Saidimiz mi diye sordu. Saru İsmail, Said dedi, kabul oldun; erenler sana bizim dedi.

Sabah olunca Hünkâr, Said'i çağırdı. Said, peymançeye durdu. Hünkâr, Said dedi, kuruda bir erbain çıkardın, suda da üç erbain çıkarman gerek. Bir kazan getirtti, içine su koydurdu, Said, gir suya dedi, Said suya girdi, kazanın kapağını kapattılar. Altındaki odunu yaktılar. Kırk gün sonra kapağı açtılar, Said kazanın içinde yok olmuştu. Hünkâr, gene emretti, kapağı örttüler. Kırk gün sonra Hünkâr'ın buyruğuyla açtılar. Said, küçücük bir çocuk halinde kazanın içinde belirdi. Gene kapağı örttüler, kırk gün sonra açtılar, gördüler ki, Said, eskisi gibi kazanın içinde oturmada. Said'i kazandan çıkardılar. Said, bundan sonra hoş bir hale büründü, Hünkâr'ın, "Makaalât" ını Türkçeye çevirdi.

Birgün Hünkâr, Tekkekaya'da oturup sohbet ederken öğle namazının vakti girdi. Said'in gönlünden, Hünkâr, her namaz vaktinde kaybolur, acaba nereye gider düşüncesi geldi. Bu düşünce, Hünkâr'a malûm oldu. Said dedi, ileri gel, elini elime ver, ayağını ayağımın üstüne koy, gözünü yum. Said ileri gelip Hünkâr'ın dediğini yaptı. Hünkâr, gözünü aç dedi. Açınca gördü ki, Kâbe'de, halk sünnet kılmada. Derken kâmet getirildi. Farza durdular. Said de onların yanında durup namaz kıldı. Namaz bitince dua edildi, tam bu sıralarda Hünkâr Said'in yanından kayboluverdi.

Said, öbür namaz vaktine kadar Mekke'de kaldı. Öbür namaz vaktinde baktı, gördü ki Hünkâr, gene Mekke'de. Namazdan sonra gene kayboldu. Said, bu sefer Hünkâr, kaybolmadan eteğine yapışayım dedi. Namazdan sonra tam eteğine yapışmak niyetindeyken Hünkâr, kaybolup gitti. Bu sefer Said, ordakilere: Şurada namaz kılan eri tanır mısınız diye sordu. Evet, dediler, her vakit, namazını burada kılar. Said, onun yurdu, Rum ülkesindedir dedi, halini anlattı. Hasılı Said, tam kırk gün Mekke'de kaldı. Kırk birinci günü, gene namaz kılıp bitirince Said, hemencecik eteğine sarıldı, medet dedi, senden ayrılmam artık. Hünkâr, elini elime ver, ayağını, ayağımın üstüne koy, yum gözünü dedi. Said, buyruğa uydu. Hünkâr, gözünü aç deyince açtı, kendisini Tekkekaya'nın yanında buldu. Baktı ki oturmuş, halifeler, dervişler, muhibler, huzurun-

da. Yüzünü yerlere sürüp şükürler etti.
Sadeddin birgün bir nefes söyledi ki, şudur:

**Gine bir ün işitdüm Hudâ bilür ününden
Soru hısab yoğımış âşıkların canundan**

**Tanrı hâzır er hâzır deyüp duran âşıklar
Talcınmadı geçdiler siyâset meydanından**

**Sıdık birle meydâna gelen tâlibler bu gün
Hân ü mânı terk edüb geçer cümle varundan**

**Adum Said degülken cümle müşkil kalliken
Bir âyet okumuşam Hünkâr'un esrârundan**

O vakitler, Hünkâr'ın huzurunda üçyüzaltmış halife vardı. İçlerinden Saru İsmail, dışarıya çıktı, iki yeşil yaprak aldı, içeriye girdi, birini Hünkâr'ın önüne koydu, birini Sadeddin'in önüne; ondan sonra çekilip peymançeye durdu.

Hacı Bektâş-ı Velî, İsmail dedi, gönlündekini dile getir. Saru İsmail, padişahım dedi, Said, bugün söylediği nefesin muhlas beytinde:

**Adum Said degülken cümle müşkil halliken
Bir âyet okumuşam Hünkâr'un esrârundan**

dedi. Mademki nasip ezeliymiş, bunca sınamiya, bunca dedi-koduya ne lüzum vardı?

Bu sözü duyan Said, hemen peymaneye kalkıp dedi ki:

Ben öyle etmeseydim, Hünkâr'ın Hünkârlığı nereden malûm olurdu. Nice kerametler, benim sebebimle meydana geldi. Bütün bunlar, söylensin, âleme duyulsun diye yaptım.

Birgün Hacı Bektâş-ı Velî ile Sadeddin otururken bir erkek eşek, ileriden bir dişi eşiği kovarak sürdü, tam Hünkâr'ın önünde, dişiye yakalayıp aşdı. Hünkâr, Sadeddin'e, Sadeddin dedi, alttaki misin, üstteki mi? Sadeddin, üsttekiyim dedi. Hünkâr, tohumun kurusun Said dedi, hâlâ softalık gönlün kurumamış; altındakiyim deyip vericilerden olsan ne olurdu? Said, ileri varıp Hünkâr'ın ayağına düştü, zarılık etti, sultanım dedi, bana öyle nefes etme. Hünkâr, erenler nazarında sözünü pişirip söyleyeydin, ok atıldı, şimdiden geri ona çare yok, ancak mânaya ait şiirlerin, senden sonra armağan olsun dedi. Bu sözden sonra Said, birçok

nefesler söyledi, muteber bir divan oldu.

Ş Hacı Bektaş – Kadıncık ana.

Kadıncık'a atasından birçok mal kalmıştı. Hünkâr, Sulucakaraö-yük'e yerleşince bütün malını, mülkünü erenler yoluna harcadı, hiçbir şeyi kalmadı eğinde yalnız bir gömlek kaldı.

Birgün, Horasan tarafından bir bölük Kalender topluluğu geldi. Hünkâr, Saru İsmail'i Kadıncık'a gönderdi, gelen topluluğa sofra yay-sın, nimet versin dedi. Saru İsmail, Hünkâr'ın sözünü Kadıncık'a söyle-yince Kadıncık, İsmail'im dedi, işte görüyorsun, nesnem kalmadı, ar-kamda ancak bir gömlek kaldı. Gömleğini çıkardı, kendisi tandır içine girdi, al dedi, sat bu gömleği de ne ederse onunla yiyecek al, o topluluğu ağırla.

Saru İsmail, alıp sattı, yiyecek aldı, sofra yaydı, yemekler yenip dua-lar edildi. Kadıncık'ın âdetiydi, her gelen topluluğa gelip safa geldiniz derdi. Hünkâr, Saru İsmail'e, İsmail dedi, git Kadıncık'a söyle, gelip erenlere, safa geldiniz desin. Saru İsmail, Hünkâr'ın sözünü Kadıncık'a söyledi. Kadıncık, görüyorsun ya dedi, çırpıplağım, tandır içindeyim. Sa-ru İsmail, gitti, bu hali Hünkâr'a bildirdi. Hünkâr'ın yanında bir dolap vardı. Besmeleyle dolabı açtı. İçinden bohça çıkardı, Saru İsmail'e ver-di, götür dedi, içindeki elbiseyi giysin Kadıncık, sonra gelsin, Horasan erenlerine safa geldiniz desin.

Kadıncık elbiseleri giydi. Öylesine ağır elbiselerdi ki gözler görme-mişti. Kalktı, geldi, erenlere, safa geldiniz dedi, Hünkâr'ın elini öptü. Hünkâr, Kadıncık dedi, ileri gel, eteğini aç. Kadıncık ileri varıp eteğini açınca Hünkâr, seccadesinin altına elini soktu, bir avuç altın alıp Kadın-cık'ın eteğine koydu, git dedi, harca, eksildikçe de gel, iste, bu çeşit şey-ler, bu seccadenin altından eksik olmaz. Önün, sonundan gür olsun, dün-yada nesnen eksik olmasın.

Kadıncık, erenlerin himmetini ve duasını aldı, evine gitti, karar etti, erenlerin hizmetine meşgul oldu. Kadıncık'ın âdetiydi, Hünkâr, abdest alsa, yemekten sonra ellerini yıkasa o suyu, hemen içerdi. Bir gün Hün-kâr, abdest alırken burnu kanadı. Kadıncık dedi, bu suyu, ayak değmiyecek bir yere dök. Kadıncık leğeni kaldırıp götürdü. Şimdiye kadar o ter-temiz suyu içerdim, bunu ne diye dökeyim, hayırlısı bu, tiksirmeden bu-nu da içeyim dedi. Leğeni kaldırıp içti, tekrar Hünkârın önüne getirdi.

Hünkâr, Kadıncık'ın yüzüne baktı, bu hal, malûm olmuştu zaten kendisine, Kadıncık dedi, bu suyu da içtin mi? Kadıncık, erenlere ne malûm değil, erenlerden artanın bir yudumunu bile dökcek yer bulama-dım; ancak karnımı buldum dedi. Hünkâr, Kadıncık dedi, bizden umdu-ğun nasibi aldın; senden iki oğlumuz gelecek adımızla, onlar, yurdumuz

oğlu olacak, halkın yetmiş yaşındakileri, onların yedi yaşında olanın elini öpsünler. Dünya, bozulsun onlar sırtları üstüne yatsınlar, hiç zahmet görmesinler.

Bu söz üzerine Kadıncık'ın üç oğlu oldu. Bunların biri, Hünkâr'ın sağlığında öldü, ikisi kaldı, onların soyu soppu türedi. Bir müddet sonra, Kadıncık, gene gebe kaldı. Hünkâr, umudum atası Habîb'im gelecek dedi. Kadıncık, bir oğul doğurdu, Hünkâr'a haber verdiler, umudun atası Habîb'imdir dedi, adını Habîb koydular. Bir zaman sonra Kadıncık gene gebe kaldı, zamanı gelince bir oğlu oldu. Saru İsmail, Hünkâr'ın huzuruna vardı, el bağladı. Hünkâr, İsmail'im dedi, gönlündekini dile getir. Saru İsmâil Padişahım dedi; Kadıncık'ın bir oğlu oldu. Hünkâr, Mahmut'tur dedi, adını Mahmut koydular. Derken Kadıncık'ın bir oğlu daha oldu. Saru İsmail haber verdi. Hünkâr, şimdi kardeşim Hızır yanımdaydı, adı Hızır Lâle olsun dedi, ondan sonra Hızır Lâle'm gelmiş, Lâlem çiçeği gelmiş diye onu sevdi. Hünkâr'ın sözlerini, Kadıncık'a haber verdiler, pek sevindi, çocuğun adını Hızır Lâle koydular.

Habîb büyüdü, olgunlaştı. Erenler, Habîb'i evlendirmek istedi, kadınlar saldı, Malya'da büyük birisinin kızını beğendiler, gelip Hünkâr'a haber verdiler. Hünkâr, adamlar gönderdi, kızı istedi. O zat, ben meşhur bir adamım, onlardan birçok şeyler isterim, onlarsa yoksul kişilerdir, dilediğimi, bilmem verebilirler mi dedi. Hünkâr, bu sözü duyunca Tanrı ganidir, ne kadar nesne isteyebilirlerse istesinler dedi. Gittiler, kızın atasına haber verdiler. O de pek çok nesne istedi, bundaki maksadı da kızını vermemektir. Adamlar gelip Hünkâr'a bildirdiler, Hünkâr, dolabı besmeleyle açtı, bir torba altın çıkardı, gidin, bu torbayı o devletliye götürün, masrafa harcasın dedi. Götürüp verdiler. Düğün yapıldı, Habîb'in o kızıdan bir oğlu oldu, adını Umur koydular.

Mahmud, cezbeye kapıldı, nefesi geçkin bir er oldu, ne derse hemencocik olurdu. Hünkâr'a şikâyet ettiler. Hünkâr, iki kılıç bir kına sığmaz, varın, görün dedi. Gittiler, baktılar ki göçmüş. Kefenleyip namazını kıldılar, gömdüler. Erenlerin nefesiyle Yurd oğlu olarak Habîb'le Hızır Lâle kaldı.

Ş Hacı Bektaş, Gaib erenlerle Hırkadağında.

Birgün, Saru İsmail, Hünkâr'ın huzuruna varıp el kavuşturdu. Hünkâr, nedir İsmail'im dedi, gönündekini dile getir, işitelim. İsmail, Erenler Şahı dedi, Hırkadağ'ının üstünde, iki çerağın yanmakta olduğunu gördüler. Hünkâr, Gaib erenleridir, bizi görmeye geldiler. Onlar, makamlarından kalkıp burayadek geldiler, biz de varalım dedi. Kaktı, Saru İsmail'le beraber Hırkadağ'na çıktı. Erenlerle oturup üç göce sohbet ettiler, sonra dönüp Karaöyük'e geldiler.

Halifeler, Saru İsmail'e, nereye gittiniz, ne tez geldiniz dediler. Saru İsmail, tez geldiniz demek, ne demek? Biz, tam üç gün, üç gecedir Hırkadağı'nda Gaib erenlerle sohbet ettik dedi. Halifeler, hangi üç gün, hangi üç gece? Bugün ikindi vakti gittiniz, daha gün kavuşmadı, geldiniz dediler. Saru İsmail, bu işin, erenlerin bir kerameti olduğunu anladı, sü-kûta vardı.

§ Hacı Bektaş – Çoban.

Hünkâr, birgün, Bayamlu denen derenin karşısında Kızıoğlu adlı bir kışlağa gitmişti. Orada inkâr ehli bir çoban vardı, koyun gütmedeydi. Bu çoban, Hünkâr, oraya vardıkça onu alaya alır, incitirdi. Hünkâr, yapma, bizden uzak ol derdi, fakat o, dinlemezdi. Oğün de gene Hünkâr'la alaya başladı. Erenler, öfkeleni, vilâyet elini uzattı, adamı tutup attı. O münkir, Frengistan'da bir adaya düştü.

Aklını başına devşirdi, baktı, gördü ki, bir ulu denizin kıyısında, kimsecikler yok. Bu işin, Hünkâr tarafından yapıldığını anladı, ah etmiye koyuldu, zârı zârı ağladı. Adanın içine doğru yürüdü. Karşıdan bir kilise belirdi. Kilisenin kapısına varınca içerden bir keşiş çıkageldi, behey yoksul dedi, sen nerde, öyle bir cihan kutbuyla uğraşmak nerde? Bu hal, o yüzden başına geldi.

O münkir, keşişin işi bildiğini anlayınca tekin bir adam olmadığına akli yattı, eline ayağına düştü, aman dedi, derdime derman ol, beni vatanıma gönder. Keşiş, o er, yılda bir kere buraya gelir. Bir yıl, burada kal, gelince yalvarayım, gene yurduna dön.

Çoban tam bir yıl Frengistan'da kaldı, o keşişin bir sürü kara canavarını güttü. Yıl tamamlanınca Hünkâr, oraya geldi. Keşiş karşı vardı, Hünkâr'la sohbet ettiler. Sohbet sonunda keşiş, ayağa kalktı, o adamın bağışlanmasını diledi. Hünkâr, ben şimdi Karaöyük'e değil, Kâbe'ye gidiyorum, ordan dönüşte Karaöyük'den birini yollar, aldırırım dedi. Keşiş, öyleyse dedi, lütfedin de bize bir de armağan gönderin.

Hünkâr, kalkıp yola düştü, Kâbe'ye vardı, tavaf etti, döndü, Suluca-karaöyük'e geldi. Erenlerin birini çağır, filân yerdeki keşişe git, şu yatak yüzünü armağan götür, orda bulunan çobanı da al, gel dedi. O er, kalkıp yola çıktı. Vilâyetle Frengistan'daki o adaya gitti. Fakat yatak yüzünün kirli olduğunu görüp erenlerin armağanını kirli götürmek doğru değil dedi, yıkadı, kuruttu, öyle götürdü. Keşişe vardı, armağanı sundu. Keşiş armağanın yıkanmış olduğunu görünce ne diye yıkadın bunu dedi, bizim maksadımız, bundan erenlerin kokusunu almaktır.

O giden er, çobanı aldı, bir anda Bayamlu deresine bıraktı. Çoban kendine gelince gördü ki, koyunlar, oralarda yayılıp duruyor. O sırada kardeşi de Kızıoğlu kışlağından geldi. Çoban, kardeşinin sözünü duyun-

ca ağladı, kardeş dedi, ben, koyun kaygısında değilim, Karaöyük'deki derviş, buralara geldikçe kendisiyle alay ederdim. Meğer incinmiş, benim haberim yok, derken gene geldi, alaya başladım. Beni tuttu, Frengistan'a attı, tam bir yıl, bir keşişin kara canavarını göttüm. Daha şimdi buraya geldim dedi, başından geçenleri anlattı.

Kardeşi, çobanın sözlerini duyunca şaşırdı, kardeş dedi, sen deli olmuştun. Bugün evden çıktın, demindenberi de seni burada gözleyip durmadayım. Çoban, erenlerin, vilâyet gücüyle kendisine bir oyun oynadığını anladı, sözü uzatmadı, erenlere de canla, gönülle muhib oldu.

§ Hacı Bektaş – Dirilen çocuk.

Hünkâr, birgün Malya'da, Samsam denegelen öyüğe çıkıp oturdu, dört tarafı seyre koyuldu. Öyük dibinde biraz Tatar evleri vardı. Oralarda, büyüklerinden birinin oğluyla bir yoksulun oğlu oynamaktaydı. Büyüğü oğluna yoksulun oğlu, ceviz kadar bir taş attı. Taş, çocuğun, can alacak yerine dokundu, çocuk, tepesi üstü yıkıldı, hemencecik can verdi.

Ordaki büyüklerle küçükler, bunu gördüler, öldüren çocuğu tutmak için koştular. O da, Hünkâr'ın bulunduğu öyüğün üstüne çıktı, Hünkâr'a sığındı, elimden bir hâta dır çıktı, aman beni kurtar, bu gelenlere verme, öldürürler beni dedi. Derken kan sahipleri de geldiler, gerçek er dediler, bu çocuk, adam öldürdü, ver bize ne gerekse yapalım.

Hünkâr, o ölen çocuğu getirin bana dedi, getirdiler. Hırkasının içine aldı. Elini kaldırıp dua etti, elini yüzüne sürdü, hırkasını açtı. Bir de ne görsünler? Çocuk dirilmiş. Hemencecik koştu, kendisini öldüren çocukla öpüştü, beraberce oynamaya başladılar.

Bir rivayette Hünkâr, orda Saru İsmail'le beraberdi. Saru İsmail'e, bu çocuğu hırkanın altına al dedi. Saru İsmail, hırkasının altına aldı. Hünkâr dua etti, çıkar çocuğu dedi. İsmail hırkasını açınca çocuk dirildi. Ancak doğru rivayet, ilk yazılandır.

Bundan sonra Tatar uluları, Hünkâr'ın huzuruna gelip ey gerçek er dediler, bu devletlinin Kayseri'de bir oğlu var, mahpus. Beraber Kayseri'ye gidelim de Kayseri Beyinden onu iste. Hünkâr, mahpus çocuğun babasına, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin dedi, kimse, bizden birşey istedi mi reddetmeyiz onu. Hadi, sen şehre doğru git, şehre yakın bir yerde dur, biz de ardından geliriz, senin oğlunu hapisten kurtarıyoruz.

Bu söz üzerine o adam, eğlenmeyip hemen yola düştü. Kayseri'ye yaklaşıncı bir de baktı ki Hünkâr, yolun kıyısında oturmada, ne de geç geldiniz diye seslenmede. Kayseri halkı, Hünkâr'ın gelişini haber alınca Bostancı, şehrin uluları, halkı, hep birden şehri bırakıp dışa döküldüler, Hünkâr'ı karşıladılar, elini öpüp ayaklarına düştüler, ağrladılar, şehre götürdüler, Bostancı Çelebi'nin evinde konukladılar. O gün pazardı,

Hünkâr, öğle vaktinde, kalkın dedi, gidelim, dileğimizi dile getirelim. Doğruca Kayseri Beyinin Divan-hanesine vardılar.

Hapiste olan o genç, birisini öldürmüştü. Öldürülenin babası, bundan önce hayli sözler söylemiş, kanlıyı öldürt, sana on at, on deve, on bin akçe vereyim demişti. Kayseri Beyi, ben Padişah'a adam salayım, ne buyurursa onu yapalım dedi. Mahpusun babası da Malya'ya varmıştı. O sırada kendisine, sen şuraya buraya baş vuracağına Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî'ye baş vur, o, senin derdine derman olur demişlerdi. İşte bu vakitlerdeydi ki adam, Hünkâr'a baş vurmuş, Tekkekaya yanında onu bulmuş, beraberinde de dört yüz baş dörder boynuzlu koç getirmişti. Bu anda, Tekkekaya'dan, ey kişi, erenler karşında, gönlündekini dile getir diye bir ses gelmişti. O vakitten beri Tatar topluluğu, Hünkâr'ı, yahut onu uyanları görüp de karşılayıp ağırlamayanın karısı boş olsun diye and içmişlerdi. Hünkâr'ı, yahut halifelerini, yahut da dervişlerini görse-ler hemen koşarlar, hürmet ederlerdi.

Biz gelelim sözümüze: Hünkâr, Kayseri Beyine gidip, hapiste olan kanlı yiğidi halâs etmesini dileyince Bey, sözünü kabul etmedi. Hünkâr'ı bilenler, bu derviş, kudret, keramet sahibidir dileğini reddetmek doğru olmaz dediler. Bey, bu söz üzerine dediğiniz gibi keramet sahibiyse başındaki kızıl tacı bana versin, ben de kerametine inanayım, mahpusu ona bağışlıyayım dedi. Tam bu sırada Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkıyçin dedi, başsız gövdeye başımızdaki tacı vermeyiz. Bey, bu sözü duyunca benim dedi, gövdemın başı yok mu? Hünkâr, yarın öğleyin görürsün, başını gövdenden nasıl alırlar dedi. Bey, bu söze pek kızdı, derviş dedi, yarın, öğleye kadar mühlet sana, başımıza birşey gelmezse görürsün, neylerim sana. Hattâ Hünkâr'ı, kefalete bağlamak istediye de erenlerin nefesi kılıçtır, kerameti ün salmıştır, vazgeç dediler, razı ettiler.

Hünkâr, ordan kalkıp, Bostancı Çelebi'nin evine kondu. Kayseri şehrinin uluları, erenleri, muhipleri, toplandılar. Cuma vaktinedek sohbet, muhabbet, semağ, safa oldu. Cuma namazı kılındıktan sonra Bey, o dervişle kavlimiz, öğleyedekti dedi, münadiler, şehre dağılsın, halka haber versin; herkes, bir arka yükü odun getirsin, şehir meydanına yığsın, o yalancıyı ateşe yakayım.

Münadiler, şehir içinde halka nida ede dursun, bir kuluna da, git dedi, o derviş, şehir meydanına getir. O kul, beyinin emriyle Ulucamiye, Hünkâr'ın katına geldi, gel dedi, sen bey çağırıyor, kalk da, gidelim. Hünkâr, var da dedi, beyini gör, dön gel gene. Kul, beyim beni şimdicek gönderdi, onun katından geliyorum dedi. Hünkâr, nefesimizi dirilt, git, beyi gör de öyle gel dedi. Erenlerin yanındaki muhibler, bundan birşey çıkmaz, erenlerin nefesini kabul et, git, sonra hemen gel dediler.

Gelelim bu yana, beyin haline o kulu, Hünkâr'a gönderdikten sonra

kendisi, meydana doğru yürüdü, kapıya varınca gördü ki, karşıdan kırk tane süslü-püslü yiğit gelmede. Birisi, bu şehrin beyi siz misiniz dedi. Bey, evet deyince içlerinden biri, başından bir mühürlü mektup çıkardı, beye sundu, Padişah hükmüdür dedi. Bey, fermanı aldı, mührünü açtı, içine bakınca benzi sarardı, titremeye başladı. Mektubu sunan, Padişahın hükmüne muti' misin dedi. Bey, evet deyince, Sultan Alâeddin'in hükmü şu: Seni nerde bulursak aman vermeden başını alıp gideceğiz dedi, kılıcını kınından çekti, bir anda beyin başını kesti, mızrağa taktı. Atlarının başlarını çevirdiler, ters yüzüne yola revan oldular.

Bu yandan kul, geriye dönüp meydan kapısına varınca bir de ne görsün? Beyi başsız; gövdesi, al kanlar içinde meydanda yatmada. Feryad ederek saraya geldi, hali bildirdi. Saray halkı da feryada başladı. Gidip saraya getirdiler, kefenleyip gömdüler. Kayseri halkı, bunu görüp Hünkâr'ın ayağının tozuna yüzler sürdüler, o mahpus yiğidi hapisten çıkardılar, erenlere, lûtfet, bizim yaptığımıza kalma gerçeğim er, şehrimize safa - nazar eyle dediler. Hünkâr da dua edip Kayseri'den kalktı, Suluca-karaöyük'e gelip devletle karar etti.

§ Hacı Bektaş, gemiyi kurtarıyor.

Hacı Bektaş, birgün halifelere, usturayı, taşı getirin de başımızı traş edin dedi. Usturayı, taşı getirdiler, erenleri traş etmeye başladılar. Traşın tam yarısında mübarek eliyle yeter diye işaret etti. Berber, elini çekti. Hünkâr, bir müddet, mübarek başını hırkasının içine çekip murakabaya vardı, sonra başını hırkadan çıkardı.

Nazı, niyazı geçen halifeler, erenler şahı, bu ne hal dediler. Hünkâr, Karadeniz'de bir gemi batıyordu; medet Rûm Erenleri diye bizi çağırdılar, gittik, gemiyi, içindekilerle beraber kurtardık. Beşyüz altın nezir var, gelse gerek dedi. Halifeler, delil istediler. Hünkâr, mübarek yenlerini silkti, yere, üç diri balık düştü. Sonra gene emretti, başını traş ettiler. Biz gelelim bu yana:

Bir tâcir, ticaret için bir gemiye kumaş yüklemiş, Karadeniz'e çıkmıştı, öte yakaya geçecekti. Derken muhalif yel esmeye başladı, deniz köpürdükçe köpürdü, gemi neredeyse batacaaktı. Tâcir, yüzünü yerlere sürüp ey gerçek Rûm Erenleri dedi, beşyüz altın nezrim olsun, beni bu tehlikeden kurtar. Bu sözü derdemez Hünkâr yetişti, vilâyet eliyle o gemiyi çekti, kurtardı. Tacir, Erenler şahı dedi, adınız nedir? Hünkâr, adım Hacı Bektaş Hünkâr'dır dedi, kayboldu.

Tâcir, selâmete erip gemiden çıkınca bir at aldı, beşyüz altını koydu, yola koyuldu. Yalnız, erenlerin adını unutmuştu, aklında, tek bir Hünkâr sözü kalmıştı. Hünkâr kimdir diye sora sora gidiyordu. O zamanlar, Kılıç Arslan oğlu Alâeddin Keyhusrev'in devriydi, vilâyet ve ke-

ramet erenlerinden, Konya'da Belhli Molla Celâleddin vardı, ona da Hünkâr denirdi. Bu yüzden taciri, ona gönderdiler. Konya'ya varıp Molla Celâleddin'in huzuruna varıp cemalini görünce bu zatın, gemiyi kurtaran er olmadığını anladı. Fakat gene de elini koynuna soktu, nezrini çıkarıp verdi, elini öpüp karşısında durdu. Hal, Celâleddin'e malûm oldu, senin istediğin, kardeşimiz Hünkâr Hacı Bektaş'tır, biz değiliz, onlar Sulucakaraöyük'tedir, oraya git dedi. Tâcir, bu söz üzerine sora sora Hünkâr'a vardı.

Sulucakaraöyük'e yaklaşıncı bu yandan Hünkâr, Saru İsmail'e, İsmail'im dedi, o tâcir geldi, nezrimizi getirdi, git, onu kapımıza getir. Saru İsmail, dışarı çıktı, baktı ki bir kimse gelmede. İleri varıp selâm verdi, erenlerin nezrini getiren tâcir siz misiniz dedi. O da evet dedi. Saru İsmail, tâcirin önüne düştü, Hünkâr'a getirdi.

Tâcir, Hünkâr'ı görünce tanıdı. Elini öptü, ayaklarına yüzler sürdü, beşyüz altını, kesesiyle çıkarıp önüne koydu. Hayır duasını aldı, bir nice gün oturdu. Soranlara, ahvali anlattı. Hesapladılar, Hünkâr'ın, traş olduğu güne rastladığını anladılar. Sonra hayır duasını alıp izin istedi, yurdu-na döndü.

§ Hünkâr – Kara Reis.

Bir reis vardı, adına, Kara Reis derlerdi. Karadeniz'de gemi işletirdi. O sırada gene gemisine buğday yüklemiş, açılmıştı. Tam denizin ortasında şiddetli bir yel esmeye başladı. Deniz köpürdü, dalgalandı. Geminin batmasına birşey kalmadı. Gemidekiler, ne yükleri varsa denize atmıya koyuldular. Mallarından geçmişler, başlarının kurtulmasına razı olmuşlardı. Buğdayı da dökmeye kalktılar. Tam bu fikirdelerken bir de baktılar ki denizden, çırpıplak bir abdal çıkageldi, gemiye bindi, Kara Reis'in yanına oturdu.

Kara Reis, bu gelen abdalın, gerçek er olduğunu anladı. Elini öptü, gerçeğim dedi, himmet et, bu yoksullarını şu müşkülden kurtar. Abdal, reisim dedi, gam yeme, beni sana erenler gönderdi. Buyurdu ki buğdayı denize döksünler, biz alırız, değeri neyse veririz. Bu söz üzerine buğdayı tamamiyle denize döktüler. Abdal, Reisin eline yapıştı, gel reisim dedi seni erenlerin katına götüreyim, erenlerin safa-nazarını al, buğdayın da değeri ne ise alırsın.

Reis razı oldu. İkisi de denize daldılar. Denizin dibine varınca Reis gördü ki orda, öylesine yüce bir köşk yapılmış ki dille anlatılmasına imkân yok. Kasrın dışında büyük bir alan var. Dökülen buğdayın hepsi de oraya yığılmış, çeç yapılmış. Abdal köşke girdi. Köşkün içinde büyük bir sofraya çeşitli renklerde döşekler döşenmiş. Karşıda iki er oturmada. Yüzlerinin nuru, köşkün içini aydınlatmış. Abdal, ileri vardı. el öptü. O

iki erin biri, safa geldiniz dedi, böyle bir yerde himmete erdiniz. Kara Reis, erenler dedi, size kim derler, adınız nedir, sizi nerede bulalım? Oturan erenlerin biri, bana dedi, Hacı Bektaş Hünkâr derler, makamım Kırşehir yakınında Sulucakaöyük'tür, istersen beni orada bulursun; bu aziz de Hızır peygamberdir. Derken Reis'e bir kese altın verdi, abdala emretti, abdal, Reisin elini aldı, gemisine çıkardı. Geminin başını Rûm ülkesine çevirdi, gemi yola düştü. Sağ-esen kurtuldu.

Kara Reis, karaya çıkar çıkmaz, Sulucakaröyük dedi de başka bir-seycik demedi, yola düştü. Güvendiği yol arkadaşlarından birinden at aldı, altın kesesini koynuna koydu, gide - gide Karaöyük'e yaklaştı. Reisin geldiği, Hünkâr'a malûm oldu. Saru İsmail'e, İsmail'im dedi, bir muhib-bimiz geldi, al getir. Saru İsmail, köyden dışarı, yola çıkınca baktı ki birisi gelmede. Karşı varıp erenlerin ziyaretine gelen siz misiniz dedi. Kara Reis evet deyince Saru İsmail, Kara Reis'i aldı, Hünkâr'a getirdi. Abdallar, atını alıp atevine götürdüler.

Kara Reis, Hünkâr'ı görünce tanıdı, ellerini öptü, ayaklarına yüzler sürdü. Altın kesesini çıkarıp Hünkâr'ın önüne koydu, hayır duasını aldı, erenlere teslim oldu. Hünkâr, halifelere emretti, Kara Reisi traş ettiler. Adını Kara Abdal koydular. Kara Reis, artık gitmedi, orda kaldı. Söylene gelen Kara Abdal, işte budur.

§ Hacı Bektaş – Sultan Seyyid Gazi.

Hacı Bektaş, Seyyid Gazi'nin mezarını ziyarete niyet etti. Seyyid Gazi'nin mezarı, bir vakitler belirsizdi. Sonradan Sultan Alâeddin'in anası, ruyasında gördü. Gördüğü yere büyük bir türbe yaptırdı, bu suretle mamur oldu. Hünkâr, yalnızca Sulucakaraöyük'ten yola çıktı. Yapılan türbenin, Seyyid Gazi'nin mezarı üstüne yapıлып yapılmadığı hakkında şüphe edenlerin, artık şüphesi kalmadı. Yolda bir köyde, muhiblerinden birinin evine kondu. O muhib, erenlere teslim oldu. Erenler, onu traş ettiler, kuşak kuşattılar. Giderlerken erenler şahı dedi, bunca nesneye razı değiliz, bize kerem edip armağan verseniz. Hünkâr, başından tacını, belinden kemerini, ayağından paşparmaklarını çıkarıp verdi, armağanımız olsun buyurdu, yola revan oldu.

Bacı iline varınca gene bir muhib, Hünkâr'a teslim oldu. Hünkâr, onu traş etti, tac giydirdi, derviş etti. O adamın, bir sürü koyunu, bir sürü de kuzusu vardı. Bütün halkı çağırdı. Bir sürü kuzuyu kurban etti. Hünkâr, bu kuzuların birkaçı yeter bize, ne diye hepsini boğazlıyorsun dediye de o adam, erenler şahı dedi, kuzu da nedir, canım yoluna kurban olsun. Bu hareketi; erenlere hoş geldi, sen dedi, erlik ettin, aşkıma bir sürü kuzuyu kurban eyledin. Bundan yeğ şu ki biz de seni ziyana sokmayız, o koyuncukları da meleye - meleye bırakmayız. Emretti, o

kuzuların başlarını derilerini karıştırmadılar. Her pişip yenen kuzunun kemiğini, gene kendi derisinin içine koydular, başını, ayağını da derinin içine bıraktılar, hepsini bir damın içine doldurdular, kapıyı kapadılar. Hünkâr, kalkıp iki rik'at namaz kıldı, ellerini kaldırıp dua etti, ellerini yüzüne sürdü, emretti, damın kapısını açtılar. Tam o sırada koyun da gelmiş, sağlamıştı, emişecek yere gelmişti. Kapıyı açar açmaz gördüler ki kuzular, dirilmiş. Çıkıp meleşerek koyunlara vardılar. Halk, bu kerameti görüp Hünkâr'ın eline ayağına düştü. O dervişin adını da Kuzukıran koydular, soyuna Kuzukıranogulları derler.

Hünkâr, Kuzukıran'la vedalaşıp yola revan oldu. Seyyid Gazi'nin mezarına yaklaştı. Orda bir pınar vardı, adına (Ak) pınar derlerdi. Orda, bâtın erenleri, Hünkârı karşıladılar, hoş geldin, kadem getirdin, gelişin kutlu olsun dediler. Mezarı bekleyen zâhir erenleri de karşı çıktılar, merhabalaştılar, Hünkâr'ı ağırladılar.

Hünkâr, mezara gelince, orda olan erenlerin rivayeti şöyledir ki Es-selâmü aleyküm suyum başı dedi. Seyyid'in kutlu mezarından aleykümüsselâm ilim, şehrim diye cevap geldi. Derken Hünkâr, kıyısı, ucu olmayan bir deniz oldu. Seyyid'in mezarı, o denizin içinde bir kabak gibi yüzmeye başladı. Sonra gene Hünkâr da, Seyyid'in mezarı da eski haline geldi.

Derken bu sefer Seyyid Gazi'nin mezarı, ucu bucağı görünmeyen bir deniz oldu, Hünkâr, o denizde bir gemi haline geldi, yüzdü, yürüdü. Biraz sonra Hünkâr da, Seyyid'in mezarı da gene gerisin geriye eski haline döndü.

Hünkâr, Seyyid'in mezarının kapısında bir taş ısırdı. O taş, hâlâ orda durur. Bir müddet sonra Hünkâr, ordan kalkıp Sulucakaraöyük'e geldi, devletle karar etti. Fakat tacı, paşmakları, kemerleri, orda kaldı, hâlâ da ordadır.

§ Hacı Bektaş – Osmancık

Oğuz Padişahı Bayındır Han âhirete göçünce Oğuz boyuna, Kazan Han, Beylerbeyi oldu. Ondan sonra yerine Korkut Ata geçti. Bu sıralarda Oğuz topluluğu dağıldı, padişahlık Selçuk soyundan Selim Han'a kaldı. Bu Han, Acem ülkesini aldı, askeriyle sürüp Rûm ülkesine geldi, Kayseri'yi aldı. Bundan sonra oğlu Kılıç Arslan Padişah oldu. Aksaray ilinde, Hasandağı yakınındaki ejderhayı tepeledi, o illeri mamur etti. Bundan sonra da padişahlık, oğlu Sultan Alâeddin Keyhüsrev'e kaldı. Bir nice zaman padişahlık etti. Germiyan, Hamid, Aydın, Karesi, İsfendiyyar, Hızır, Sultan Alâeddin Keyhüsrev'in Ulu Beyleriydi. Herbirisi, anılan illeri fethedip bey oldular, orda karar ettiler. Yalnız İnegöl, İznik ve Bursa illeri fetholunmadı, kâfir elinde kaldı.

Alâeddin Keyhüsrev, büyük bir ordu toplayıp Bursa'yı, bütün o alandaki şehirlerle beraber almak niyetini kurdu. Önceden adı geçmiş olan Kâvus Han, Tatar boylarıyla Malya'da ve civarında yerleşmişlerdi. Kâvus ölmüş, yerine oğlu, Han olmuştu. Tatarlar, arada sırada Sultan Alâeddin'e karşı isyan ederler, iline ılgar edip yağmacılıkta bulunurlardı.

Alâeddin, Bursa'ya hareket etmeden Kâvus Han'ın oğluna elçi gönderdi, ben dedi, Bursa'yı almak için kâfir üstüne gidiyorum; Tatarı zaptetsin, memlekete akın edip yağmada bulunmasınlar. Kâvus Han'ın oğlu, hâşâ dedi, Padişahın iline ılgar edip yaramazlıkta bulunmamıza imkân yok. Böylece ahidleştiler. Bunun üzerine Sultan Alâeddin, ordu toplayıp Sultanönü'ne vardı. Fakat orda tedarik görüncedyek kış geldi çatı. Sultan Alâeddin, orda kışladı. Yaz gelince Sultanönü'nden inip Bursa'ya gitmek niyetindeydi. Fakat ilkbahar olur olmaz, Tatar, ahidini bozdu. Memlekete akın etti, yağmaya girişti, diye haber geldi. Padişah, bu haberi duyunca dönmek istedi, Hanları, Beyleri, huzuruna topladı, hepiniz de bilirsiniz ki dedi, buraya gelmeden maksadım, Bursa'yı fethetmekti amma dönmezsem Tatar, ülkeyi yakar, yıkar. Burası kâfir ağızdır, bu sancağı, yiğit, kuvvetli bir ere vermem gerek ki kâfir, ondan ürküp yaramaz bir iş yapmasın. Beyler, şimdi Oğuzun Kayı boyundan üç kardeş var. Büyüğü Aydoğmuş, ortancası Erdoğdu Alp, küçüğü de Gündüzalp. Bunlar, pek yiğit erler. Burayı, bunlara vermek gerek dediler.

Alâeddin, Aydoğmuş Alp'ı, sancak beyi yaptı, kendisi Konya'ya döndü. İsyân eden Tatarları birer - birer tutup öldürttü, arta kalanları da kendisine muti oldular. Kâfir, Aydoğmuş Alp öldü. Kardeşi Erdoğdu, Sancak Beyliğini istemek için yola çıktı. Gelirken Hünkâr'ın vafasını işitti. Gönlü, erenlerin sevgisiyle doldu, Alâeddin'e varmadan Hünkâr'a gidip safa-nazlarını, hayır-duasını almak, ondan sonra zâhir padişahına baş vurmak fikrine düştü. Doğruca Sulucakaraöyük'e geldi.

O gün Hünkâr, Hırkadağındaki Ardıç ağacının dibindeydi. Erdoğdu, bunu haber alıp doğruca sürdü, oraya geldi, Hünkâr'ı buldu. El kavuşturup karşısında durdu. Hünkâr, dile gel, söyle dedi. Erdoğdu Alp, Erenler şahı dedi, hâlim şu, senden hayır-dua almıya geldim. İleri vardı, elini öptü, ayağına düştü. Hünkâr, safa geldin, kadem getirdin ey büyük Erdoğdu Alp'im; yedi yıldır, saltanat, Selcük boyundan alındı. Rûm Erenlerinin herbiri, bu seccadeye birisini lâıyk gördüler. Ben, senin ve evlâdının ruhlarını vilâyet kabzasında saklayıp durmadayım, yürü, zâhir padişahına var, gönlündekini söyle, gönlünde biz otururuz, dilinden biz söyleriz. Seni ona şirin gösteririz, kardeşinin sancağını alırsın; atın yürük, kılıcın keskin olsun, önünden, sonun gür olsun dedi. Erdoğdu'ya kılıç kuşattı, arkasını sıvazladı, safa - nazar etti, hayır-duada bulundu, kimse, senin ve soyunun arkasını yere getirmesin buyurdu.

Erdoğdu, Hünkâr'ın safa-nazarını, himmetini, hayır-duasını alıp ge-

ri döndü, Konya'ya vardı, Alâeddin'in huzuruna çıktı. Erenlerin dediği gibi Erdoğdu'nun yüzü, sözü, hali, tavrı, padişaha hoş geldi. Sancağı ona verdi, kılıç kuşattı, yolladı.

Erdoğdu, Sultanönü'ne geldi, bir nice yıl erlikler gösterdi, o ağzı sakladı, zamanında, kâfirin bir iş etmiye mecali kalmadı. Sonucu Erdoğdu Alp öldü. Sultan Alâeddin, o sancağı, küçük kardeşi Gündüzalp'a verdi.

Ertuğrul'ın (bundan sonra hep böyle) Osman adlı bir oğlu vardı. O vakit, yaşı küçüktü. Bu yüzden, gidip babasının yerini isteyemedi. Bu sıralarda Sultan Alâeddin de Bursa'daki kâfir beyiyle uzlaşmıştı. Ermeni derbendini sınır kesmişlerdi. O ilin akıncıları, akına gitmez olmuştu.

Aradan zaman geçti, Ertuğrul Alp'ın oğlu Osman Bey, büyüdü. Boy pos, güç, kuvvet sahibi bir yiğit oldu. Kayı boyunun uluları, Osman Bey'in katına toplandılar, ezelden dediler, sen beyimizin oğlusun, beyimizsin. Ne diye zebun olup oturursun? Küçüktün, Padişah, bu yüzden sancağını, amcana verdi; kalk, önümüze düş, kâfire akın edelim, önünde savaşalım, din aşkına kâfire kılıç uralım. Osman Bey, sözlerine uydu, Kayı yiğitlerini katına topladı. Yarhisar, Bilecik, İnegöl, İznik taraflarına birkaç defa akın etti, kâfir mallarını yağmaladı, hem kendi doydu, hem yanındaki yiğitleri doyurdu.

Bursa Beyi, Sultan Alâeddin'e adam saldı, seninle ahidleştik, barıştık, öyle olduğu halde ne diye bu çeşit bir adamı başımıza saldın; ilimi, yurdumu yağmalamada, yıkmada, ya hakkından gel, yahut da barışıklığı bozar, düşmanlık ederiz diye şikâyetinde bulundu.

Sultan Alâeddin, kızdı, Gündüzalp'a kardeşinin oğlu Osman'ı tut, bana gönder, yoksa ona yapacağımı sana yaparım diye buyruk yolladı. Gündüzalp, Osman'ı gözetledi, bir köyde, habersizce yatarken ansızın baskın yaptı, Osman'ı arkadaşlarıyla tutup bağladı, Padişaha gönderdi.

Vezirler, Osman'ın boylu poslu, güçlü kuvvetli, yakışıklı bir yiğit olduğunu gördüler. Öylesine güzeldi ki dille tarife imkân yok. Padişaha, bu çeşit bir genci öldürmek doğru değil, bir kâfirin sözüyle bir civana kıymak yazıktır. Bırak da senin önünde canıyla başıyla oynasın, din aşkına kâfire kılıç salsın dediler. Sultan Alâeddin, bu sözleri duyunca tuhaf-laştı, hele dedi, bir getirin o yiğidi, göreyim. Osman Beyi getirdiler. Gerçekten de dile gelmez bir güzellikte, boylu poslu, güçlü kuvvetli bir civan olduğunu görünce vezirlerine, dediğiniz gibiymiş, şeyhimiz, azizimiz, peygamber soyu Hacı Bektaş Hünkâr'a, bir nice güvenilir kişiyle yollayın, bakalım, bunu hakkında ne buyurur? Her ne der, her ne yaparsa, o adamlar, bana yazsınlar da biz de ona göre hareket edelim dedi. Hünkâr, Kâvus Han'ı Müslüman edeli Sultan Alâeddin, Hünkâr'a adamakıllı muhib olmuştu. Başına ne gelse Hünkâr'a bildirir, ona danışır, ne derse ona göre hareket ederdi. Osman Bey'in yanına adamlar kattılar,

Hünkâr'a gönderdiler.

Hacı Bektaş, Sulucakaraöyük'e yerleşince kendisine uyanlara elifi tac giydirdi. Bu yüzden civardaki hallaçlar, yünden elifi taşlar yaparlar, Hünkâr'a götürürler, belki bizim diktiğimiz tacı giyer de bize hayır-dua eder derlerdi. Hallacın biri de bir elifi taş dikmişti. Fakat pek uzun olmuştu. Hünkâr, bu tacın giyilmesine imkân olmadığını görünce ortasından büktü, kendi eliyle dikti, yanındaki içerlek yere koydu, bunun sahibi gelir dedi.

Tam bu sırada Sultan Alâeddin'in adamları çıkageldiler, Padişah adamlarının geldiğini haber verdiler. Çağırdı, huzuruna girip el öptüler, karşısında durdular. Hünkâr emretti, oturdular. Oğlunuz Sultan Alâeddin Padişah, mübarek ellerinizi öperler, bu yiğit, Kayı boyundan Osman Bey'dir dediler, ahvali anlattılar.

Hacı Bektâş-ı Velî, Osman Bey'in yüzüne baktı, safa geldin Osman'ım, kadem getirdin, başındakini çıkar, ileri gel dedi. Osman, huzura geldi, diz çöktü. Hünkâr, o tacı aldı, tekbir edip Osman Bey'in başına giydirdi. Belindeki kemeri çıkardı, tekbirleyip Osman Bey'in beline kuşattı. Önündeki çerağı uyandırdı, tekbirledi, öğüt vererek Osman Bey'in eline sundu. Önüne yayılan sofrayı aldı, Osman'ın önüne koydu. Bunları al dedi, seni din düşmanlarına havale ettik. Senin başındaki tacımızı gören kâfirler, kılıcına karşı duramasınlar, kılıçları seni kesmesin, nereye varırsan üst gel, önünden sonun gür gelsin, kimse, senin soyunun sırtını yere getirmesin. Hünkâr adımı sana bağışladım, senin soyunun adını bu adla anınsınlar. Gün doğusundan gün batısına dek çerağın yansın. Rûm Erenleri bu makamı birisine vermek istedi, herbiri, bir eri tuttu. Bense yedi yıldır senin ve soyunun ruhlarını vilâyet kabzasında saklayıp durmadayım. İşte geldin, nasibini aldın. Sonra Padişah adamlarına varın, oğlumuz Sultan Alâeddin Padişah'a söyleyin, buna yüce bir makam versin, o da, bizim gibi kâfirlere havale etsin bunu dedi.

Beraber gelenler, bu sözleri yazdılar, sonra erenlerin safa-nazarını alıp vedalaştılar, Osman'la beraber dönüp Konya'ya geldiler. Padişah'ın huzuruna çıktıkları zaman Padişah, gördü ki Osman'ın başında kocaman, sivri bir taş, elinde çerağ, sofrası, belinde kemer. Ne haldir, ne oldu diye sordu. Tezkireyi sundular, olayı anlattılar. Mademki dedi şeyhimiz Hacı Bektaş Hünkâr, böyle buyurdu, bize de, buna yüce bir makam vermek gerek. Osman Bey'e Sultanönü sancağını verdi, konukladığı yere yolladı. Ardından da altın sancak ve tabl-hâne gönderdi. Osman Bey, o gün çadırında oturmadaydı. Ansızın, kulağına davul sesleri gelince bu ne ses diye sordu. Derken müjdeci geldi, Padişah'tan sancak ve tabl-hâne geldiğini müjdeledi. Osman Bey, çadırından çıktı, nöbet tamam olunca ayaküstü durdu.. O vakittenberi Osmanoğulları, nöbet vurulurken ayakta dururlar, oturmazlar. Bu âdet, o vakitten kaldı.

Bundan sonra Osman Bey, atına binip Sultan Alâeddin'e gitti. El öptü, hil'at giydi, izin aldı, Sultanönü'ne gitti. Asker toplayıp kâfirle savaşa başladı. Kendisine uyanlara, Hünkâr'ın kendine giydirdiği tac gibi taclar giydirdi. Gücü yeten bazıları, kâfirlere daha heybetli, daha kuvvetli görünmek için o tacın üstünü biraz altınla bezeyip üsküf ettiler. Savaş erleri, hep yanına toplandı. Onlar da aynı tarzda tac giymiye başladılar. Osman, kendi adamlarıyla etraftan gelenler ayırdedilsin diye etraftan gelenlerin, börklerini kırmızıya boyamalarını buyurdu. Kendi kapı kulları, ak börk giydi.

Osman Bey, maiyetindekilerle beraber kâfirlerle savaşa girdi. Bilecik'i, Ermeni'yi, Yarhisar'ı, İnegöl'ü, İznik, tâ Bursa'yadek fethetti. Hü kâr'ın buyurduğu gibi önünden sonu gür geldi, Osmanogullarının askeri hiç bozguna uğramadı. Kemâl sahibi der ki: Erde yalan olmaz, mübarek nefesi yerde kalmaz, cahiller, gönüller pasını silmez yâ gerçeğim, pîrim Hacı Bektaş Hünkâr, safa-nazarını, himmetini yoldaş eyle.

§ Hacı Bektaş – Hızır peygamber.

Hünkâr'a, birgün, ikinci üstü, güzel yüzlü, tatlı özlü, Alevî saçlı, yeşil elbiseli bir aziz geldi. Boz bir ata binmişti. Saru İsmail karşıladı, atını tuttu. O zat, teklifsizce doğru "Kızılca Halvet" e yöneldi. İçeri girdi. Saru İsmail, acaba bu atını tuttuğum er kim ola, şimdiyedek bunun gibi nurlu, yüzü güzel ve heybetli er görmedim diye düşünceye daldı. O sırada halifelerden biri geldi. İsmail, tut şu atı diye atı ona verdi, Kızılca Halvet'in kapısına vardı. Baktı ki o aziz, Hünkâr'ın karşısında oturmadı. Tam bu esnada da Hünkâr, ne yapalım Hızır'ım diyordu, Ulu Tanrı, seni bu işe koşmuş, Tanrı kullarını zordan kurtarman gerek; şimdicek Karadeniz'de bir gemi batmak üzere, seni çağırdılar; sohbetine müştakız amma ne çare, tez dur, medetlerine eriş, Tanrı izin verirse gene müşerref oluruz.

Hızır peygamber, hemen kalktı, Saru İsmail, dışarda atı tuttu. Hızır, dışarı çıkınca İsmail, Hızır'ın üzüngisini tuttu, öptü. Saru İsmail, baktı ki Hızır atını sıçrattığı gibi at, bir adımını Karaöyük'ün üstüne bastı, öbür adımda güneşle beraber dolundu, gözden kayboldu, yalnız karşıdan nalının parıltısı göründü. Saru İsmail, vardı, gördüğünü anlattı, Erenler şahı dedi, bu giden aziz kimdir? Hünkâr, kardeşimiz Hızır peygamberdir. Karadenizde bir gemi, batmak üzere, oraya imdada koştu; onun yürüyüşü böyledir. dedi. Saru İsmail, Hızır'ı gördüğünde pek sevindi.

§ Hacı Bektaş – Emir Cem Sultan.

Sulucakaraöyük'ün güney tarafında bir er vardı, gelmiş, orda büyük

bir tekke kurmuştu. Adına Emir Cem Sultan denirdi. Hünkâr'la pek se-
vişirdi. Hattâ bir gün Emir Cem'in meclisinde yel sıkıntısından bahsedil-
di. Ne derdimiz var ki dedi, kible tarafında Hünkâr gibi er var. Bir gün-
de Hünkâr'ın meclisinde aynı bahis geçti, Hünkâr, ne derdimiz var ki
dedi, güneyimizde Emir Cem gibi er var.

Bir kişi, bir öküz getirdi, kurban edilmek üzere Emir Cem'e verdi,
Emir Cem kabul etmedi. Adam, varayım, Hünkâr'a götürüyüm dedi.
Hünkâr'a getirdi, Hünkâr kabul etti. Dervişler, kesip pişirdiler, yediler.
Adam bu kurbanı, Emir Cem kabul etmemişti dedi. Hünkâr, Emir
Cem, bir şahindir ki değme nesneye konmaz buyurdu. O adam, dönün-
ce Emir Cem'e uğradı, Hünkâr, kurbanımızı kabul etti dedi. Emir Cem,
Hünkâr, bir denizdir ki dedi, değme nesne onu bulandırmaz.

§ Hacı Bektaş'a çörek getiren.

Aksaray yakınlarında Dindiken adlı bir köy vardı. Hünkâr, Suluca-
karaöyük'e gelip yerleşince ünü, her yana yayıldı. Bu köyden de nasibli
bir can, kalktı, Hünkâr'a geldi, teslim oldu. Traş ettiler, tac tekbirledi-
ler, derviş yaptılar. Bir zaman, erenlerin hizmetinde kaldı, sonra vardı,
köyüne gitti.

Hünkâr'ı görmeyi arzulayınca halis beyaz buğday unundan, ihtiyar
anasına çörekler yaptırır, onları alır, Hünkâr'a götürür, oturur, sohbetin-
de bulunurdu. Bir eyyam, kıtlık oldu. Bu gencin eline birşey girmede. Eli
boş gitmemek için ziyaretini geciktirdi. Derken eline biraz dünyalık geç-
ti. Buğday unu aldı, gene çörek yaptırdı, Hünkâr'a götürdü. Çörekleri
yere koyup ellerini öptü, çekildi durdu. Hünkâr, az-çok demeyip ne bu-
lursan alsan gelsen, ne olur böyle tekellüfe düşmesen; meğer dostu dost-
tan ayıran, ancak çörekmiş dedi.

§ Güvenç Abdal destanı.

Hünkâr'ın hizmetinde Güvenç Abdal adlı bir derviş vardı, er terbi-
yesi görmüş bir zattı. Birgün, erenler şahı dedi, gönlümde bir sorum
var, izin verirseniz söyleyeyim. Hünkâr, söyle buyurdu. Güvenç, acaba
dedi, şeyh kimdir, muhib kimdir, âşık kim? Bize lütfedip bildirseniz.
Hünkâr, hemen, Güvenç dedi, yerinden kalk, tez git, bir sarrafta bin al-
tın nezzimiz var, al gel dedi. Güvenç abdal, sarraf kimdir, hangi şehirde-
dir demeden hemen belini bağladı, Hünkâr'ın elini öptü, yola revan ol-
du.

Gide-gide vardı, bir şehre yetişti. Gördü ki pek büyük bir şehir.
Kendi kendisine, bizim ülkede böyle büyük bir şehir yoktu, acaba bu şe-
hir, hangi şehir dedi. Kal'anın içi adamlarla doluydu. Gezerken bir ada-

ma, kardeş dedi, bu il, hangi il, bu şehir hangi şehir? O adam dedi ki: Burası Hindistan ülkesi, bu şehre de Delli (Delhi?) derler. Güvenç, bu sözü duyunca şaşırdı, kendi kendine, Rûm ülkesi nerde, Hindistan nerde dedi.

Şehrin içinde yürümiye başladı. Sokak-sokak gezerken pazara ulaştı, oyana, buyana bakınıp giderken gördü ki, karşıda bir sarraf oturmadı. Sarraf da bunu görünce hemen kalktı. Beri gel derviş diye elini salladı. Derviş, dükkâna girdi, selâm verdi. Sarraf, Güvenç'e, hangi ildensin dedi. Güvenç, Rûm ülkesinden dedi. Kimin hizmetindesin deyince Güvenç, Sultan Hacı Bektaş Hünkâr'ın hizmetindeyim, bir gün bana, bir sarrafın bize bin altın nezri var, al gel buyurdu, üç gün oluyor, bu şehre geldim dedi.

Sarraf, Hünkârın adını duyunca hemen dükkânını kapadı, Güvenç Abdal'ı aldı, evine geldi. Ağırladı, oturttu. Üç gün çeşitli yemekler verdi. Sonra derviş dedi, nezri olan sarraf benim. Hindistan denizinde bir vakitler ticarete giderken bir yavuz muhalif yel çıktı, az kaldı, gemimiz batacaktı. Hemen vilâyet erenlerini çağırdım, beni kurtarın, bin altın nezrim olsun dedim. O anda erenler yetişti, gemiyi mübarek eliyle tuttu, kıyıya çıkardı. Adını sordum. Adım Hünkâr Hacı Bektaş'tır, Rûm ülkesindeyim dedi. Rûm ülkesine nezrimizi nasıl ulaştıracağız dedim, ben birisini yollarım buyurdu. Ben, o gönderöceğin adam, ne şekilde dedim, senin şeklini tarif etti. İşte seni dükkânda gördüm, elimle çağırdım, hamdolsun ki, hatâ etmemişim. Şu bin altını al, erenlere götür. Sonra bin altın daha saydı, bu da dedi, erenlerin hizmetinde bulunanlara, onlara ver, yesinler, içsinler. Bin altın daha saydı, yanımızdan boş gitme dedi, bu bin altını da sen harca.

Güvenç Abdal, o üç bin altını bir kese içine koyup koynuna saldı. sarrafla vedalaşıp gene yola revan oldu. Şehir içinde giderken bir çardak gördü. Bir de baktı ki çardağın penceresinde, gün yüzlü bir güzel kız bakmada, kızı görür görmez bin canla âşık oldu. Sabrı - kararı kalmadı, aklı başından gitti. Pencereye gözünü dikti, tam üç gün üç gece öylece kaldı. Kız, dervişin halini görünce şaşırdı, halk görürse kötüye yorar dedi, halayığını çağırdı, hali anlattı, git dedi, öğüt ver de çeksin - gitsin burdan. Kız, bir tâcirin kızıydı, babası ticarete gitmişti. Halâyık, gidip derviş dedi, umduğun, eline geçmez senin, vazgeç bu olmaz sevdadan. Bu kız, ulu bir tâcirin kızıdır. Kulları, adamları duyarsa başına iş açarlar. Öyle bir avı elde etmek isteyen kişinin bol altını olmalı. Güvenç Abdal, halayığın sözlerini işitince alınma, noldu ki, dedi, üçbin altın, keseyle koynundan çıkarıp halayığa gösterdi. Halayık bunu görünce koştu, kıza geldi, bu derviş dedi, tekin adam değil, koynundan üçbin altınlık bir kese çıkarıp gösterdi. Hasılı kelâm, altına tamah ettiler, bir yolunu bulup dervîşi içeriye aldılar. Güvenç Abdal, keseyi çıkarıp sevgilisinin önü-

ne koydu. Tam Şeytan yoluna gideceklerdi ki, Güvenç, sevgilisinin ayak ucuna otururken bir de baktılar, duvar yarıldı, bir el çıktı, Güvenç'i, göğsünden bir kaktı, yere yıktı, aklını başından aldı. Kız, bu hali görünce kalktı, oturdu. Güvenç'in aklı başına gelince bu ne hal diye sordu. Güvenç Abdal, Şeyhimiz Hacı Bektaş Hünkâr'ın vilâyetinden oldu dedi, böylece beni bu kötü işten kurtardı. Bunun üzerine, Rûm ülkesinden nasıl çıktığını, oraya nasıl geldiğini, hasılı o ana kadar başından geçenleri bir-bir anlattı.

Kız, bu kerameti gözüyle görünce erenlere âşık oldu, ziyaretini varmak istedi. Üçbin altını aldılar, beraberce akşam saatinde yola çıktılar. Gece yarısı, yürüdüler, ıssız bir yerde yattılar. Uyanınca baktılar ki sabah olmuş, ama bulundukları yer yattıkları yer değil, kekikli, yavşanlı bir yer, Arafat dağının yanındaki Kızılcaöz'den gelen yolun yanındalar. Kalkıp yola düştüler. Halifeler, karşı çıktılar. Görüşüp Hünkâr'a götürdüler. Güvenç Abdal, erenlerin ellerini öpüp ayaklarına yüz sürdü. Başından geçeni bir-bir anlattı.

Hünkâr, Güvenç Abdal dedi, bu işlerdeki hikmeti bildin mi? Güvenç buyurun erenler şahı dedi. Hünkâr, sen, bizden şeyh kimdir, mürid kim; muhib kimdir, âşık kim diye sormuştun, biz de sana cevap verdik. Mürid odur ki, senin yaptığını yapar. Biz seni hizmete gönderdik, nereye gideceğim, kimi göreceğim demeden yola düştün, Muhibliği sarraf gösterdi. Bir kerecik denizde helâk olayazdı, erenler diye çağırdı, bin altın nezretti, vardık, imdadına yetiştik, gemisini kurtardık, adımızı; yerimizi sordu, haber verdik, seni yolladık, şöyle-böyle demeden nezrimizi sana teslim etti. Şeyhliği biz yaptık; seni kolayca götürüp getirdik, seni o yüz karasından da kurtardık. Aşıklığıysa o kız yaptı, bir vilâyet görmekle âşık oldu bize; buraya gelmedikçe karar etmedi. Sonra emretti, o kızı Güvenç Abdal'a nikâhladılar. Dügün-dernek oldu, murad alıp murat verdiler.

IX

HALİFELER

Ş Cemâl Seyyid.

Hacı Bektaş Hünkâr, Ahmed-i Yesevî'nin emriyle Rûm ülkesine gelip Sulucakaraöyük'te yerleştikten sonra ünü, her yana yayıldı. Her taraftan ziyaretine gelen çoğaldı. Kimi gelir, nasibini alır giderdi, kimi gelir, kalır, hizmet ederdi, kimisi de Hünkâr, bir yere yollar, kendisine halifelik verirdi. Halife olan, gittiği yerde mürid, muhib edinir, halkı uyandırır.

Hacı Bektaş Hünkâr, otuzaltıbin چراغ uyarılmış, otuzaltıbin halife dikmişti. Bunların üçyüzaltmışı, gece gündüz, Hünkâr'ın huzurunda hizmette bulunurdu. Hünkâr, âhirete göçünce onların herbiri, Hünkâr'ın gönderdiği yere gitti. Hepsini, etraflıca anlatırsak söz uzar. Yalnız bu üçyüz (altmış) halifeden, bugünedek adları malûm olanları anacağız.

Cemâl Seyyid, Saru İsmail, kolu açık Hacım Sultan, Baba Rasûl, Pîr Ebi Sultan, Receb Seydi, Sultan Bahâeddin, Yahya Paşa, Barak Baba, Ali Baba, Saru Kadı, Atlas-pûş Sultan, Dust-ı Hudâ, Hızır Sâmit.

Bunların hepsinin soyunu sopunu, erenlere nasıl kavuştuklarını anlatırsak söz uzar. Biz gelelim sözümüze:

Hünkâr, Cemâl Seyyid'i, halifelerin hepsinden fazla severdi. Onu pek ağırladı. Bu yüzden halifeler de onu büyük bilirler, sayarlardı. Zaten Hünkâr da bunu buyururdu. Nice defalar, eliyle arkasını sıvazlamıştı da, Cemâlimdir, Cemâlimdir, Cemâlimdir, Cemâlimdir, Cemâlimdir, Cemâlim demişti. Seyyid Cemâl, bütün halifelerin üst yanında otururdu.

Seyyid Cemâl, birgün Hünkâr'ın tapısında oturmadaydı. Acaba Hünkâr, bize de bir yurt gösterir mi ki orda dem-yom oynatalım fikrine düştü. Hünkâr'a malûm oldu, Cemâlim dedi, bizi varlık yurduna gönder, sonra bir merkeb al, yola düş. Merkebini, nerde kurt yerse orasını sana yurt verdik, oraya varır, orda demini-yomunu oynatırsın. Senden bir oğlumuz gelecek, Akdenize yol edecek.

Hünkâr, varlık yurduna göçünce Habib Emirci'yi seccadeye geçirdi-

ler. Seyyid Cemâl Sultan, erenlerin sözüne uyup bir merkebe aldı, yola revan oldu. Vara-vara Altıntaş'a vardı. Gördü ki otlı, sulu, çayırılık, çimenlik, öylesine güzel bir yer ki dille tarif etmenin imkânı yok. Burası pek hoşuna gitti, merkebinin çayıra saldı, kendisi yattı, uyudu. Bir müddet sonra uyanınca gördü ki, merkebinin kurt yemiş. Erenlerin sözünü hatırladı, orda yerleşti. Birçok kerametleri belirdi. Evlendi, bir oğlu oldu. Adını Asıldoğan koydu.

Asıldoğan, bir aralık Rûmeli yakasına geçti, Gelibolu boğazına vardı. Karşıya geçmek istedi, gemiciler, kayıkçılar, vasıta vermediler. Bunun üzerine denize doğru yürümeye başladı, yürüdüğü yerlerden su çekiliyor, kara oluyordu. Kayıkçılar, bunu görünce amana geldiler, yalvardılar, kayık getirdiler, zorla razı oldu, kayığa girdi.

Seyyid Cemâl Altıntaş havalisinden Tökelcik'e geldi, orada öldü. Mezarı oradadır.

§ Saru İsmail.

Hünkâr'ın hususî hizmeti, Saru İsmail Padişah'a aitti. Hünkâr, onu pek çok severdi. Halifelerden hiçbirisi, onun mertebesine erişemedi. Hünkâr'ın ibrikdârı da oydu. Sulucakaraöyük'den bir yere gitmek istese çok defa yanına onu alırdı.

Birgün, acaba Hünkâr, bize nereyi yurt verecek, nerde dem-yom oynatacağız fikrine daldı. Hünkâr'a malûm oldu. İsmail'im dedi, ben göçtükten sonra sopanı at, nereye düşerse orası yurdun olsun, yeşil fermanı da yanında götür, sana lâzım olur buyurdu. Hünkâr'dan sonra seccadeye geçen Habib Emirci'den izin aldı, dergâhtan çıkıp sopasını attı, can gözüyle gördü ki, Menteşe ilinde Tavaz'da bir kilisenin kubbesini delip içeri düştü. O sırada meğer bir keşiş, kilisede İncil okurmuş. Sopa, kubbeyi delip içeri düşünce keşişin gözüne bir ejderha gibi göründü.

Derken Saru İsmâil, gide-gide Tavaz'a, o kiliseye vardı, keşişi Müslüman etti, kiliseyi yıktı, tekke haline getirdi.

Bundan sonra Saru İsmail, keşişe, ben dedi burda karar edeceğim, seninle komşu olalım. Bu sözü söyleyip silkindi, bir sarıdoğan şekline girdi, uçup Tavaz'da bir yere kondu. Boynunda halkası, ayağında çingiracı da vardı. O sıralarda şehrin beyi Zpaun (?) isminde bir kâfirdi. Adamları o güzelim sarıdoğanı görüp gittiler, beye haber verdiler. Bey, amanın dedi, onu tutmak gerek. Ya Müslüman Padişahından kaçıp gelmiştir, ya kâfir padişahından. İki adam gitsin, biri, Müslümanların giydiği elbiseyi giysin, biri kâfirlerimizin. Müslüman padişahından kaçtıysa Müslümana tutulur, kâfir padişahından kaçtıysa kâfire tutulur dedi. Öyle yaptılar. O iki kişi, doğanın konduğu yere geldiler. Fakat Saru İsmail, ondan önce adam şekline girmiş, konduğu taşın dibine oturmuştu. Onu

görünce vardılar, elini öptüler, koşup beye geldiler, dediler ki: O doğan değilmiş, İsmâ Peygambermiş. Bey, bunu duyunca pek sevindi, sanki aklını kaybetti. Hemen adamlarıyla kalktı, geldi. Gördü ki taşın dibinde sarışın, güzel bir er oturmada. Elini öptü, ayağına yüz sürdü. Saru İsmail, onları Müslümanlığa dâvet etti, kabul ettiler.

Saru İsmail, orda yerleşti. Birçok kişiler, gelip derviş oldular. Birgün gezerken bir çiftçiye rastladı. İki öküzü vardı, çift sürmedeydi. Saru İsmail Padişah dedi. Saru İsmail, öküzün yanına geldi, nedir halin diye sordu. Öküz, kocaldım, gücüm-kuvvetim kalmadı, beni boğazlamaya götürcekler, er hak aşkına kurtar beni dedi. Saru İsmail, o öküzü sahibinden satın aldı, azâd etti. Bu yüzden o ilde Saru İsmail'in adı, "Öküz söylenen" kaldı.

Saru İsmail'den birçok kerametler belirdi. Bir nice zaman orda dem-yom oynattı, sonucu göçtü, yeşil fermanla beraber gömdüler. Dem geçti, devran geçti, Hünkâr, oğullarından biriyle Sivrihisar'ın gündoğusu tarafından, Seyyid Ahmed oğulları arasında, icazet hususunda bir bahistir geçmiye başladı. Nihayet Hünkâr sözünü hatırlayıp Saru İsmail'in mezarına geldiler. Ey Saru İsmail Padişah dediler, Sizde emanet olan yeşil ferman, bize lâzım, Lûtfet, ver, Hemen mezar yarıldı, yeşil ferman çıktı. Okuyup maksatlarına erdiler.

Ş Kolu Açık Hacım Sultan.

Bu da ulu halifelerdendi. Hünkâr, bâtın kılıcını ona vermiş, erenler meydanında cellâtlığı sana verdik, fakat haksız iş yapma, sana ziyanımız dokunur demişti.

Hacım Sultan, bâtın kılıcını aldıktan sonra yürüdü. Tam o sırada meydan sakası, merkebiyle mutfağa su getiriyordu. Hacım, bakayım dedi, erenlerin verdiği kılıcı şu merkebe bir sinayayım. Kılıcını sıyırdığı gibi merkebe bir vurdu, belinden ikiye böldü. Hünkâr, bunu duyunca kolları tutulsun dedi, Hacım, çolak oldu. Halifelere baş vurdu, yalvardı, amanın dedi, yalvarın, Hünkâr'dan beni dileyin, lûtfetsin, bağışlasın beni. Halifeler, ayağa kalkıp Hünkâr'a niyaz ettiler, Erenler şahı dediler. Hacım'ın eksikliğini bağışlayın, gene kolları açılsın. Hünkâr, dileklerini kabul etti, kolu açık olsun dedi. Hemen Hacım Sultan'ın kolları açıldı. Fakat verdiği nasibi geri almadı, o hizmet, gene onda kaldı.

Birgün Hacım Sultan'ın gönlüne, acaba erenler bize nereyi yurt verecekler ki, orda dem-yom oynatalım fikri geldi. Bu söz, Hünkâr'a mâlûm oldu, kolu açık Hacım dedi, sana, şu oğul canavarı tepeliyeceğin yeri yurt verdik, mezarın da orda olsun.

Hünkâr göçünce, Hacım erenlerle vedalaşıp yola düştü, Germiyan Beyine geldi, yurt istedi. Germiyan Beyi, Uşşak taraflarında Susuz deni-

len ıssız bir yeri, Hacım Sultan'a yurt verdi. Meğerse o yakınlarda bir ejderha varmış, oraları harab eder dururmuş. Kimsocikler, ona üst olamazmış. Germiyan Beyi, git, o ejderhayı öldür, orası, senin yurdun olsun dedi. Orda, Seyyid Gazi'nin yârenleriyle evlâdından yedi gazinin de mezarı vardı. Bir tanesi, Seyyid Gazi'nin kızkardeşinin oğluydu. Sonra Rûm ülkesine, sekizinci imam Aliyy-ibn-i Mûsa-l-Rıza'nın nazar-kerdelerinden Hünkâr Hacı Bektaş adlı birisi gelir, onun halifelerinden Kolu Açık Hacım adlı bir vilâyet ehli aziz de gelip burda yurt tutar. Ben de sizden sonra çok eğlenmem. Her cuma göcesi mâna âleminde sizinle sohbetimiz olur buyurmuştu. Bu gazilerin mezarları, o vaktedek malûm değildi, Hacım Sultan, onlar, bu mezarlarda gömülüdür buyurdu. Hünkâr Hacı Bektaş, Rûm ülkesine gelip Seyyid Gazi'yi ziyarete gidene kadar, önceden de söylediğimiz gibi Seyyid'in mezarı hakkında da şüphe vardı. Fakat Hünkâr ziyaret ettikten sonra bu şüphe kalmadı, Sultan Alâeddin'in anası da oraya yüce ve güzel bir türbe ve tekke yaptırdı. Hünkâr, İmam Huseyn mateminde, Muharrem'in onuncu günü, topluluk, bizim dergâhımızda olsun, hacılar bayramındaki topluluk, Seyyid Gazi'de buyurmuştu. O vakittenberi, hacılar bayramında, her yandan, kurbanlar, nezirlerle muhibler, Seyyid Gazi'ye giderler, orda toplanırlardı. Şimdi biz, gene sözümüze gelelim:

Kolu Açık Hacım Sultan, Susuz denen yere gelip yerleşince birisi geldi, kendisine derviş oldu. Adı, Burhan'dı. Hacım, daima onunla beraber gezer dolaşırdı. Bir de merkepleri vardı. O vakitler, o ilin erenlerinden Bekce ve Habib Hacım, birçok kurban devşirmişler, hacılar bayramındaki topluluk için Seyyid Gazi'nin ziyaretine niyetlenip yolu düşmüşlerdi. Banaz köprüsüne vardıkları gibi bir de ne gördüler ki su, yeğin, kan bulanık akmada. Irmağı taşkın bulup geçemediler. Dönüp ol pınarda bir köye varalım, bu gece burada yatalım, belki ırmak yatışır, sel geçer dediler. Tam bu sırada, bunların bu hali, Kolu Açık Hacım Sultan'a malûm oldu. Burhan Abdal'ı yanına aldı, merkebe bindi, Banaz suyunun geçidiñe vardı. İklim erenleri, dervişler, Habib Hacı ve Bekce Sultan, yanlarında kurbanları, Banaz suyunun geçidinde duruyorlardı. Hacım, bunlara selâm verdi, ne duruyorsunuz dedi. Onlar, Banaz ırmağına sel gelmiş, geçemedik, bu göce bir yerde yatacağız, sabahleyin sel geçerse ırmağı aşarız dediler. Kolu Açık Hacım Sultan, Bekce'yle Habib Hacı'ya dedi ki: Germiyan ilinin olgun şeyhleri geçinmedesiniz, ulu seccadelerde oturmadasınız, yağlı kuyruklar yemedesiniz, el vermedesiniz, talipleri irşad etmedesiniz, ama bu sudan geçemiyorsunuz. Bu, böyleyken yarın kıyamet günü, bunca müridi, muhibbi Sırat köprüsünden ve bunca berzahlardan nice geçireceksiniz? Bu sözlerden sonra hemen başındaki elifi tacı çıkardı, suya tuttu ve ey didar görmüş tertemiz, arı-duru su, sen dosta gitmedesin, biz de dosta gitmek niyetindeyiz; dosta gitmeye

yol yok, bize yol ver, geçelim dedi. Su, hemen işaret ettiği yerden yarıldı, yukarıdan çekildi, aşağıdaki aşağıya aktı. Erenler geçtiler, kurbanlarını da geçirdiler. Bayram Bey adında zengin adam Banaz ırmağına bir taş köprü yaptırmıştı, sonradan köprünün altından akan su kurumuştur. Hacım Sultan, suya, Bayram Bey'in hayrı yerine geldi, yürü, yoluna git buyurdu. Su o yana doğru coşkun, taşkın aktı, vardı, ol köprüyü yıktı, geçti. Bayram Bey de, Hacib, bu sözleri söylerken oradaydı, dönüp Bayram Bey'e dedi ki: Kastettiğin sevaba girdin, bu bizim vilâyetimizin bir nişanesi olsun, amma artık o köprü, yerinde durmaz. Gerçekten de öyle oldu. Kaç defa yaptılar, su geldi, yıktı. Yalnız iki başı, hâlâ durur.

Bekce ve Habib Hacı, Hacım Sultan'ın bu kerametini görünce özür dilediler, nasıl kuvvetli bir er olduğunu anladılar. Seyyid Gazi ziyaretine beraber gitmeyi niyaz ettiler. Hacım, nefeslerini kırmayıp kabul etti. Beraberce yola revan oldular. Hacım Sultan, yanında Burhan Abdal'la bir derviş daha vardı. Seyid'in mezarına yakın Bolduk çayırına vardıkları gibi Seyyid'in ruhu, bunları karşıladı, Hacım Sultan hallendi, coştı. Erenler, bu ne hal deyince Seyyid Gazi'nin ruhu, karşı çıktı bize dedi. Ya biz görmedik dediler; Yazıya bakın, bu giden nedir dedi, baktılar, yazıda bir sığın gidiyor. Onu gördükleri anda birdenbire kayboluverdi.

Hacım Sultan, bundan sonra Seyyid Gazi tekkesine bir haberci gönderdi. Kendisi orada, il halkını topladı, bir ziyafet verdi. Semâ-safa oldu. O zamanlar, Seyid dergâhında İbrahim adlı bir şeyh vardı. Keşkek yendi, bayram geldi, bu zamanda bu ne iş dedi. Şimdi biz gelelim buyana:

Hacım Sultan, halka ziyafet çektikten sonra dua - senâ oldu, sohbet tamama erdi. Baktılar ki bir nice kimseler, iki bacı hatunla geçip giderler. Hacım Sultan, bunlara, nereye gidiyorsunuz diye sordu. Onlar, muradımız var, Seyyid Gazi dergâhına gidiyoruz dediler. Muradınız nedir dedi. Onlar, oğlumuz olmuyor, ziyarete gidiyoruz, belki erenlerin yüzü suyu hürmetine Ulu Tanrı bize bir oğlan verir dediler. Kolu Açık Hacım Sultan, hacetiniz olunca geri dönecek misiniz dedi. Evet dediler, döneceğiz. Hacım Sultan, hacetiniz olunca geri dönecek misiniz dedi. Evet dediler. Döneceğiz. Hacım Sultan, Varın, şu geniş yerde durun dedi. Hatunlar vardılar, geniş bir yerde durdular. Hacım Sultan, ayağa kalktı, aygır gibi kişneyip üstlerine yürüdü. İki kadının birisi durdu, birisi kaçtı. Hacım Sultan, o kaçmayan kadını yatırıp arkasına eliyle bir kere vurdu, senden dedi, bizim oğlumuz gelecek, adı Osman olacak, yiğitlik çağında biraz yoldan dışarı yürüyecek ama sonra yola gelecek. Onun da bir oğlu olacak, sol köprücük kemiği delik olacak, bizim demimizi o, oynatacak. Sonra o kaçan kadına döndü, ondan da bir taş dünyaya gelecek dedi. O kadın, Germiyan ilinlendi. Gerçekten de erenlerin dediği gibi bir taş doğdu. O kaçmayan kadından da bir çocuk doğdu, adını Osman koydu-

lar. Büyüdü, erlikler gösterdi, yiğit bir genç oldu. Haramiliğe başladı, haramîbaşı oldu. Nice yıl, yol kesti, bel kesti. Yalnız yılda bir kere ziyafet verir, ili günü doyururdu. Sonucu Kolu Açık Hacım Sultan, âhirete göçtü. Ondan sonra Osman, kalktı, geldi, Hacım Sultan tekkesinde derviş oldu. Onun bir oğlu oldu, adını Çalapverdi koydular. Gerçekten de sol köprücük kemiği delikti. Büyüyünce onu, erenlerin seccadesine geçirdiler, böylece Hacım Sultan'ın sözü, yerine geldi. Biz gene sözümüze gelelim:

Seyyid Gazi tekkesine gönderdiği adam geri geldi, şeyhin sözlerini söylemeye utandı, safa geldin, kadem getirdin diyorlar dedi. Hacım Sultan, doğru demedin, yüzün ardına dönsün dedi, hemen adamın yüzü, ardına döndü, ertesi gün de öldü gitti.

Hacım Sultan, bir kudüm çalın, sema' edin, Seyyid'in dergâhına gidelim dedi. Kudümler çalındı, sema' başladı. Böylece Seyyid'in dergâhına vardılar. Vakit, ikindiydi. Seyyid dergâhında da sema' ediliyordu. Hacım Sultan, çarh urarak semâ'a girdi, etekleri hangi dervişe dokunduyorsa o derviş düştü, öldü, böylece on yedi kişinin öldüğünü söylediler.

Seyyid Gazi tekkesi şeyhi Kara İbrahim, bu hali görünce kızdı. Hacım Sultan'ın topluluğunda ne kadar demir âleti varsa emretti, bir tandıra attılar. Hepsi kızdı, mum gibi eridi. Hacım, Burhan Abdal'a baktı, gir Burhan'ım dedi. O dervişlerin çeyizlerini çıkar. Burhan Abdal, besmeleyle o kızgın tandıra girdi, âletleri birer-birer dışarıya çıkardı. Tandırın içinde semâ'a başladı, öylesine semâ' etti ki ateşi söndürdü.

Hacım Sultan, Kara İbrahim'e, sen bizi dedi, ateşle sinadın, biz de seni Tanrı kazasıyla sınavalım. Bu sözü derdemiz gökten bir yıldırım indirdi, Kara İbrahim'e dokundu, yaktı, kapkara etti. Kara İbrahim'in Hasan adlı bir oğlu vardı. Anası, bunun eline yapıştı, sürüp Hacım Sultan'ın tapısına getirdi. Hacım Sultan'ın elini öptü, ayağına yüz sürdü; gerçek er dedi, İbrahim körlük etti, inkârının cezasını buldu; yalvarırım, oğlancığınma kıyma, safa-nazar et, birtanemdir o benim. Hacım Sultan, Burhan Abdal'a, bir nefes söyle dedi. Burhan Abdal söyledi, son mısra'ı,

Nazar eyle Hasan'a

mısraıydı. Buradaki Hasan'dan maksad da Kara İbrahim'in oğluydu, Hacım Sultan, ona safa - nazar etti.

Ertesi günü bayram oldu, bayramı orda geçirdiler, sonra kalkıp Burhan Abdal'la Germiyan iline geldiler, Susuz'a yaklaşıncı gördüler ki, Banaz suyunun öteyanındaki yokuşta bir ejderha yatmada, yolu kesmiş, bekliyor. Kimse, onun korkusundan o yola uğramamakta. Hacım Sultan, Burhan Abdal'la yola düştü. Kılavuzlar, geri kalmak için hele sen yürü dediler, biz de geliyoruz. Hacım Sultan, merkebine binmişti, Bur-

han Abdal, önündeydi. Tam ejderhanın önüne geldikleri zaman ejderha kükremiye, solumıya başladı. Burhan Abdal, korkudan merkebin ardına geçip kuyruğuna yapıştı, merkep de kan kaşandı. Hacım Sultan, ejderhaya karşı durup bir nâra attı, mübarek ağzından bir ateş çıktı, ejderhayı, olduğu yerde yaktı, kül etti. Hâlâ kaya üstünde kuyruğu, başı, gövdesi durur. Hacım Sultan, ardına bakıp Burhan Abdal'ı görünce Burhan dedi, gel. Burhan, ileri vardı, baktı ki ejderha kül olmuş, yerde yatmada. Hacım Sultan'ın mübarek ayağına yüz sürdü. Sonra geriye baktı, gördü ki dervişler, korkularından titreşip duruyorlar. Onları çağırdı, onlar da ejderhanın yandığını gördüler, Hacım Sultan'ın ayağına yüz sürdüler. Hacım Sultan, sonra dönüp Susuz'a geldi, Bekce Sultan'la Habib Hacı da kendi topluluklarıyla yerlerine gittiler.

Ejderhanın öldürülmesi üzerine Hacım Sultan'ın ünü, heryana yayıldı. Birçok kişi gelip derviş oldu. Birgün Hacım Sultan, Susuz'un civarında gezer, seyran ederken yanındakiler susadılar, Hacım Sultan'a bildirdiler. Hacım, merkebinden indi, bir yeri kazdı, ordan gayet tatlı, lezzetli arı duru bir su çıktı. Şimdi o ilde, o pınara Hacım pınarı derler, meşhurdur.

Hacım Sultan, birgün dervişleriyle Menteşe iline, gezmeye gitti. Vakit akşam olmuştu. Bir köye vardılar. Köydeki bir zengine adam yolladı, konuklanmalarını istedi. Ev sahibi, bunca zamandır bir erkek evlâd isterim, ancak bir kızım var. Bu umutla nice dervişi doyurdum, nezir verdim, içlerinden bir ağzı dualı çıkmadı. Size münkir oldum ben, git, söyle, nerde konaklarsa konaklasın dedi. Derviş, gelip bu sözleri bildirdi. Köy dışında kondular. Hacım Sultan, ben o adama giderim dedi. Dervişler, vakit geç, belki bir müşkül hâl olur dedilerse de Hacım Sultan eslemedi, sürüp gitti, o kişinin kapısına geldi. Besmeleyle kapıya el urdu, kapı, hemen açıldı, dua etti, elini yüzüne sürdü. Erin himmetiyle o kızın dişilik âleti yok oldu, kendisinde erlik âleti peydahlandı.

Hacım Sultan, bu kerameti gösterdikten sonra döndü, topluluğa geldi. Ne oldu dediler. İş değişti, kaçmak gerek dedi. Hemen yüklerini yüklediler, davarlarını öne sürdüler, kaç-kaça yola düştüler. Biz gelelim buyana. Kız uyandı, başına el urdu, erin duasını aldığını anladı, derken kendisini bir yokladı, gördü ki erkek olmuş. Koşup babasını, anasını uyandırdı, hali bildirdi. Pek sevindiler, akrabası da sevinç içinde kaldı. Hepsi birden erenlerin ardına düştüler. Yetişip Hacım Sultan'ın elini öptüler, ayağına yüz sürdüler, yalvarıp geriye döndürdüler, eve götürdüler. O erkek olan kızı, huzura getirdiler. Erenler, o yiğiti traş etti, derviş yaptı, tac giydirdi. Hacım Sultan, o ilin halkından bin öküz topladı, adamlarıyla bile sürüp yurduna geldi. Bütün kerametlerini anlatmaya imkân yok, biz, bu kadarcıkla iktifa ettik. Sonucu Kolu Açık Hacım Sultan, Tanrı rahmetine kavuştu.

§ Rasûl Baba.

Hacı Bektaş Hünkâr'ın ulu halîfelerinden biri de Rasûl Baba'ydı. Birgün, Hünkâr'ın huzurundayken, acaba Hünkâr bize nereyi yurd olarak verecek fikrine düştü. Erenlere malûm oldu, Rasûl'üm dedi, bir seni bizden kaldırı, bir yere koruz dedi.

Hünkâr, köçtükten sonra bir gece yattı, sabahleyin kalkınca kendisini şimdiki mezarının yerinde buldu. Orası, Altıntaş'a tâbi Beşkarış denen yeri. Beşkarış denmesinin sebebi de şuydu:

O yerde bir kâfir beyi vardı, boyu beş karıştı. O yer, onun hükmü altındaydı. Oraya bir de kilise yaptırmıştı. Birgün, adamlarıyla şehrin üsyanındaki dağa avlanmaya çıktılar. Bir de ne görsünler? Altın bir geyik yürüyüp otlamada. Şaşırp kaldılar. Bey, dört yanını saldırdı, diri tutalım dedi. Geyik, bunlardan ürktü, o kilisenin dibine kaçtı, gözlerinin önünde silkindi, bir güvercin oldu, uçtu, kilisenin kubbesine kondu. Derken konduğu yerden indi, gene silkindi, bir insan oldu, kilisenin dibine oturdu.

Bu hali gördüler, hemen geldiler, ayağına yüzler sürdüler. Safa gel-din, kadem getirdin, gelişin mübarek olsun dediler. Kimsin, nesin diye sordular. Adım Rasûl'dür, Hacı Bektaş Hünkâr'ın halifelerindenim, bu yeri bana yurt verdi, bu yaptırdığın kilise yeri, benim yatağım olsa gerek dedi, onları dine dâvet etti, imana geldiler.

Rasûl Baba, oraya iki günlük bir mesafede bulunan Hisarcık'a gitti, orada yerleşti. Bazı kere Hisarcık'ta otururdu, bazı kere Beşkarış'ta otururdu. Fakat çok defa oturduğu yer, Hisarcık'tı. Hisarcık, Tökelcik civarındaydı, orda da Seyyid Cemal Sultan oturmadaydı. Seyyid Cemal, yemek pişirir, yetişir, yemeği beraber yerlerdi. Sonucu Baba Rasûl, ihtiyarlık çağına girdi. Birgün Cemâl Seyyid, gene yemek pişirdi. Yemeği kotardılar, sofraya yayıldı, Seyyid Cemâl, Rasûl Baba'yı çağırdı. Rasûl Baba geldi, yetişti. Fakat Seyyid Sultan dedi, bundan böyle lûtfet, kerem et, ya aş pişerken, yahut kotarırken çağır, ihtiyarladım, güç gelmesin bana dedi. Seyyid Sultan, eğer sendeki kuvvet bende olsaydı, seni çağırdığım anda dünyayı baştan başa dolandır, gene erişir, gelirdim dedi. Baba Rasûl, bu, senin yüce himmetindir karşılığında bulundu. Birbirlerini bu çeşit ağırlarlardı.

Baba Rasûl, bunca vilâyet ve keramet gösterdikten sonra Beşkarış makamında âhirete göçtü. Şimdi Altıntaş'da Ayırıkçalı'nın dibinde, Beşkarış denen yerdedir.

§ Pîr Ebl Sultan.

Hünkâr'ın ulu halifelerinden biri de buydu. Hünkâr'ın çerağcısıydı,

erenler safa-nazarını almıştı. Kuvvetli bir erdi. Birgün Sadreddin-i Konevî, Konya'dan Hünkâr'a bir derviş gönderdi. Hünkâr'a pek mecburuz, sohbetine iştihakımız var. Fakat bulunduğumuz yerde de işimiz var, bu hizmet de onların hizmeti. Sülûk görmüş halifelerinden biripi gönderse de burada ona bir mekân göstersek, bizimle beraber bulunsa, kendilerinin mânasını onlardan bulsak, kendilerinin kokusunu onlardan alsak dedi.

Derviş vardı, Sadreddin'in bu sözlerini Hünkâr'a söyledi. Hünkâr, Pîr Ebi Sultan'a döndü, چراغcı dedi, bizden istedikleri kimse sensin, yürü, Konya'ya var, Şeyh Sadreddin, nereyi gösterirse orayı mekân et, Konya'yı sana yurt verdi. Senin ziyaret olsun, toprağın kefareti.

Pîr Ebi Sultan'ın üç oğlancı vardı, Hünkâr'ın emri üzerine kalktı, karısına gitti, Hatununa hali anlattı, oynayan oğlancıklarını aldı, Konya'ya geldi. Doğruca Sadreddin'e vardı, hali bildirdi Sadreddin, Pîr Ebi'yi ağırladı; sonra beraberce bir yere vardılar; burası dedi, hem bize yakındır, hem de karşı. Pîr Ebi, oraya bir tekke kurdu. Birçok mürid, muhib yetiştirdi.

Bir zaman oldu, Konya'da tâun salgını oldu. Pîr Ebi Sultan'ın iki oğlu da tâundan öldü. Derken üçüncüsü de tutuldu, birkaç gün yattı, sonunda o da can verdi. Teneşire koyup yıkarlarken Pîr Ebi, eve girdi, baktı ki, hatunu pek acıklanmada, çok ağlamada. Hemen dışarıya çıktı, oğlunun yanına gitti, yüzünü göğze çevirdi, İlâhi dedi, ikisini aldın, birini bize bağışla. Besmele çekti, oğlunun eline yapıştı, kalk oğul dedi. Tanrının emriyle, Tanrının izniyle oğlancık dirildi, ayak üstüne kalktı. Pîr Ebi aldı, kadınına götürdü. Biz dedi, sabrettik amma senin sabrın olmadığından Tanrıya yalvarıp niyaz ettik, lûtfetti, kerem etti, niyazımızı kabul etti, oğlancığına hayat verdi, bağışladı bize.

Bu olay üzerine Konya halkı, Pîr Ebi Sultan'a pek ziyade bağlandılar. Sonucu Konya'da öldü. Mezarı, Lârende kapısından dışardadır.

X

HACI BEKTAŞ'IN ÖLÜMÜ

§ Hacı Bektaş'ın Saru İsmail'e vasiyeti.

Hacı Bektaş Hünkâr, birgün namaz kıldı, evradını okudu, halvete vardı. Saru İsmail'i çağırdı. Dedi ki:

Sen benim has halifemsin. Bugün perşembe, ben bugün âhirete göçeceğim. Göçünce kapıyı ört, dışarıya çık, Çiledağı tarafını gözle. Ordan bir boz atlı gelecek, yüzüne yeşil nikap urunacak. Bu zat, atını kapıda bırakıp içeriye girecek, bana yâsin okuyacak. Attan inip selâm verince selâmını al, onu ağırla. Hulle donundan kefenemi getirir, beni o yıkar. Beni yıkarken su dök, yardım et ona. Ceviz ağacından tabut yapar, beni tabuta kor, ondan sonra beni gömün. Onunla söyleşmeyin sakın. Benden sonra Fâtıma Ana (Kadıncık) oğlu Hızır Lâle Cüvan, yerime geçsin. O, elli yıl hizmet eder, ondan sonra yerine oğlu Mürsel geçer. O, kırk sekiz yıl şeyhlik eder, ölür, yerine oğlu Yûsuf Balı geçer. O da otuz yıl hizmet eder, sonra Hak yakınlığına ulaşır. Dünyanın hali budur, gelen gider. Sen de hizmet et, sofraya yay. Himmet dilerse cömertlikte bulun. Murtaza'dan halk, erlik, keramet istediler, Kanber'e, sofrayı yay buyurdu. Benden kisvet giyen her mürid, konuk istesin, konuğa hizmet etsin. Şeytan gibi kendisini görmesin, kimsenin yatan itini kaldırmasın. Kimseye karşı ululanmasın, hased etmesin. Sana bir vasiyetim daha var:

Öğüdümü tut, ölümünden sonra bin koyunla yüz sığır kurban et, bütün halkı çağır, hizmet et, onları doyur. Yedinci günü, kırkinci günü, helva dök, korkma, erin harcı eksilmez. Ne kadar mürid, muhib varsa dâvet et, onları topla. Öğüt ver, ağlasınlar. Bir halifem de (Barak Baba'dır: Ali Emîri), gerçek bir erdir. Ona da söyleyin, Karasi'ye varsın, Balıkesri'ye gidip orasını yurd edinsin.

Hünkâr, böylece vasiyette bulunduktan sonra Saru İsmail, ağlamıya koyuldu, Tanrı bana o günü göstermesin dedi. Hünkâr, biz ölmeyiz, sûret değiştiririz diyerek onu teselli etti. Sonra Tanrıya niyazda bulundu, Peygambere salavat getirdi. Kendisi, kendisine yâsin okudu, Tanrıya can verdi.

Saru İsmail, vasiyetine uyup hırkasiyle yüzünü örttü, halvetin kapısını örttü, dışarı çıktı. Erenler anası Fâtıma Bacı, Seyyid Mahmûd-ı Hayran, Karaca Ahmed, Kolu Açık Hacım Sultan, Rasûl Baba, Cemâl Seydi, hasılı bütün erenler, atlı-yaya, hep geldiler, yanıp ağlaştılar. Derken bir de baktılar ki Çiledağı tarafından bir tozdur koptu. Bir anda yaklaştı. Hünkâr'ın dediği gibi bu zatın elinde bir mızrak vardı, yüzüne yeşil nikap örtmüştü, altında da boz at vardı. Erenlere selâm verdi, selâmını aldılar. Mızrağını yere sançtı, atından indi, doğruca halvete girdi. Kendisiyle beraber içeriye yalnız Saru İsmail girdi. Kara Ahmed, kapıda durdu, kimseyi içeriye sokmadı.

Saru İsmail, su döktü, yüzü nikaplı er yıkadı. Yanındaki hulle donlarını kefen etti, kefenledi, tabuta koydular. Alıp musallâya götürdüler. Boz atlı er, öne geçti, imamlik etti. Erenler, yetmiş saf olup uydular. Namazı kılındı, götürüp mezarına gömdüler. Boz atlı, erenlerle vedalaşıp atına atladı, yürüdü.

Saru İsmail, acaba bu kim, eğer Hızır'sa görüşmüştüm, mutlaka tanımım dedi, koştu, ardından yetişti. Namazını kıldığın, yüzünü gördüğün er hakkı için dedi, kimsin? Bildir bana.

Boz atlı er, Saru İsmail'in niyazına dayanamadı, nikabını açtı. Saru İsmail, ne gördü? Birden karşısında Hacı Bektaş Hünkâr beliriverdi. Saru İsmail, atının ayağına düşüp hayranlığını bildirdi, lûtfet Erenler Şahı dedi, otuzüç yıldır hizmetindeyim, kusurum var, seni bilememişim, suçumu bağışla. Hünkâr, er odur ki dedi, ölmeden ölür, kendi cenazesini kendi yıkar. Sen de var, buna gayret et. Bu sözleri söyleyip birden, gözden kayboldu.

Ş Ölümünden sonraki kerameti ve Türbenin kuruluşu.

Hünkâr'ın zamanında padişah, Gazi Murad'dı. Edirne'yi almış, çok savaşlar etmişti. Bursa şehrinde otururdu. Atası Osman, Hünkâr'ın kisvesini giydiği için o da Hünkâr'a pek düşküdü. Gidip ziyaret etmek isterken Bursa'da, Hünkâr'ın ölümünü duydu. Pek ağladı, sonunda türbesini yapmayı kurdu. Mimar istedi. Birçok mimarlar geldi, fakat hiçbirini beğenmedi. Nihayet kaplıca mimarı geldi, bu mimarın adı Yanko Madyan'dı.

Padişah, mimara emretti, kubbesini sağlam yap, fakat sekizinci İmâm aşkına, kubbeyi sekiz köşe yap dedi. Aynı zamanda Hızır Lâle'yi çağırdı, ona niyaz etti, himmetini aldı, harcını verdi, yolladı.

Mimar, Sulucakaraöyük'e geldi, hazırlık yapıldı, türbe kuruldu. Kubbe yüceldi, tamamlandı. Şimdi gelelim, Hünkâr, ölümünden sonra ne keramet gösterdi nice gösterdi?

Mimar, kubbeyi tamamlayınca oraya bir tunç mil dökmek ister, mili

alıp kubbeye çıkar, tam diyeceği sırada birdenbire ayağı sürçmez mi? Mimar yere düşerken tut beni ya Hacı Bektaş der, gönlünden de ben, kâfirliğimle sana geldim, gerçek ersen der, kurtar beni, imân edeyim sana. Derken, hemen sağ esen, yere ayak basar.

Derler ki o sırada elinde bir bardak su vardı, mimar, baktı ki yerde elindeki bardakta dolu olan suyun bir katresi bile dökülmemiş. Bu kerameti gören mimar, derhal imâna geldi, traş ettiler, tac tekbirlediler, adını derviş Sadık koydular. Altı yıl dergâhta hizmet etti, altı yıl sonra vadesi yetti. Öleceği vakit, tekkede şeyh olan Hızır Lâle Cüvan'a vasiyet etti: Tuz ekmek hakkı için dedi, lûtfet, beni Hünkâr'ın eşiğinin altına göm. Onu ziyarete gelenler, benim kabrime basıp içeriye gisinler. Derviş sadık ölünce Hızır Lâle, vasiyetini tuttu, onu eşiğin dibine gömdü. Şimdi türbeye girenler, onun üstüne basıp girerler.

§ Kubbenin kurşunlanması.

Bu tarihten sonra nice dem-devran geçti, Rûm ülkesine Sultan Bâyezîd padişah oldu, Sultan Muhammed'in tahtı, onunla bezendi. Bu padişah nice köprüler, kervansaraylar yaptı. Bu arada altı tane de büyük tekke yaptırdı. Atası Osman, Hacı Bektaş Hünkâr'ın kisvetini giydiği için onun da Hünkâr'a çok saygısı vardı. Hacı Bektaş türbesini ziyaret etti, vakfını arttırdı. Emretti, kubbenin üstünü kurşunladılar. Allah devletle ömürünü ziyade etsin.

§ Bitim.

Tanrıya hamdolsun ki, bu kitap sona erdi. Ümidim var sevab elde etmişimdir. Bu sözler, erenler sözleridir, bundan dolayı günahım sonsuzsa da âlemlerin rabbi umarım ki, bütün Muhammed ümmetiyle ve kardeşleriyle beraber Ali kuluna da rahmet eder.

Biz, gücümüz yettiği kadar yazdık, bu "Vilâyet-nâme"yi tamamladık. Siz erenlerden rica ederiz ki, Ali Çelebi kulunuzu, Ulu Tanrı, âkibet hayırlığı versin de bütün mümin kardeşleriyle beraber imân müyesser eylesin diye hayır dua ile anasınız. Fâtiha, Muhammed'e salavat. Allahım, ulumuz Muhammed'e, tertemiz soyuna-sopuna rahmetler et, Hamd, âlemlerin rabbi Tanrıya.

1034 yılı Rebiulevvel ayında (1624 - 1625) yazıldı.

İst. Üniv. K. Türkçe yaz. 4820 deki menkabe S. 168.

S.168.

Ahî Evren, menkabesinde:

"Anı istiyen manâkıbında bulur, okuyup bir hisse alır; biz girü Molla Hünkâr Mevlâna'yı hikâyet edelim."

Hazret-i Hünkâr'un işâret için Hazret'i Mevlâna'ya gönderdiği

Öyle rivâyet ederler ki Molla Hünkâr nâme yazıp elçi ile gönderdi; Hazret-i Hünkâr'a vusûl buldukta mahabbet-nâmesin okuyup mefhûmunu bildi. Yazmış ki bizlere bir dede irsâl edüp bizi irşâd ede deyü tahrîr eylemiş. Ol vakt Hazret-i Hünkâr, Çiledağ'ında ibâdete meşgul idi ve otuzaltı bin evliya mevcûd idi. Çünkü Hazret-i Hünkâr'un mübârek nutk-ı sâadetlerinden öyle geldi ki Molla Hünkâr bizden bir dede (s. 168) istemiş, eğer derviş matlûb edeydi biz kendimiz gitmek lâzım gelürdi, ancak mâbeynimizde otuzaltı bin halîfemiz vardır, birini irsâl ederiz deyü buyurdular. Dönüp etrâfına nazar eyleyüp kangınız gidersiz deyü nutuk buyurdular. Cümlesi sükûta vardı. Şems-i Tebrîzî yerinden durup erenler şahı, ben giderim dedi. Hazret-i Hünkâr'un mübârek nutkından öyle çıktı ki benlik ile meydâna geldün, başıla git, başsuz gel dedi. Derhâl Şems-i Tebrîzî Hazret-i Hünkâr'un mübârek elin öpüp yola revân oldu. Bir cuma günü Konya'ya dâhil oldu. Bir dânişmendine buluşup suâl eyledi ki Molla Hünkâr'un medresesi ne mahaldedir, bizlere gösterün dedi. Ol dânişmend dahı gel dede sultan, sana göstereyim deyüp önine düşüp olduğu mahalle götürdi. Şems-i Tebrîzî içerü girdi, gördi ki bir kebir havz ve havzun kenârında bir köşk ve derûnunda bir ma'sûm, iki gözleri a'mâ ve iki elleri çolak ve iki ayakları kötürüm ve etrâfında kitaplar yığılmış, durur. Sual eyledi ki oğlumuz Molla Hünkâr kandadır? Ol ma'sûm dedi ki: Bugün cumuadur, edâ-yı salât için câmie gitdi. Şems-i Tebrîz dedi ki: Var, imdi Molla Hünkâr'ı çağır, gelsün. Ma'sûm cevâb itdi ki. Gözlerüm kör, ellerüm çolak, ayaklarum kötürüm, nice gideyim? Şems-i Tebrîz, belinden çeliğin çeküp ol ma'sûma bir çelik urdı, yetiş yâ

Hazret-i Pîr diyüp elinden tutup mübârek eliyile yüzün sığadı, gözlerin meshidüp bi iznillâhi taâlâ gözleri açılup elleri, ayakları sihhat bulup yürüdü, eli tutdı, gözleri gördi. Ol ma'sûm sürûr ile durdı. Dede sultan, varayım, pederimi câmi'den tiz getüreyim diyüp revân oldu.

Molla Hünkâr dahı salât-ı cumuayı temâm edüp (s. 169) câmi' kapusından çıkup gelürüdü, oğlı sihhat bulmuş, sürûr ile yanına geldi. Molla Hünkâr dedi ki: Oğlum, bu hâl ne hâldür? Oğlı vâkıayı beyân eyledi. Molla Hünkâr bildi ki varısa bu kerâmet Hazret-i Hünkâr'un gönderdiği Dede Sultandır. Şems-i Tebrîzî gördi ki Molla Hünkâr'un kitapları çokdur, cümlesini toplayup havzun içine bıraktı. Molla Hünkâr dahı evlâdiyle gelüp kapudan girdi ki bir celâl sûretlü dede sultan oturur, gördüğü gibi kendüye bir heybet gelüp ditredi, kendü kendünden didi ki: Evliyâ-Allâhda heybet olur, hele bir gûşeye çekilüp görüşelüm dedi. Molla Hünkâr içerü girüp selâm verdi, yerine geçüp oturdu, safâ geldün dede sultan dedi ve Hazret-i Hünkâr'un mübârek hâtırların suâl eyledi. Esnâyı sohbet itmekde iken nâgâh Molla Hünkâr'un gözi havza gitdi, gördi ki cümle kitaplar havzde su içinde yüzerler, teessüfden bir âh eyledi. Şems-i Tebrîz didi ki: Neyçin âh idersin? Anuniçün âh iderim ki şol kitapların içinde candan sevgili bir kitabum varıdı, anı dahı suya atmışsınız, ıslanup telef oldu, andan mahzûn oldum, zirâ bulunması mümkün değil ve misli dahı yokdur. Şems-i Tebrîz derhâl yerinden durup havz kenârına varup mübârek elini suya koyup cümle kitapları bir bir çıkarup eline sundı. Gördi ki su içinden çıkan kitapdan toz çıkar. Cümlesin çıkarup ol kitap bu mıdır diyü cümlesin bir bir çıkardı. Açup bakdı ki cümlesinin hattı bozulmamış, gûyâ hiç suya girmemiş. Molla Hünkâr böyle gördükde varup Şems-i Tebrîz hazretinün hırkasın eteğin öpdi, erenler şâhı, kem bizden, kerem sizden, bizüm güstahlıgumuza kalmayınız. Şems-i Tebrîz buyurdu ki: Bizim pîrimizde ve yolumuzda kin, küdüret, gadr ve buğz yokdur, biz günahdan, hatâdan (s. 170) geçdük Allâhu azîm-al-şân dahı geçmiş olsun dedi, ancak bizüm muradımız sizünile mahabbet idelüm didi. Molla Hünkâr didi ki: Erenler şâhı, ne mahabbet istersenüz baş üzerine olsun. Şems-i Tebrîz buyurdu ki: Hânende ve sâzen-de, kudüm ve masdar ve nây ola, çalalar, biz dahı Allah'ı zikride-lüm. Molla Hünkâr derhâl buyurdu, cümlesi geldiler. Hânende ve sâzen-de, kudüm ve masdar ve nây bir kere dem urup sadâlanmağa başladı. Şems-i Tebrîz'e ışk-ı ilâhî gelüp yetiş yâ Hazret-i Pîr diyüp semâ'a kalkup öyle semâ' ider, gördiler ki bir Hû ismiyle berhevâ olup yedi gün, yedi gice bu minvâl üzere semâ' eyledi. Molla Hünkâr bu hâli görüp derûn-ı dilden ve cân ü gönülden Hazret-i Hünkâr'un yolına ve erkânına ve Şems-i Tebrîz'e gönül virüp malından ve evlâdından ve ehl ü iyâlin-den ve tâc ü tahtından geçüp bir kere tut beni yâ Şems-i Tebrîz diyüp ye-

rinden kalkup ışk-ı ilâhî ile pertâb idüp Şems-i Tebrîz'in iki eline gelüp tutup çekdi, aşağı inüp oturdılar. Şems-i Tebrîzî didi: Ey Molla Hünkâr, bu dem mahabbet her ne kadar hoş oldıysa da bizüm gönlimüzce dem mahabbet olmadı, bilesiz, bizlere bir iki desti şarab getirsen ve iyâlin çıkarsan, sâzendeler çalup kızlarla iyâlin semâ dönseler, bizler oturup şarab içsek, böyle bir dem mahabbet eylesek ne hoş mahabbet ve safâdur didi. Molla Hünkâr didi ki: İyâlimün hazmı kaabildür, ancak erenler şahı, bizler yedi kazânun bağlarını dökdirüp kütüklerini ateşe yakdirduk ki bundan şarâb olur, içerler de içenler dürlü dürlü fısk u fesâd iderler diyü, şimdi bu etrafta şarâb bulunması mümkün değildir. Şems-i Tebrîz buyurdi: Kal'a derûnunda Aleksi nâm keferenün hânesinde bir çenbersüz fuçı vardır, içi şarâb (s. 171) doludur, iki desti al, var, doldur, getir didi Molla Hünkâr, bir gulâma emritdi gidüp getüre. Şems-i Tebrîz buyurdi ki gulâm gitmek lâzım değildir, sen ferâcenî geyüp ve destileri eline alup eteğin altına gizlemiyerek şöyle aşikâr gidüp doldurup getüresin didi. Molla Hünkâr nâçâr kalkup ferâcesin geyüp ve iki eline iki desti alup kapudan dışra çıktı. Gönlinden didi ki bâri eteğim altına alup kimesne görmesün didi. Andan ferâcesi altına destileri gizleyüp keferenün kapusına vardı. Dakk-ı bâb idüp ol kefereyi çağırıp mezkûr keferî Molla Hünkâr'un sadâsın ışıdüp acele kapuya geldi. Kapuyu açup emrine mutîüm didi. Molla Hünkâr ayıtdı: Al bu destileri, şarab doldur didi. Kefere, kasem idüp anamdan doğalı şarab görmedüm ve hâlbuki bu etraflarda bağ yokdur, şarab neden olacaktur. Molla Hünkâr didi ki: Senün evünde bir çenbersiz fuçı vardır, şarab doludur, destileri andan doldur. Mezkûr keferî, yine yemîn idüp didi ki: Bendenüz doğdum doğalı ol çenbersüz fuçı pederümden kalma gördüm, ancak çürümüş bir fuçıdur. Molla Hünkâr didi ki: Elbetde vardır, sen hilâf söylersün. Kefere didi ki: Hünkâr'um, buyurun fuçının yanına berâber varalum, göresin. Hemandem fuçunun yanına gidüp tıpasını çeküp gördiler ki kızıl kan gibi şarab akmağa başladı. Molla Hünkâr destileri doldurup gine eteği altına alup revân oldu. Yolda gideriken çarşı içinde iki birden kayup yüzi koyun düşüp destileri dahi kırılıp şarab akdı. Derhâl vilâyet halkı başına üşüp sen yedi kazânun bağlarını sökdirdün ve ateşe yakdirdün ki bundan şarab hâsıl olup içerler, fısk u fesâd iderler diyü, şimdi kendin (s. 172) gizlüce şarab alup içersin, buyurun şer'-i şerîfe senünle varup murâfaa olalum. Elinden tutup şer'a getürmeğe bir azîm cem'iyet oldu. Bu hâl Şems-i Tebrîz'e ma'lûm olup derhâl çarşıya geldi. Gördi ki halk Molla'nun üzerine üşüp gulüvvidüp şer'a götürürler. Şems-i Tebrîz didi ki: Ey âdemler, durun bakalum, hâl nicedür. Anlar didiler ki: Hey dede sultan, bu bizüm bağlarımızı söküp çıkardı, üzüm yemeğe hasret olduk, şimdi kendüsi gizlüce şarabı alup içer, murâfaa için şer'a da'vet iderüz, da'vâmuz faslöluna. Şems-i Tebrîz didi ki: Durun, şu şarâba ben dahi

bir nazar ideyim, şâyed şarâb olmaya. Eğilüp şarâba nazar idüp didi ki: Hey din karındaşları, bu şarâb değüldür, dut pekmezidür. Anlar dahı eğilip bakdılar ki ağızlarına alup tahkiyk ki şarâb değüldür, sahîh dut pekmezidür, cümle görüp bildiler, Molla'nun elüne ayağına düşdiler, bil-medük, hatâ itdük, afv buyurun didiler. Molla Hünkâr dahı ben afvit-düm, Hak taâlâ hazretleri dahı afveyleye diyüp hânesine gelüp oturdu. Anide Şems-i Tebrîz gelüp yanuna oturdu. Tekrârdan, Şems-i Tebrîz hazretleri nefes itdi ki: Molla Hünkâr, tiz var, iki desti şarâb al, getür di-di. Gine eteğin altına gizleme, zîrâ tekrâr düşüp destileri kırarsın ve âle-me rüsvây olursın, heman âşikâre getür, kimesne görmez didi. Molla Hünkâr bildi ki mukaddem nutuk kırdı, eteği altına gizledüğü içün başu-na bu hâl geldi. Ne çare, derhâl gine iki desti alup ol keferenün hânesi-ne varup gine ol fuçıdan doldurup âşikâre tutarak getürdi, Şems-i Tebrîz hazretlerinin nazarında kodı. Şemsi Tebrîz ayıtdı: Var, imdi ehl ü iyâlin ve taâm kebab getür, sâzendeler, nâyler, kudüm (s. 173) gelsün, birdem mahabbet idelüm. Molla Hünkâr dahı Şems-i Tebrîz'ün bu kerâmetleri-ni görüp sıdkıla her nefesine bend olup bağlandı. Derhâl Molla Hünkâr yerinden kalkup ehlini ve dürlü taâmlar ve kebablar, sâzendeleri Şems-i Tebrîzün emri üzerinde getürdi. Şems-i Tebrîz dahı anların cümlesine bi-rer dolu bâde virüp nûşitdiler. Ol sâat ışk-ı ilâhî cuşâ gelüp nâyler, ku-dümler çalınup Allah diyü semâ' itmeğe başladılar. Bu hâl üzere yedi gün, yedi gice mahabbet sürdiler, mahabbet bâkıy diyüp fârîğ oldılar. Gi-ne bir kaç günden sonra her dâim bu vech üze dem mahabbet iderleri-di. İmdi bunu okuyanlar ve dinleyenler ol şarâb, sahîh dünya şarâbı idi diyü amel ve i'tikad itmeyeler. Hâşâ ki ol şarâb, şarâb değüldi, esrâr-ı Hudâ ve kerâmet-i evliyâ ışk-Allâh şarâbı idi. Bu esrârî âlimler ve kâmil-ler bilür, câhillere, ümmiler yanlış bilüp günâhkâr olurlar.

Vel hâsıl Mevlânâ Molla Hünkâr, Şems-i Tebrîz'den bunca kerâ-metler görüp şol derece âşık oldı ki canunı ve malını ve medresesini, mürîdlerini ve şâgirdlerini bil cümle ulemâ hâlin terkidüp dervîş-i harâ-bât, terk-i dünyâ ve terk-i ukbâ hâline girdi, Şems-i Tebrîz'den bir ân ay-rılmazdı.

Molla Hünkâr'un şâgirdleri ve yâranları ve ahibâbları ve sâir şehrin ulemâ ve sulehâsı Molla Hünkâr'un bu hâlin görüp dile aldılar ki, bir zındık dervîş gelüp bizüm ulemâmuzı başdan çıkarup bu hâle koyup âle-me rüsvây olmak revâ değüldür, bu dervîşin çâresin görmek gerekdür. Dürlü dürlü tertibler ve tezvîrler itdiler. Hattâ yukaruda Ahî Evren ve Sultan Alâeddin ve Şeyh Sadreddin bahislerinde bunların tezvîrlerini bir mikdâr beyân eyledük. Bundan mâadâ Molla Hünkâr (s. 174) ile Şems-i Tebrîz'ün hâl ve ahvallerin ne günâ olduğunu muhassal bilmek di-leyen anların menâkıblarını bulup okusun, zîrâ bunda biz muhtasar yaz-

duk, söz anlaşılacak kadar didük.

Vel hâsıl dürlü tezvîrlerinde mâadâ Molla Hünkâr'un oğlu Velîd'i çağırıp didiler: Senün baban Molla Hünkâr kâfir oldu, bu dervîşe tapdı, vâlideni ve hemşirelerini yanına getirüp şarâb ile kebâb ile nâyler ile safâ idiyorlar, senün haberin yok mı ve yâhud ırz ve nâmûsın yok mı, Allah'-dan korkmaz mısın bâri âlemden utanmazsın; elbetde bu dervîşün çâresin bulmak gereksin didiler.

Merkum Molla Velîd bunların önünde ahd ve yemîn itdi ki vardığımla ol dervîşün başını keseyim didi. Andan kılıcın hamâil idüp babası Molla Hünkâr'un hânesine geldi. İçerü girüp anları arayıp bir halvet-hâne buldı. Gördi ki pederi, vâlidesi ve hemşireleri ol dervîş ile cümlesi ışk-ı ilâhî ile Allâh diyerek ayakları yerden yukarı hevâda semâ' iderler. Anı ısk tutup anlarıyla maan semâa girdi, esrâr Allâh'a girüp Şems-i Tebrîz'den bunca kerâmetler görüp ideceği işden berî oldu. Ol dem mahabbete cân ü gönülden âşık oldu. Andan sonra çok def'a anlar ile demi mahabbetde ve safâda oldu. Münâfıklar gördiler ki oğlu dahı kâfir olmadadır, bunlar dahı se'y ü cehdidüp def'a Velîd'i çağırıp elbetde didüğün idesin, bu dervîşün çâresin bulasın diyü ne itdiler ise itdiler, Velîd'ün başın çevirdiler. Şems-i Tebrîz'ün başın kesmek Velîd'ün elinden gitmek takdîr-i Hudâ olmuş ve nefes-i evliyâ olmuş, ne çare.

Günlerde bir gün Velîd gelüp halvet-hâne kapusunda durup kılıcın çeküp Şems-i (s. 175) Tebrîz'i çağurup buyurun, sizi dışarı isterler diyü Şems-i Tebrîz, vakt sâat geldi, eyvallah diyüp kapudan daşra çıkariken Velîd kılıcım salup re's-i şerîflerini kesdi, yere düşmezden Şems-i Tebrîz, kellesin eline alup tut beni yâ Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî diyüp fer-yâd eyledi ve mübârek dehânından böyle çıkdı ki Hudâ'nun takdiri ve pîrimün nefesi ızhâr olmak senün elinden vâki oldu, dilerüm ki sen ile tarîkun ilâ yevm-il ebed zevâli olmayup meşhûr olsun, ancak tarîkının usûli san'at gibi ta'lîm olup himmet ile olmasun ve bir tarîkde dostın olmasun ve babanun sırrı ve keşfi ve hâli, himmeti sana değmesün, himmetsüz olasuz, sende ve fukarânda himmet olmasun diyüp başını iki eline alup Allah diyüp semâ' iderek önlerinden zâyî' oldu, Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî âstânesine teveccüh eyledi.

Hazret-i Hünkâr'a hâl ma'lûm oldu, Şems-i Tebrîz başsuz geliyor diyüp yerinden kalkup Üçler Kapısı'ndan daşra çıkdı. Ol sâat dahı Şems-i Tebrîz irişüp Hazret-i Hünkâr'un ayağına düşüp niyâz idüp özür diledi. Hazret-i Hünkâr'un mübârek nutkından öyle çıkdı ki Yâ Şems-i Tebrîz, başın al, var, makamın Tebrîz memleketinde olsun, seni isteyen anda arayup bulsun, durma, tiz git didi. Şems-i Tebrîz dahı erenlerin nutkına eyvallah diyüp azm-ı Tebrîz eyledi.

Bu cânibden Molla Hünkâr, Şems-i Tebrîz, tut beni yâ Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî didüğinden sadâ kulağına gelüp yalın ayak, başı açık, sînesi çâk halvet-hâneden daşra çıkup hâli görüp kanı Şems-i Tebrîz diyüp ardına düşüp revân oldu, tut beni yâ Hacı Bektaş didüğinden Suluca-karaöyük'den yolın alup Mevlânâ Molla Hünkâr, bu perişan (s. 176) hâl ile Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Velî'nün âstânesine geldi. Buluşup görüştü, ba'dehu Şems-i Tebrîz kandadur diyü suâl eyledi. Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Velî cevâb verdi ki buraya Şems-i Tebrîz gelüp biz ana nefes itdük ki var, makamın Tebrîz'de olsun, seni arayan anda bulsun, hemen var, Tebrîz memleketinde Hâmuşan mahallesinde anı bul ve arı didi.

Molla Hünkâr dahı derhâl azmidüp Tebrîz'e geldi, Hâmûşân mahallesinde suâl idüp buldı. Geldi, gördi ki bir yeşil menâre üstinde Şems-i Tebrîz semâ'döner. El hamdü lillâh, işte buldum diyü menâre kapusından girdi. Yukarı çıkdı, bakdı, kimesne yok. Aşağa nazar eyledi, gördü ki aşağıda semâ' dönüyor. İndi, kimesneyi görmedi, Yukarı nazar itdi, menârede semâ' döner, gine yukarı çıkıp kimesne yok. Velhâsıl yedi def'a menâreye çıkdı ve aşağı indi, yedinci def'a menâreden aşağı görüp semâ' ideriken Molla Hünkâr tut beni yâ Şems-i Tebrîz diyüp kendini menâreden aşağı atdı. Şems-i Tebrîz dahı sağ elin uzadup Molla Hünkâr'ı tutdı, bir kulına hatâ gelmedi. Aşağa indirüp vâfir pend ü nasihat eyledi, vasiyyet idüp didi ki: Beni bunda yuyup kefenleyüp namâzum kılp bunda defneyle; andan Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî'nün âstânesine gidesin, seni irşâd idüp nasîbün vire.

Vasiyyet temâm oldıkda Şems-i Tebrîz hazretleri başın yere koyup kendüsi uzanup yatdı. Molla Hünkâr dahı vasiyyet üzre hareket idüp defneyletti. Andan sonra Hacı Bektâş-ı Velî'nün âstânesine geldi, vâkı'olan hâli i'lâm eyledi. Aşevinde kırk gün karâr (s. 177) idüp erbaîn çıkardı. Andan kalmışdur ki bir Mevlevî şeyhi posta oturdıkda Hacı Bektâş dergâhında kırk gün çile çıkara, böyle itmez ise ol şeyhün nefesi ve himmet'i yürümeye. Kırk gün temâm oldıkda Mevlânâ Molla Hünkâr'ı Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî, huzûrûna okıyup halifelerin birine buyurdı ki erkân-ı tariyk üzere tıraş idün ve başuna külâhın tekbîr idüp çürdü ve arkasın yaptı, yüzün sığadı. Arşı, Kürs'i görüp murâdı hâsıl ol-
Eline sancak ve çerağ ve çâr alâmet virüp sofrâ virmedi. Dördünüz yerde lokma itmesün ve tarîkîn Mevlevî olsun ve yürüyüşün Bektâşî olsun ve bizüm köçeklerimiz size lokma yidürsün ve sizün ulularınız bizim hizmet itsün ve kisvetün tek bu külâh olsun diyü bunca nasîhat birle icâdet virdi, var, git makam ü meskenüne varup demin yürüdesin ve bizde gördüğün esrârı ve erkânı müridlerin ba'zı erbâbını irşâd idesin, nâehlî, erbâbı olmayanı evvel gösterdiğin yol, erkân üzere kullanasın, se-

nün müridlerün ve fukarâlarun iki fırka olup ve iki i'tikad üzere olsa gereldür, cümlesi bir pîrden ve bir tarıykden Mevlevî dinilsün, ammâ bir-birlerinün hâlinen ve amel ü i'tikadlarından haberdâr olmasun didi. Derhâl Mevlânâ Molla Hünkâr, erenlerin nutkına eyvallahî diyüp dahı erenleri selâmlayup Konya Şehrine azîmet eyledi, gelüp makam u meskeninde karâr itdi, erenlerin nutkı üzerine hayli dem ömür sürdiler." (s. 178)

Bundan sonra, gene Ahî Evren'e geçiliyor ve "Hazret-i Hünkâr'un Ahî Evren Sultan ile mülâkat eylediğidür" bölümü geliyor.

AÇIKLAMA

Vilâyet-Nâme'nin tahlil ve tenkidi
Sayfa numaraları metne aittir.

2. b. **Ya'alu fî mülkihi mâ yaşâu va yahkümu bi kudratihî mâ yurid.** Allah, mülkünde dilediğini yapar ve ne isterse kudretiyle onu hükmeder anlamındadır. Ayet ve hadîs değildir. Yalnız III. sûrenin 40. âyeti, "Kezâlik - Allâhu ya'alu mâ yaşâ", yâni işte böylece Allâh, dilediğini yapar sözüyle biter. V. sûrenin ilk âyeti de: "Şüphe yok ki Allâh, neyi dilerse onu hükümeder" mealindeki sözle biter. Bu cümle, bu iki âyetten, bâzı sözler de katılarak, meydana getirilmiştir.

3. b - 8. a. Hacı Bektaş'ın soy şeceresi şöyle tesbit ediliyor:

Hacı Bektâş-ı Velî - Seyyid Muhammed İbrâhîm-al-Sânî - Seyyid Mûsa-l-Sânî - İbrâhîm Mükerrrem-al-Mucâb - İmâm Musa-l-Kâzım - İmam Ca'fer-al-Sâdık - İmâm Muhammed-al-Bâkır - İmâm Zeyn-al-Abidin Ali - İmâm Husayn-al-Şahîd - İmâm Emîr-al-Mu'minin Ali.

Görülüyor ki Ali ile Hacı Bektaş arasında sekiz kişi vardır. Ali, Hicretin 40. yılı razamanının ondokuzuncu günü vurulmuş, yirmibirinci gecesi vefat etmiştir (661). Oğlu 50. yılın saferinin yirmidokuzuncu günü (670), kendisine sunulan zehirin tesiriyle hayata gözlerini yummuştur. Kardeşi Huseyn 61. yılın muharreminin onuncu günü Kerbelâ'da şehid olmuştur (680). Oğlu Ali 94 hicride (712), onun oğlu Muhammed, 114 te (732), onun oğlu Ca'fer-al-Sâdık 148 de (705), onun oğlu Mûsa-l-Kâzım da 183 te (799) vefat etmiştir.

Hacı Bektaş, hem Vilâyet - Nâme'ye, hem Manakıb-al-Arifin'e göre 1273 te vefat eden Mevlânâ ile çağdaştır. Ön-sözümüzde de söylediğimiz gibi 669 hicride (1270-1271) öldüğüne dair elimizde üç kayıt var. Bu tarihle İmâm Mûsa-l-Kâzım'ın vefatı arasında tam beşyüzaltmışbeş, beşyüzaltmışaltı yıl vardır ki bu kadar yılın içinde, Hacı Bektaş'la Mûsa-l Kâzım arasında ancak üç kişinin bulunması mümkün değildir.

İmâm Mûsa-l-Kâzım'ın otuzdokuz oğlu olup bunların onaltısının lâkâbı bulunduğu, ondokuz kızı olup yedisinine lâkap verildiği de doğru değildir. Mûsa-l-Kâzım'ın otuzyedî kızı, yirmiüç oğlu vardı. Oğullarından beşinin soyu yürümedi, üç tanesinin erkek evlâdı olmadı. Beşinin so-

yu olup olmadığı ihtilâfıdır. On tanesinin soyunun yürüdüğü muhakkaktır ki bunların adları, Âlî, İbrâhîm-al-Asgar, Abbâs, İsmâîl, Muhammed, İshâk, Hamza, Abdullah, Ubeydullah ve Ca'fer'dir. Bâzılarına göre onüç oğlunun soyu yürümüştür ki Mûsa adlı bir oğlu bulunan İbrâhîm-al-Mûrtazâ, bunların arasındadır (Umdat-al-Tâlib fî Ansâbı Ali Ebî-Tâlib, Nacaf 1918 1337, s. 185 - 187).

Meclisî'nin (ölm. 1699 - 1700), çok değerli bir Ansiklopedi olan "Bihâral-Anvâr" ında, İmâm Mûsa-l Kâzım'ın oğlu Muhammedal-Abid'in oğlu olan ve Kerbelâ'da gömülü bulunan bir İbrâhîmal-Mucâb'dan bahsedilmektedir. Bu zatın, doğrudan doğruya İmâm Mûsa-l-Kâzım'ın oğlu olduğu ve İmâm Husayn'i ziyaret ederken selâm verince kabirden, sana da esenlik ey oğlum sesinin duyulduğu, bu yüzden Mucâb lâkabiyle meşhur bulunduğu da rivayet ediliyor. Ancak bu rivayetlerin kaynağı icazet-nâmeler olduğu için ilmî bir değer taşımayacağı meydandadır (Şeyh Abbâs-al-Kummî: Safînat-al-Bihâr va Madînat-al-Hikâmi va-al-Asâr, Nacaf - 1355, I, s. 79).

3. b de Aliyy-al-Rızâ, İbrâhîm-al-Mucâb, Abbas, Kâzım ve Hamza'nın adları analıyor. Bu beş ad anıldıktan sonra altısının bir anadan olduğu söyleniyor.

Mir'at-al-Makaasid fî Da'f-al-Mafâsid'de şecere şöyledir:

Hacı Bektâş-ı Velî - İbrâhîm-al-Sânî - Mûsâ - İshak - Muhammed - İbrâhîm - Hasen - İbrâhîm - Mehdi - Muhammed - Hasen - İbrâhîm-al-Mükerrem-al-Mucâb - Mûsa-l-Kâzım (s. 181). "Bektâşî Sırrı", Hacı Bektaş'ın şeceresini bu kitaptan almıştır (Birinci cüz, s. 31 32).

Bu şecereye, Millet Kütüphanesindeki 1035 te yazılmış "Vilâyet Nâme" nüshasında rastlıyoruz. 2. b yaprağının kenarına birisi bu şecereyi yazmış. Ancak orda İbrâhîm-al-Mükerrem-al-Mucâb'ın oğlunun adı Hasen değil, Husayn'dır, Mehdi'den sonraki İbrâhîm de yoktur. Mir'ât-al-Makaasid sahibi, ihtimal bu nüshadan, yahut bir başka yerden bu şecereyi almış. Bu şecereye göre Hacı Bektaş'la İmâm Mûsa-l-Kâzım arasında on, yahut on bir kişi vardır. Bu, işi oldukça düzeltiyor, fakat Vilâyet-Nâme'nin açık ifadesine taban tabana zıt. Çünkü Vilâyet - Nâme, Nişabur halkının İbrâhîm-al-Mucâb'ı kendilerine padişah yaptıklarını, ölümünden sonra Mûsa-al-Sânî'nin padişah olduğunu, onun, İmâm Aliyyal-Rızâ ile görüşüğünü, İmâm'ın kerametiyle İbrâhîm-al-Sânî'nin vücuta geldiğini, babasından sonra padişah olan İbrâhîm'in, avdan gelirken pınar başında toplanmış olan kızlardan birine âşık olduğunu, Şeyh Ahmed'in kızı olan ve Hâtem adını taşıyan bu kızı aldığını, Hacı Bektaş'ın, bu kızdan doğduğunu söyliyerek verdiği şecereyi bir daha tekrarlıyor (4. a - 9. a).

Bütün bu hikâyeler arasında Hacı Bektaş'ın dedesi Mûsa-l-Sânî'nin,

203 saferinin yirmiyedinci günü şehid olan (818) İmâm Aliyy-al-Rızâ ile konuşması da var. Hacı Bektaş'ın babası, bu görüşme sonucunda, karısının, İmâm'ın ağzından bardağa döktüğü şerbeti içmesi üzerine dünyaya geliyor. Aliyy-al-Rızâ'nın şehadetiyle Hacı Bektaş'ın ölümü arasında dörtyüzaltmışiki, dörtyüzaltmışüç yıl var. Bu kadar uzun bir vakti, yalnız Hacı Bektaş, babası ve dedesi dolduruyor.

Bu bakımlardan Hacı Bektaş'ın soy şeceresinin Ali'ye ulaştırılması, zamanın geleneğine uyularak onu ayrıca bir de seyyitlik verilmek istenmesinden doğmadır. Vilâyet - Nâme'nin kenarına yazılan şecereye zamanı doldurabilmek için adlar eklenerek uydurulmuş bir şeydir.

4. b. İbrâhîm-al-Mucâb'ın Türkistan'da gömüldüğü şehir, Tokan ve Tufan okunabilir. İhtimal Tufan'dır ve bu şehrin şöhreti, Vilâyet - Nâme'ye girmesine sebep olmuştur. İst. Üniv. nüshalarından 2471 No. da kayıtlı olanın da bu şehir, Tûz, 4820 de kayıtlı olanındaysa Tûs'tur. Ali Emîrî'deki 1035 tarihli nüshada da Tûs'tur.

7. a. **Bahr-al-Ansâb.** İsmail Paşa'nın Keşf-el-Zunun Zeylinden, 891 hicride (1486) ölen Muhammed ibni Ca'fer-al-Makkiyy-al-Husayniyy-al-Çiştîyy-al-Dahlavî'nin bu adda bir kitabı olduğunu anlıyoruz. Vilâyet - Nâme'ni 1481 le 1501 arasında yazıldığını kabul ettiğimize göre adı anılan kitabın, bu kitap olması ihtimali vardır. Ancak İsmail Paşa, bu kitabı duymuş, görmemiş. Biz de ondan duyduk, görmedik. "Al-Zarîa ilâ Tasânîf-al-Şia" da Seyyid Muhammed Mehdî'nin kütüphanesinde bulunduğu, fihristine nazaran haber verilen kitap bu mudur? Bilmiyoruz (III, s. 30). Ayrıca 607 hicride (1211) yazılmış bir Bahr-al-Ansâb'la 828 de (1424) ölen Cemâleddin Nassâbe'nin aynı adda bir kitabı var (ayni eser, s. 30-32). "Keşf-el-Zunun" da, kimin tarafından ve hangi tarihte yazıldığı kayıtlı olmıyan bu adda muhtasar bir kitaptan bahsediyor (İst. s. 1360 1941, s. 224). "Vilâyet - Nâme" yi yazan, bunların hangisini gördü? Kesin olarak birşey söyleyemeyiz. Yalnız kesin olarak şunu söyleyebiliriz: Böyle bir kitapta, Seyyid Mûsâ adlı birisinin Muhammed adlı bir oğlu olduğunu görmüş, bunu İbrâhîm-al-Sanî ile birleştirip Hacı Bektaş'ın babası olarak kabul etmiştir.

9. b. **Lokmân-ı Perende.** Vilâyet - Nâme'ye göre Hâce Ahmed Yesevî'nin halifesidir. Bir zaman cezbeye kapılmış, dağlara düşmüştür. Bu sıralarda İmam Ca'far-al-Sâdık, hırkasını, Bâyezîdî Bistâmî'ye vermiş, Lokmân'a göndermiştir. Lokmân, şükranе olarak namaza kalkmış, bir rik'atı ondört yılda bitirmiştir. İkinci rik'ata kalkınca Bâyezîd dayanamamış, hırkayı bırakıp yürümüştür. İmâm Ca'fer'e gidip anlatınca İmâm, eğer o rik'atı da bitirmesini bekleseydin nasibini tam alırdın demiştir.

Babası, uluların fikirlerini aldıktan sonra Bektaş'ı, okumak için bu zata verir. Bektaş, bir gün, hocasının bir ibrik su getirmesi emrine karşı, nazar etseniz de der, mektebin içinden bir su çıksa. Lokmân, bizim gü-

cümüz yetmez deyince Bektaş dua eder, Lokmân âmin der, mektebin ortasından bir pınar fışkırır.

Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde Bektaş, tahsil için Ahmed Yesevî'ye verilmiştir, su isteyen Ahmed Yesevî'dir. Bunun üzerine Bektaş, çeşme mektebe aksa der. Ahmed Yesevî, benim gücüm yetmez deyince Bektaş secdeye varır, kalkınca görürler ki çeşme dışarda kaybolmuş, içerde akmada; yanında bir süsen bitmiş, çiçek de açmış (Dr. Georg Jacob ve Dr. Rudolf Tachudi yayını: Das Vilâjet Nâme des Hâdschim Sultan, Türkische Bibliothek, Berlin - 1914, s. 9; bizdeki 1048 hicrîde yazılmış nüshadan kopya edilmiş nüsha, s. 10).

Lokmân hacdayken Bektaş, Lokman'ın evinden bişi alıp hacca götürmüş, Lokman gelince, asıl hacı odur diye bunu haber vermiştir. Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde bu olay da Bektaş'la Ahmed Yesevî arasında geçer (aynî nüsha, s. 9 - 10, bizdeki yazma, s. 10). Lokman'ın, hacda, Bektaş'ın, daima kendisiyle namaz kıldığını haber vermesi üzerine erenler, bu daha çocuk demişler, ondan Ali'nin nişanesini istemişler, o da alnındaki, avucunun içindeki yeşil benleri göstermiştir. Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde bu olay da Ahmed Yesevî'yle Hacı Bektaş arasında geçer. Ahmed Yesevî namazda sağ yanında Bektaş'ı sol yanında Hacım'ı gördüğünü söyler. Bektaş, nişane isteyenlere avucundaki yeşil beni, yağırındaki beni ve alnındaki yıldız gibi parlıyan kara beni gösterir (aynî, s. 10-11, bizdeki nüsha, 10-11).

Bâyezîd-i Bistâmî, hicretin 261. yılında (874 - 875) Bağdad'da ölmüştür, İmâm Ca'fer-al-Sâdık 148 de (705) Medîne'de vefat etmiştir. Bu bakımdan Bâyezîd'in İmâm Ca'fer'e ulaşmasına imkân yoktur, hattâ bu yüzden, tarikat silsilelerini Bâyezîd'le İmâm Ca'fer'e ulaştıranlar bile icâzet ve hilâfet-nâmelerinde, silsileyi yazarken Bâyezîd'in yanına "an rû-hâniyyati Ca'fer-al-Sâdık" kaydını ekliyerek bunu açıklamış olurlar.

Lokmân-ı Perende kimdir? 1048 yılının son günlerinde vefat eden büyük sûfî Abû - Saîd Abû-l-Hayr'ı Şeyh Abû-l-Fazl-ı Serahsî'ye götüren ve Abû - Saîd tarafından büyük bir saygı gören meczub Şeyh Lokmân-ı Serahsî mi? (Nefahât terc. s. 339 - 340). Bu zâtın uçtuğu hakkında bir menkabe var. Kendisine bu yüzden "Perende", yâni uçan lâkabı verilebilir (Bakınız: Nefahât terc. 336 - 337). Bundan başka Ravzat-al-Safâ'da, Husayn Baykarâ zamanında Herat'ta yetişen bilginlerden bahsedilirken arûza, şiirin sanayi ve bedayiine ait bilgi sahibi olan ve muammanın temellerine dair bir risalesi bulunan Mevlânâ Yûsuf-ı Bedîî'ye dair bilgi veriliyor ve 898 hicrîde ölen (1492 - 1493) bu zatın, Herat'ta Lokmân-ı Perende mezarlığına gömüldüğü bildiriliyor (Leknû - 1891, VII, s. 87). Bu iki Lokman aynı zat mı? Bunlardan başka Habîb-al-Siyar'de Şeyh Safiyyüddîn İshak-ı Erdebîlî'nin (ölm. 1334) vefatından bahsedilip oğlu Sadreddîn Mûsa tarafından türbenin yapıldığı anlatılırken

türbe mezarlığına ait biraz bilgi veriliyor. Buradaki bir şiirde,

**Deran kerd ervâh-ı pâkân makam
Ki murg-ı haremâ kunend ihtirâm**

**Be on bâm murgî ki erzendeest
Yekî rûh-ı Lokmân'ı Perrendeest**

yani, orda tertemiz erlerin ruhları konaklamışlar, o harem kuşunu ağrlamak, ona saygı göstermek için orayı yurd edinmişlerdir. O dama lââyık olan kuşlardan biri de Lokmân-ı Perende'nin ruhudur deniyor (Bombay, II, cüz'-i çhârum ez cild-i seyum, s. 9). Tarâik-al-Hakaayık sâhibi, Bektâşî gelenegini kaydettikten ve Hacı Bektaş'ın, "Bektâşîyye" sözünün ebced hesabınca uyarına denk olan 738 hicrîde öldüğünü söyledikten sonra sözü Lokmân-ı Perende'ye getirerek eğer diyor, bu zat, Lokmân-ı Serahsî ise Hacı Bektaş, bu tarihte ölmüş kabul edilince görüşmelerine imkân yoktur. Çünkü Lokmân-ı Serahsî, Pîr Abû-l-Fazl ve Abû - Saîd Abû-l-Hayr'la çağdaştır; Abû - Saîd 440 ta (1048) ve Hacı Bektaş'ın öldüğü bildirilen tarihten aşağı yukarı üçyüz yıl önce ölmüştür. Bir de Bu Lokmân, Nefahât'a nazaran şeyhliğe lââyık değil. Nefahât da Abû - Saîd'in, biz Abu-l-Fazl'la oturup bir meseleyi konuşuyorduk, tekkenin kapısı kapalıydı. Lokmân-ı Serahsî uçarak damdan geldi, yanı-mıza oturdu, o meseleyi halledip gene uçarak giti; Abu-l-Fazl, bana, bu adamı görüyor musun dedi. Evet dedim, ona uyulmaz dedi, neden diye sorunca ilmi yok diye cevap verdi dediğini de sözlerine ekliyor ve başka bir Horasanlı Lokmân'ın bulunması ihtimalini de bildiriyor (II. s. 155 - 156). Prof. M. Fuat Köprülü, Lokmân-ı Perende'nin, Lokmân-ı Serahsî olması ihtimalini, "Tarâik-al Hakaayık" tan almıştır. (Bektâşîliğin Menş'eleri, Türk Yurdu, c. II. No. 8. Mayıs 1341, s. 121 - 140. Lokmân-ı Serahsî'den 139. sahifede bahsedilmektedir). Şimdi görülüyor ki Herat'ta bir tane, Safaviyye mezarlığında bir tane Lokmân-ı Perende yatmakta. Bunların kim olduğunu bilmiyorsak da uçtuğu, Abû - Saîd Abu-l-Hayr'a atfen söylenen bu bakımdan Perende lâkabına hak kazanan bir Lokmân-ı Serahsî'nin varlığını biliyoruz. Bu meczup şeyhin adına, 1158 le 1202 arasında Nûreddin Muhammed, ibni Abî - Sa'd, ibni Abî - Tâhir Saîd, ibni Abî Saîd Fazl-Allâh Abî-l-Hayr tarafından telif edilen (As-râr-al-Tavhîd fî Makaamât-al-Şayh Abî-Saîd" adlı kitapta da rastlıyoruz. Abû-Saîd, Lokmân'ın önce şeriate mutabaatta ileri gittiğini, ihtiyarlayınca bir gün, yarabbî, padişahlar, kullarını ihtiyarlayınca azâd ederler, ben de ihtiyarladım, artık beni de azât et dediğini, azât ettim sesini duyduğunu. ondan sonra cezbeyle düştüğünü söyleyip kendisini Abu-l-Fazl'a na-

sıl götürdüğünü hikâye ediyor (Dr. Zabîh - Allâh Safâ yayını, Tehran - 1332 şemsî hicrî, s. 24-25). Lokmân'ın uçması da anlatılıyor (s. 28). Gene bir münasebetle cezbesinden bahsediliyor (s. 47). Abû Saîd'in, Serahs'ın en zarîf, en tertemiz erinin Lokmân olduğunu söylediği bildiriliyor (s. 214 - 215). Bütün bunları Nefahât almıştır; hattâ 239 - 240. sahifelerde nakledilen ölümü bile Nefahât'ta var. Ancak burda iki sözüne rastlamaktayız ki Nefahât, bunları almamış. Abû - Saîd Serahs'e giderken, bizden diyor, Serahs tanrısına selâm söyle (s. 239). Bir gün de otuz yıldır diyor, padişah bu şehri bize verdi; kimsenin burda oturmya, burayı tasarruf etmiye haddi yok (s. 277).

Acaba Herat'ta ve Safaviye türbesinde bulunan mezarlar, bu çok tanınmış sûfiye ait birer makam mıdır? Bu da hâtıra gelebilir. Burda bir iş daha var: Vilâyet - Nâme, Lokmân'dan bahsederken, "Hâce Ahmed Yesevî hazretlerinin halifesi idi, perendelik nasîbin ana Sultan Hâce Ahmed Yesevî hazretlerinin halifesi idi, perendelik nasîbin ana Sultan Hâce Ahmed Yesevî ibni Muhammedi Hanefî virmiş idi" diyor (10. b - 11. a). Bu söze göre "perende" lâkabı, bir hizmet bildirmede. Meydandaki on iki hizmetten biri, pervaneliktir. (Mir'ât-al-Makaasid, s. 282). Buyruğu yerine getiren ve semâ'eden anlamlarını veren bir terim olan bu söz yüzünden mi uçtuğu hakkındaki menkabe icadedilmiştir?

Hasılı bizce, Ahmed-i Yesevî nasıl şöreti yüzünden Bektâşî geleneğine sokulmuşsa Lokmân da şöreti yüzünden bu geleneğe sokulmuş ve bu zata, Hacı Bektaş'a hocalık ettirilmiştir. Gelenekteki Şeyh Lokmân-ı Perende'nin, Şeyh Lokmân-ı Serahsî olması ihtimali de pek kuvvetlidir.

11. b. **Ahmed Yesevî**. 562 hicrîde (1166 - 1167). Türkistan'ın Yesi şehrinde ölen Hâce Ahmed Yesevî'nin, 81 hicrîde (700) ölen ve Hasen'le Husayn'dan sonra Ali'nin erkek evlâdı arasında en üstünü bulunan Muhammed İbn-al-Hanafîyya'nın oğlu olmasına imkân ve ihtimal yoktur (Muhammed ibn-al-Hanafîyya) ve soyu için Umdat-al-Tâlib'e bakınız, s. 345 - 349). 31. a da Ahmed Yesevî, Muhammed İbn-al-Hanafîyya'nın soyundan gösterilmedi. Ahmed Yesevî'nin soy şeceresi tesbit edilirken onsekiz batında İbn-al-Hanafîyya'ya ulaştırılıyor (Cevâhir-al-Abâr min Amvâc-al-Bihâr'dan naklen Türk edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 70 - 71). Fakat İbn-al-Hanafîyya'nın oğlu olarak gösterilen Abdülfettah, onun oğlu Abdülkahhar, tamamiyle uydurmadır, hattâ o devirlerde böyle adlar bile yoktur (Bakınız: Umdat-al-Tâlib, s. 345 349). 1220 den sonra ölen ve Hayderiyye tarikatı tarafından pîr tanınan Kutbeddin Hayder'in de Hâce Ahmed Yesevî'yle ne yer ne yol, ne de meşrep bakımından hiçbir ilgisi yoktur ve 16. a da Kutbeddin Hayder'in, onun oğlu olarak gösterilmesi tamamiyle yanlıştır.

14. a - 15. b. Hacı Bektaş'ın susam yaprağı üstünde namaz kılışı, Hacı Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde biraz değişik. Horasan erenleri, Ha-

cı Bektaş'a meşrebini ve vilâyeti kimden aldığını sorarlar. Hünkâr, meşrebim Muhammed Mustafa'dandır, Vilâyet de Allâh tarafından sunulmuştur der. Erenler, sana mutlaka bir şeyh lâzım deyince, Hünkâr, kim şu yasemin yaprağının üstüne seccade salar da iki rik'at namaz kılsa biz, kendimizi ona teslim ederiz der. Hepsî şaşırınca peki der, bu işi ben yaparsam bana muti olur musunuz? Erenler, belî deyince Hünkâr kal-kar, yasemin yaprağının üstüne seccadesini serer, üstüne çıkıp iki rik'at namaz kılar. Yapraklar ne iğilir, ne kırılır, ne kıpırdar. Bunun üzerine Horasan erenleri, Hünkâr'a teslim olurlar (aynî s. 11 - 12, bizdeki yazma, s. 11).

Şeyh Abu-l-Vefâ-yı Kürdî de (ölm. 501 h. 1107) geydiği ridâyı hava-ya kaldırmış, ridâ, havada yüz arşın yukarda serili, dümdüz bir halde durmuş, üstüne çıkıp iki rik'at namaz kılmıştır (İst. Üniv. K. Türkçe yaz. No. 1560, v. 27).

15. b - 31. a. Kutbeddin Hayder'in tutsaklığı, Hacı Bektaş'ın gidip onu kurtarması, Bedahşan ilinde meydana getirdiği bir menkabedir ve bilhassa Battâl - Nâme'nin tesiriyle meydana gelmiştir.

19. b. **Tekur.** Bu söz, ilerde de birkaç kere geçer. Şemseddin Sami, "Kamûs-al-A'lâm" de, ermenice kral anlamına gelen "tefur" kelimesinden alınma olduğunu "Tekfurdağı" maddesinde bildiriyor (c. III, s. 1661 - 1662). Rahmetli Muhammed ibni Abdülvahhab-ı Kazvîni, Cihan - Gü-şâ'ya yazdığı haşiyelerde, önce metindeki kelimeyi diğer kaynaklarla karşılaştırıp düzelttikten sonra "tefur" un, ermenicede padişah anlamına gelen "tagavor" kelimesinden geldiğini, tag'ın tac, avor ekinin de sahip demek olduğunu ve bu ermenice kelimenin de farsça "tâc-ver" sözün-den alındığını bildiriyor (Cihan Guşâ, c. I, Leydan - 1937, s. 484 488) Muhammed ibni Abdülvahhab-ı Kazvîni'nin dediği gibi aslı ermenice olan bu kelime, Rum beylerine de unvan olmuştur. Hele Anadolu'da ve Osmanlıların ilk devirlerinde yazılan kitapların hepsinde Bizans İmparatoruna ve Rûm beylerine tekfur ve tekur denir.

31. a. **İmâm-ı heştum kible-i heftum.** Sekizinci İmâm, yedinci kible. İmâmîyye (İsnâ-âşeriyye) inancına göre sekizinci İmâm olan Aliyy-al-Rızâ'ya deniyor. Müslümanlıkta Kâbe, kible olmakla beraber Peygamber'in ve her imâmın yattığı yerde mânen hâcetler kiblesidir, gönülleri-ne yöneldiği yerdir. Aliyy-al-Rızâ'nın yattığı Tûs şehri (Meşhed), bu bakımdan şu suretle kible olmaktadır:

- 1) Kâ'be,
- 2) Medîne (Muhammed Peygamber'in ravzası),
- 3) Nacaf-ı Aşraf (Ali'nin yattığı yer),
- 4) Bakı' (Medîne'de, Hasen Ali Zayn-al-Abidîn, Muhammed-al-Bâ-kır, Ca'far-al-Sâdık'ın yattıkları mezarlık),

- 5) Kerbelâ-yı Muallâ (Husayn'ın meşhed ve merkadi),
- 6) Kâzımıyye (Bağdad'da Mûsa-l-Kâzım ve Muhammed-al-Takıy'-nın merkatleri),
- 7) Meşhed (Aliyy-al-Rızâ'nın merkadi).

Bunlardan sonra sekizinci olarak Samarâ gelir ki orda da Aliyy-al-Nakıy ve Hasen-al-Askeriy yatmaktadır, aynı zamanda 12. İmâm Mehdi de oradaki Serdab'da sırolmuştur.

31. b - 32. a. Öküzün kendisine hizmet edişini Alî, Vilâyet Nâme'-den aynen almıştır (Mücelled-i Rûkn-i râbî'den Cüz'-i evvel, s. 54). Erenlerin, hayvanlara iş gördürmeleri, menkabelerde sık sık rastlanan müşterek bir nesnedir. Meselâ Şeyh Abu-l-Hasen-ı Harkaanî (ölm, 1033) kestiği odunları bir arslana yükleyip evine getirir (Reynold A. Nicholson yayını Tazkirat-al-Avliyâ, Leyden - 1907, II, s. 207, A - Muntahab min Kitabı Nûr-al-Ulûm, E. Berthels yayını ve tercemesi İran, c. III. Leningrad, 1929, s. 155 - 224; s. 190).

33. a. Erenler ve Hâce Ahmed Yesevî, turna donuna giriyorlar. İleride göreceğimiz gibi Hacı Bektaş da güvercin donuna girerek Rûm ülkesine gelmiştir. Abdal Mûsâ Sultan da Kaygusuz Abdal'ı irşad için bir geyik donunda görünmüş ve yaralanmıştır (Saadeddin Nüzhet Ergun: Türk Şairleri, Abdal Mûsâ maddesi, s. 166 169).

Bu kuş ve hayvan şekillerine girmek, masallarımızda da vardır. Buddha da bir fil (Dr. Walter Ruben: Buddhizm Tarihi, çeviren: Dr. Abidin İtil, Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğrafya Fakült. yayın. 58, Ankara - 1947, s. 11), bir maral (aynı, s. 13), bir maymun (s. 15) ve bir tavşan şeklinde doğmuştur (s. 15 16). Seyyid Gazi'nin ruhaniyetinin, Hacı Bektaş'ı bir sığın şeklinde karşıladığı da Vilâyet - Nâme'de kayıtlıdır (194. a). Hacı Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde de kendisini ziyaret giden Hacı Sultan'ı, Seyyid Gazi bir âhu donunda karşılar (s. 78, yaz s. 38).

33. a - b. Karadayken himmet edip denizdeki gemiyi kurtarmak, hemen her erenin menkabesinde vardır. Burda Ahmed Yesevî gemi kurtarıyor. İleride göreceğimiz gibi Hacı Bektaş da bir gemiyi kurtarmış, yenninden diri balık düşmüştür. Abu-l-Vefâ da birgün tıraş olurken kaybolmuş, gidip bir gemiyi kurtararak gelmiştir (v. 57 - 58).

34. b. "Ammâ Hâce hazretlerinin vilâyeti çokdur, tâlib olan kardeşlere manâkıbında ıyan ve beyân olunur." Bu sözden anlıyoruz ki Ahmed Yesevî'ye ait bir manâkıb kitabı var. Bu kitap, İlk Mutasavvıflar'ın kaynaklarından olan "Cevâhir-al-Abrâr min Amvâc-al-Bihâr" olamaz (Baki-

nız, s. 406 407), ancak ona kaynaklık eden bir kitab olabilir.

34. b - 38. a. Elifi tac, hırka çerağ, sofras, alem, seccade. Bunlar, Vilâyet - Nâme'ye göre Peygamber'e Tanrıdan geliyor. O, bu emanetleri Alî'ye veriyor. Alî, Husayn'a teslim ediyor. Ondan oğuldan oğula, tâ Aliyy-al-Rızâ'ya kalıyor. O, bunları Ahmed Yesevî'ye veriyor. Bu emanetler, dergâhta durmada. İsteyen olursa Ahmed Yesevî, ıssı var, gelir diyor.

Alî Emîrî nüshasında Alî Seyn-al-Abidîn'e geliyor, o, bunları İbrâhîm-al-Mükerrerem-al-Mucâb'a veriyor. Bu nüshada araya (Abû-Müslim (ölm. 754) de girmede. Abû-Müslim, gizlice zındana girip emanetleri alıyor, Emevîlere karşı durmak için izin de istiyor. Sonra bunları götürüp Muhammed + âkır'a teslim ediyor (14. a).

Bizdeki nüshada Abû - Müslim, Emevîlere karşı durmak için izin almak üzere İmâm Muhammed Bâkır'a gider. O, Peygamber'in ahid-nâmesini ve emânetleri, İbrâhîm Mükerrerem-al-Mucâb'dan al, getir der. Ebû - Müslim gider, zindanın kapısındaki kilidi kırar, içeri girer, kırkiki mü'mini halâs eder, emanetleri de alıp İmâm'a getirir (15. a - 17. b).

Burda şunu da söyleyelim: Alevî ve Bektâşîlerin çok saydıkları Abû - Müslim, Şîa indinde hiç de iyi bir adam değildir. Gerçekten de o, Abbas-oğullarının halifelîği için canla başla çalışmış, binlerce adamın kanına girmiş, bunun mükâfatını da Abbâsoğulları tarafından öldürölmek suretiyle bulmuştur. Abû - Müslim, bir aralık İmâm Ca'fer-al-Sadık'a başvurmuş, ben halkı Ehl-i Beyte uymıya dâvet ediyorum, istersen sana biat edeyim demiş, fakat İmâm, ne sen benim adamlarımdansın, ne zaman, benim zamanım deyip onu reddetmişti. Bunun üzerine o, Abbâsoğullarına biat etmiş, kendi akıbetini kendisi hazırlamıştı (Seyyid Süleyman: Yanâbî'-al-Mavadde, II, s. 381). Abû - Müslim'in ve Aliyyal-Rızâ'nın Ahmed Yesevî ile çağdaş olmadıklarını söylemeye bile lüzum yok.

Sofra, Yesevî geleneğinde de var. Ahmed Yesevî, kilitli bir sofrayı açarak zuhur etme zamanının geldiğini anlar (İlk Mutasavvıflar, s. 34 - 35). Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde elifi tacla hırka, çerağ, alem ve seccadenin Cebrâîl tarafından Muhammed Peygamber'e geldiği, İmâm-dan İmâma, Zeyn-al-Abidîn'e ulaştığı, Abû - Müslim'in, huruc etmek için izin almak üzere zindanda Zeyn-al-Abidîn'i ziyaret ettiği, İmâm'ın bu emanetleri onunla İmâm Muhammed-al-Bâkır'a yolladığı, nihayet Aliyy-al-Rızâ'nın bunları Ahmed Yesevî'ye teslim ettiği yazılıdır. (s. 7 - 8, bizdeki nüs. s. 9). Şüphe yok ki Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi, bunları Hacı Bektaş Vilâyet Nâmesi'nden almıştır.

35. b - 37 b. Hacı Bektaş'ın darı çeçi üstünde namaz kılışı. Önceden de söyledığımız gibi Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde yasemin yapra-

ğı üstünde namaz kılar. Bunun üzerine Ahmed Yesevî, kendisine emaneleri verir, Rum ülkesine yollar. Hacı Bektaş, Rum diyarına yönelmeden kendisine bir yoldaş arar. Gitmek isteyenler, ona hizmet edeceklerini söylerler, hiçbirini kabul etmez. Amcasının oğlu Hacım Sultan, ben yoldaş olayım, yoldan çıkarsan urur, ayağın kırarum der. Hünkâr, bu sözünü duyunca onu yoldaşlığa seçer (s. 12 - 14, yaz. 11 - 12).

38. a - b Erenlerden biri, Rum ülkesine er gönderildiğini Rum erenleri de duysun diye meydanda yanan ateşten bir eksi alıp atıyor. Bunu, Konya'da Emir Cem Sultan halifesi Hak Ahmed (Emîrî nüs. da Hak Ahmed) Sultan tutuyor, Hacı Bektaş sonradan tekkenin yapıldığı yerde türbe bahçesine çıkıyor. Eksi, dut ağacındanmış. Yeşeriyor, dut veriyor. Alevî ve Bektâşilerce türbe bahçesindeki dut, bu eksidir. Vilâyet - Nâme'de "şimdiyedek durur, yukarı ucunda yanığı bugünedek durur, muayyen gözükür" diyor (38. b). Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi de "el hâletü hâzihî şimdi yemiş virür" demektedir. Ancak bu kitapta eksiyi atan Ahmed Yesevî'dir. Fakıyh Ahmed, Konya'da tutmuş, hücresinin önüne dikmiştir (s. 15, yaz. s. 12). Bu rivâyet, Saltuk - Nâme'de de var (v. 255).

Hâce Ahmed Fakıyh, Mevlevî geleneğine de girmiştir. Sultânal-Ulemâ'dan fıkıh okuyan bu zat, cezbeyle düşmüştür (Eflâkî, Tahsin Yazıcı tercemesi, I, s. 38 - 39). Bu zat, bilgisinden şikâyetçidir (aynı, s. 446). Mevlânâ, ona büyük saygı gösterir. Fakıyh Ahmed, 618 hicrîde ölmüştür (s. 452 - 453).

Mezartaşı, bu zatın, zamanında büyük bir saygıya mazhar olduğunu, meczupların ulusu sayıldığını, doğunun, batının kutbu olarak kabul edildiğini bildirdiği gibi 618 hicrîde (1221) öldüğünü de bildirir. (Abdûlbâkî Gölpinarlı: Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik, s. 38, not. 102. 88. sahifeye ait foto). Sultan-al-Ulemâ, Sultan Veled'in, İbtidâ - Nâme'de açıkça bildirdiği gibi Konya'ya ölümünden iki yıl önce gelmiştir. Bu açık ifadeye göre gelişi 626 hicrîdedir (1228 - 1229). Fakıyh Ahmed, bu tarihten yedi-sekiz yıl önce ölmüş bulunmaktadır (Bakınız, Abdûlbâkî Gölpinarlı: Mevlânâ Celâleddin, II. basım, s. 41 - 42).

Birisini bir yere gönderirken birşey atmak geleneği de umumî ve müsterektir. Meselâ Tabduk Baba sopasını atar, Yunus'a, git, bu sopanın düştüğü yerde kal der. Yunus, beş yıl sopayı arar, nihayet kendi köyünde bulur. Orda ölüp kalır (Abdûlbâkî Gölpinarlı: Yunus Emre - Hayatı, s. 80).

Merdivenköyü'nde Şahkulu Sultan'ın mezar taşının üstünde duran yuvarlak taşı Horasan'dan kendisi atmış ve düştüğü yere gelip tekkesini kurmuştur.

39. a. Vilâyet - Nâme'nin yazıldığı çağlarda doğu illerinde Hünkârî-

ler denen ve Hacı Bektaş'ı pîr tanıyan bir zümrenin bulunduğu anlaşılıyor.

40. a - b. Çile-i mardan, çile-i zenan. Erlerin çilesi, kadınların çilesi. Hacı Bektaş, kırk gün yemeyip, içmeyip ibâdetle meşgul olma ya kadınlar çilesi diyor ve kendisi çile-i merdâna, yani erlerin çilesine giriyor; hergün bir öküz yiyor, abdest bozmuyor.

Bu da yalnız Hacı Bektaş'a ait bir menkabe değil. Meşhûr Sûfî Şeyhulislâm Ahmed Nâmıkıyy-i Câmî'ye de (ölm. 1141 1142) bu çeşit bir keramet atfedilmektedir:

Nişabur'da İmâm Abdurrahman adlı birisine, çile-i merdâne mi girelim, çile-i zenâne mi diyor. Abdürrahman sorunca, zenâne çile, kırk gün yememek, içmemek, ibâdetle bulunmaktır, merdâne çileyse kırk gün yeyip içip abdest bozmamaktır diyor. Abdurrahman, bu adam diyor, dünyada cennet kuracak, buna imkân yok ki. Sonra, nerde çileye gireceksin diye soruyor. Ahmed-i Câmî, kerem sahibi cömert bir adamın evinde diyor. Şeyh'i birinin evinde konukluyorlar. Hergün diyor, dört kuzuyu kebab edip getirin. Hergün kuşluk vaktinde birer kuzu kebab edilip getiriliyor, bundan başka çeşitli yemeklerle bezenmiş iki sofraya daha geliyor. Kuzu kebabiyle bir sofrayı Şeyh'in önüne, öbür kebabla öbür sofrayı Abdurrahman'ın önüne koyuyorlar. Abdurrahman dayanmıyor. Şeyh kırk gün, bu minval üzere yeyip içiyor, abdest bozmuyor (Manâkıb-ı Ahmed-i Câmî, Yenikapı Mevlevihânesine vakfedilmiş nüshanın Tahsin Yazıcı'daki fotoğrafı s. 69 70).

Hacı Bektaş'tan aşağı yukarı yüzyirmi dokuz yüzotuz yıl önceki erene atfedilen keramet, Hacı Bektâş'a da, Hacı Bektaş'tan ikiyüz altmışdört yıl sonra ölen ve Gülşeniyye tarikatini kuran İbrâhîm Gülşeni'ye de (ölm. 1534) atfedilmiştir (İst. Üniv. Muhyî: Manâkıb-ı Hazret-i Gülşenî, K. Türk. y. 1360, 20. b).

41. a. Fâtıma Bacı. Bu kadının, sonradan İdris'in aldığı kadın olduğunu bütün Alevî ve Bektâşîler söylerler. Sonradan Kutlu Melek ve Kadıncık Ana diye anılan bu bayanın adı, rivayete göre Fatıma Nûriyyedir. Erenler Meclisinde bulunuşu dikkate değer. Aşık Paşazade de Rûm ülkesindeki erenleri, Gaziyân-ı Rûm, Ahıyân-ı Rûm, Abdâlân-ı Rûm, Bâciyân-ı Rûm olarak dörde ayırır (İst. Üniv s. 205).

41. a - 42. b. Karaca Ahmed. Şakayık-ı Nu'mâniyye, Karaca Ahmed'in, İran padişâhlarından birinin oğlu olduğunu, cezbeye kapılıp Rûm ülkesine geldiğini, Akhisar'a bağlı bir yerde yurd edindiğini, orda, ölüp oraya gömüldüğünü, mezarının ziyaret edildiğini, ziyaret eden hastaların şifa bulduğunu söyler. Ona göre Karaca Ahmed, Orhan devri

(1326 - 1359) Şeyhlerindendir (s. 33). Aşık Paşazade de onu Orhan devri Şeyhlerinden sayar, onunla beraber andığı erlerin bir kısmının, Murad devrine de yetiştiğini bildirir (s. 200). Karaca Ahmed'in, 773 muharreminin ilk günü (1371) tanzim edilen bir vakfeyede "Karaca Ahmed ibni Süleymân-ı Horâsânî" diye imzası vardır (Çağatay Uluçay: Saruhanoğulları ve eserlerine dair vesikalar, c. I, s. 19 - 28, ilk fotoğrafı). 800 safehinin onuncu günü (1397) tanzim edilen Mirzâ Bey oğlu Hoş-Kadem Paşa vakfiyesindeyse Karaca Ahmed tekkesinden bahsediliyor. Buna nazaran ihtimal bu tarihte ölmüştür (Aynı eser, s. 29 - 30, ikinci fotoğrafı). İlk vakfiyedeki şahitlerin çoğu "Horasanî" dir. Bize göre bu sözle Horasanlı olduklarını değil, Horasânîler, yani melâmetîler zümresinden bulunduklarını anlamak icabeder. Bu şahitlerden biri de Bektâş-ı Horasânî oğlu İbrahim Seydi Dede'dir.

Hacı Bektaş'ın 1270 - 1271 de öldüğü düşünülürse 1371 deki vakfiyeye şahitlik eden Karaca Ahmed'in, Hacı Bektaş'la bir ilgisi olmayacağı kendiliğinden meydana çıkar. Bütün bu mülâhazalarla beraber bir başka Karaca Ahmed'in bulunmadığı da söylenemez. İstanbul'da, Üsküdar'daki büyük mezarlığa adı verilen ve orda bir türbesi ve tekkesi bulunan Karaca Ahmed'in epeyce tanınmış bir eren olduğu muhakkaktır. İkinci vakfiyedeki Bektâş-ı Horasânî'nin Hacı Bektaş olmadığını da söyleyelim. 1270 - 1271 de ölen bir adamın oğlunun 1371 de şahidlik etmesi akla yatmaz. Kaldı ki mücerred olarak öldüğü bildirilen Hacı Bektâş'ın böyle bir oğlu bulunduğu hiç bir rivayetle sâbit değildir.

42. b. XIII. yüzyıl erlerinden olması icab eden Hacı Doğrul'un 874 - 875 de ölen Bâyezid-i Bistâmî halifesi olmasına imkân yoktur. Saltuk - Nâme'de, Hacı Bektaş'ın üstüne doğan şeklinde giden, Fakıyh Ahmed'in arkadaşı Doğan Baba'dır. Hacı Bektaş, erenler insana bu vahşî yavuz sûretle görünmezler deyince Doğan Baba, buna Rûm ili derler, erenleri ziyade vahşî olur diyor (v. 258 - 259).

43. b. Alevilerdeki rivâyete göre Hacı Doğrul'u Hünkâr, boğazından sıkınca gözleri, biraz dışarıya fırlamış ve kızarmıştır. Bu yüzden ona "Gözü Kızıl" denmiştir. Gözü Kızıl evlâtları, Alevilerde bir ocaktır, bu ocağın talipleri, yâni müridleri vardır. O ocağa mensub olan dedeler, her yıl gidip taliplerinin tarikate ait işlerini başarırlar. Hacım Sultan vilâyet - nâmesi'nde Doğrul, Karaca Ahmed'in oğludur (s. 18, yaz. s. 54).

45. a - b. Tevellâ. Ehl-i Beyt-i sevmek, seveni sevmek, sever.. seven kişileri sevmektir. Zıddı Teberrâ, Ehl-i Beyt'i sevmiyenleri, onlara zulmedenleri sevmemek, onları sevenleri sevmemek, sevenleri sevenlere dost olanları sevmemektir. Tevellâ ve teberrâ, İmâmiyye'de "fürû-ı dîn"

dendir.

46. a - 47. b. Tapduk Emre. Büyük ve insan şâir Yunus Emre'nin Şeyhidir. Yunus, birçok şiirlerinde Tapduk'u saygıyla andığı gibi bir şiirinde de,

**Yunus'a Tapduk'dan oldu hem Barak'dan Saltuk'a
Bu nasıb çün cûş kıldı ben nice plnhân olam**

diyerek tarikat şeceresini kaydetmektedir (Abdûlbakî Gölpinarlı yayını divan, s. 187). Diğer bir şiirinde,

**Varduğumuz illere şol safâ gönüllere
Baba Tapduk ma'nîsin saçduk elhamdülillâh**

beytiyle Tapduk'un Babalılardan olduğunu açıklamış olur (s. 98). Yunus, 720 de (1320 - 1321) ölmüştür. Barak Baba 707 de (1307 1308), Mogollar tarafından elçilikle gittiği Giylân'da öldürülmüştür, bir şathiyesinde, mürşidinin Saru Sultuk olduğunu açıklar. Saru Saltuk 662 de (1263 - 1264) Rumeli'ye geçmiştir. Vilâyet - Nâme, ilerde göreceğimiz gibi Saru Saltuk'u da, Barak Baba'yı da Hacı Bektaş halifelerinden sayar. 1270 - 1271 de ölen Hacı Bektaş'ın babalılar isyanını tertipliyen ve 1239 - 1240 da, bu yüzden asılarak öldürülen Baba İshak'ın baş halifesi olduğu bilindiğinden aynı zümreye mensup olan bu erlerle müsbet bir münasebeti olduğu muhakkaktır. Bu bakımdan Tapduk Babanın, Hacı Bektaş'a da tâbi olduğunu belirten bu rivayeti kabul etmekte hiçbir mahzur yoktur (Saltuk ve Barak Babalar için "Yunus Emre Hayatı" adlı eserimize bakınız, s. 28 - 49, 253 - 274).

48. a. Dede Garkun. Kim olduğunu bilmediğimiz bu zatın evlâtları, Alevîler arasında talip sahibi bir ocak sayılırlar.

54. a. Mukrî. Kur'an'ı yüzünden, yahut ezbere okuyana İran, Azâr-baycan, Türkistan ülkelerinde okuyan, okuyucu anlamına "kaari" derler. Anadolu'da, Rûmeli'de, Mısır'da, Hicaz'daysa, Kur'an okumayı meslek edinenler ve önce Kur'an'ı ezberleyip sonra okunuş tarzını belleyenler, Kur'an'ı ezber okurlar ve bunlara "hâfız" adı verilir. Daha ziyade "hâfız" sözünü Sünnîler, kaari' sözünü Şîîler kullanırlar. Burdaki "mukrî" sözünün de hâfız, Kur'an okuyan anlamlarına geldiğini sanıyorum. Asrâr-al-Tavhîd fî Makaamât-al-Şayh Ebî Saîd'de de Mukrî, Kur'an

okuyan anlamına geliyor (Dr. Zabih - Allah Safâ basımı, s. 148).

54. b. Yunt - bende. Yunt, yabanî kısarak anlamına gelir (Tanıklariyle Tarama Sözlüğü, s. 851). Bu, bizce, bir addan ziyade bir hizmeti bildiren ve bu yüzden ad olan bir söz. Türkçede yunt ve yunda, serçe kadar, yahut ondan biraz daha büyücek bir kuşun da adıdır ki, arapçası "sa'ya"dır. Daima kuyruğunu salladığı için sonradan halk, bu kuşa, kuyruk sallayan ve dünyatartan adlarını takmıştır. Böyle bir adam, gerçekten de varsa ya ufak tefek olduğundan, yahut hizmetinin küçüklüğünden bu lâkapla anılmış olsa gerektir.

Birçok nüshalarda Aliyyüddin, Ali Emîrî'deki nüshalarda olduğu gibi bazılarında Alâeddin diye adı geçen Selçuk Hükümdarı Vilâyet - Nâme'ye göre bütün Selçuk hükümdarlarının adıdır. İlerde bundan bahsedeceğiz.

Gevherveş, inci gibi, inciye benzer anlamına gelir. Bazı nüshalarda bu ad, Gevherdiş diye geçiyor ki, en eski yazma olan ve bay Fahri Bilge'ye ait bulunan manzum nüshada da bu bahis,

**Çünkü Çepni boy Oğuz'dan ayrılır
Doğrıluban Rûm mülkine gelür
Çepni boydan meğher kim bir aziz
Ehl-i takviyidi hem ehl-i temiz
Yûnus-i Mukriyidi anun adı
Çepnlün şeyhiydi, her (hem) mürşidi
Kar'öyük kurbında Kayı nam yire
Gelüben anda karâr itdi göre**

diye başlar (23. b) ve bu ad, Gevherdiş diye geçer (23. b).

56. a. "Rivâyetdür kim Hünkâr ululuğunun başlarında kızıl zemit (?) vardı, eğinlerinde alaca Arabistan geregisin geyerleridi." Bilmem doğru mu okuyoruz, zemit'in sarık, geregi'nin de aba anlamlarına geldiğini manzum nüshada, bu ifadenin tam yerindeki şu beyitten anlıyoruz:

**Başına kızıl imâmesin sarar
Bir gereği dahı eğnine geyer (Bay F. B. 24. b).**

60. b. Nûreddin Hoca. IV. Rükneddin Kılıçarslan ve III. Gıyâseddin Keyhusrev zamanlarında Kırşehir beyi olan Caca, yahut Ciceoğlu Nûreddin'dir. IV. Rükneddin Kılıçarslan, 1248 1249 da ilk defa hükümdar olmuş, 1249 dan 1257 ye kadar II. İzzeddin Keykâvus ve II. Alâeddin Keykubad'la müşterek saltanat sürmüş, 1257 den 1264 e kadar ikin-

ci defa tek başına hükümdarlıkta bulunmuştur. III. Gıyâsedin Keyhusrev, bunun oğludur ve 1264 ten 1283 e kadar hükümdarlık etmiştir. Asıl adı Cibril Nûreddin olan Cacaoğlu, rivâyete göre Ceceli aşiretinin beyi Bahâeddin Cece'nin oğluymuş; bu aşiret İskilip civarındaymış (Amasya Tarihi'nden naklen Tarihte Kırşehir Gülşehri, s. 43). Kırşehir'deki tesislerinde İskilip'e ait yerlerin bulunması, vakfiyelerden birinin İskilip kadısı tarafından tasdik edilmesi B. Cevat Hakkı Tarım'a göre bu bilgiyi tevsik etmektedir (Ayni eser, s. 43). Bu bakımdan, o devirlerde "a" ve "e" seslerinin, Arap alfabesindeki "elif" le ifade edildiği düşünülürse bu kelimeyi "Cece" diye okumamız lâzımdır; fakat meşhuru "Caca" dır, Kırşehirliyse bu kelimeyi "Câce" tarzında söylerler. Cibril Nûreddin Caca'nın, Kırşehir'de bir medresesi ve medresesinin yanında da türbesi vardır. Medresenin kitabesi, bu tesisin, Rûkneddin Kılıçarslan oğlu III. Gıyâseddin Keyhusrev zamanında, 671 hicride (1272-1273) yapıldığını gösterir (Cevad Hakkı Tarım: Tarihte Kırşehir Gülşehri, s. 44. Sonradan bu kitabeyi B. Halim Baki Kunter, Vakıflar Dergisi'nin II. sayısında yayınlamıştır, Kitabelerimiz, s. 431 - 455, Cacabey kitabesi, s. 432 - 433. Ayni derginin aynı sayısında yüksek mimar Ali Saim Ülgen de bu medreseden bahseder; Kırşehirde Türk eserleri, s. 253 - 261). Bu medreseye bağlı daha birçok tesislerin bulunduğunu vakfiyesinden anlıyoruz (Tarihte Kırşehir - Gülşehri, s. 47. 1272 tarihli vakfiyesi ve gene bu vakfa ait yeni tarihli bir berat için ayni kitaba bakınız, s. 47 - 55). Caca Bey'in Eskişehir'de de 1272 de bir minare yaptırdığını biliyoruz. (Ayni, s. 43, not 4) Bu minarenin kitabesinde, kendisine "Abu-l-harb" dendigine göre bu zat, savaşlarda yararlıklar göstermiş bir erdir de. Tokat ve Eskişehir'de de Valilik eden Nureddin Cibril'in adı "Manâkıb-al-Arifin" de de geçer. Bir gün o, Muîneddin Pervâne, Sâhib Fahreddin, Celâleddin Müstevfî, Tâceddin Mu'tez, Hatıroğulları, Emîneddin Mikâil, Melik-al-savâhil Bahâeddin ve Mecdeddin Atabek gibi ünlü beylerle Mevlâna'yı ziyaret etmiştir (Tahsin Yazıcı Tercümesi, I, s. 142 - 143). Birgün de Mevlâna'nın huzurundayken Hacı Bektaş'tan söz açılmış, Nûreddin Caca demiştir ki: Birgün yanına vardım; şeriata uygun hareket etmediği için namaz kılmanın gerekli olduğundan bahsettim. Git su getir de abdest alayım dedi. Testiyi elimle çeşmeden doldurdum. Dök dedi, döktüm, bir de baktım ki su kan olmuş. Bu sözleri duyan Mevlânâ, keşke demişti, kanı su yapsaydı; temiz suyu pis bir hale getirmek, pek de öyle büyük bir hüner değil... (Ayni, s. 539 - 540). Ayni kitaptan, Nûreddin Caca'nın, Mogollar tarafından sevildiğini de anlıyoruz (II, s. 346). Mevlânâ, Celâleddin Karatay'a gönderdiğini sandığımız bir mektupta Nûreddin Caca'nın da yardım ettiği Nizameddin adlı birisine yardımda bulunmasını rica ediyor ve kendisinin malı mülkü olsa satıpsavup ona yardım edeceğini söylüyor (Dr. F. Nafiz Uzluk: Mevlânanın Mektupları, s. 29). Gene

bu Nizameddin'e yardım edilmesi için bizzat Nureddin Caca'ya bir mektubu var. O mektupta, Nureddin'i, ulu emir, Tanrıdan korkan, hayırlarda bulunan, temiz düşünceli, zahid, âbid, âhireti dileyen, övünülecek iyi huylara sahip olan, Tanrı buyruklarını ululayan, Tanrı sınırlarını koruyan, işi gücü güzel... gibi sözlerle övüyor. Aynı mektuptan anlıyoruz ki, bu Nizameddin, Çelebi Husameddin'in damadıdır (aynı eser, s. 31 - 32). Üçüncü bir mektubunda da yaptığı bir işten dolayı Nizameddin'e kızan Nureddin Caca'nın, onu bağışlamasını rica etmede, Nizameddin'e şefaatte bulunmadadır (s. 57-58). Bütün bunlardan anlaşılıyor ki Mevlânâ'ya Muhib olan Nûreddin Caca, Hacı Bektaş'ı sevmektedir. Ancak onun gazebine uğradığı, zindana atıldığı hakkında tarihi bir bilgiye sahip değiliz. Bay Cevad Hakkı Tarım, Beratta "şehid" diye anılmasına bakarak (Tarihte Kırşehir - Gülşehir s. 53) herhangi bir savaşta şehit düştüğü mülâhazasını yürütmektedir (s. 43). İhtimal böyle birşey olmuştur da Bektaşî geleneği, bu hikâyeyi icadetmiştir. Fakat, eskiden, hattâ Osmanoğullarının ilk devirlerinde bile savaşta ölmeyene de "şehid" dendiğini unutmamak gerektir.

62. a. Suyun kan oluşu. Bu menkabe, doğrudan doğruya "Manâkıb-al-Arifin" den alınmadır. Yukarda anlattık.

68. b - 69. a. İdris'in kardeşi Sarı, ağaca çıkmış olan Hünkâr'ın edep yerini iki ak gül ve bir kırmızı gül olarak görüyor. Aynı menkabeye Otman Baba Vilâyet-Nâmesi'nde, şu tarzda rastlıyoruz:

"Nagâh ol kişilerin gönlünden şol geçdi ki aceb bu kimse sünnetlü ve tahâretlü midür? Fil hâl bî vâsita bunların bu fikirleri ol kân-ı vilâyete iyân oldu, dahı ol suyun kenârına vardı ve bunlara ayıtdı ki abdest alın ki namâz kılalum didi. Dahı ol kişilerin karşısına eteğin serpüp taharet eyledi. Çün ol kişiler nazar itdiler, gördiler kim ol kân-ı vilâyet sünnetlü, iki tarafında birer kırmızı gül zâhir olmuş, eyle olsa çün bu vilâyeti ve kerâmeti gördiler, derhâl ol kân-ı vilâyetün eline ayağına düşdiler..." (Ankara, Maârif K. A 5. 3/41, v. 14. a).

70. b. Kara Fakı imamlığa geçiyor, fakat aklına birşey gelmiyor. Bu da birçok azizlere atfedilegelen bir keramettir. Meselâ Halvetiyyeden Mısırye kolunu kuran meşhûr sûfî Muhammed Mısri-i Niyâzi de (ölm. 1694) şeyhinden icazet alıp giderken va'za çıkmış, hiçbir şey söyleyememiş, sonunda şeyhi, artık söyle deyince bildiklerini hatırlamış, söylemeye başlamıştır (Lûtfi: Tuhfat-al-Asrî fî manâkıb-al-Mısri, s. 221).

74. a - 75. b. Az ekmek ve az yemekle çok kişiyi doyurmak. Bu da birçok erenlere atfedilegelmiştir. Meselâ Ahd-i Cedîd'de İsâ, yedi ek-

mek ve bir küçük balıkla dörtbin kişiyi doyurmuş, yedi zembil dolusu da artmıştır (Mattâ. XV, 32 39).

Ahmed-i Câmî de az ekmekle bölük bölük cemâatı doyuruyor (Mânâkıb-ı Ahmed-i Câmî, s. 90), gene birgün aynı kerameti gösteriyor, bir hayli de ekmek artıyor (s. 126). Abul-Hasan-ı Harkanî de yirmi kişi sığabilen odasına otuz kişiyi sığdırmış, azıcık arpa uniyle yetmiş kişiyi doyurmuştur. Şeyh'in sözüne uyup sofranın üstünü örten karısı, örtünün altına elini sokup boyuna ekmek almış. Nihayet merak edip açmış. Bir de görmüş ki ekmekler, öyle duruyor, hiç eksilmiyor. Bunu duyan şeyh, örtüyü açmasaydı demiş, ekmekler kıyametedek eksilmezdi (Al-Muntahab min Kalâmı Nûr-al-Ulûm, s. 191, Reynold A. Nicholson basımı Tazkirat-al-Avliyâ, II, s. 205). Bu menkabe, her ere ne atfedilir.

79. b - 81. a. Akça Koca - karısı. Bu da birçok azize atfedilir. Mese lâ bir bölük halk, Şeyh Abu-l-Hasen-i Harkanî'yi ziyarete geliyorlar. Kapısını çalınca karısı, yazık emeğinize, eğer onu görmeyi geldiyseniz diyor. Sen nesisin onun diye soruyorlar. Karısıyım diyor. Gelenler, karısı elbette onun halini daha iyi bilir deyip dönmek istiyorlar. İçlerinde Abû Alî Sînâ da varmış. Burayadek geldikten sonra görmeden dönmek doğru değil diyor. O sırada Abu-l Hasen, bir arslana odun yüklemiş, geliyor. Onları görünce diyor ki: Esenlik sizlere, ben halkın yükünü çekmeseydim arslan da benim yükümü çekmezdi.

Sarı Abdullah (ölm. 1660), Bayrâmî Melâmîlerinden Ahmed Sârbân'ın (ölm. 1545 - 1546) da böyle bir karısı olduğunu, gelenlere sövüp saydığını, bu bunak ihtiyardan ne umarsınız da yol zammetine katlanır, kalkar, buraya gelirsiniz dediğini, aziz gelince, o köpecik sizi daladı mı diyerek onları teselli ettiğini, nihayet ölürken, kadın, bunca zamandır bizimle düştün, kalktın, bizden bir nasip alamadın, bari humma için bir kâğıda ne çizersen çiz, ver, o yüzden geçin dediğini, ölümünden sonra birgün kendisine baş vurana, bu sözü hatırlayıp bir kâğıda çizgiler çizerek verdiğini, hummanın geçtiğini, artık muska yazmakla geçindiğini, kocasının ne büyük adam olduğunu anlayıp yanıp yakıldığını anlatır ve bu münasebetle de Şeyh Abu-l-Hasen-i Harkanî'den de bahseder (Samarât-al Fua'd, s. 253 - 254). Hayrabolu'da yatan Ahmed Sârbân'ın karısı, mahallî rivayetlere göre ölürken, türbe eşliğinin altına gömülmesini, ziyarete gelenin kendisine basıp geçmesini vasiyet etmiş, vasiyeti yerine getirilmiş, fakat sonradan eşik biraz daha ileriye alınarak bu üstüne basılma işi bertaraf edilmiştir.

Hacım Sultan Vilâyet - nâmesi'nde bu menkabe, Kara Baba adlı celâlli bir erenle Pâkçe Sultan arasında geçer. Kara Baba dua eder, burçaklar bir yere gelir, yığılır. Sonra Pâkçe Sultan, "öyle ise bizim de bir hizmetimiz kabul olup divân-ı Hak'da derdimize bir dermân ola didük

idi" der, Kara Baba, bu söz üzerine burçaklara emreder, hepsi yerli yerine gider (s. 92, yaz. s. 43).

Akça Koca, Osman Gazi zamanında (1299 - 1326) yaşayan alplardandır. Osman Gazi onu, Konur Alp, Köse Mihal ve Gazi Rahman'la Akyazı'ya, İzmit ve Akova'ya gönderiyor (Aşık Paşazade, s. 25-27). Akça Koca, Kandra'dan Samandıra'ya yürüyor, orasını zaptediyor (s. 32 - 34). Kendisine Yalova tımar olarak veriliyor (s. 39). Orhan padişah olunca (1326) Akça Koca ölüyor (s. 39). İzmit'e ve bu şehre bağlı yerlere verilen Kocaeli adı da bu yüzden verilmiştir.

Hacı Bektaş'la çağdaş olan ve ondan, aşağı yukarı elli altı yıl sonra ölen bu savaş erinin genç yaşlarında, yahut adından, çok yaşadığı anlaşıldığına göre orta yaşlıyken görüşmüş bulunması ve bu münasebetle Akça Koca'nın Bektâşî geleneğine girmesi ihtimali vardır. 79 b. de Akça Koca'nın, Develi'de bulunduğu söyleniyor. Belki bu er, Kayseri'nin batı kuzeyinde bulunan Develikarahisar'lıdır.

81. b ve devamı. Necmeddîn-i Kübrâ. 1221 - 1222 de Mogol akının-da şehit düşen büyük Sûfî'dir. Mogollarla hiçbir ilgisi yoktur. Halk rivayetindeki ad yanlışlığı, bu temelinden yanlış ve uydurma olan hikâyeyi büsbütün uydurma bir şekle sokmuş, bu büyük Sûfiye mal etmiştir. Uydurma rivayetin yazılı şeklini Muhammed-i Tenkâpunî'nin "Kısas-al-Ulemâ" sında, Hâce Nasîr-al-dîni Tûsî'nin (ölm. 1274) hâl tercemesinde, tenkidıyla buluyoruz: Hâce Nasîreddin, Bağdad'a gidip halifeye, tasnif ettiği bir kitabı sunuyor. Halife'nin yanında Sünnî bilginlerinden İbni Hâcib Abû Amr Osman ibni Ömer-al-Nahviyy-al-Mâlikî (ölm. 1273-1274) var. Kitapta Ehl-i Beyt'e ait övüşleri görünce tutup Dicle'ye atıyor, suya düşünce çıkan ses hoşuma gidiyor diyor. Hâce'ye de, sen Tûs'un eşeklerinden misin, öküzlerinden mi diye soruyor. Hâce, öküzlerindenim diyor. Boynuzun nerede diyor. Hâce, boynuzum Tûs'ta, gidip getireyim deyip huzurdan çıkıyor. Bir gece rüyasında Onikinci İmâm Mehdi'yi görüyor. Kendisine Tevessül duâsını öğretiyor. Uyanıp günlerce dua ettikten sonra Abbasoğullarını ortadan kaldıracak padişahı bulmak için remil atıyor. Remille Hulâgû'yu buluyor. Hulâgu, o vakit daha çocuktur. Onu anasından alıp büyütüyor. Birgün çocuğa, padişah olursan bana ne yaparsın diye soruyor. Çocuk, seni vezir yaparım diyor. Bir zaman sonra Hulâgû, Horasan padişahı oluyor, Nasîreddîn'i de vezirlik makamına getiriyor. Birçok yerleri zapteden Hulâgû, Bağdad'a geliyor, halifeyi öldürtüyor, şehri zaptediyor. İbn-i Hâcib, bir eve gizleniyor, bir kabı kanla doldurtuyor, üstüne birşey kapatıyor, onun üstüne de bir yaygı serip oraya oturuyor. Nasîreddin, remil atıyorsa da her defasında onun, bir kan denizinin üstünde oturmakta olduğunu buluyor. Bulmaya imkân olmadığını anlayınca düzen yoluna sapıyor. Her eve bir koyun

yolluyor, diyor ki bu koyunu besliyeceksiniz, muayyen bir günde alacağız, fakat verdiğimiz zaman kaç kiloysa o kadar gelecek, eksik, yahut fazla olmayacak. İbn-i Hâcib'in konuk olduğu ev sahibi, bu yüzden sıkılıp dururken İbn-i Hâcib, merak etme diyor; bir kurt yavrusu bul, koyunu doyur, besle, fakat hergün bir kere o kurtu kendisine göster; yediği erir, istedikleri gibi teslim edersin. Adam, onun dediğini yapıyor. Muayyen zaman gelince koyunları topluyorlar, tartıyorlar. Bazısı eksik geliyor, bazısı fazla. Yalnız bir evden alınan koyun aynı tartıda çıkıyor. Hâce, bu olsa olsa İbn-i Hâcib'in aklıdır deyip o evi bastırıyor. İbn-i Hâcib bulunup huzura getiriliyor. Hâce, önce kitaplarını birer birer Dicle'ye atıyor, sonra işte diyor, benim boynuzum bu padişah... Sonra da emrediyor, derisini yüzüp cesedini Dicle'ye atıyorlar. Kısas-al-Ulemâ sahibi, bu hikâyeyi anlattıktan sonra diyor ki: Bu hikâye birkaç kişi tarafından uydurmadır. Birincisi Hâce, Hulâgû'dan önce Bağdad'a gelmemi tir. İkincisi Hulâgû Horasan'da ev bark sahibi değildi, Çingiz'in soyundandı, Türkistan'dan gelmişti. Üçüncü İbn-i Hâcib Bağdad'da değildi, İskenderiye'deydi, orda öldü (s. 160 162).

82. a. Sultan Alâeddin Keyhusrev ibni Kılıcarşan ibni Selim Şâh-ı Gazî. Selçuk soyunda Selim Şah diye birisi yoktur.

82. b. -84. b. Ay tutulunca kap kaçak çalarak gürültü etmek. Bu da şifahî rivayetlerdendir. Güya Nesîreddin, Mogol hükümdarını, halifeyi öldürtmeye teşvik ediyor. Fakat bilginler, bu, Peygamber soyundandır, kanı yere damlarsa bet bereket biter, belki de kıyamet kopar diyorlar. Hulâgû, tereddüde düşüyor. Hâce, peki diyor, filân gece ay tutulacak; sözüm doğru çıkarsa bil ki bu adamı öldürünce de birşey olmaz. Peygamber'in amcası oğlunu, torununu, daha o soydan gelen nice kişileri öldürdüler de birşeycik olmadı. Hulâgû, peki diyor, dediğin çıkarsa öldürtürüm. Hâce'nin dediği gecede ay tutuluyor, Hâce Hulâgû'nun çadırına koşuyor. Fakat muhafızlar, uyuyor, uyandıramayız diyorlar. Hâce, halka, ayı şeytanlar tuttu, elinize ne geçerse çalın da şeytanlar korkup kaçsınlar, ay kurtulsun diyor. Bunun üzerine halk, eline geçen şeyi çalmıya başlıyor. Bir gürültüdür, kopuyor. Hulâgû, gürültüden uyanınca görüyor ki ay tutulmuş; Hâce'ye inanıp halifeyi öldürtüyor. Bütün bu uydurma rivayetler, Şîî olduklarından dolayı vezir İbn-i Alkamî ile Nasîreddin'in Mogollar lehine ve Abbasoğulları aleyhine faaliyette bulunduklarına dair söylentilerle beslenmiş asılsız şeylerdir.

86. b - 89. b. Kazana girip kaynamak, ölmek de birçok azize atfedile gelen kerametlerdendir. Saru Saltuk Baba da bir keşişle kazana girmiş, keşiş ölmüş, kendisi sağ salim çıkmıştır. Hattâ bu sırada Hacı Bek-

taş bir pınar dibindedir, pınardan su alıp tıpkı Vilâyet-Nâme'de olduğu gibi mermere serper. Soranlara da kâfirler der, Saru Saltuk'u kazana koyup kaynatırlar, bayılmasın diye üstüne su serpiyorum (Otman Baba Vilâyet-Nâmesi, 47. a b).

96. a ve devamı. Saru Saltuk.

Adına "Saltuk - Nâme" adlı bir epik kitap yazılan Saru Saltuk, 1263 - 1264 te Rûmeli'ye geçen alperenlerdendir ve Barak Baba'nın şeyhidir (Yunus - Emre - Hayatı, s. 29 - 35, 253 256).

98. a - 99. a. Ejderha öldürmek. Bu da birçok erene atfedilegelmiştir. Meselâ Hacım Sultan da bir ejderha öldürür (s. 74-76, yaz. s. 37). Hristiyan azizlerinin birçoğu da ejderha öldürür. Masallarımıza bile girmiştir ve ejderha öldüren kahramanlardan biri de Keloğlan'dır.

105. a - 106. a. Hacı Bektaş, Sarı İsmail'i Mevlânâ'ya gönderiyor. Hacı Bektaş da İshak adlı bir dervişini göndermişti (Manâkıb-al-Arifin, Tahsin Yazıcı terc. I, s. 411 - 414). Her iki rivayet, tarihî kaynaklara uymakta ve Mevlânâ ile Hacı Bektaş'ın çağdaş olduğunu göstermektedir.

106. a - 107. b. İstanbul'da İslâm Eserleri Müzesi'nde bulunan sandukasındaki kitabe, Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî'nin 667 hicrîde (1268 - 1269) öldüğünü, babasının adının Mes'ud olduğunu gösteriyor. Saltuk Nâme'ye göre bu zat, Saltuk Baba'nın mürşididir (bakınız; Yunus Emre - Hayatı, s. 32, 37 39, not: 1, 261 264). Akşehir'de büyük ve güzel bir türbesi bulunan, Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî'nin sandukasında Mevlânâ'nın bir gazeli oyuludur. Bu hikâyede de Hacı Bektaş'ı ziyarete, Mevlevî dervişleriyle gider. "Manâkıb-al-Arifin"deki bir menkabe onun Mevlânâ tarafından sevilip sayıldığını göstermektedir. Bütün bunlar bize, bu zatın Mevlânâ ile müsbet bir münasebeti bulunduğunu, aynı zamanda ömrünü cezbede geçiren ve Hacı Bektaş'la da çağdaş olan bu erenin, Hacı Bektaş'la da görüşebileceğini gösterir. Üftâde'nin (ölm. 1850 1851) sohbetlerinin, Celvetiyye tarikatının kurucusu Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından (ölm. 1628 - 1629). Arapça yazılmasından meydana gelen "Vâkıât" da bu menkabe, Hacı Bektaş'la Ahmed Bedevî (1276 - 1277) arasında geçer. Üftâde'ye göre Ahmed Bedevî, birgün bir arslana biner, Hacı Bektaş'ı ziyarete gider. Hacı Bektaş da bir kayaya oturur, onu yürütüp konuşunu karşılar ve Ahmed der, üstünlük, canlıyı değil, cansız yürütmektir. Sonra ona, seni kim irşadetti diye sorar. Ahmed, avucunda ben olan bir el uzandı, onu tuttum, fakat sahibini görmedim der. Hacı Bektaş elini açıp uzatınca Ahmed Bedevî beni görüp elini öper, teslim olur (v. 53). Bu menkabe, Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî ve Tapduk Emre'y-

le Hacı Bektaş arasında geçen iki olağanüstü olayın birleştirilerek Ahmed Bedevî'ye atfından meydana gelmiştir.

Arslana binmek, yılanı kamçı olarak kullanmak da Sûfîler arasında meşhurdur. Meselâ Abu - Said Abu-l-Hayr, Bâyezîd-i Bîstâmî'den bahsederken "Tanrı rahmet etsin, Abû Yezîd arslana biner, yılanı kamçı gibi kullanırdı, fakat namaza dururken, Tanrım, beni kereminle ört, ayıplarımı sakla; üstümüze örttüğün örtüyü kaldırırsan rezil olduk gitti derdi diyor (Kelimât-ı Kudsiyye-i Abu - Said Abul-l-Hayr, İst. Üniv. K. Farsça yaz. Mecmua, 1056, 110. b). Abu-l-Hasan-ı Harkânî'nin de arslana odun yüklediğini 9. b - 81. a da Akça Koca münasebetiyle söylemiştik.

107. b ve devamı. Ahî Evren. Vilâyet - Nâme'nin dediği gibi "Fütüvvet - dârların serveri ve ser - çeşmesi" sayılan Ahî Evren'in şahsiyeti ve zamanı hakkında bilgimiz pek azdır. Muallim Cevdet, "Zaylun alâ fasl-al-Ahiyyat-al-Fityan" ında Ahî Evren'e ait bir vakfiye sûreti yayınlar. Bu vakfiyenin tarihi, hem yazıyla, hem rakamla 706 dır. (1306 - 1307). Aynı vakfiyeyi bay Cevad Hakkı Tarım, "Tarihte Kırşehir - Gülşehir" adlı eserinde yayınlamıştır; fakat ordaki tarih 676 dır (1277 - 1278); gene tarih hem yazıyla yazılmıştır, hem rakamla tesbit edilmiştir (1983 basımı, s. 174 - 176. 1948 basımında yalnız tercemesi vardır, s. 83 - 85). İhtimal ayrı suretlerden alınan, fakat metni bir olan bu vakfiyede, vakfedenin koştığı şartlar arasında, türbeye bitişik camide şeyh tarafından cuma ve pazarertesi geceleri sabah namazından sonra Yâsîn sûresiyle Şeyh Hâmid-i Velî'nin evradının okunması var (M. Cevdet, s. 281, Tarihte Kırşehir - Gülşehir, s. 175, II. basım, tercemesi, s. 83 - 85). 833 hicride (1428 - 1429) vefat eden Hacı Bayram'ın şeyhi olan ve Konya Aksaray'ında tekkesi ve türbesi bulunan şeyh Hâmid-i Velî'nin 706 da, yahut 676 da ölmüş bulunması şöyle dursun, hattâ doğmuş olması bile mümkün değildir. Hâmid-i Velî, 805 hicride (1402) ölmüştür (Mustakıymzade Süleyman Sadeddin: Macallat-al-Nisâb fil-Ansâbı va-l-Kunayı va-l-Alkaab, 191. a); halbuki vakfiyede, "kuddisa sırruhu" kaydı da var. Bu defa Kırşehir'e gittiğimiz zaman sayın Cevad Hakkı Tarım'da bulunan bu vakfiyeyi gördük. Esasen vakfiyede arabçaya uymayan, anlamı bulunmayan yanlış ve saçma ibareler, hattâ farsça terkipler, o zaman kullanılmayan terimler, önceden de dikkatimizi çekmişti. Bir vakfiyede, hele o zaman, bu çeşit yanlış, saçma sapan sözlerin bulunmasına alabildiğine bilgisiz bir adamın elinden çıkmasına imkân verilmezdi. Vakfiyeyi beraber bir kere daha okuyunca gerek kâğıt, gerek yazı, gerek inşa bozukluğu bakımından bu vakfiyenin uydurma olduğu kanaatine vardık. Böylece bu vakfiye elden çıkınca dayanacağımız yazılı kaynak, Şakaayık-ı Nu'mâniyye, Aşık Paşazade, bir de gene Cevad Hakkı Tarım'ın yayınladığı Fütüvvet İcazet-Nâmesine münhasır kaldı. Şakaayık-ı Nu'maniyye, Ahî Ev-

ren'i Orhan devri (1326 - 1359) şeyhlerinden göstermede, fakat nefesi kesin duası geçkin bir er olup debbağlar tarafından pîr tanınmasından başka hakkında hiçbir bilgi vermemededir (s. 33). Aşık Paşazade de onu Orhan devrinde gösterir ve sadece adını anar (s. 212). Fütüvvet ica-zet-nâmesi (fotoğrafisi birinci basımdadır), önce Ahî Evren'in, Muham-med Peygamberin amcası Abbas'ın oğlu olduğunu, adının Muhammed olup Peygamber'in emriyle otuziki esnaf zümresi pîrlerinin bellerini bağ-ladığını, sonra Rûm ülkesine göçüp Kırşehir'i ni yurd edindiğini, ordaki ejderhayı tutup boynuna zincir takarak iş yurdunun kapısına bağladığını, bütün bu yüzyıllara sığın olaylardan sonra da doksanüç yaşında öldü-günü anlatıp hakkındaki geleneği tesbit ettikten sonra imân ve İslâmın şartlarını, Fütüvvet esaslarını yazıyor, sonra da Ahî Sinân'a verilen ahî-lik payesini bildirirken şecereyi şöylece zincirliyor:

Ahî Sinan - Ahî Muhammed - Hacı İn'âm - Ahî Turud - Ahî Şeref-al-dîn - Hâce Osmân - Sinân-al-dîn-i Aksarayî - Ahî Emirci Karahisârî - Ahî Nâsır-al-dîn Evren - Ahî Ahmed Kaysar - Ahî Başa-ra - Ahî Kaplan - Ahî Husâm-a-l-dîn Sûzenger - Ahî Abd-Allâh - Ahî Fere-i Zengânî.....

İcazet - nâme, 876 muharreminin sonunlarında yazılmıştır (1471). Demek ki bu çağlarda Ahî Evren'in şeyhi olarak gösterilen Ahî Kaysar, Mevlânâ ile çağdaştır. Ahî Çoban adlı bir oğlu vardır (Manâkıb-al-Arifin, T. Yazıcı tercemesi, I, s. 614). Bu zat, Fütüvvetle, Ahî Başara'yla Ahî-Türk'ün, yâni Çelebi Husâmeddîn'in (ölm. 1284) büyük babaların soyuna mensuptur (aynı, II, s. 205). Sultan Veled'in (ölm. 1312). Ahî Kaysar hakkında bir methiyesi vardır (Divan. Dr. Feridun Nafiz Uzluk basımı, s. 150, beyit 10). Gene şecerede Ahî Evren'den üç halka sonra adı geçen Şerefeddin'in de, 789 Hicrîde (1387) ölen Ahî Şerefeddin ol-ması, tarih bakımından akla pek yakındır (Mübarek Galip: Ankara, Ki-tabeler, ikinci kısım, s. 19). İcazet-nâme sahibi Sinan da belki gene An-kara'da kabri bulunan Sinan'dır (aynı kitap, birinci kısım, s. 12). 1273 de vefat eden Mevlânâ'nın çağdaşı Ahî Kaysar'dan Fütüvvet yoluna gi-ren Ahî Evren'in, gelenekteki gibi uzun bir ömür sürdüğü kabul edilse bile sonucu, Orhan devrinin ortalarında ölmüş bulunması ve kesin ola-rak I. Murad zamanına (1359 - 1389) erişememesi gerektir ve böylece bu İcazet nâme, öbür kaynaklara da uymaktadır.

Burada şunu da söyleyelim: Kanûî devrine ait 732 numaralı Paşaili defterinde 172 No.lu vakıf kaydı, Kızıldeliogullarına bazı köylerin vakfe-dildiğini, vakfın sonradan timar olduğunu, Yıldırım Bâyezîd'in (1389 - 1402) yeniden berat verdiğini, bu vakfın, Kızıldeliogullarından Gülşeh-rî, İlyas, Celâl, İshak ve Sinan'ın müşterek tasarrufunda bulunduğunu bildiriyor. 173. kayıt, Kızıldeli derbendinin, eski defterde Gülşehrî tasar-rufunda bulunduğunu, o ölünce oğulları Ahî Evren'le Bahşâyîş Baba'ya

kaldığını gösteriyor. Kadastro Umum Müdürlüğünde 562 No.'lu Edirne Evkaf defterindeyse Kızıldeli'nin, Rûmeli fethinde bulunduğu, 804 te (1401 - 1402) kendisine bazı yerlerin temlik edildiği, onun da evlâdiye olarak vakfettiği yazılı (Ömer Lûtfi Barkan: Osmanlı İmparatorluğunda bir iskân ve kolonizasyon metodu olarak vakıflar ve temlikler; Vakıflar Umum Müdürlüğü yayını, Vakıflar Dergisi, II, Ankara 1942, s. 338 - 340). Hiç şüphe yok ki burdaki Ahî Evren, bizim Ahî Evren'den başkadır ve bu vesikalar, bize ancak onun şöhreti dolayısıyla adıyla adlanan birçok ahîlerin bulunduğunu gösterir. Nitekim Ankara'da da bir Ahî Evren zaviyesi vardır ve bu zaviye, Muallim Cevdet'in sandığı gibi onun adına kurulmuş olamaz, diğer bir Ahî Evren'e aittir (Zaylun lâ fasl-al-Ahiyyat-al-Fityan, s. 230, metin ve not). Bir zümrede, bir tarikatta büyük tanınan kişilerin adları, daima konagelmekte bulunduğunu da hâtırlatalım. 979 tarihli (571 572) ve 558 sayılı Ankara defterinden, Şeyh Bahşâyîş Baba'nın bir zaviyesi bulunduğunu, Alpagon mezarında iki çiftliği de olduğunu ve bunların, Karamanoğullarından İbrahim Bey tarafından (1315-1332) verildiğini, I. Murad zamanında (1359 - 1389) tasarruf ettiğini öğreniyoruz; bu Bahşâyîş de Yıldırım zamanının alperenlerinden olan Kızıldeli'nin oğlu Gülşehrî'nin oğlu Ahî Evren'in kardeşi Bahşâyîş Baba'dan başka bir Şeyh Bahşâyîş'tir. (Ö. L. Barkan'ın aynı makalesi, s. 319). Vesikalarda adı geçen Gülşehrî'nin de Mantık-al-Tayr adlı manzum bir eseri bulunan Gülşehrî'den ayrı bir zat olduğunu söylemiye sanırım ki lüzum yoktur (Gülşehrî'ye atfedilen Ahî Evren Manâkıbı hakkındaki mülâhâzamızı öğrenmek için bakınız: İslâm ve Türk illerinde Fütûvvet teşkilâtı ve kaynakları, İst. İktisad Fakültesi Mecmuası, cild: XI, sayı: 1 - 4, s. 96 97). XV. Yüzyılda II. Bâyezîd zamanında (1481 - 1512) yazılmış bulunan Vilâyet - Nâme'de Ahî Evren hakkında birçok menkabelerin bulunması da onun hakkındaki geleneğin bu devirde teessüs etmiş olduğunu ve bu devirden en az bir asır önce yaşamış bulunduğunu ispat eden bir delildir.

Kırşehir'de bulunan Ahî Evren türbesinin kapısı üstündeki kitabe 886 (1481) yılını göstermekte ve Fatih'in son yılında, Süleyman Bey oğlu Aliyy-al-Davla tarafında, herhalde tamir edildiğini tesbit etmektedir. Türbenin içinde, sol tarafta, sandukaların bulunduğu kısmın kemerinde bulunan kitabeyse 854 (1450 1451) yılını göstermede ve beylerden Seydî Bey oğlu Hasan Bey'in adını vermektedir (C. Hakkı Tarım: Tarihte Kırşehir - Gülşehrî, II. basım, s. 86). Bunların tamir tarihleri olduğu anlaşıyor.

XIII - XIV. Yüzyılda yaşayan Ahî Evren'in, genç yaşında Hacı Bektaş'la görüşmüş olması mümkündür. Belki de böyle bir görüşme, o dallı budaklı menkabeyi meydana çıkarmıştır.

108. a. Sadreddin-i Konevi. İbni Arabî'nin (ölm. 1240) oğulluğu ve Anadolu'da onun düşüncelerini yayan ve adına kurulan Ekberîyye Tarîkatinin mümessili olan Şeyh-i Kebîr Sadreddin (ölm. 1274), Hacı Bektaş ve Mevlânâ ile çağdaştır. Ancak kapısında kapıcılar, perdeciler kullanan, hadîmağalarına hizmet gördüren bu aristokrat şeyhin Vilâyet - Nâme'de anlatıldığı gibi bir halk adamı olmasına, hele Ahî Evren'le münasebeti bulunmasına bizce imkân yoktur. (Sadreddin için Mevlâna Celâleddin'e bakınız, s. 230 - 234). Ahî Evren'in, Sadreddin'in ölüm yıllarında pek genç olması icabeder. Hele Sadreddin'in, onun belini bağlaması, yani bir Fütüvvet Şeyhi, bir ahî gibi gösterilmesi, büsbütün hayal mahsulüdür.

112. a - b. Ahî Evren'in bir manâkıbı olduğu açıkça anlaşıyor.

Ancak bu menakıbın, Gülşehrî'ye atfedilen kitap olmadığını sanıyoruz. Çünkü bu kitap, Gülşehrî'nin "Mantık-al-Tayr" ındaki Fütüvvet başına bazı beyitlerin eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Altı şartı var Fütüvvet yolunun

mısraiyle başlayan onbir beyit, aynen alınmış, bir beyit biraz değiştirilmiş, aralara da bazı beyitler katılmış, Mantık-al Tayr'daki Fütüvvet bahsi uzatılmış, meydana gelen kitap, Gülşehrî'ye mal edilmiştir.

Vilâyet - Nâme'de, Ahî Evren'i, Sadreddin-i Konevinin izhar ettiği yazılı (108 a). Bizdeki yazmadaysa bu ad, Sadreddin-i Semerkandî'dir (120. a) Acaba böyle bir zat mı var ve o, Ahî Evren hakkında bir Manâkıb mı yazdı?

119. b. Şeyh Süleyman, Süleyman-ı Türkmânî diye tanınmıştır. Sultan Veled'in halifelerinden olan bu zat, Mevlânâ'ya mensup Şeyh Husayn'in, o da Şemseddin adlı birinin oğludur. Sultan Veled'in hayatında Kırşehir'e gelerek orada bir Mevlevî-hâne kurmuş, bu Mevlevî-hâneye birçok vakıflar sağlamıştır (Cevad Tarım: Tarihte Kırşehri - Gülşehri, Kırşehir 1938, s. 83, vakfiye, s. 83 - 85). Kendisinden sonra yerine geçen Kırşehir'li ve Sultan Veled mensubu Musa oğlu Ali'nin yazdığı bir kitaptan, 1310 da, Süleyman-ı Türkmânî'nin ölmüş bulunduğunu anlıyoruz (Abdûlbaki Gölpınarlı: Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik). Yüksek mimar Ali Saim Ülgen, ölüm tarihinin, kitabesine göre 692 (1292 - 1293), vakfiyesindeki tarihin 997 (1298) olduğunu söylüyor (Kırşehir'de Türk eserleri, Vakıflar dergisi, II, Ankara - 1972, s. 161). Kitapçı bay Raif Yelkenci'nin, bu zatın Gülşehri olduğu hakkındaki kanaati, Mantık-al-Tayr'da hüthülle beraber Süleyman adının da anılmasından, yani Divân estetiğine vukufsuzluğun verdiği bir vehimden doğmadır (aynı sahifede-

deki 42. nota bakınız).

İsâ Mücerred'in kim olduğunu kesin olarak bilemiyoruz. Bay Feridun Nafiz Uzluk, Cevad Hakkı Tarım'a gönderdiği bir mektupta Aksaraylı İsâ adlı bir şairden bahsediyor. Bu zatın Şeyh Süleyman'ı saygıyla anmasına bakılırsa onun mensuplarından olduğuna hükmedilebilir. İhtimâl İsâ mücerred bu zattır (Tarihte Kırşehir - Gülşehir, II. basım, s. 32 - 33. Uzluk, mektubunda bu zatın adını İsi diye anıyor. İsâ, Divân şiirinde, elifle kafiye olmadığı takdirde İsi tarzında söylenir, fakat asıl ad, İsâ'dır).

Seyyid Sâlih'in, Kırşehir'de, Kayaşeyhi diye anılan zat olduğunu sanıyoruz. Mezarına yakın bir yerdeki tekkeye "Kaya tekkesi" denmesi rivayeti de bu zannı yakın derecesine getiriyor (Tarihte Kırşehir - Gülşehir, II. basım, s. 39)

Bütün bu zatların, Vilâyet - Nâme'de söylendiği gibi Hacı Bektaş'la görüşmüş oldukları kabul edilse bile Hacı Bektaş'ın son zamanlarında görüşmüşlerdir.

Aynı sahifedeki "Bektâşi - hâne" sözü, Bektâşi tekkelerine XV. yüzyılda bu adın verildiğini gösteriyor. Bu tâbir, son zamanlarda yoktu ve "hâne" sözüyle terkip yapılarak kullanılan tekkeler, yalnız Mevlevîlere ait tekkeler bir de Kaadirî tarikatının İstanbul'da, ikinci Piri sayılan İsmâil-i Rûmînin (ölm. 1631-1632) yattığı, Tophane'deki tekkeydi, yani buraya da Kaadirihâne denirdi.

123. b ve devamı. Molla Sa'deddin. Şiirleri olduğu ve Hacı Bektaş'ın arapça "Makaalât" ını Türkçeye çevirdiği haber verilen (140. a, 143 b.) Molla Sa'deddin'in "Makaalât" ta ve "Vilâyet Nâme" de birkaç şiiri vardır. Prof. H. Ritter'e ait bir mecmuayla, kütüphanelerde ve ellerde bulunan bazı mecmualarda da şiirlerini görüyoruz. Bu şiirler, Said mahlasını taşımakta, bazılarının başlığında Said Emre'nin olduğu kaydedilmekte. Anlaşıyor ki Said Emre, Vilâyet - Nâme'de adı geçen Molla Sa'deddin'dir:-

**Eksiklüven Hak bilür ıskun bana güç kılır
Hünkâr Said'e tımar tıp beni benden aldı**

•

**Erenün yüzi sulu hikmeti arşdan ulu
Kim dadarısa balı Hünkâr inâyetidür**

beyitlerinden Said Emre'nin Hacı Bektaş'a ulaştığını,

**Zihî hil'at zihî devlet zihî atâ zihî rahmet
Said aydur yüzbin minnet Hacım bana benüm didi**

beytinden de Hacı Bektaş'tan sonra onun halifesi, Hacım Sultan'a intisabını anlıyoruz.

**Said Atâ varırsun yoldan haber verİrsün
Gel hünerün varısa halka göster didârı**

beytinden de onun irşad mertebesine eriştiğini öğreniyoruz. Said Emre'nin elde ettiğimiz şiirlerini, "Yunus Emre - Hayatı" adlı eserimizde yayınladık (s. 233 - 247. Said Emre ve Yunus hakkında da s. 102 - 108 e bakınız).

136. a. İbrikteki suyun kan oluşu. Nûredin Caca'yla Hacı Bektaş arasında da geçmişti (6. a, Manâkıb-al-Arifin, T.Y. terc. I, 539 - 540).

139. b. Sald'ın halvet - hâne kapısına yatması. Yunus Emre de şeyhinden bir feyiz almadığını sanarak kaçmış, fakat yoldaki bir olay, onu kendisine getirmiş, dönüp gelmiş, Bacı Ana'ya, yani Tapduk Emre'nin karısına sığınmış, onun tavsiyesiyle eşiğe yatmış, sabahleyin şeyhi, abdest almaya çıkarken ayağı Yunus'a dokununca bu kim diye sormuş, Bacı Ana, Yunus deyince bizim Yunus mu demiş, şeyhinin gönlünden çıkmadığını anlıyan Yunus, ayaklarına sarılarak kendisini bağışlatmış (Yunus Emre - Hayatı, s. 76 77).

Said Emre hakkında manzum Vilâyet - Nâme'de şu fazla bilgiyi buluyor ve onun, İçel'de yattığını öğreniyoruz.

**Otururken bir gün ol Molla Said
Didi Hünkâr anma sözüml İşt**

**Nan - Bahâ vırdük sana biz İçil'i
Dem yom oynat var ana dir ol veli**

**Kalkuban Molla Said oldu revan
İrşincegez ol il içre heman**

**Eyledi mesken tutup anda karar
Emr-i Hak irince kıldı intizâr**

**Âhır-al-emr rihlet İtdi ol aziz
Meskeni kaldı nice yıllar ısız**

**Kılmadı kimse ziyâretgâh anı
Oldı nice didlylse şah anı**

**Karamanoğullarının birine
Kendüy bildirdi girüp seyrine**

**İtdiler İhyâ mezârın ba'd ezan
Şîmdi meşhurdur mezârı bu zaman (73. b).**

145. a. Çelebiler. Vilâyet - Nâme'nin yazıldığı zaman bile Hacı Bektaşoğulları denen Bektâşî Çelebilerinin, İdris Hoca'yla Kadıncık Ana'nın soyundan geldikleri ve Hacı Bektaş'ın nefes evlâdları olarak kabul edildikleri anlaşılıyor ki tabîi bu kanaat, daha önceki çağlardan gelmedir. Hacı Bektaş'ın devrinedek ulaşmadadır. Aşık Paşazade de Hacı Bektaş'ın, Hatun Ana'yı, yani Kadıncık Ana'yı kız edindiğini yazarak onun evlenmemiş olduğunu bildiriyor (İst. basımı, s. 205).

159.a - b.) Mevlâna ile çağdaş olduğunu bu menkabe de görüyoruz. Gemiye, oturduğu yerdeyken kurtarmak da birçok erene atfedilmiş olan kerametlerdendir. Meselâ Abu-l Vafâ da tıraş olurken bir gemiyi kurtarmıştır (Manâkıb-ı Tâc-al-Arifin Abu-l-Vafâ, v. 57-58) Selçuk taş yonmacılığıyla Osmanlı yonmacılığının istihale devrine ait bir şâh-eser olan Hacı Bektaş türbesinin mermer kapısında, cepheden sağ tarafta, alt yanda kabartma iki balık resmi vardır. Halk, bu iki balığın, gemiyi kurtardıktan sonra yenlerini silkince düşen diri üç balıktan ikisi olduğuna kanidir.

Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde de Hacı Bektaş birgün Hacım Sultan'a, gel başımı tıraş et der. Hacım, su alıp tıraş etmek için Bektaş'ın başını ıslar. Fakat o sırada, medet Sultan Hacım diye bir ses duyar. Bir müddet durur. Hacı Bektaş, ne yapıyorsun deyince Hacım, Akdeniz'de birinin gemisi battı, kurtarmıya gittim, bir başkasını da çağırınca eli elimde kaldı der ve elindeki eli, Hacı Bektaş'ın önüne kor. Hacı Bektaş, sen nerdesin, Akdeniz nerde deyince Hacım Sultan elini uzatır, Akdeniz'de bir Yunus balığının kulağına parmağını takar, çekip getirir, balığı Hünkâr'ın önüne atar (s. 23 - 24, yaz. 19 - 20).

162. a. Kara Abdal. Hacı Bektaş türbesinin sol tarafındaki ikinci sandukanın arkasında, duvara gömülü ve celî sülüsle yazılmış kitabede,

**Kâ'be-i vaslında irmiş mahrem oldı lâ'y'bâ (böyle)
Pir eşiğin eylemişdür meskeni Kara Baba**

yazılıdır. Tarih yoktur.

Hicrî 933'te (1527) bir isyan sonucunda öldürülen ve Genç Kalender, Şehid Kalender, Cüvan Kalender diye anılan Kalender Çelebi'ye at-

folunan bir nefeste, Hacı Bektaş'tan bahsederken,

**Yaymış seccâdesin oturmuş kendi
Cemâli nurundan çerağlar yandı
İşaret eyledi Kar' Abdal sundı
Bize Hak'tan gelen doluyu gördüm**

denmektedir. Bu dörtlük, ancak bir geleneğin ifadesi olmakla beraber Kara Abdal'ın, XVI. Yüzyıl başlarında da tanındığını gösterir. Otman Baba Vilâyet - Nâmesi'nde de bir Kara Abdal vardır (31. a. b).

162. a. Seyyid Gazi. Yaşadığı sanılan bir savaş erinin, halk muhayyilesi tarafından destanlaştırılmasından doğan Seyyid Battâl-ı Gazî (İlk Mutasavvıflar'a bakınız, s. 260 - 261 not), XIII. yüzyılda Anadolu'da pek yaygın olarak görülen Zümre'i Abdâlân, Abdâlân-ı Rûm, yahut Rûm Abdalları diye anılan Şîi Bâtınî topluluk tarafından Pîr tanınmıştı (bakınız; Yunus Emre Hayatı, s. 259 ve aynı sahifenin notu). Bunlar, Aşık Paşazade'nin Gaziyân-ı Rûm dediği alp erenler ve rûnûd, rind diye de anılan ve Fütüvvet ehlinin seyfi kolunu teşkil eden zümredir (İslâm ve Türk illerinde Fütüvvet teşkilâtı ve kaynakları, s. 42, 74 v.d, 80 81).

Hacı Bektaş, Vilâyet - Nâme'ye göre Seyyid Gazi'yi ziyaret etmiş, ona, "Esselâmaleyküm suyum başı" diye selâm vermiş, ondan da "Aleykümüsselâm ilüm şehrüm" cevabını almıştı (165. a.). Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde Hacım Sultan, Pâkçe Sultan, Habîb-i Acemî ve Hacı Paşa adlı erlerle, hac ayında Seyyid Gazi'yi ziyarete gider. Seyyid Gazi'nin ruhaniyeti, onu bir sığın şeklinde karşılar. Birçok maceralardan sonra Seyyid Gazi tekkesinde şeyh yapar (s. 77 - 84, yaz. 38 - 40). Saltuk - Nâme'ye göre Saru Saltuk da Seyyid Gazi soyundandır (Yunus Emre - Hayatı, s. 257 - 258).

165. b - 174. a. Birçok olayların birbirine karıştırılmasından, birçok kişilerin aynı çağda yaşamış sanılmasından doğan bu uzun kısmın özü, Hacı Bektaş'ın, Osmanlı denilen Osman Gazî'ye himmet etmesidir. Aşık Paşazade, Hacı Bektaş'ın, Osmanlılarından hiçbir kimse ile görüşmediğini bilhassa kaydederek Yeniçerilerin borklerini Hacı Bektaş'a nisbet etmelerini şöyle anlatıyor:

Abdal Musa, Hacı Bektaş'ın ölümünden sonra türbesine geliyor, bir müddet orda kalıyor. Orhan zamanında savaşa katılıyor; bir savaşta taci düşüyor. Yeniçerinin birinden borkünü alıp başına giyiyor. Memleketine gidince bu nedir diye soranlara, elif diyor. Sonradan Bektaşiler giymiye başlıyorlar, bu yüzden de Hacı Bektaş'a mensup sayılıyorlar (İst. basımı, s. 205 - 206).

Bu izah tarzı bizi tatmin etmiyor. Çünkü biz, esasen Yeniçeri üskü-fünün, Fütüvvet erbabından alındığını biliyoruz (Bakınız: İslâm ve Türk illerinde Fütüvvet teşkilâtı ve kaynakları; III, Fütüvvet erkânı, s. 38 - 40, 87. Bu yolun Bektaşî ve Alevilerle ilgisi için aynı makalede, Fütüvvet eh-li - Bektaşî ve Aleviler paragrafına bakın, s. 66 - 69). Bay İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Kavânîn-i Yeniçeriyân adlı esere dayanarak Yeniçeriliğin kuruluşunda ve bîrk kabulünde Vezir Hacı Bektaş Paşa, Hacı Bektaş oğlu Timürtaş Dede ve Mevlânâ soyundan Emirşâh'ın duaları alındığını yazmada, aynı eserde Yeniçerilerin durmada, oturmada kanun ve kaide-lerinin, Hacı Bektaş fukarasının kanunları olduğunun kaydedildiğini bil-dirmede, ocağın Yeniçerilikle ancak XV. yüzyıl sonları ile XVI. yüzyıl başlarında münasebet peyda ettiğini söylemede ve bundan sonra artık Yeniçeri ocağına, Ocağ-ı Bektâşîyan, Yeniçerilere, Tâife-i Bektâşîyye, Gürûh-ı Bektâşîyye, Zümre-i Bektâşîyan, ocak ağalarına Sanâdîd-i Bek-tâşîyan, Ricâl-i dîdmân-ı Bektâşîyye dendiğini yazmadadır (Osmanlı Devleti Teşkilâtında Kapukulu Ocakları, I. Acemi Ocağı ve Yeniçeriler, Türk Tarih Kurumu Yayınlarından, Seri VIII, No. 121. Ankara 1943, s. 149 - 150). Yeniçerilerin, kendilerini Hacı Bektaş bendesi, Ocaklarını Hacı Bektaş Ocağı saydıkları malûmdur. 94. Cemaat ortasında bir baba bulunur ve bu, Hacı Bektaş vekili sayılırdı. Hacı Bektaş tekkesindeki Dede-baba ölünce yerine geçen Baba, İstanbul'a gelir, Ocaklı, onu Ağa-kapısına götürür, Yeniçeri ağası, tacını giydirir, alayla Bâbîâlî'ye gider, orda da vezîria'zam, ona bir ferace giydirirdi. Dede-baba, Pîrevine gidin-ceyedek ocağın misafiri sayılırdı. 99. Ortaya Bektaşî dervişleri kaydedil-mişti (aynı kitap, s. 150, 253). Gene "Kavânîn-i Yeniçeriyân" da, Yıldır-ım Bâyezîd'in Karaman savaşından dönerken Hacı Bektaş'ı ziyaret etti-ği, birkaç yaya başının, devekuşu tüyünden bir süpürgeyle türbeyi süpür-mekte olduğunu gördüğü, teberrüken bu süpürgeyi başlarına takmayı emrettiği, süpürge sorgucun bundan kaldığı yazılıyor (aynı, s. 266 not). XIX yüzyıl başlarında ölen Koca Sekbanbaşı da "Hulâsat-al-Kelâm fî Redd-al-Avâm" ında Kanunî Süleyman'ın, Nemse savaşında, asker-in bozgunluğunu görünce nizamlı bir asker ocağı kurduğu, fakat bu aske-rin kıyafeti halkın hoşuna gitmediği, dedikodunun alıp yürüdüğü, yazı-lanların da kaçmıya koyulduğu, bunun üzerine Kanunî'nin, Hacı Bektaş evlâtlarından olup Pîrevinde şeyh olan zatı getirtip ocağa dua ettirdiği, Yeniçerilerin de, biz artık Hacı Bektaş köçekleri olduk diye mânevî bir kuvvete nail olduğu yazılıdır. (Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası ilâ-velerinden, İst. Hilâl Mat. s. 17 - 18). Çelebi Cemâleddin Efendi, "Mü-dafaa" adlı kitabında, Üsküdar'da Himmetzade tekkesi Kütüphanesinde bulunan "Tarih-i Salâtîn-i Osmaniyye" adlı bir kitabın 49. sahifesinde, Orhan'ın, askere elbise kabulü hususunda, ocak kurulduğu zaman Hacı Bektaş'ın duası alındığı için Hacı Bektaş'ın oğlu Seyyid Ali Timürtaş'la

görüştüğü ve onun tensibiyle ak börk kabul edildiği hakkında malûmat vermede (İst. Manzûme-i Efkâr Mat. 1328, s. 5-6) ve Müstakıymzade'nin "Risâlat-al-Tâc" ında da I. Murad zamanında, askere elbise tayini için Bektaş Paşa'nın Bursa'ya çağrıldığının Hacı Bektaş'ın oğlu Seyid Ali Timürtaş'la Mevlânâ evlâdından Emir Şah Efendi marifetiyle börk tayin edildiğinin kayıtlı bulunduğunu bildirmededir (ayni, s. 6). Yazma bir nüshası da bizde bulunan "Risâlat-al-Tâc" da bu hususta şu satırlar var:

"Bâyezîd asrında Emir Temürtaş meşveretiyle sefid külâh, tahsis si-yâh şal Yeniçeri üsküfi ki bölükbaşılara mahsûsdur, Şâhzâde-i sadr-ârâ Süleyman Paşa'nın ihtirâdır, Hazret-i Celâleddin-i Mevlevî mahabbetine binâen..." (s. 2 - 3) "Yeniçeri ocağı tarihlerinden ba'zılarında mezkûrdur ki Sultan-al-ulemâ'nın pâburehne, ya'nî yalınayak idiğın Hacı Bektaş-ı Velî gördükde kendi yenin kesüp ayağına sarmayup teberrûken başına geydi, bu sebepten ba'de zamânin evlâd-ı Hacı Bektaş-ı Velî'den Temürtaş Dede ve evlâd-ı Mevlânâ'dan Emirşah Efendi ma'rifetiyle ve Bektaş Paşa re'yiyle keçe, Yeniçeriye ta'yîn olundu ki bir ismi dahı börkdür ki Hazret-i Mevlevî sikkesindendir ve arkada olan tiftik Hacı Bektaş yenindendir ve nakş-i dâl, Ak Şemseddin cenâbının terkidir ki acemi-de yokdur; Al-Hâc Bektaş'a ocağın nisbeti bu cihetledir..." (s. 19).

Bütün bunlardan çıkan sonuç şunlar:

Hacı Bektaş, Osmanoğullarından hiçbiriyle görüşmemiştir: Yeniçerilerin, kendilerini Hacı Bektaş'a mensup saymalarının sebebi vezir Hacı Bektaş Paşa'yla Hacı Bektaş evlâdından Timürtaş Dede'nin ve Mevlânâ soyundan Emirşah'ın askere börk tayininde adlarının geçmesindenidir. Süleyman, askere yeni bir nizam verirken Hacı Bektaş'ın, ocağa dua ettiği kanaatine uyarak Hacı Bektaş tekkesindeki şeyhi çağırıp duasını almış, Yeniçeriler de, artık biz Hacı Bektaş köçeği olduk deyip kendilerini Hacı Bektaş'a mensup saymışlardır. Hacı Bektaş'ın ocağa dua edişi, yeninden parça verişi, yahut elini, bir askerin başına koyuşu, yeninin arkaya sarkışı, Yeniçeri börkünün arda yatan kısmının bu yene işaret oluşu geleneği de Vezir Hacı Bektaş Paşa'nın, yahut Hacı Bektaş evlâdından sayılan Timürtaş Dede'nin askere elbise tayinindeki rolünden meydana gelmiştir ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre ocağın, Hacı Bektaş'a mensup sayılışı XV. yüzyıl başlarından itibaren dir.

Görünüşe göre doğru olan bu sonuç, tamamiyle yanlıştır. Çünkü 883 Recebinin sekizinci günü ölen (1478) Otman Baba'nın hayatını adım adım takip eden, gezdiği yerleri kronolojik bir tertiple bildiren, olayları tesbit eden Derviş Küçük Abdal'ın, II. Bayezîd'in ilk zamanlarında yazdığı "Otman Baba Vilâyet - Nâmesi" nde (Vilâyet - Nâme-i Şâhî), şu satırları okuyoruz:

"Ve ol pâdişah kulunun üzerine tutup ol kân-ı vilâyet ana ayıtdı ki

bu kuşandığın kılıç ve başundaki b rk kimün nesid r, cevâb vir deyü su-
 l itdi.   n ol p di ah kuli bu sualin i idicek cev ba gelüp ayıtdı ki bu
geyd   m b rk Hünkâr Hacı Bektaş kisvetid r ve bu kuşand   m kılıç
Murtazâ Ali kılıcıdur." (93. a).

Bu soru, Fatih devrinde, hallerinin  eriat bilginleri tarafından tefti i
için Otman Baba, dervişleriyle Edirne'den İstanbul'a getirilirken sorul-
muş, cevabı da alınmıştır. Demek ki Fatih devrinde de Yeniçeriler, ken-
dilerini Hacı Bektaş'a mensup sayıyorlar, b rklerinin, Hacı Bektaş kis-
vesi olduğuna kani bulunuyorlar, hiç şüphe yok ki bu kanaat, daha önce-
lerden gelmede.

Bizce t  Açık Pa azade'den itibaren Yeniçerilerin ve ocaklarını ..
Hacı Bektaş'a mensup sayılması olayını, Abdal Mus 'nın bir Yeni er-
nin b rk n  giymesiyle, yahut Hacı Bektaş Pa anın, Tim rta  Dede'nin
kisve tayinindeki reyi ve duasıyla ilgili saymıya, çeşitli tevil yollarına git-
miye, birbirini tutmaz rivayetlere değer vermiye hiç lüzum yoktur. İbni
Batûta, Fütüvvet ehlinin ba larına, tepesinde iki parmak enlili inde, bir
zirâ uzunluğunda, tabi  arkaya yatan, bir taylasan bulunan beyaz y nden
bir külâh giydiklerini bildiriyor ( erif Pa a tercümesi, I, s. 312 - 314).
Osmano ulları devletinin kurulu  devirlerinde Ahilerin rolleri malûm-
dur; padişahlar bile Fütüvvet yoluna mensuptur, içlerinde Ah  - baba
olanları bile var. Fütüvvetin bu kadar yaygın olduğu bir devirde, her
san'at ve mesleğin bir pîri bulunduğu inancı, köklü bir inançtır. Tabi  as-
ker teşkil edilirken de o zümreye bir eren, p r tanınacaktır. Erenler ser-
veri ve gaziler serdarı sayılan Hacı Bektaş, oca a p r tanınmış, Bekta i-
likle Yeniçeri ocağının manevi ilgisi, kuruluşundan itibaren ba lamıştır.
Askere kabul edilen b rk de doğrudan doğruya Fütüvvet ehlinin börkü-
d r, yalnız arkaya sarkan kısım, biraz enlile miştir. Zaten bir mel met
yolu olan ve B b ilikten ayrılan Bekt  ilikte Fütüvvet ehlinin erk niyle
yoğrulmuş, b nyele miştir. (İslâm ve Türk illerinde Fütüvvet te kil ti ve
kaynakları adlı makalemize bakınız, s. 80 - 83).

176. a. Emir Cem'in kim olduğunu bilemiyoruz.

178. a ve devamı. Güvenç Abdal. C nklerde Güvenç Abdal mahlası-
nı taşıyan nefeslere rastlamaktayız, fakat bunlar dil bakımından yenidir.
Yazıla yazıla, de i e de i e mi dil özelliklerini kaybettiler; daha doğrusu
bu güzel masalın kahramanı olan Güvenç Abdal, Hacı Bektaş'la  a da 
mıdır? Kesin olarak bir ey s yliyemeyiz. Sersem Abdal mahlasını taşı-
yan bir nefeste

**Genc Abdal'la Hacı Bektaş geldiler
Sarı Saltı ı Rûmeli'ne saldılar**

**Şükrolsun dertlere derman oldılar
Tavafın kabûldür Abdal dediler**

dörtlüğüne rastlıyoruz. Genç Abdal, halk tarafından Güvenç Abdal sözünün kısaltılmasıdır. Bu nefes, rivayete göre 1551 de Hacı Bektaş tekkesine Dedebaba olup 1569 - 1570 e kadar bu hizmette bulunan ve bu tarihte ölen Sersem Ali Baba'nınsa Güvenc Abdal'ın XVI. yüzyıla kadar unutulmadığını anlarız.

184. a. Barak Baba. Barrak yazmış, fakat Barak Baba olduğu muhakkaktır. Nitekim manzum Vilâyet - Nâme'de de önce,

**Hem Burak Baba muhibbün başıdur
Hidmeti erün bunların işidür**

diye Barak'ı yanlış harekelediği halde (100 a) sonradan

**Bir halîfe bil ki Barak Baba'dur
Erdür ol ad ana hem mertebedür**

beytinde düzeltilmedir (118. b). Mensur Vilâyet - Nâme'de, Barak Baba'nın yalnız adı anıldığı halde Firdevsî'nin manzum Vilâyet-Nâme-si'nde onun menakıbından şöyle bahsediliyor:

**Bâis oldur öyle ad olmasına
Erden ana öyle nutk gelmesine**

**Hazret-i Hünkâr şâh-ı evliyâ
Tâcdâr-ı etkiyâ vu asfiyâ**

**Kıldı istifrâğ bir gün nâgehan
Er ana dir yûri derhâl (iy) fûlân**

**Anda istifrağ itdüm ört anı
Bil nasîbe ırgürem bu dem seni**

**İşidüp anı varup gör neyledi
İşbu resme re'y ü tedbîr eyledi**

**Er nasib didüğü varısa budur
Nûş itgil kim sana lâzım budur**

**Anı derhâl nûş itdi cümlesin
Aldı andan ne ki vardur cümlesin**

**Döndi tiz Hünkâr'a irişdi heman
Bakuban yüzine ol kutb-ı cihan (118. b)**

**Didüğümi nûş itdün mi didi
Şurba gibi anı yutdun mı didi**

**Hoş baraksun barakumsın barakum
Sana oldurur nasibüm bil benüm**

**Andan ana geldi hâlât-ı garib
Rütbet-i erlik ana oldu nasib**

**Sonra ana çhâr alâmet virdiler
Bugaduç yirine anı sürdiler**

Hem Barak kullu olurlar kamusı

Saç götürürler dahı hep cümlesi (119. a) 9 Bu menkabe, Barak Baba'yla Saru Saltuk arasında geçer, manzum Vilâyet - Nâme, Saru Saltuk'un yerine Hacı Bektaş'ı alıyor. Barak Baba, Anadolu'yu, Şam ve Haleb'i gezmiş, Mısır'a gitmek istemiş, fakat sokmamışlar, Mogollar tarafından elçilikle Giylân'a gönderilmiş, 1307 - 1308 de kazığa oturtulmak suretiyle Giylân'da öldürülmüştür. Bıyıklarını koyverir, sakalını tıraş ettirir, bazı defa da saçlarını, kaşlarını, bıyıklarını, sakalını usturayla yürütür, davul, dümbelek, nefir çaldırır, oynar, semâ eder, boynuna boyanmış aşık kemikleri takar, boynuzlu tac giyer, kendisinin kılığına bürünmüş olan dervişleriyle beraber gezerdi. Arap tarihlerinde, hakkında epeyce bilgi bulunan bu şeyh, Şathiye tarzında bazı sözler söylemiş, sözleri, kendisinden elli altı, elli yedi yıl sonra Kutb-al- Alevî tarafından farsça şerhedilmiştir. Firdevsî-i Rûmî, ön-sözümüzde söylediğimiz gibi bu şerhi türkçeye tercüme edip kendisine mal etmiştir. Barak Baba, sözleri arasında, Saru Saltuk'un dervişi olduğunu açıklar. Yunus Emre de,

**Yunus'a Tapduk'dan oldu hem Barak'dan Saltuk'a
Bu nasib çün cûş kıldı ben nice pinhân olam**

beytiyle, mürşidi bulunan Baba Tapduk'un, Baraklılardan olduğunu söyler (Yunus Emre Divanı, hazırlayan: Abdülbâki Gölpınarlı, s. 187. Barak Baba için Yunus Emre - Hayatı adlı eserimize bakınız, s. 36 - 49. Barak Baba'nın sözleri, aynı eserde, s. 202 207. İlyâs ibni Hızır'ın, yâ-

ni Firdevsî'nin şerhi, daha doğrusu Kutb-al-Alevî'nin şerhinin tercemesi, aynı eser, s. 208 - 232. Kutb-al-Alevî'nin farsça şerhi için Haydar Ali Dirioz'un "Kutbül-Alevî'nin Barak Baba risâlesi şerhi" adlı makalesine bakınız: Türkiyat Mec. Cilt: IX, İst. 1951, s. 167 - 170). Manzum Vilâyet - Nâme, Barak Baba'nın Bigadiç'ta bir makamı, yahut tekkesi olduğunu ve Baraklıların saç koyuverdiklerini de bildiriyor. Barak Baba, öldürüldüğü zaman kırk yaşlarında olduğu, hemen bütün kaynaklar tarafından bildirilmektedir. Bu bakımdan, Hacı Bektaş, onun ölümünden otuzaltı, otuzyediyıl önce ölmüştür; Hacı Bektaş'la görüşmesine imkân yoktur.

184. a. Hızır Sâmit. Otman baba Vilâyet - Nâme'sinde, Kara Sâmet adlı bir erden, rahmet - Allâhi aleyh diye bahsedilmede ve bir sözü naklolunmaktadır (17 a). Aynı kitapta, gene, "Kara Sâmit rahmet - Allâhi aleyh, Abdallarına, âşıklarına aydurımış kim önünüzce dosta gider ulu kardaşunuzum dirimiş" sözünü görüyoruz (24. a). Anlaşıyor ki XV. yüzyılda, sözleri hatırlanan, hâtırası yaşayan bir Kara Sâmit var ve şüphe yok ki bu yüzyıldan önce yaşamış. Tarâik-al-Hakaayık, Kudüs'te Edhemîyye zâviyesi şeyhi olan ve 807 Recebinin son günü (1405) ölen bir Şeyh Sâmit'den bahsediyor (III, s. 33). Hızır Sâmit, Otman Baba Vilâyet - Nâmesi'nde geçen Kara Sâmit midir ve 1405 te ölen Şeyh Sâmit, bu zat mıdır? Oysa şöhretinden dolayı Vilâyet - Nâme'ye alındığı, Hacı Bektaş'ın yaşadığı çağa erişmesine imkân bulunmadığı meydandadır. Edhemîlerin de Bâtinî bir zümre oldukları, XIII - XVII yüzyıllarda Anadolu ve Rumelide bu zümrenin bulunduğu, diğer Şîi Bâtinî zümreler gibi sonucu, bunların da Bektâşîlik tarafından temsil edildiği düşünülürse Vilâyet - Nâme'de adı geçen Hızır Sâmit'in bu zat olduğuna ihtimal verilebilir. Alevîler de Hızır Samut diye anılan bu zatın soyundan geldiklerini iddia eden dedeler vardır.

184. b. Habib Emirci. Burada, Hacı Bektaş'ın ölümünden sonra Habib Emirci'nin seccadeye geçirildiği yazılıyor. Halbuki 205. a da, Hacı Bektaş'ın yerine Hızır Lâle Cüvan'ın geçtiği, elli yıl bu makamda kaldığı, yerine onun oğlu Mürsel'in geçip kırk sekiz yıl şeyhlik ettiği, onun yerine de Hızır Lâle'nin torunu ve Mürsel'in oğlu Yûsuf Balı'nın geçip otuz yıl şeyhlikte bulunduğu yazılmakta, Habib'den bahsedilmemektedir. 146. a da, Hacı Bektaş'ın himmetiyle Kadıncık Ana'nın bir oğlu olduğu, kendisine haber verilince "Umudum atası Habib'ümdür" dediği, bu söz üzerine çocuğa Habib adını verdikleri, bir müddet sonra Mahmud, biraz sonra da Hızır Lâle adı verilen iki çocuğu daha olduğu bildirilmekte, 147. a b.de Habib'in evlendirildiği, Umur adlı bir oğlu olduğu, Mahmud'un cezbe tutulduğu, bu yüzden Hünkâr'ın, iki kılıç bir kında

sıgmaz demesinden sonra öldüğü, yurt oğlu olarak Habib'le Hızır Lâle'nin kaldığı bildiriliyor.

Peçevî (ölm. 1650-1651), Kalender Çelebi'nin soyunu anlatırken babasının İskender, onun babasının Balım Sultan olduğunu, Balım Sultan'ın Rasûl Çelebi'nin, onun da Habib Efendi'nin oğlu bulunduğunu kaydediyor (I. s. 120-123). Ali de (ölm. 1599-1600) Kalender Çelebi'den bahsederken aynı soy şeceresini verir (basılmamış cildi, İst. Üniv. K. nüshası, 235. a). Mir'ât-al-Makaasid fî Dağ'al-Mafâsid, Habib'den bahsetmez. Ona göre İdris Hoca'nın oğlu Hızır Lâle'nin soyu şöyle yürür:

Hızır Lâle – Rasûl Balı – Yûsuf Balı – Mürsel Baba – Balım Sultan..... (s. 1829. Bektâşî Sırrı, soy şeceresini, aynen bu kitaptan alır (c. II, s. 10 - 11). Çelebi Cemaleddin'se "Müdâfaa" sında, Çelebilerin adlarını ve kısa hal tercemelerini verirken (s. 36-47) soyunu, Hacı Bektaş'ın muhayyel oğlu Seyyid Ali Sultan'a, diğer adıyla Temürtaş'a bağlıyor. Ona nazaran Hacı Bektaş'ın yerine Temürtaş, onun yerine oğlu Rasûl Balı, onun yerine kardeşi Mürsel Balı, onun yerine de oğlu Balım Sultan geçmiştir. Doğrucası, bu soy şeceresini doğrultmaya şimdilik imkân yoktur.

189. b - 190. a. Kolu açık Hacım Sultan. Hacım Sultan Vilâyet - Nâmesi'nde, Hacım, Akdeniz'deki bir Yunus balığının kulağına parmağını takıp Hacı Bektaş'ın önüne bırakınca Hacı Bektaş, ona bir tahta kılıç kuşatır. Hacım, o sırada önünden geçen sakanın katırını, bir kılıçta iki parça eder Bir mermere vurur, onu da ikiye böler, Saka Hacı Bektaş'a şikâyet eder. Bektaş, Hacım'ı çağırır; ne yaptın der. Hacım, senin kapında kesmiyen kılıcı ne yapayım ben der. Hünkâr, bu söz üzerine senin adın, Kolu Açık Hacım olsun der. Hacım da dua eder, Katır dirilir (s. 24 - 25, yaz. 17).

190. b - 197. b. Bütün bu menkabeler, Hacım Sultan Vilâyet Nâmesi'ne alınmıştır.

202. a. Pirab diye yazılan ve söylenen bu kelime, Konya'da Pir Ebi diye anılmakta ve söylenmektedir. Merkadi, Pirebi mahallesindedir.

208. a. Sultan Şucâ'. Eskişehir'de Seyyidgazi'de türbesi bulunan bu zatın Orhan devrinde yaşadığı rivayet edilir. Türbesi, 805 de (1402 - 1403), Balioğlu Kasım Bey tarafından yaptırılmıştır (Bakınız; Şükrü: Seyyid Battâl-i Gazi, İst. 1334, s. 8 9).

208. a - 210. a. Ali de ölürken, yüzü nikaplı Arap gelir, tabutumu

ona verin, deveye yükleyip gider demiş, ölünce yüzü nikablı, develi bir Arab gelmiş, tabutu deveye yükleyip gitmiştir. Hasan'la Husayn, ardına düşüp erişmişler ve yüzünü görmek istemişler, Arab yüzünü açınca görmüşler ki Ali (Yemînî: Fazilet Nâme, s. 277 - 278). Buna ait yapılmış resimler de vardır.

212. b. Yanko Madiyan. Bu ad, Evliya Çelebi'de de geçer. Ona göre İstanbul'u kuran ve surlarını yapan bu zat, "Batâlise-i Yûnânîyye'nin ibtidâsıdır" (I, İkdâm Mat. 1314, s. 35). Necip Asım, bu kaydı görüp aynı sahifeye, bu zatın, Milâddan önce 306 - 285 yıllarında Mısır'da hüküm süren Yunanlı hükümdar I. Soter olduğuna dair bir not düşmüştür. E. Bosch'un yazdığı ve Sabahat Altan'ın terceme ettiği "Helenizm Tarihi-nin Ana Hatları" nda I. Soter, Milâddan önce 314 - 285 te hüküm sürmüştür (İst. Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Enst. yayın. İst. - 1948; İndeks'e bakınız, (s. 183).

213. a - 216. a. Tâc - al - Arifîn Abu-l-Vafâ da böyle bir keramet gösterir. Kubbe yapılırken mimar düşer ve tut beni ey Tâc-al-Arifîn diye bağırır. Kabirden bir el çıkar, mimarı tutup yere bırakır (Manâkıb-ı Tâc-al-Arifîn, v. 93).

Hacı Bektaş türbesinin dışında, sağ tarafta, parmaklıktan dışarıda bir yazısız taş sanduka vardır. Bu merkad, Müslüman olduktan sonra derviş Sadık adı verilen mimarın merkadi diye ziyaret edilmektedir.

216. a - b. Vilâyet - Nâme'ye göre türbeyi kurşunla örttüren II. Bâyezid'dir. Fakat Alî, türbenin, Kanunî devri beylerbeylerinden Şeytan Murad tarafından kurşunla örttürüldüğünü bildiriyor (v. s. 58). Kanunî devri beylerinden bahsederken de bu Şeytan Murad'ın Lâhsa ve Basra valiliklerinde bulunduğunu, Şam'da kendisiyle görüştüğünü bildiriyor ve garip huyları ve âdetleri hakkında bilgi veriyor (basılmamış kısım, 353 a 10). Vilâyet-Nâme, Kanunî'den önce yazıldığı için onun verdiği bilginin doğruluğuna inanıyoruz. Alî, Herhalde ikinci defa kurşunla örtülüşünü yazmaktadır.

Ş Tıpkıbasımını sunduğumuz nüshayla daha birçok nüshalarda bulunmayan Şems menkabeti.

Bu menkabe, Vilâyet - Nâme'ye sonradan eklenmişti. Vilâyet-Nâme, Konya bilginlerinin, Mevlânâ'nın Şems-i Tebrizî'ye mürid oluşuna ve padişahın, ona birşey dememesine, istekdiklerini yerine getirmemesine gücenerek Arabistan'a gitmek üzere yola çıktıklarını, Sadreddîn-i

Konevî'nin delâletiyle Ahî Evren'in buna mâni olduğunu anlatırken "Çünkü Molla Celâleddin hazretleri Konya'da Şems-i Tebrîzî rahmet-Al-lâhî aleyhi rahmatan vâsia ihtırdı, derviş kıldı; ammâ Mollâ'yı Şems-i Tebrîz ihtırup derviş itdüğün zikridersevüz maksûdımızdan kaluruz; anı isteyen, manâkıb-ı şeriflerinde bula" diyor (108. b). Böylesine bir sözden sonra Ahî Evren'e ait iki menkabe arasında gene Şems'in Mevlânâ'yı ne çeşit derviş ettiği, Şems'in nasıl şehid edildiği uzun uzadıya anlatılamaz. Zaten bu menkabede de Mevlânâ'ya ait bazı bahislerin, Sadred-din ve Ahî Evren'e ait hikâyeler arasında anlatıldığı, bir münasebet düşürülerek söyleniyor. Demek ki bu bahsi ekleyen, Vilâyet - Nâme'de, yukarıda aldığımız sözü görüp tenakuzu gidermek için böyle bir lâf etmede.

Bu en esaslı noktadan sonra dil ve tahkiye bakımından bu kısmı inceleyebiliriz:

"Hitap etmek, söylemek" yerine Vilâyet - Nâme'de daima "aytmak" sözü kullanıldığı halde bu sahifeler dolusu yazıda, hep "dimek" sözü geçiyor. Vilâyet - Nâme'de "yapmak, sıvazlamak" şeklinde kullanılan söz, bu menkabede, "sığamak" oluyor. "İderin" yerine "İderim" sözüne rastlıyoruz. Vilâyet - Nâme'de "böyle, öyle" sözleri, "beyle, eyle" iken burda "böyle, öyle" dir. "Kalman" yerine çok yeni şekli olan "kalmayınız" ı görüyoruz. Menkabedeki "varduğımıla" sözü, Vilâyet-Name'de "varduğımılâyın" dır. Menkabede sıklıkla geçen "dede sultan, Hazret-i Pîr, peder, vâlide" sözlerini Vilâyet - Nâme'de bulamayız. "Hemşire" de böyle. Menkabede meful "ı - i" leri çok defa kullanılmakta; "bağlarını" gibi. Halbuki Vilâyet - Nâme'de pek sık geçen "Hünkâr ululığı" tâbirini bu menkabede bir kerecik bile görmüyoruz. Menkabede "hânende, sâzende" sözleri geçiyor. Vilâyet - Nâme'deyse "hânende" hiç yok, bu kelime yerine, Menâkıb-al-Arifin'de olduğu gibi "gûyende" sözünü görüyoruz (Yunus menkabesinde). Menkabedeki bir müzik âleti olan "masdar" sözüne de Vilâyet - Nâme'de bir kerecik bile rastlanmaz.

Ayrıca tahkiye tarzı da Vilâyet - Nâme'nin tahkiye tarzına uymaz. Bu tahkiye, biraz halktan ayrılan, yüksek zümrenin tesiri altında kalan, fakat özendiğini beceremeyen birinin tahkiyesidir. Meselâ, Menkabedeki "Cümlesin çıkarup ol kitab bu mıdur deyü cümlesin bir bir çıkardı" tarzındaki cümleye benzer bir cümleye, hele "esnâ-yı sohbet itmekte iken" gibi bir lâfa "Vilâyet - Nâme" de rastlamamıza imkân yoktur.

Bunlardan başka, Vilâyet - Nâme'de şarab içmek, kebab yemek, aşk-ı ilâhî ile Allah deyip yerden havalanarak yedi gün yedi gece semâ' etmek gibi şeyler de yoktur. Hünkâr'ın bıyık ve sakallarının uzunluğu anlatılırken bile her vakit öyle olmadığı, Molla Sâdeddin'i irşad için öyle görüldüğü kaydedilmede, cemaati terk ettiği söylenirken bile kendi adamlarıyla namaz kıldığı belirtilmedir. Yani Vilâyet - Nâme, inanç

bakımından bazı menkabelerde Şîî - Bâtînî belirtileri ihtiva etmekle beraber takıyyeye riayet edilerek yazılmış bir kitaptır. Halbuki bu menkabe şarap, neden sonra Tanrı'nın sevgi şarabı olduğu bildirilmekle beraber Aleksî'nin çenbersiz fıçısından doldurulan şaraptır ve bu şaraptan kadınlara da birer kadeh sunulmuştur.

Görülüyor ki Menkabe, hem dil, hem tahkiye, hem de düşünce bakımından Vilâyet - Nâme'den değildir, sonradan eklemidir. Acaba ne zaman eklenmiştir diye sorabiliriz ve soruya da müsbet bir cevap verebiliriz. Menkabede "üçler kapısı, aşevi" gibi tâbirler var. Ayrıca Mevlevîlerin iki kol olduğundan bahsediliyor. Bu iki karine, Menkabenin, Hacı Bektaş dergâhının, son teşkilâtıyla kuruluşundan, türbenin çatal kapısı, üçler kapısı, altılar kapısı, hazret bahçesi, türbe kapısı..., dergâhın aşevi, ekmek evi, meydan evi.... gibi muayyen yerleri, muayyen adlarla anılmaya başlamasından ve Mevlevîlerin, neşe bakımından Şems kolu, Veled-kolu diye ikiye ayrılmasından, Mevlevîliğin, semâîyle, mukabelesiyle son devirlerde olduğu gibi kuruluşundan sonra uydurulduğunu kesin olarak ispat eder. Bu incelemeden sonra Şems menkabesinin Vilâyet Nâme'ye XVI. yüzyılda, belki de bu yüz yılın sonlarında, yahut XVII. yüzyılın başlarında eklendiği hükmüne varabiliriz (bakınız, Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik, s. 185 - 243 ve bilhassa s. 380 - 384).

Menkabede adı geçen Velîd'in, Sultan Veled'in adından bozma olduğunu ve Şems'in şehadetiyle Sultan Veled'in hiçbir ilgisi bulunmadığını söylemiye, sanırız ki, hacet bile yoktur (aynı kitaba bakınız, s. 50 - 64 Şems'in şehadeti ve bu husustaki rivayetler, Mevlânâ Celâleddin'dedir; s. 81 - 85). Bir de, Mevlevî şeyhlerinin, şeyhlik aldıktan sonra Hacı Bektaş tekkesine gidip kırk gün aşevinde hizmet etmesi usulü, menkabeyi uyduranın hayalinden doğma birşeydir. Belki bu, Divane, Mehmed Çelebi'nin Hacı Bektaş tekkesini ziyaretinden faydalanılarak uydurulmuştur. (Dîvâne Mehmed Çelebi için Mevlâna'dan sonra Mevlevîlik'e bakınız, s. 101 - 127).

§ Ek. 48. a. Dede Garkın. Bu zatın hakkında bir bilgimiz yoktu (Bu kitap, s. 112). Konya Müzesi müdürü sayın Mehmet Önder, Vatan gazetesinde bir Baba İlyas Menâkıbında bahsetti (Tarih ve dil yönünden üç değerli Menâkıbname. 27. VIII. 1957). Bu yıl Konya'ya gidişimizde bu değerli kitabı, müsaadesiyle gördük. Muhlis Paşa'nın oğlu Elvan Çelebi tarafından 733 hicrîde (1333) yazılan ve Baba İlyas'la oğullarının, bilhassa Muhlis Paşa'nın menkabelerini ihtiva eden türkçe manzum "Manâkıb-al-Kudsiyya fî Manâsıb-al Ünsiyya" da, Dede Garkın'dan, "Dede Kargın" adıyla bahsedilmektedir. Bu kitaba göre Dede Kargın, Baba İlyas'la çağdaştır (6. b - 7. a). Baba İlyas, Dede Kargın'ı ziyâret etmiş, Dede Kargın, dört yüz halifesini Baba İlyas'a tapşırılmıştır (8. b - 12. a). Ge-

ne bu menkabe kitabına göre Seyyid Ahmed-i Kebîr, yâni Ahmed-al Rufâî, bir arslana binip yılanı kamçı edinerek Dede Karg'ın ziyaretini gitmiş, Dede Kargın da bir duvara binip duvarı yürüterek onu karşılamıştı (7. b - 8. b).

Ahmed - al Rufâî, 1182 de ölmüştür. Baba İlyas'ın îdâmı, 1240 tadır. Baba İlyas'la çağdaş bulunan Dede Kargın'ın, Ahmed-al Rufâî ile görüşmesine ne zaman, ne de mekân bakımından imkân yoktur. Eflâkî, Mevlânâ zamanında, Ahmed-al Rufâî'nin oğlu Seyyid Tâceddin'in Konya'ya geldiğini yazarsa da aradaki zaman düşünülürse buna da imkân verilemez; yâni Tâceddin Ahmed-al Rufâî'nin oğlu olamaz (Bakınız; Tahsin Yazıcı terc II, s. 160 - 161). Aynı kitapta Seyyid Ahmed-i Kûçek-i Rufâî adlı bir zatın, Amasya'da Ulu Arif Çelebi'yle görüştüğü anlatılmaktadır (II, s. 378 379). Menkabedeki Seyyid Ahmed-i Kebîr, bu zat olabilir.

Arslana binip yılanı kamçı edinmek ve duvarı yürütmek, 106. a - 107 b. de yazdığımız gibi Ahmed Bedevî ve Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî ile Hacı Bektaş arasında geçer (s. 119). Burdaysa Seyyid Ahmed-i Kebîr'le Dede Kargın arasında geçmektedir.

Elvan Çelebi'den, Şakayık'ta kısaca bahsedilmekte, sülûke ait bir kitabıyla divanı bulunduğu ve Amasya'da yattığı bildirilmekte, fakat bu kitaptan bahsedilmemektedir (İst. Mat. Amire 1269, s. 22).

VİLÂYET - NÂME'DE GEÇEN TERİMLER

"Sayfa No. ları tıpkıbasımını sunduğumuz nüshaya göredir."

2. b. Selâsil. Muhammed Peygamber son zamanlarında Kinâneoğullarından olup Reml vâdisinde toplanan ve Medîne'ye akına hazırlanan Hayy kabilesine bir ordu göndermişti. Bu orduya Alî kumandanlık ediyordu. Savaşta, bunların birçoğu tutsak olarak tutulmuş; birbirlerine, zincirlere vurulmuş gibi iplerle bağlanıp Medine'ye getirilmişti. Bu yüzden bu savaşa "zincirler savaşı" anlamına gelen "Zât-al-Selâsil savaşı" adı verilmiştir.

2. b. Lev küşîf. Alî'nin "Lav Küşifa-l- gîtâu ma-zdadtı yakrınâ", yani "perde kaldırıl-sa, gerçekler, olduğu gibi meydana çıkarıl-sa gene de bugünkü yakrınime, bilgime ve inancuma birşey eklenmiş olmaz, yakrınimde bir fazlalık meydana gelmez" dediği meşhurdur. Buna işaret edilmektedir.

12. 6 Vakfeye durmak : Hacılar, Arab yılının son ayı olan ve hac töreni yapılan zîl-hicce ayının dokuzuncu günü Arafât dağına çıkarlar. O günü ve o geceyi, bu dağda geçirirler, Tanrı'ya ibâdetle, duada bulunurlar. Ordan Meş'ar denen yere inerler, Minâ'da kurbanlarını keserler, sonra Kâ'be'yi tavâf ederler, yani çevresinde yedi kere dönerler. Arafât'daki bu kalışa "vakfeye durmak" denir.

14. a. Pîr: İhtiyar, ulu, büyük anlamlarına gelen bu farsça söz, tarikat ehli tarafından, bir tarikatı kuran bir tarikat erbabı tarafından en ulu tanınan kişi hakkında kullanılır. Meselâ Bektâşîliğin piri Hacı Bektaş'tır, Balım Sultan da ikinci pîr sayılır.

Meşreb. Arapça su içilen yer anlamına gelen bu söz, huy, ahlâk, tabiat, karakter mânalarını veren bir terimdir. Meselâ, filânın meşrebi celâlidir, yani hiddetlidir, kırar; yahut filânın meşrebi cemâlidir, yani herşeyi hoş görür, bağışlar, yarlıgar gibi.

15. a. İnnâ lillâhî va innâ ilayhi râci'ün: Kur'an'ın II. sûresinin 156. âyetinin son kısmı. Âyetin meâlî şudur: "Ve biz onları korkuya, açlığa, mal, can, meyve azlığına ait birşeyle sınarsınız, artık sen muştula sabredenleri; öylesine sabredenleri ki onları bir musibet gelip çatı mı derler ki: Biz Allah'ınız şüphesiz ve gene de şüphesiz dönüp ona varacağız." Birisi ölünce, yahut bir felâkete düşülünce âyetin bu son kısmı okunur.

21. b. Peymançeye durmak : Aslı "Pây-ı mâcân" olan bu farsça söz, dervişlerin kapı eşiği yanında durup özür dilemeleri hakkında kullanılır. Derviş, sağ ayak parmağını, sol ayak parmağının üstüne kor; ellerini, parmakları açık ve düz olarak, sağ üstte olmak üzere çaprazvarî göğsünün üstüne getirir. Sağ eli sol omuzundadır, sol eli sağ omuzunda. Ba-

şını biraz eğer ve suçunu söyler, yahut dileğini diler. Evvelce Kalenderlerde bu niyaz durumu, sağ elle sol, sol elle sağ kulak memesi tutularak yapılmış.

22. b. Abdâl : 1. Sûfilere göre her zaman, dünyada bir kişi vardır ki kâinatta olup bitenler, bunun gönlünden geçen şeylerdir. Bütün dünya bir kalıp mesabesinde olup ruhu insandır. Bu tek insan da bütün insanlara nazaran ruhtur, öbür insanlar kalıp. Buna, de-girmen taşının mili anlamına gelen "kutub" derler. Kutub'a, manen en yakın olan kişi vardır, kutupla beraber bunlara üçler denir. Üçlerden sonra dünyanın dört bucağını idare eden ve direkler anlamına gelen "evtâd" denen dört eren gelir. Bunlardan sonra yediler, kırklar, üçyüzler vardır. Kutup ölünce yerine, sol tarafında bulunduğu ve kutbun ahkâmına vâris olduğu farz ve kabul edilen eren, kutup olur. Sayı, her sınıfa, aşağı dereceden birisi, eksik kalan üçyüzlere de bir temiz kişi alınmak suretiyle korunur. Yedi, yahut kırk kişiden ibaret olan erenlere, diledikleri yerlerde bir an içinde, kendilerine bedel olan erler gösterebildiklerinden, yâni bir anda birçok yerlerde görünebildiklerinden "abdâl" denmiştir. Bir anlayışa göreyse biri ölünce yerine, aşağı tabakadan biri alınarak ölene bedel olduğundan bu adla anılırlar.

2. XIII - XV. yüzyıllarda Anadolu'da "Abdâlân - Rûm Abdalları" denen bir derviş zümresi vardır. Bunlar, yalınayak, başı kabak ve toplu bir halde gezerlerdi. Saçlarını, kaşlarını, bıyıklarını, sakallarını usturayla traş ettirirlerdi. İnançları, Şîî Bâtını inançlarıydı. XVII. yüzyıla kadar süren bu zümre, Bektâşîlik tarafından temsil edilmiştir.

3. Abdâl, doğrudan doğruya derviş anlamına gelir. Bektâşî abdalı, Mevlevî abdalı gibidir.

31. b. Fahîr cihâzı: Sûfiler Muhammed Peygamber'in, "Al-fakru fahîr ve bihi aftahîru" yâni yokluk benim övümcümdür, onunla övünürüm dediğini kabul ederler ve yollarının, yokluk yolu olduğunu söylerler. Her tarikatın kendine göre bir giyim özelliği vardır. Taç denilen serpuş, hırka, kemer, bele, göğse takılan taşlar v.s., hep bu özelliği belirten şeylerdir. Bunlara "cihâzı tarîkat" ve "fahîr cihâzı" denir.

32. b. Keşkûl ("Geçgûl, keşkûl, keşkûl): Mevlevîlerden başka tarikatlerde, dervişin, nefisini aşağılatması için halktan birşeyler derip devşirmesi âdeti vardır ki buna "Selmâna çıkmak, Selman etmek" denir. Selmâna çıkan derviş, eline bir keşkûl alır. Keşkûl, ortadan kesilmiş, içi oyulmuş, beyzî Hindistancevizidir, iki ucuna iki halka takılmış, bu halkalara da uzunca bir zincir geçirilmiştir. Derviş, bu zincirden tutarak keşkûlünü halka uzatır. Herkes, gönlünden ne gelirse keşkûle bırakır. Keşkûlün boyuna takıldığı da olur. Derviş akşama kadar ne toplamışsa bunları tekkeye götürür, keşkûlünü boşaltır. Şeyh, keşkûlde toplananı üleştirir. Keşkûlde çeşitli şeyler bulunabileceğinden, darmadağın şeylere "derviş keşkûlü gibi" denmiştir. Bakırdan, pirinçten, hattâ gümüşten, nakışlarla, âyetlerle bezenmiş, bir sanat şah-eseri haline getirilmiş keşkûller vardır ki müzelerimizde bunları görmektediriz.

32. b. Muhayyâ lhyâ etmek. Kutlu gecelerde hazırlanan yemekler, tatlılar, şerbetler yenip içildikten sonra o göceyi toplulukla sabaha kadar uyumayıp ibâdetle, semâ' ve zikirle geçirmek. Sonradan bu kelime "mahya" şekline girmiş ve iki minare arasına gerilen iplere, kandille yazı yazmak, resim yapmak san'atına ad verilmiştir.

34. b. Astâne : Büyük tekke. Dervişlerin toplantı yeri. Hânkah da denir. Yolcu dervişlerin konaklamaları için kurulan tekkelere "zâviye" adı verilir.

34. b. Kubbe-i elif tac, Elifî tac : İlk zamanlarda, tepesi sivrice, uzun ve dört parçanın dikilmesinden meydana gelmiş, lengeri, yâni başa geçen kısmı da gene dört parça, ayrıca önde ve arkada, üstten dikilmiş dört, bu suretle on iki parçadan ibaret, üstü dikişli, kalınca keçeden yapılan taclara bu ad verilmiştir. Sonradan lengeri dört, kubbesi iki parçadan meydana gelen taca "elif" denmiş, bu ilk tacaysa "Horasanî elif" adı verilmiştir.

34. b. Hırka : Zîsî>Sûfilerde şeyh tarafından dervişe giydirilen yakasız, genişçe kollu, ayaklara kadar uzun, geniş ve önü açık üst kostümü. Şeyh, bir törenle dervişe hırka giydirmekle halini ve hakikatini ona vermiş olur. Hırka giydirme hakkında sûfilerin sened saydıkları hadislerin hepsi mevzudur. Hırka giydirme, Zertüştilikten geçmez.

34. b. Çerâğ, çırak: Işık, mum. Şeyh, halifelik verdiği kişiye çırak, sofrâ, alem, yâni bayrak ve seccade verir. Bu dört şeye dört nişan anlamına "çhâr alâmet" denir.

34. b. Sofra : Bektaşîlerde, meşinden, çeşitli yiyecek şeyler konmak için gözleri bulunan ince uzun bir sofrâ vardır ki bunu bellerine sararlar ve Arab alfabesinde "elif", yâni "a" harfine benzetildiğinden "elifî sofrâ" adı verilir. Şeyh, halifelik verdiği dervişe bir de "elifî sofrâ" sunar.

34. b. Alem: Bayrak anlamına gelir. Başlığında "Allah, Muhammed, Ali" adları girift olarak, yahut bu üçüyle beraber Fâtîma, Hasen ve Hüseyin'e işaret olmak üzere parmakların açık bir pençe bulunan alem, çok defa yeşil, koyu kırmızı, yahut siyah renktedir. Üstünde âyetler, Zülfekar, yahut "Yâ Ali" gibi yazılar bulunur. Halifeye sofrâ, çırak ve seccadeyle beraber bir de alem sunulur.

Seccade : Üstünde namaz kılınan bezden, dövme keçeden, şaldan, yahut halıdan bir yaygı. Bu da halifeye sunulan âlâmetlerdendir.

35. a. Zâviye : 34. b de "Astâne" nin izahına bakınız.

35. a. Halife : Birinin yerine geçen, onun salâhiyetine sahip olan. Kur'an'ın II. sûresinin 30. âyetinde, Adem Peygamberi Tanrı'nın, yeryüzünde halife olarak yaratmak istediği geçer. XXXVIII. sûrenin 26. âyetinde Davud Peygamberi, yeryüzünde halife yaptığı anlatılır. Daha birçok sûre ve âyetlerde yeryüzüne hâkim olanlara "halifeler" denmektedir (VI, 165, X, 14, 73, XXXV, 39, VII, 69, 74, XXVII, 62). Tarikatlerde, derviş yetiştirme, birisine icazet verip şeyh yapma salâhiyetine sahip olan kişiye derler. Mevlevîlerle Bektaşîlerde halifelik, en üst makamdır ve halifeler, sikke ve tâclarının üstüne siyah sarık sararlar.

35. b. Vasla: Bulma, ulaştırma âleti anlamına gelen bu söz, dervişlerin giyinip kuşandıkları şeylerin tümüne denir (31. a da "Fahir cihâzı" mad. e bakınız).

36. a. Sabâh-ul-ışık: Aşk sabahı. Mevlevîlik gibi Melâmetîlikten doğan Bektaşîlikte de aşka büyük bir önem verilir. "Sabahlar hayrola, akşamlar hayrola," yerine "sabâhlar aşkolsun, akşamlar aşkolsun" denir. Bu sözle muhatap olan, "aşkın cemâl olsun" der ve "Cemalin nûr olsun" cevabını alır. Bazan bu cevap da "nûrun âlâ nûr olsun" sözüyle karşılır. Birşey, yiyene, birşey içene de "aşkolsun" sözü kullanılır. Bu sözle karşılık yeni gelen, secde vaziyetinde eğilip yeri öper, yahut sağ elini, parmaklar açık olarak kalbinin üstüne kor, "iy vallâh" diyerek baş keser, yâni başını kalbine doğru eğir.

36. b. Çhâr alâmet ve çhâr fahr: 31. a "Fahîr cihâzı" mad. e bakınız.

37. b. Tıraş, biat: Bektâşilikte, "Vilâyet-Nâme" nin yazıldığı tarihlerde, tarîkate giren biat verildiği, yani bir çeşit mânevî bağlaşıma, bağdaşma, söz alma töreninin bulunduğu, aynı zamanda bu törende salikin tıraş edildiği anlaşıyor. Sonradan tıraş, yalnız mücerredilik erkânında kalmıştır.

37. b. Kutb-al-Aktâb: Kutupların kutbu. Sûfilere göre mânevî mertebelerin herbirinin bir kutbu olduğu gibi her şehrin, her kasabanın hattâ her köyün de bir kutbu vardır. Fakat bir de kutupların kutbu vardır ki bu zat, Muhammed Peygamberin hakikatine vârisidir (b. 22 de "Abdâl" mad. e bakınız).

39. a. Hünkâriler: "Vilâyet - Nâme" nin yazıldığı tarihlerde doğu illerinde böyle bir zümrenin bulunduğu anlaşıyor.

39. a. Şâh-ı Necef: Muhammed Peygamberin dâmadı, amcasının oğlu ve kardeşliği Ali, Bağdad'a bağlı Necef şehrinde yattığı için bu adla adlandırılmıştır.

39. a. Erbain: Arapça kırk anlamına gelir, farsçası "çihle, çile" dir. Dervişler, dar bir odada, yahut kutlu bir yerde kırk gün kalırlar. Bu müddet içinde az yerler, az uyurlar, az içerler. Hattâ bazıları ilk günü kırk, ikinci günü otuzdokuz, üçüncü günü otuzsekiz zeytin yemek ve her gün bir zeytin eksilterek kırkıncı günü bir zeytinle gıdalanmak suretiyle şiddetli bir riyâzata girerler, kendilerini ibâdetle verirler; böylece de nefislerini terbiye ettiklerini inanırlar. Bu riyazata girişe "erbaine girmek", kırk günü tamamlamaya "erbain çıkarmak" denir.

39. b. Beyt - Allâh: Allah evi, Kâ'be. Sufilerce gerçek Kâ'be, gönüldür.

39. b. Mucâvir, mucâvirlik: Mukaddes bir yerde, bir müddet oturup ibâdetle meşgul olmak anlamına gelir. Aynı zamanda mukaddes bir türbenin hizmetine bakanlara da "mucavir" denir.

42. b. Murâkabe: Arapça görüp gözetme, gözetleşme anlamına gelir. Dervişin gözünü yumup kendi hakikatine teveccüh etmesine, geçici varlığını gerçek ve tüm varlıkta yok etmeye çalışmasına, piriyle ve şeyhiyle mânevî birleşmeye uğraşmasına denir.

43. a. Dervîş-i dervîşan, kem bizden, eksiklik etdük, siz erenlerden kerem: Kusur dilenir, özür getirilirken söylenen söz. Son zamanlarda, "kem bizden, kerem sizden" şeklinde kısaltılmıştı.

45. a. Kisvet mezidlemek: Sâlikin, başından çıkardığı serpuşu, şeyhin, tekrar salike giydirip tekbir ederek kutlaması.

45. b. İhtırmacı : Deveyi çöktürmeye "ihtırmak", devenin çökmesine "ihmak" derler. "Vilâyet-Nâme", Hacı Bektaş'ın, kendisine itiraz edenlere keramet gösterip onları ilzam etmesini, kendisine derviş yapmasını bu kelimeyle ifade ediyor. Şu örnekleri veriyoruz:

"Her taraftan mürid muhib gelüp ihtırılmağa başladı..." (46. a, son satır)

"Çünkü Molla Celâleddin hazretleri Konya'da Şems-i Tebriz, rahmet Allahu aleyhi rahmeten vâsia, ihtırdı, dervîş kıldı, ammâ Mollâ'yı Şems-i Tebriz nice ihtırup dervîş itdüğün zikr idersevüz maksudumuzdan kaluruz, anı isteyen; manâkıb-ı şeriflerinde bula." (108 b).

Kırşehir’inde kadı’nın derviş olduğu anlatılırken “Hünkâr ululuğunun ayağına düştü, ıhtırlıdı.” (115. a).

“Ol zaman bir kimse Koluvaçık Hacım Sultan’a gelüp ıhtırlıdı, derviş oldı.” (191. b).
Bütün bunlara nazaran Hacı Bektaş’a verilen adı “İhtırmacı” okuyoruz.

48. b. Huseynî tâc: Kubbesi on iki terkli, yani dilimli, lengeri dört dilimli, kubbesinde bir düğme bulunan tâca Kalenderî, yahut Huseynî tâc denir. Bu tâcın Bektâşîler tarafından benimsenmemesinde XV. yüzyıl sûfi şairlerinden Kaygusuz Abdal’ın tesiri olduğu söylenir. Bektâşî erkânındaki bir terceman, yâni törende okunan kafiye ve vezinli bir dörtlük de bunu gösterir zannındayız.

48. b. Nazar etmek: Sûfilerin, melâmeti kabul edenlerine göre mürşidin nazarı, yâni bakışı, salîkin vehimden doğan varlığını yok eder, onu cezbeyle ulaştırır, gerçek ve tüm varlığa kavuşturur. Erenlerin nazarı kimyadır, toprağı altın eder; yâni toprak halinde ve değersiz olan gönlü âyan halis altın haline getirir.

50. a. Safâ - nazar: Arı, temiz bakış. Sâlikin, yâni gerçek yolcusunun, herkese ve herşeye temiz bir bakışla bakması, ayıp ve kötü görmemesi gerektir. Herşeyin ve herkesin iyi ve güzel tarafını gören, kendisini de iyi ve güzel bir hâle sokar.

50. a. İcâzet: Şeyhlik ve halifelik verilen zata, bu rütbesini isbat için verilen yazılı kâğıda verilen addır.

50. a. İnâbet. : Birisinin, bir şeyhe derviş olmasına denir.

51. a. Hakk’a giden Hak uğrum hakkıyçin: Vilâyet - Nâme’ye göre Hacı Bektaş, bu sözle andıçer.

54. a. Çepni boyu: Oğuz boylarındandır. Balıkesir, İzmir, Adana civariyle Orta Karadeniz bölgelerine yayılmışlardır. Bazı yerlerde “tahtacı” adıyla anılırlar. Hemen hepsi “Ale-vî” dir.

54. 6. Yunt - bende: Yunt, “Dede Korkut” ta yabancı kısarak anlamına gelir. Burda, Yunt - bende, bir insan adıdır.

64. b. Kollukçu: İnzibat memuru. Sonradan “karakollukçu” da denmiştir.

74. a. Pervâzi sofra. Son zamanlarda böyle bir tâbir yoktu. Uçan sofra anlamına geldiğine göre ihtimal elifi sofraya bu ad da verilmişti (34. b de “Sofra” mad. e bakınız).

9 76. a. Işık: Bektâşîlerle Bektâşiliğin kuruluşundan önce Bâbâilere ve bu tarikat zümrelerine, sonradan Hurûfilerle diğer Bâtınî inançlara sahip olanlara verilen ad.

1655 te vefat eden oğlanlar şeyhi İbrahim, “Ve dahi ışık ta’birin evvel Hacı Bektâş-ı Velî vaz’eylemiş; hakıykatden haberdâr olmyanlar zulmetde ve özlerinden âgâh olanlar nûr-ı Hak’la aydınlıkda ve ışıklıkda olmak münasebetiyle” dediğini halifesi Sun’-Allâh Gaybî, “Sohbet - Nâme” sinde kaydediyor.

“Işık” sözüne ilk olarak Yunus Emre’nin şu beytinde rastlıyoruz:

İşık ile danışman savaşırlar her zaman
Danışman aydur ger’an sözi ma’lûl değül mi

Bundan sonra “ışık” sözünü Vilâyet - Nâme’de görüyoruz. Hacım Sultan Vilâyet -

Nâmesi'nde de bu söze pek sık rastlamaktayız. Şu örneklerle bakınız;

"Köylü danış idüp didiler ki bu yatduğı evün karısın bu ışık severdür..." (Jacob ve Tschudi yayını, s. 29).

"Bir gün şehirli tâifesi biriküp yigirmi otuz âdem Sultan Hacım hazretlerine buğz u hased eylediler ki bu bid'at ışık buradan gitsün,....." (Aynu, s. 41).

"Vurun şol yatan ışığı, doğun, gitsün..." (s. 51).

Anlaşıyor ki "Işık" Bektâşîliğin kuruluşundan önce Şîî Batınî zümrelere verilen umumî bir addır, sonradan Bektâşîlere, Hürûflere de bu ad verilmiştir (Işık hakkında fazla bilgi edinmek ve ışıklara dair fetvaları anlamak için Yunus Emre Divanı'nın 2 - 3 cildlerinde "Açılma" da bu maddeye bakınız; 677 679).

77. a. İy vallâh: Sonradan eyvallâh şekline giren bu söz, dervişlerde çeşitli anlamlarda kullanılır.

1. Çağırana karşı buyurun, efendim makamında "eyvallâh" denir.
2. Birşey tenbih edildiği zaman peki, başüstüne yerine kullanılır.
3. Bir sözü tekid için bazı kere yalnız, bazı kere "Allâh eyvallâh" denir.
4. Bir sözü tasdik makamında kullanılır.
5. Birşeye razı olmak anlamını bildirir.

88. a. İce, ece: Nüşhamızda "İpiçe", Ali Emîri nüshasında "İbice", bizdeki yazmada. "İçe" tarzında yazılmış olan bu kelimenin, Oğuz dilince evliyâ demek olduğu açıklanıyor. Ulu, reis, kral, server anlamlarını veren "İce, ece" olduğu muhakkaktır.

88. b. Ser - çeşme: Farsça kaynak başı anlamına gelen bu söz, tarikat ehline bir yolun en ileri geleni, bir zümrenin mensub olduğu şeyh yerinde kullanılır.

102. a. Müfred: Tek, tek bırakmak anlamına gelen bu söz, Fütüvvet ehlinde, bele bağlanan kuşağa denir. Sonradan Bektâşîler, bu kuşağa "tryğ bend" adını vermişlerdir.

102. b. Semâ: Güzel sesli kişilerin okudukları bestelere, çalgıcıların, çaldıkları parçalara uyup dönmek, oynamak, dînî rakıs. Bu âdet, çok eski zamanlardan ve sihrî din devrinden kalmadır, sonradan daha bedîî bir şekle girmiş, muayyen tempolara dayanarak esasları tesbit edilmiştir.

104. b. Güyende: Nefes ve besteler okuyan kişi.

106. a - b. Mevlâî dervîş: Bu sözü, Mevlevî dervîşi yerine kullanıyor. Bizdeki yazmada da "Mevlevî dervîşi" tarzındadır.

110. a. Gayb - bahş: Gayb âleminden nesne bağışlayan anlamına gelen bu farsça terim gaybden, yâni ortada birşey yokken yemek verilmesi dolayısıyla kullanılır.

111. b. Yevm-al-Kıst: Kıst-al-yevm kullanılıyor. Herhangi bir nesnenin parası taksitle, bilhassa gündelik taksitle ödenirse kıst-al-yevm'le alındı, yahut ödenecek denir. Aynı zamanda, herhangi bir memur, mazeretsiz olarak bir gün işine gelmezse maaşından kesilen gündelik para hakkında da bu terim kullanılır.

119. a. Bektâşî - hâne: Bektâşî, evi, yani Bektâşî tekkesi demektir.

121. a. Tıraş, biat, tâc, kısvet geyürmek: 31. a da "Fahir cihâzı" ve 37. b de "Tıraş,

biat" maddelerine bakınız.

137. b. Nefes: Alevî ve Bektâşî şairleri tarafından hece vezniyle yazılan ve besteyle okunan ilâhiler.

142. a. İki yeşil yaprak: Sâlik, şeyhinden birşey soracağı vakit, yahut dergâha gittikten sonra ayrılacağı zaman şeyhine bir nezir, niyaz verir; yâni para bırakır. Parası olmayan, bir, yahut iki yeşil yaprak sunar. Farsça armağana "berk - sebz", yâni yeşil yaprak denir. Bu sözün de, yukarda söylediğimiz gelenekten doğduğu meydandadır.

163. b. Cemceme: Aslı "Cemcem" dir. Halk arasında "cimcime" tarzında da kullanılır. Ayağa giyilen ve ipten örülmüş bulunan pabuca denir. "Mir'ât-al-Makaasid" da bu giyim aracının bir de tercemeni, yâni giyilirken okunacak mürettep ve manzum duası vardır (5291).

174. a. Alevî saçlu: Alevî, iki anlama gelir:

1. Soy bakımından Ali'ye mensub olan, Ali soyundan gelen. Seyyid.
2. Muhammed Peygamberden sonra Ali'yi halife tanıyan.

Burada birinci anlam kastedilmiştir; çünkü o zamanlar, seyyitler saç bırakırlardı. Sâ'dî de "Gülistan" da, bir hikâyede bunu belirtmedir (Külliyat-ı Sa'dî, Bombay - 1309, Gülistan, s. 47).

174. a. Boz at: Hızır Peygamberin atının donu, halk inanışında daima bozdur. Dede Korkut'da da geçer.

SÖZLÜK

"Vilâyetnâme"de geçen Türkçe ve Türkçeleşmiş sözler

- A -

Ağdak yeri (?): Sözün gelişinden can alır yeri olduğu anlaşılıyorsa da ne-residir bulamadım.

Ağı: Zehir.

Ağmak: Yücelmek, yukarı çıkmak, göğe çıkmak.

Ahşam: Akşam.

Alem: İşaret, nişan anlamına gelen bu söz, bayrak mânasına kullanılır.

Aluş (Alış): Bir çeşit yabancı meyva.

Akın kılmak: Hücum etmek, saldırmak.

Akmak: Hücum etmek, saldırmak, istilâ etmek.

Andan: Sonra, badehu.

Anık: Tırmak, pençe.

Arı: Esna, civar, taraf, yer (Ol aradan doğru mescide geldiler).

Ard: Arka, akep.

Arka: Muin, yardımcı.

Armağan: Hediye.

Artuk: Fazla, ziyade.

Asıl: Çeşit (Bu asıl...).

Assı: Kâr, fayda.

Aşağa: Aşağı.

Atlanmak: Ata binmek.

Avadanlıkı: Mâmur yer (Farsça âbâdan'dan).

Avan: Hoyrat, kaba kötü, haydut, zabtiye memuru.

Aya: Avuçiçi.

Ayıtmak: Söylmek, hitâb etmek.

Ayrık: Başka, gayrı.

- B -

Bağdaşın kurmak: Bağdaş kurmak.

Bağlanmak: Menedilmek, kendi kendini menetmek.

Ban: Vali, emir (Farsçadan).

Başmak: Paşmak, pabuç.

Bay: Zengin.

Bayağı: Eskisi.

Bazdırma: Bazlama, yağla yapılan bir çeşit çörek. **Bazergân**: Tâcir (Farsça bâzârgân'dan).

Becid: Kesin, sıkı, hat'î, mutlak, mühim, dikkat, ihtimam (Arapçadan).

Berkitmek: Sağlamlaştırmak.

Belinlemek: Korkup birden uyanmak.

Bile: Beraber.

Bişi: Dinî kutlu gecelerde pişirilip dağıtılan yağlı çörek.

Bolay ki: Ola ki, keşçe.

Bostan: Kavun, karpuz.

Bozarmak: Dumanlanmak, ağarmak, göze duman çökmek. **Buğu**: Buğu.

Buluşmak: Mülâki olmak.

Bunda: Bunda.

Burçak burçak: Tane

- C . Ç -

Canavar: Domuz.

Celûk (Çelûk, çeleng): Nûshalarda yazdığımız üç şekilde geçiyor. Hacı Bektâş'ın bıyıklarının uzun olmasına itiraz edilince "şahin çelûksüz olmaz" diyor. Şahinin boynuna geçirilen halkaya verilen addır. Çileng olursa şahinin tüyleri anlamına gelir ki bu, daha doğrudur.

Cıda: Kargı, süngü, mızrak.

Çalab: Tanrı (Mogolcadan).

Çapmak: Ilgar etmek, hücumda bulunmak, saldırmak, çapul etmek, yağmalamak.

Çartağ: Çardak (Farsça çhâr taak'dan bozma).

Çatmak: Bağlamak, bitiştirmek.

Çeç: Yığın.

Çeri: Asker.

Çığırnak: Bağırnak, haykırmak.

Çıkırık: Yünden, pamuk v.s. den ip yap-

mıya yarıyan araç.
Çoğaç olmak: Yağmurdan sonra havanın açması, etrafın güzelleşmesi.

- D -

Dânışmend: Alim, bilgin (Farsça-Türkçe-
de (danışman" olmuştur).
Davar: Küçükbaş hayvan, koyun, keçi.
Dellim: Çok, fazla.
Dem ırmak: Külkremek, haykırmak.
Dem yom oynatmak: Huzurla geçinmek.
Denlü: Kadar.
Depe: Tepe.
Depretmek: Kımıldatmak.
Derlemek: Terlemek.
Destur dilemek: İzin, ruhsat, müsaade istemek.
Destur almak: İzin, ruhsat almak.
Devrend (Derbend bozması): Geçit yeri (Farsçadan). **Devşürmek:** Toplamak.
Dınmak: Ses çıkarma, söz söylemek, tınmak.
Dınmamak: Tınmamak, ses çıkarmamak, söz söylemek. **Dılmek:** Tayin etmek.
Dıkl (Tike): Yudum, sokum, ağza girecek mıkdar yemek, ekmek.
Dilleşmek: Konuşmak.
Dip: Bir nesnenin altı, son.
Dirlilik: Geçim, refah.
Divşürmek: Devşürmek, toplamak.
Dolaşmak: Sataşmak.
Dolunmak: Batmak, gurub etmek.
Don: Elbise.
Döşek salmak: Birisinin oturması için, oturacağı yere döşek yaymak.
Durugelmek: Ayağa kalkmak.
Duşolmak: Rastlamak, tesadüf etmek.
Dutmak: Tutmak.
Düğell: Hepsî.
Dülbend: Sarık.
Dün: Gece.
Dünyarusı: Geceyarısı.
Dünyâ: Para, mal.
Düş: Ruya.
Dünyalık: Para, mal - mülk.

- E -

Eğlenmek: : Bir yerde oturup kalkmak, bir müddet bir yerde yerleşmek.
Eğin: Sirt, üst.
Eksi: Ucu yanmış odun.
Eksiklik: Kusur, suç, günah.
Esenleşmek: Rahatlaşmak, rahatça oturmak.
Eslemek: Dinlemek, bir sözü kabul etmek.
Esirgemek: Acımak, şefakat etmek.
Esirmek: Esirmek, sarhoş olmak, coşup köpürmek.
Ev: Çadır (Yüzbin göçmel Tatar evin aldı, dahı revân oldu). Ev âdemist: Kadın.
Evren: Büyük yılan, ejderha.
Eyle: Öyle.

- F -

Fakı: Fakryh, din hukuku bilgini.

- G -

Geng: Geniş, uzak (Bizden genç yüri).
Gergî: Aba (A. Emîri nüs. da bu sözün yerine "aba" kelimesi var).
Getürmek: Getirmek.
Gevde: Gövde, beden.
Geyürmek: Giydirmek.
Glyesl: Elbise (Ali Emîri nüshasında bu kelime yerine aynı anlamda "don" kelimesi kullanılmıştır, 7. b).
Glrinmek: Kendini giydirmek (Suya girindiler).
Glrü: Geri, sonra.
Göçmel: Konup göçen, göçebe.
Gön: Deri.
Gönlek: Gömlek.
Göymek: İçin için yanmak, sabretmek.
Gözlemek: Gözetlemek, tecessüs etmek.
Gözcü: Gözetleyici, görüp haber veren, bekliyen.
Gussaya batmak: Elemienmek, gamlanmak.
Güş: Kuvvet, kudret.
Güz: Sonbahar.

- H -

Hakkına koymak: Yolunca gömmek.
Harâmî: Hırsız, eşkıya (Arapçadan farsça kuralla). **Havâlet taleb kılmak:** Gitmek için izin
Hazen: Odun.
Hora geçürmek: Yemek (Farsçadan).
Hoş tutmak: Ağrlamak, izâz, ıkrâm etmek.

- İ . İ -

İhtirılmak: İlzâm edilmek, itâate sokmak, derviş edilmek.
İhtırmacı: İhtıran, mutî kılan, ilzâm eden.
İhtirmek: Deveyi çöktürmek, birisini mutî etmek, derviş yapmak.
İl: Yıl, sene.
İlan: Yılan.
İlgar etmek: Hücum etmek, koşup salmak.
İrak: Hücum etmek, koşup salmak.
İrak: Uzak.
İrmak: Ayırmak, gidermek.
İs: Sâhip, mâlik.
İssız: Sahipsiz, Tenha.
İğen: Çok, fazla, ziyade.
İl: Aşiret, halk.
İlerü: Evvel (Andan ilerü anı kimse bilmezdi).
İligüm: İligim (Sevgi makamında söylenen bir söz).
İl olmak: İtâat etmek.
İmden gerü: Şimdiden sonra, bundan sonra.
İrişgelmek: Ermek, erişmek.
İrte, Erte: Yarı, gün.

- K -

Kabar kabar: nin yer yer kabarması, kabarcıklanması
Kakımak: Kızmak, hiddet etmek, öfkelenmek.
Kangi: Hangi
Kan bulanık: Durgun, bulanık suya vasıf.
Kara canavarı: Domuz.
Karavaş: Halayık.
Karı: İhtiyar.

Kat: Huzur, ind, nezd.
Katı: Sert, şiddetli, tesirli, çok fazla.
Kavlak: Tutuk, çolak.
Kavşurmak: Kavuşturmak, el bağlamak, divan durmak (el kavşurup).
Kayı: Kaygı, endişe.
Kayırmak: Esirgemek, üretmek, endişe etmek.
Keçe: Taraf, yan (Suyun öte keçesi).
Kekük: Kekik.
Keleci: Söz.
Kend: Köy, kasaba.
Keşkek: Buğdayla gerdan etinin beraber dövülerek yağ ve baharatla pişirilmesinden meydana gelen yemek.
Keşik: Sıra.
Kışıldamak: Süzülmek, kuşun süzülmesi.
Kışla: Kışlak, kış mevsiminin geçirileceği yer.
Kışlamak: Kışlakta kışı geçirmek.
Kızlık: Pahalık, kıtlık, şiddet.
Kıçe: Keçe'ye bakınız.
Kıç: Küçük, ufak.
Kımesne: Kimse.
Kol: Zabtiye, devriye gezen zabıta memuru.
Konuk: Mûsâfir.
Kondurmak: Bir yerde mûsâfir etmek, yer vermek.
Konukluk: Mûsâfirlik.
Konşu: Komşu.
Kopmak: Haşrolmak, yeniden dirilmek.
Koz: Ceviz.
Kul: Köle.

- M -

Mahal: Yer, değer, lâyık (Hâlâ "mehel" şeklinde kullanılır). **Masharaya almak:** Alay etmek, eğlenmek.
Mekteb - hâne: Okul (Farsça).
Melefe: Arapça "mıhlafa" dan bozma. Yatak örtüsü (Orta, doğu ve kuzey Anadolu'da hâlâ kullanılır. Metinde, armağan olarak gönderildiği, biraz kirli olduğu için götürenin, Hünkâr'ın armağanını temiz olarak götürüyem deyip yıkadığı, armağanı alanın, neden yıkadın? Bizim mak-sadımız Hünkâr'ın kokusunu almak-tı dediği hikâye ediliyor. Bu bakım-

dan kelimenin "mele" olduğu ve yatak örtüsü anlamına geldiği şüphesizdir.

Mevceveze (Mücevveze bozması): Başa giyilen ve üstüne sarık sarılan takke cinsinden bir nesne.

Mizer (?) : Söz gelişine göre sarık olsa gerek.

- N -

Nel ki: Ne ki.

Nesne: Şey.

- O -

Oba: Konulan, çadır kurulan yer.

Od: Ateş.

Okşamak: Okşamak.

Okumak: Çağırarak, davet etmek.

Onat: Doğru uygun, mükemmel.

Onmak: İyilik, refaha ermek, düzene girmek.

Orandalamak:

Toplamak, bir araya getirmek.

Orandalamak: Sıraya, düzene komak (Koyunu orandalayup çıkardı.).

Öte: Öbür.

Ötürü: Dolayı.

Öz: İç, kendi.

- P -

Pervaz (Pavraz): Giyilen bir şey. Belki aya kabı. **Pür:** Çamların ve başka ağaçların ince ince yaprakları.

- R -

Ravânolmak - Revâne olmak: Yürümek, gitmek.

Rüşen olmak: Yanmak, aydınlanmak, ışıklanmak.

- S -

Saf bağlamak: Yan-yana, bir hizaya dizilmek.

Sancak: Bayrak (Sançma, vurup batırma âleti).

Semelenmek:

Sersemlemek.

Semeleşmek: Sersem bir hale gelmek.

Seyrâna çıkmak: Gezmiye, eğlenmiye gitmek.

Sıbyan (lar): Sabiller, ergenlik çağına gelmemiş çocuklar.

Seyran etmek: Gezme, bakmak.

Sınmak: Bozulmak, altılmak, kırılmak.

Silkinmek: Kendi - kendine, vücudunu silmek, âni hareket ettirmek.

Sohbet etmek: Konuşmak, Tasavvufî bahis açmak.

Sual etmek: Sormak, istemek.

Sunmak: Vermek.

Sürür Bulmak: Sevinmek, neşelenmek

- Ş -

Şâdmân olmak: Sevinmek.

Şakumak: Ötmek.

Şâyet: Belki, ola ki.

Şol: Şu.

Şükürün dlmek: Birşeye şükretmek.

- T -

Tabl - han: Davul, dümbelek takımı (Tabl hâne bozması. Farsçadan)

Tahıl: Ekin, zahire.

Takye: Takke, teri alması için kavuğun altına giyilen ve bezden örülen, yahut dikilen başlık (terlik de denir).

Tanık: Şahit.

Taparça: Tokat, sille (Farsçadan).

Tapmak: Bulmak.

Tapşurmak: Teslim etmek.

Taşra: Daşra, dışarı, dışarı.

Taru, daru: Darı.

Tekin: Abes, boş, beyhûde.

Tenhâ: Yalnız (Farsça).

Tennür: Tandır (Arapçadan).

Tıhlık: Refah, huzur, istirahat.

Tıyg: Ustura.

Toy: Ziyafet, ziyafet yemeği.

Tuğ: Mızrağın ucuna at kuyruğundan koparılmış bir tutam kıl bağlanarak meydana getirilen ve beylik, vezirlik alâmeti sayılan nesne.

Tuğolmak: Tesadûf etmek, rastlamak.

- U - Ü -

Uc: Son, sınır.
Ulak: Haberci.
Ulu: Pek büyük, reis, muktedâ, server.
Ululuk: Hazret (Hünkâr ululuğu).
Uş: İşte, nah.
Uşbu: İşbu.
Uşde: İşte.
Urudurmak: Ayağa kalkmak.
Urunmak: Giymek, benimsemek, sâhib olmak (Tac urundu, bir gökçe güğercin şeklin urundu gibi).
Us: Akıl.
Uydurmak: Kendine tâbi etmek.
Ûn: Ses, sada, şöhret.
Ûskûf: (İtalyancadan) Uzun ve başa giyilen, döğme, yahut örme keçeden yapılmış börtü, külâh. Yeniçeri börtü.
Ûskürü, Ûsküre: Ağzı yayvan, topraktan yapılan su kabı.

- V -

Varmak: Gitmek.

- Y -

Yad: Yabancı.
Yoğ: Loğtaş. Yağmurdan sonra damı düzeltmek için kullanılan ağır, üstüvânı yuvarlak taş.
Yoğlamak (Loğlamak): Yağmurdan sonra damı loğ taşıyla düzeltmek.
Yağı: Düşman.
Yağlılık: Düşmanlık, eşkıyalık.
Yakınlık: Buluşmak, birleşmek, cimâ, mücâmaa.
Yalunğuz: Yalnız.
Yanıkara: Şarbon hastalığı.
Yan: Taraf.
Yapuk: Açık.

Yapmak: Sıvazlamak (Arkasın yaptı), örtmek, kapamak (Kıyını yaptı).
Yarak: Yazar, gerekli nesne, silâh.
Yarak görmek: Hazırlamak, gerekli şeyleri hazır etmek. **Yaradılmış:** Mahlûk, yaratık.
Yat u yarak görmek: Hazırlanmak silâhlanmak.
Yatlu: Kötü, fena.
Yarındası: Ertesi gün.
Yaşarı: Yaşındaki (Yetmiş yaşarı...)
Yaşarmak: Yeşermek, dal, budak, yaprak vermek.
Yaşıl: Yeşil.
Yavuz: Kötü, şer, fenâ.
Yay: Yaz.
Yaylamak: Yaylada yazı geçirmek.
Yazı: Kır, ova.
Yazla: Yayıllık, yayla, yaz mevsiminde oturulacak yüksek, esintili yer.
Yetürmek: Getirmek.
Yiğ: Dahi iyi.
Yohsul: Yoksul, fakir.
Yörük: Yürük, hızlı gider (Ata sıfat olur. Yöğrük at).
Yöğrük: Koşarak gelmek.
Yölümek: Tıraş etmek.
Yöre: Çevre, civar, etraf.
Yumak: Yıkamak.
Yüce: Yüksel, üstün.
Yürek: Kalb.
Yüründürmek: Yürütüp götürmek, ilka etmek, vermek (Kalbine insaf yüründürdi.)

- Z -

Zaval: Ekmek v.s. açmak için alınan hamur miktarı. **Zemît (?):** Sözelgelişine göre sarık, külâh, agel, börtü, takke gibi bir şey.
Zımmi: Müslüman memleketinde devlete muayyen bir vergi vererek dininde kalan Mûsevî, Hristiyan ve Zertüşî.

BİBLOGRAFYA

Müellifler, adlarına göre sıralanmıştır.

1. Abbâs-ı Kumî (Şayh) - Sâfinat-al-Bihâr va Madinat-al-Hikami va-l-Asâr (Mac-lisî'nin "Bihâr-al-Anvâr" adlı ve gerçekten de çok önemli bir İslâm ansiklopedisi mahiyetini taşıyan büyük hadîs kitabını, cilt ve babını göstermek üzere alfabetik olarak iki ciltte hu-lâsa eder). Nacaf 1355. "Arapça."
2. Abdal Mûsâ Vilâyet-Nâmesi - (Bu küçük "Vilâyet-Nâme"yi Sadeddin Nûzhet Ergun, Türk Şâirleri'nde, Abdal Musa ma. de yayınlamıştır; c. I, s. 166 169). "Türkçe."
3. Abdullah (Sarı) - Samarât-al-Fuâd (İst. Matbaa-ı Amire, 1288.). "Türkçe."
4. - Yunus Emre - Hayatı, (İst. İktisat Fakültesi yayını, 1936). "Türkçe"
5. Abdülbâkî Gölpinarlı - Mevlânâ Celâleddin (II. b. m. İst. İnkılâp Kitabevi yayı-nı, 1952). "Türkçe."
6. - Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik (İst. İnkılâp Kitabevi ya-yını, 1953). "Türkçe."
7. - İslâm ve Türk illerinde Fütüvvet Teşkilâtı ve Kaynakla-rı (İst. Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, cilt: XI, sa-yı: 1 - 4; 1952). "Türkçe; hulâsası fransızca."
8. - Burgâzî ve "Fütüvvet-Nâme'sı (İst. İktisat Fakültesi Mec; cilt: 15, sayı: 1 - 4). "Türkçe."
9. - Yunus Emre Divanı (1 - 2. İst. Ahmet Halit Kiabevi yayı-nı. 1943). "Türkçe."
10. Abu-l-Hayr-i Rûmî - Saltuk - Nâme (Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine kitapları, No. 1612). "Türkçe."
11. Abu-Said Abul-Hayr - Kallmât-ı Kudsiyya-ı Abû-Said Abû-l-Hayr (İst. Üniv. K. Farsça yaz. No. 1056, Mecmua).
12. Ahmet Cemâleddin Çelebi - Mûdâfaa (Elif, Rıfki'nın "Bektâşî Sırmı adlı kitabına red-diye olan bu eser, o kitabın III. cüzünü teşkil eder ve Rıfki' nın "Mukabele" siyle 4 cüzden ibaret bir kitab olur. İst. Manzûme-i Efkâr Mat. 1328). "Türkçe."
13. Ahmed Refik - Osmanlı devrinde Râfîzîlik ve Bektâşîlik (İst. Edebiyat Fakültesi Mec. Cilt: 9, Sayı: 2). "Türkçe."

14. Ahmed Rifat – Mir'ât-al-Makāsüd fî Daf-al-Mafāsüd (İst. İbrahim Efendi Mat. Taşbasması, 1293). "Türkçe."
15. Aka Buzurg-i Tebrani – Al-Zaria ilâ Tasârif-al-Şia (III, Nacaf-1357). "Arapça."
16. Ali – Kunb-al-Ahbâr (İst. Takvimhâne-i Amire Mat. 1277. Basılmamış olan ve Kanunî devrine ait bulunan cilt. İst. Üniv. K. Türk yaz. No. 5959).
17. Ali (Yazıcızâde.Yazıcıoğlu) – Salçuk-Nâme (Topkapı Sarayı, Revan Köşkü, No. 1391). "Türkçe."
18. Ali Saim Ülgen Kırşebir'de Türk Kıtabeleri (Vakıflar Dergisi, sayı: II, Ankara - 1942). "Türkçe."
19. Aşık Paşazade (Ahmad Aşıkî) – Tavârib-i Al-i Osman (İst. Matbaa-i Amire, 1332). "Türkçe."
20. Attâr (Ferid-al-din) – Tazkirat-al-Avliyâ (Reynold A. Nicholson yayını, II, Leyden, 1907). "Farsça."
21. Azbi (Mustafa. Babâ) – Divan (İst. Üniv. K. Türk. Yaz. 2822). "Türkçe."
22. ? – Battal Gazi Destanı (Battal - Nâme) (Kimin topladığını bilmiyoruz. İst. Üniv. K. Türk. y. 6353). "Türkçe."
23. John Kingsley Birge – The Bektashi order of Dervishes. (London, 1937). "İngilizce."
24. E. Berthels – Al - Muntahab mîn Kellâmı Nûr-al-Ulûm (İran Mec. C. III, Berthels terceme ve yayını, Leningrad, s. 1929. Biz Doç. Tahsin Yazıcı'daki mikrofilmden faydalandık). "Farsça - Rusça."
25. Beyani – Tazkira-i Şuarâ (İst. Üniv. K. Türk. yaz. 1737).
26. Camâl-al-din Ahmad ibni Aliyy ibn-al-Husayn ibni Aliyy ibni Muhannâ – Umdat-al-Tâlib fî Ansâbı Ali Abi - Tâlib (Sayyid Muhammed Sâdık Ahu Bahr-al-Ulûm'un hâşiyeleriyle, Nakaf, 1337 - 1918). "Arapça."
27. Cevat Hakkı Tarım – Tarihte Kırşehri - Gülşehri (Kırşehir, Vilâyet Mat. 1938. II. basın, İst. Yeniçağ Mat. 1948). "Türkçe."
28. Cevdet. M. – Zaylun alâ Fasl – al - Alyyat-al-Fityân-al- Türklyya fî Kitâb-al-Rahlatı l-İbni Batûta I. kısım. Öbür kısımları yayınlanmadı. İst. Kurtuluş Mat. 1351 1932). "Türkçe."
29. Fırdevsî (-i Rûmî. Taviil, Uzun) – Vilâyet - Nâme (Manâkub-ı Hacı Bektâş-ı Veli) (Bay Fahri Bilge'nin husûsî kütüphanesinde bulunan ve XV. - XVI. yüzyıla ait olan nüsha. Bu nüsha hakkında "Önsöz" ümüzde yeter derecede bilgi verilmiştir). "Türkçe, manzum."
30. Feridun Nâfız Uzluk – Mevlânâ'nın Mektupları, Mektûbât-ı Mevlânâ Celâled-din (Dr. Feridun Nâfız Uzluk tarafından hazırlanmış, Ahmed Remzi Akyürek tarafından düzeltilmiş, Uzluk tarafından bir önsöz ve indeks eklenmiştir. İst. Sebat Mat. 1937). "Farsça. Önsöz Türkçe."
31. Fuat Köprülü (Prof. Dr.) – Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar (İst. Matbaai Amire 1918). "Türkçe."
32. " – Bektaşiliğin Menşeleri (Türkyurdu, c. II, No. 8, mayıs 1341). "Türkçe."
33. Gülşehri – Mantık-al-Tayr (Bay Raif Yelkenci nüshası. Bu kitabın, Attâr'ın Mantık-al-Tayr'ından terceme olmayıp aynı tarzda ve Attâr'ın kitabı esas tutularak yazılmış bir kitap olduğunu Mantık-al-Tayr tercemesinde söylemiştik; Şark-İs-

34. Halim Bâki Kunter
35. ?
36. Hând Mir (Gıyâs-al-din Mahmud ibni Humâm-al-din)
37. Haydar Ali Dirlöz
38. Hüdâyi (Şayh Aziz Mahmud)
39. İsmail Hakkı Uzunçarşılı
40. ?
41. ?
42. Küçük Abdal
43. Lâmiî
44. Lâtîfî
45. Lûtfî
46. Ma'sûm Alişah
47. Mecdi
48. Mir Hond (Muhammed ibni Hondşah)
49. Muhammad ibni Abd-al-Vabhâb-ı Kazvini
50. Muhammed ibni Mûsâ-bni Ya'kub-al-Gaznavi
51. Muhammed ibni Munavvir ibni Abi-Said-i Miherî
52. Muhammed ibni Süleymân-ı Tankâpuni (Aka. Mirzâ)
53. Muhyî
54. Mübârek Galib
55. Müstakıymzâde Süleyman, Sâdeddin
- 56.

lâm Klâsikleri: 6, İst 1944, Maarif V. yayın, s. XII - XIV). "Türkçe."

- Kıtâbelerimiz. II. Ankara - 1942, s. 431-455.

- Hamza - Nâme. İst. Üniv. K. Türk. yaz. 1064 1110.

- Habîb-al-Sızar (II, Bombay, Cüz'-ı çhârüm ez cildi seyum.) "Farsça."

- Habîb-al-Sızar (II, Bombay, Cüz'-i çhârüm ez cild-i seyat mecmuası, cilt: IX, İst 1946 - 1951. Osman Yalçın Mat. 1951, s. 167-170). "Türkçe."

- Vâkıât. Üftâde'nin sözlerinin zaptından meydana gelen bu iki ciltlik eserin, Hüdâyi'nin eh-yâzısıyle olan nüshası, Üsküdar. Selim Ağa K.nin Tasavvuf kısmında 574 No. da kayıtlıdır). "Arapça."

- Osmanlı Devleti Teşkilâtında Kapıkulu Ocakları, I, Acemi Ocağı ve Yeniçeriler (Türk Tarih Kurumu yayını; Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi - 1943). "Türkçe."

- Kitâb-ı Dede Korkut

- Kitâb-ı Abâ - Müslim

- Vilâyet - Nâme-i Şâhi (Otman Baba Vilâyet - Nâmesi,) (Ankara Maârif Kütüphanesi, 5. A. 3/41 No. da kayıtlı ve 1173 yılı iptidasında yazılmış olan ve Hacı Bektaş tekkesinden gelen nüsha). "Türkçe."

- Nefahât Tercemesi (İst. 1289). "Türkçe."

Tazkirat-al-Şuarâ (İst. İkdâm Mat. 1314). "Türkçe."

- Tuhfat-al-Asri fî Manâkub-al-Misri. Bursa - 1309.

- Tarâik-al-Hakaayık (3 cilt; Tehran 1316 - 1319. Bildiğimize göre bu değerli kitap, yalnız Ali Emîrî'nin farsça kısmında vardır). "Farsça."

- Şakaayık Tercemesi (Mat. Amire. 1269). "Türkçe."

- Ravzat-al-Safâ (VII, Lckhnû - 1891). "Farsça."

- Târih-i Cihan-guşâ-yı Cuveynî (C. II notları. Leyden - 1937). "Farsça."

- Manâkub-ı Ahmed-i Câmî (Şeyh Ahmed Nâmıkuyy-al-Camî'nin sözlerini manâkubını, gazellerini muhtevî olup bugün Süleymaniye K. dedir. Vaktiyle Yenikapı Mevlevihanesine vakfedilmiştir. Biz Doç. Tahsin Yazıcı'daki fotoğrafıyadan faydalandık). "Türkçe."

- Asrâr-al-Tahvid fî Makamât-al-Şayh Abi - Said (Dr. Zabîh - Allâh Safâ yayın. Tehran - 1332 şemsî hicrî). "Farsça."

- Kitâbu Kısas-al-Ulemâ (İran. Taşbasması). "Farsça."

- Manâkub-ı Hazret-i Gülşeni (İst. Üniv. K. Türkçe yaz. 1360).

- Anadolu Türk âsâr ve mahkûkâtı tettebbuâtına esas: (Ankara, İst. Mat. Amire 1341). "Türkçe."

- Macallat-al-Nisâb fî-l- Ansâbi va-l-Kunayı va-l-Alkaab (İst. Süleymâniye K. Halet Ef. K. 628). "Arapça."

- Risâlat-al Tâc (Bizdeki yazma). "Türkçe".

57. Navbahti (Abû-Muhammed-al Hasan ibnî Mûsâ)
58. Nihâni
59. Ömer Lûtfî Barkan
60. Peçevi (İbrahim)
61. Rıfkı (Elif)
62. Ruben (Water. Dr.)
63. Şükrü
64. Şükrü (Sayyid Muhammad)
65. Tâhir (Bursalı)
66. Tahsin Yazıcı
67. Valad (Sultan)
68. Vilâyet (Sayyid)
69.
70. Yamini
- Fırak-al-Şîa (Sayyid Muhammad Sâdık Alu Bahr-al-Ulûm notlariyle. Nacaf - 1355 - 1936). "Arapça."
– Manzum Vilâyet - Nâme (Prof. Ahmed Ateş nüshası). "Türkçe."
– Osmanlı İmparatorluğunda İskân ve kolonizasyon metodu olarak Vakıflar ve Temlikler (Vakıflar Dergisi, II, Ankara 1942, s. 279 - 386). "Türkçe."
– Tarih, I (Mat. Amire - 1283). "Türkçe."
– Bektâşî Sırri (Üçüncü cüzünü Çelebi Ahmed Cemaladdin'in "Müdâfaa" sı, dördüncüsünü Rıfkı'nın "Mukabele" si teşkil eder. İst. Asır. K. yayın. 1325 1328). "Türkçe."
– Buddhizm Tarihi (Dr. Abidin İtil Tercemesi. Ankara Üniv. Dil - Tarih ve Coğrafya Fak. yayın. Ankara 1947).
– Sayyid Battâl-ı Gazi (İst. Necm-i İstikbâl Mat. 1334; İtimad K. yayın). "Türkçe."
– Silsile - Nâme (Üsküdar, Selim Ağa K. Hüdâyî, No. 122). "Türkçe."
– Osmanlı Müellifleri (İst. Mat. Amire, 1333 1342).
– Manâkub-al-Arifin Tercemesi (Ariflerin Menkıbeleri, II cilt; Maarif V. Şark - İslâm Klasikleri, Ankara - 1953 1954). "Türkçe."
– Divân (Dr. Feridun Nafiz Uzluk basımı).
– Manâkub-ı Tâc-al-Arifin (İst. üniv. K. Türk. yaz. 1560). "Türkçe."
– Vilâyet - Nâme-i Hacım Sultan (Dr. Georg Jacob ve Dr. Rudolf Tschudi yayın, önsöz ve tercemesiyle. Berlin 1914). "Türkçe - Almanca." Bizdeki 1048 yılında Derviş Murtaza tarafından yazılmış nüshadan istinsal ettiğimiz yazma. "Türkçe."
– Fazilet - Nâme (Ali Haydar ve Ahmed Hızır tarafından bastırılmış nü. İst. Cihan Mat. 1925 - 1327). "Türkçe."
Cönkler, lûgatlar v.s.

İNDEKS

- Şahıs adları -

- A -

Abbas: 1.
Abbasoğulları: 38.
Adem (Peygamber): 10.
Ahî Evren: 50, 51, 52, 53, 54, 55, 59, 96, 98.
Ahmed (Şeyh): 3.
Ahmed-i Yesevî (Hâce): 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 81.
Akçakoca: 37, 38
Alâeddin, Alâeddin Keyhusrev (Sultan Aliyyüddîn'e b.).
Alî: 2.
Ali Baba: 81.
Ali Çelebi: 92.
Aliyy-al Murtazâ: 1, 5, 6, 7, 9, 10, 15, 17, 45, 90.
Aliyy-ibni Mûsa-l Ruzâ (İmâm): 1, 2, 3, 14, 15, 84.
Aliyyüddîn (Sultan, Bâzı kere Alâeddin, Alâeddin Keyhusrev): 26, 29, 30, 38, 43, 44, 50, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 96.
Aleksi: 95.
Asıldoğan: 82.
Atlas - Pûs Sultan: 81.
Aydın Bey: 73.
Aydoğmuş Alp: 74.

- B -

Bahâeddin (Sultan): 81.
Bahâeddin Bostancı: 22, 23.
Bali Şeyh: 45.
Barak Baba: 81, 90.
Bâyezâd (Sultan II.): 92.
Bâyezîd-i Bistâmî: 5, 19.
Bâyezîd Sultan (Bâyezîd-ı Bistâmî'ye b.).
Bayındır Han: 73.
Bayram Bey: 85.
Bekce Sultan: 84, 85, 87.

Bostancı Baba: 55.
Bostancıbabaoğulları: 56.
Bostancı Çelebi: 68, 69.
Buğdayoğulları: 35.
Burhan Abdal: 84, 85, 86, 87.

- C, Ç -

Ca'fer: 2.
Ca'fer-i Sâdık (İmâm): 1, 5, 15.
Can Baba (Karadonlu Can Baba'ya b).
Cemal (Seyyid Sultan): 36, 37, 81, 82, 88, 89, 91.
Çalabverdi: 86.
Çengiz Han: 39, 43.
Çırak: 54.
Çoban: 66.

- D -

Dâvud: 2
Dâvud (Peygamber): 17.
Dede Garkın: 22.
Dûst-ı Hudâ: 81.

- E -

Ecek: 47.
Emir Cem Sultan: 17, 77, 78.
Erdoğan: 74.
Ertuğrul: 74.

- F -

Fâtumat-al Zehrâ: 1.
Fâtıma Ana (Kadıncık'a b).
Fâtıma Bacı (Kadıncık?): 18

- G -

Germiyan (Vezir. Sahib -): 43, 73, 84.
Gündüz Alp: 74, 75.
Güvenç Abdal: 78, 79, 80

- H -

Habib Hacı (Sultan): 84, 85, 87.
Habib Emirci: 65, 82.
Hacı Bektaş, Hacı Bektaş-ı Velî: Birçok yerde.
Hacım (Sultan. Koluvaçık Hacım Sultan'a b).
Hacı Doğrul: 17.
Hamza: 1.
Hârûn: 2.
Hürûn-al Reş'd: 1.
Hasan: 2.
Hasan (İmâm): 15.
Hasan (Kara İbrâhim'in oğlu): 86.
Hasan (Seyyid): 8.
Hâtem: 3, 4.
Hızır (Peygamber): 11, 22, 23, 47, 65, 71, 77, 91.
Hızır Lâle (Cuvan): 65, 90, 91, 92.
Hızır Sâmit: 81.
Huseyn (İmâm): 1, 2, 15, 84.
Huy Ata: 44.
Hünkâr, Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî: Birçok yerde.
Hünkârîler: 17.

- İ -

İbrahim: 26.
İbrâhîm-al Rızâ: 2.
İbrâhîm-al Sâni (Seyyid Muhammed): 1, 3, 4, 5, 8, 19.
İbrâhîm Hacı: 21, 22.
İbrâhîm Muharrem-al Mucâb: 1, 2, 19.
İdris: 26, 27, 28, 29, 31, 35.
İsâ (Peygamber): 83.
İsâ-yı Mücerred: 55.
İsfendiyar Bey: 73.
İshâk: 2.
İsmâil Padşah (Saru İsmâîl'e b).

- K -

Kaasım: 1.
Kadıncık Ana: 21, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 40, 41, 64, 65, 90, 91.
Kal'acuk Kadısı: 53.
Kanber: 90.
Karaca Ahmed: 18, 20, 91.
Karadonlu Can Baba: 38, 40, 41, 42, 43, 45.
Kara Fakr: 33.
Kara İbrahim: 86.
Kara Reis (Kara Abdal): 70, 71.
Karesi Bey: 43, 73.
Kâvus Han: 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 73, 75.
Kazan Han: 73.
Kılıcarslan: 38, 43, 50, 73.
Kiçi Abdal: 45, 46, 47.
Koluvaçık Hacım Sultan: 36, 81, 85, 86, 87, 88, 91.
Korkut Ata: 73.
Kutbeddin Hayder: 9, 10, 11.
Kutu Melek (Kadıncık'a b).
Kuzukıran: 72.
Kuzukıranoğulları: 72.

- L -

Lokmân-ı Perende: 5, 6, 7.

- M -

Mahmud: 65.
Mahmud-ı Hayrânî (Seyyid): 49, 50, 91.
Mehmed (Sultan Fatih): 92.
Me'mun (Halife): 1, 2.
Mevlânâ: 49, 50, 70, 93.
Molla Celâleddin (Hünkâr, Mevlânâ'ya b).
Muhammed (Mustafâ - Peygâmbere): 1, 2, 10, 15, 18, 19, 45, 90, 92.
Muhammed-i Bâkır (İmâm): 1, 15, 17.
Muhammed Haneî (Hanafîyya): 5, 14.
Murad (Sultan, Gazi. II): 91.
Mûsa-l Kâzım (İmâm): 1, 15, 19.
Mûsa-l Sâni: 1, 2, 3, 8.
Mürsel (Baba): 90.

Müslüman Keşiş: 56.

- N -

Neccef Şâhı (Aliyy-al Murtazâ'ya b.).
Necemet-al Neseviyye: 1.
Necmeddîn-i Kübrâ (Şeyh: 38, 39, 40.
Nüreddin Hoca (Caca): 28, 29, 30, 32.

- O. Ö -

Oğuz: 73.
Osman: 85, 86.
Osmançık (I.Sultan Osman, Osman
Bey): 73, 74, 75, 76, 91, 92.
Osmanoğulları: 76, 77.
Öküz söyleten (Sarı İsmâîl'e b.).

- P -

Peygamber (Muhammed Mustâfa'ya b.).
Pîr Ebi Sultan: 81, 89.

- R -

Rasûl Baba: 36, 81, 88, 89, 91.
Receb Seydi: 81

- S -

Sadeddin (Molla. Said Emre): 56, 57, 58,
59, 60, 61, 62, 63, 64.
Sadık (Derviş. Yanko Madyan'a b.).
Sadreddîn-i Konevî: 50, 52, 89, 96.
Sâlih Seyyid): 54, 55.
Sarı Kadı: 81.
Saru: 26, 28, 29, 31, 32, 33.
Saru İsmâîl: 21, 36, 37, 41, 49, 58, 60, 62,
63, 64, 65, 66, 67, 68, 70 71, 77, 81,
82, 83, 90, 91.
Saru Saltuk: 45, 46, 48.
Selçukoğulları: 38, 73.
Selim Şah (Gazi - Han): 38, 43, 50, 73.
Seyyid Ahmedoğulları: 83.
Seyyid Gazi (Battal - Sultan): 72, 73, 84,

85, 86.

Seyyid Muhammed (İbrâhîm-al-Sânî): 1.
Süleyman: 26.
Süleyman (Şeyh): 55.
Sultan Alâeddîn'in anası: 72.
Sultan-ı Horâsan (Aliyy - ibni Mûsa-l
Ruzâ'ya b.).

- Ş -

Şah (Aliyy-al Murtazâ'ya b.).
Şems-i Tebrîzî Tebriz: 50, 93, 94, 95, 96,
97, 98.

- T -

Tayyâr: 2.
Tapduk Emre: 21, 48, 49.
Tur Dağı: 61.

- U -

Ulu Abdal: 45, 46, 47.
Umur: 65.

- Y -

Yahyâ: 2.
Yahyâ Paşa: 81.
Yanko Madyan: 91, 92.
Yunus Emre: 48, 49.
Yûnus Mukrî 26.
Yûsuf Bâî: 90.

- V -

Velîd (Sultan Veled): 96, 97.

- Z -

Zpaun (Kral?): 82.
Zeyn-al Abidîn (Aliyy - ibn - al Huseyn
İmâm). 1.
Zeyneb: 2, 3, 4.

Millet ve boy adlarıyla yer adları dâbii

- A -

Acem ülkesi (İran'a b.).
Açıksaray köyü: 24, 54, 58.
Akdeniz: 43, 81.
Akkapı: 34.
Akkubbe: 48.
Akpınar: 72.
Aksaray: 47.
Akşehir: 49, 50, 56, 59, 62, 73.
Ashâb-ı Kehf (Mağarası): 18.
Alacık köyü: 33.
Aliler Sırtı: 50, 60.
Altıntaş: 82, 88, 89.
Amu Irmağı: 15.
Ankara: 35, 43.
Arabistan: 27, 51.
Arafat Dağı: 38, 45, 80.
Armutlu: 54.
Ayrıklıçalı: 89.
Azerbaycan: 38.

- B -

Bağdad: 1, 2, 38, 39, 40, 43.
Balıkesri: 43, 90.
Balıseyh köyü: 45.
Banaz Suyu: 84, 85, 87.
Bayamlı: 66, 67.
Bedahşan: 9, 10, 11.
Beşkarış: 88, 89.
Beştaş: 31, 32.
Bilecik: 75, 76.
Bolduk Çayırı: 85.
Bozok: 21, 22.
Bursa: 73, 74, 76, 91.

- C . Ç -

Cezayir: 38.
Çarşamba Suyu: 51.
Çepni Boyu: 26.
Çiledağı: 90, 91, 93.
Çile-hâne: 38, 45.
Çorlu Yolu: 47, 48.
Çorum: 43.

- D -

Delli (Delhi): 78.
Denizli: 50, 51, 55, 56, 70.
Deşt-i Kıpçak: 39.
Develi İli: 37.
Dik Dağı: 45.
Dindikên köyü: 78.
Diyârbekir: 38.

- E -

Edirne: 91.
Elbistan: 18.
Erciyeş: 41.
Ermeni Derbendi: 74, 76.
Erzincan: 40, 43.

- F -

Foça: 44.
Frengistan: 68, 67.

- G -

Gelibolu: 82.
Germiyan: 55, 84, 86, 87.
Gölpınar: 53, 54.
Gülşehir (Kırşehir): 46.

- H -

Haleb: 17.
Hamid İli: 43.
Hamurkaya: 34.
Harmankaya: 45.
Hâmûşan Mahallesi (Tebriz): 98.
Hasandağı: 73.
Hırkadağı: 24-25, 35, 36, 57, 66, 74, 77.
Hisarcık: 88.
Hicaz: 6.
Hindistan: 78, 79.
Horasan: 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15,
16, 19, 22, 23, 41, 54, 64.

- İ . İ -

Irak: 40.
İznük: 73, 75, 76.
İnegöl: 73, 75, 76.
İran: 38.

- K -

Kal'acuk: 53, 54.
Kaligra: 46.
Karadeniz: 43, 70, 77.
Karahisâr-ı Kürdî: 43.
Karaöyük (Sulucakaraöyük'e b.).
Karesi İli: 90.
Kayı (denen yer): 26.
Kayı Boyu: 74, 75.
Kayseri: 18, 22, 23, 43, 50, 42, 56, 57, 58, 68, 69, 73.
Kerbela: 2.
Kırşehir: 29, 30, 31, 34, 47, 48, 52, 53, 54, 59, 71.
Kızılca Halvet: 35, 36, 44, 46, 50, 62, 77.
Kızılcaöz: 80.
Kızılırmak: 24, 54, 59, 62.
Kızılkaya: 50.
Kızıoğlu Kışlağı: 66, 67.
Konya: 17, 26, 38, 49, 50, 51, 52, 70, 74, 76, 93.
Kudüs: 17.
Kütahya: 43.
Kürdistan: 17, 38.

- L -

Lârende: 89.

- M -

Malya Ovası: 43, 65, 67, 68, 73.
Medfîne: 17.
Mekke: 1, 62, 63.
Menteşe: 82, 87.
Mîkâil (denen yer): 26.
Mucur: 31.
Musul: 38.

- N -

Necef: 17.
Nişabur: 1, 3, 41.

- O -

Oğuz Bayo: 74.

- R -

Rum Ülkesi: 16, 18, 19, 20, 21, 22, 30, 40, 42, 43, 44, 63, 73, 78, 79, 81, 82, 84, 92.

- S . Ş -

Saklan Kalesi: 22.
Samsun: 67.
Sandıklı: 43.
Sarıköy: 48.
Saruhan: 43.
Semerkand: 15.
Sineson köyü: 23.
Sinop: 43.
Sivas: 43.
Sivrihisar: 18, 48, 83.
Sulucakaraöyük: Birçok yerde.
Sultanönü: 73, 76.
Susadı (denen yer): 62.
Susuz: 84, 87.
Şat Irmağı: 38.

- T -

Tataristan: 39.
Tavaz: 82.
Tavşanlı: 43.
Tebriz: 97, 98.
Tekkekaya: 44, 50, 60, 62, 63, 68.
Tökeltük: 82, 88.
Tukan (Turfan?): 2.
Türkistan: 2, 5, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 19.
Tüs: 1.
Tuzköyü: 57, 58.

Türkmen: 21.

- Y -

- U . Ü -

Yarhisar: 76.

Yesu: 14.

Yüceırkadca (denen yer): 30.

Ucasar köyü: 24.

Uşak: 34.

Üçlerkapısı: 97.

Üçok: 22.

Üçpınar: 29.

Ürgüp: 23.

- Z -

Zemzem Pınarı: 45.

Zülkadirli. 21, 22

TIPKIBASIM

YAYINEVİNİN AÇIKLAMASI

“Vilâyet-Nâme”nin 1958 yılında yapılan ilk baskısında yer alan tıpkıbasım, merhum Abdûlbaki Gölpinarlı'nın, bu basımın XXIX. sahifesinden itibaren tanıttığı 1034.H (1624 - 1625.M) tarihli ve halen Hacı Bektaş Tekkesi'nde bulunan nüshadır.

Ancak söz konusu nüshanın mikrofilmini elde etme konusunda bazı güçlüklerin ortaya çıkması nedeniyle, kitabın bu ikinci baskısında, Gölpinarlı'nın kendisine ait olan ve şimdi Konya Mevlânâ Müzesi, Abdûlbaki Gölpinarlı Kütüphanesi 195 numarada bulunan bir başka “Vilâyet-Nâme” nüshasının tıpkıbasımı verilmiştir.

1226.H (1811.M sonları) tarihli Gölpinarlı nüshası, merhum yazarın, yine bu kitabın XXXIV. sahifesinde yer alan ve “Bu nüshadan sonra” şeklinde anlattığı yazmadır. Ancak, bu ikinci baskıda, Abdûlbaki Gölpinarlı'nın ilk baskıda tavsif ettiği Hacı Bektaş Tekkesi'ndeki nüshayla ilgili açıklamaları aynen bırakılmıştır. “Vilâyet-Nâme”nin tıpkıbasım dışındaki kalan metin kısmında, ilk baskıyla bu ikinci baskı arasında hiçbir değişiklik bulunmamaktadır.

İNKILÂP KİTABEVİ

خردی اروپا در بولند امواتی
 خردی خردت ابرکن العالم
 تری داری مولا اول زمان
 چو در شمسیت سحر اولاده
 در بی ملک ایری کجا چو کز موت
 سبوق ولوب کوسر و برنگار
 اعتقاد محکم اروپا اولاده
 خرد طاعت ابره عظیم المدم
 خردی عمر کوفی ایری امر
 اوی خرد کلا یور دندن دیک
 انکی دینت ستم قازرون
 سزور ذوق بری کفار و قید
 سیمی اقلی خجه خلق اوزوم
 حاجی کجانی یوزی صونیکه
 چو کز صارق صدق ایلک یاز

خردی اولی ایلدی امانت
 و عی یزیدی ایشوب کاکا ایل
 خردی ایری مشوق جان دکن
 بالدار و چوقا ایلک سوره
 در لیکر ملک خردی ایلدی فوت
 اول مهربان مؤمن اولر معنابر
 التی یلدر خردت اندیم کورده
 کند و تقسم اگا تسلیم المدم
 جان چوقا جسم کیر قاره و
 صیحه وزم بنسوز نان ناک
 متیم رفی الیو یوزوم دوزن
 خلق اشیک با صوب آباقله
 و لر اسدم اخه قره یوزوم
 عفو اروپا بارغنی کس کاه
 قبله قازغو یا نوب اول سوزان

خردت

خردی خردت ابرکن العالم
 تری داری مولا اول زمان
 چو در شمسیت سحر اولاده
 در بی ملک ایری کجا چو کز موت
 سبوق ولوب کوسر و برنگار
 اعتقاد محکم اروپا اولاده
 خرد طاعت ابره عظیم المدم
 خردی عمر کوفی ایری امر
 اوی خرد کلا یور دندن دیک
 انکی دینت ستم قازرون
 سزور ذوق بری کفار و قید
 سیمی اقلی خجه خلق اوزوم
 حاجی کجانی یوزی صونیکه
 چو کز صارق صدق ایلک یاز

خردی اولی ایلدی امانت
 و عی یزیدی ایشوب کاکا ایل
 خردی ایری مشوق جان دکن
 بالدار و چوقا ایلک سوره
 در لیکر ملک خردی ایلدی فوت
 اول مهربان مؤمن اولر معنابر
 التی یلدر خردت اندیم کورده
 کند و تقسم اگا تسلیم المدم
 جان چوقا جسم کیر قاره و
 صیحه وزم بنسوز نان ناک
 متیم رفی الیو یوزوم دوزن
 خلق اشیک با صوب آباقله
 و لر اسدم اخه قره یوزوم
 عفو اروپا بارغنی کس کاه
 قبله قازغو یا نوب اول سوزان

خردت

بوقیاتی دیکلندی یازدیت
 خردی خردی صای کجانی دینان
 امیری بنه دیکله رکونا خبر
 چو کز خردی یازدیت یازدیت
 مراد غازی قتل ایری یازدیت
 دولته طوطی بوجا خردی
 بزرگان حکم ایری یازدیت
 ملک نظام اولدی چو کز یازدیت
 ملک و روس اولدی یازدیت
 خجی بنه کویری و نر یازدیت
 حاجی کجانی و نر یازدیت
 رومین کلدی دینار یازدیت
 قورغونله اور و زور یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت

خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت

خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت

خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت
 خردی خردی و نر یازدیت

و در زمانه فتنه اولسون
 بر طایفه او در کور کوی فتن
 دین فراموشی مکنه اسون سفر
 حاصل نیلیم سوزی بزند
 صاری اسماعیل بر بر سید
 چون یوزی از نایب کار
 دیر او کوی کوریم کمر فتن
 دینان کسکلین عزم دیار
 لنگار زنی کوریم حیات
 لنگه لایق کوره کوره بیستی
 بوی دیری صاری اسماعیل
 چون آنتی حضرت شکار آفت
 بر کسکه کور و در کور کور
 بومانی خاندان کار فتن
 اولیا اولز کشتو صورت

دع

دوشانش اولز اولور بی مد
 نبوت مکنه شاهی هایون
 مومن اولز دیده یوز و نه کار
 لیک حق امی به درک فتن
 نقل از بجای دارد دینان اولز
 چار غم برون اولز کوی فور
 لول محلی وار لعلی الو کید
 تن فتن بدوقنسه مرغ جا
 صفا اسماعیل اولور روزم
 کرب اولز مل مقبت اولیا
 جگه فر صغه بی کنت قالم
 بجایه فای صورتی برار
 فیه حق بولید دست بر
 اگر کز حقیقه یار اولغه
 ابدی کوی ایه بوفانی صورتی

انکوری صاری اسماعیل
 طوفی شیل تی یوز علا یان
 حضوره صاری اسماعیل
 نیکه فالوست اوردی اول عام
 علوی الوی حله فتن
 اندی آتدن قابو کنت عمان
 چله نزن بعلدی انا آفت
 کلدی بخارا تا بونی و زدی
 قلیه قازقار صوالد بیلر
 لیوب اسماعیل انکله خلوة
 بکشدن غیری کسه کومدی
 صاری اسماعیل صوب کوی قویتم
 باس قاتن کورر حاضیر کنت
 در کیش کسه شوق بوی
 انیشت حکم دوزر یود بیلر

نام مقلد رعیت ایه سبت
 بویه دود جایی کتانی حضرت
 دنیا سوزن آخر اویرویلدی
 قبله قازقار مناجات ایلدی
 چون فتنه و اویرویلدی
 صد قبله ایمان شهادت کور
 او قویوب کندی اولز کینیس
 صاری اسماعیل طوفی انک وین
 اولز فتنه کلدی ارنلانا
 روشم بیکو برده یقانه
 شیر محمد خیرن ابرار کلدی
 کلدی قوی اچقو نام بابا کل
 او کز بخیر بنانین شاه نجلو
 چون ضعیف ز مجمل کلدی
 کوی اولور و کوی او و و و و

پیرایه سلطان اوغول جعفری و وزیر اکیسی
 طاعت و وفات ایندی بری خجی که کوه حبه بازید ماحل
 دل خجی وفات ایندی تنه کور ناحت بازوب هو بیغ بکلیر
 پیرایه سلطان اوغول کوردیم و علی زیاده رقت ایروب
 اغلر معصومک و اوزنه واروب حق تعالی مناجات ایروب
 ایندی الهی اکیسین الکفر بر نه باغنه دیوب اولغنه
 الله یاشوب کل اوغول اللهم امره دیدی اول ساق
 اللهم امره و جودنه جان و بری حیات بر لری ایلی فورز
 قافری پیرایه سلطان الفی و بری تنه کوردوب ایندی برضو
 صبر ایندی کبر صبر اشد و کجی حق تعالی بالوروب نلایه
 نرم لطف کنه قبول ایروب اولودنه جان و بری باغنه بری
 قوه خلق پیرایه سلطان و اولو کور بک حله کلوی الی و یوب
 ایاقن دخیلر حیدر عابین و صفای نظر عین ایل پیرایه سلطان
 قوشیار نای نظر خرق و حرمت زیاده اولوی اغری نایار نظر الله
 منار نظر علی قوشه لادنه قوشه منار عین و ده منور

حضرت شکار حاجی بک او را سالی قریب سه کعبه
حضرت قری حین و فاشه ساری حایه اندیش و تخیله
ایو بماند و از لغت و کلام
ایو نواز حاجی بک تانی حضرت
لوف حاجی تونی شکار ایدم نقل
کلام ایو می حضرت شکار ایدم
کون بکون حاجی بک تانی شکار
رقیب و اورا می قیدی غلام
چون غلامه نیاز اولدی تمام
ساری اسماعیل بیرون قلدی بک
دی ساری اسماعیل طون حوزم
چشمه کوفتم بو کوندر سر
بلد ایشی حاضر قلدی بک
بی صفت اولور کوه انده قلعا
فانی مسیرونه قیوب کیه دیر

بو و منیا که از تنم طوطی کور
 خفا جان اصل بنیجر خرم
 فوسن محکم قلوب بشر میخیزد
 بر زدن لولک بر عالمی حجاب
 کلون آستی بقدره قویه
 انویا نیک و بد کما سلم
 صوبی کن فو برین ادر کلام
 حلاله طرسن کلری کما کف
 نور افانیدن در لوب سنا بوم
 حریفه ما یغی اوله قبل حذر
 خد سوبی چه اوله آخر ای سز
 و ریخدا بر الله آغاش سوز
 قد یغی اوغلی حضرتلا اوجوان
 التریمل اولوب محصل نیکه د
 قرین کزیم اولم قرین یغی

بو جهانغ و ارفغی اوغ کور
 حلوته اوده قیوب ستم
 چله خان طاعنه و غریبه
 طرفینیل اوردی حلقه از غایب
 قلم کلوب او سوبه یاکینا فو
 سن حکایت ال ایرو بر نیکلام
 اولور دنلو یوبی بی یاکان
 یاشم او بیت لوکله یارین
 دقن ایرو یغینه توکی ستم
 عو اکا سوبه یاکین اولور بر خیر
 یاکینا آیت سوب کید سز
 حسرت او دیزه بی کلا فاش سز
 نره دار اولسون آتیکه ریش
 اوغلی رسل قرائت یاد کار
 اوغلی کشف بالیه ایه نوب
 اوغز

[illegible]

جماعت منشته و لوسینه کیوانه وارد دبلر و فتاکه احشام
برکوبه کلایدلر حاج سلطان اول کو بیلیخ دولتوسن پشردو
کونوردی که انست فخر پشردو اول و لنوویه کلایدلر
حاج سلطان جماعتیله کلیدر یوکیجه سزه قونوب راحت
اقله استر اول و لنوواتیدی یوکیجه زمانه عمرم کچدی
برو غلم اولدی همان بر قونیم واردر یوکیجه جوق درونلر
واژه کلایدلر صربینه تدرلر و قربانلر و جزاقلر و یروب بالود
دم براوغلون ایچون عشت استدم بر و عیسی سنجابار
بوردم بوقدر سال در قونلف اتیدم عنوری استدم بزم
قونازلسه قونونلرین قوندم کزدم بوز و وزدم کچ
بس اول پشردو و نوب حاج سلطان کلایدلر حال اعلایم
ایلدی اول وقت کیجه ایری برکسب وارده و وف قالد
کوبایق عطره کست قالدیلر حاج سلطان اول دولتونان
اونیه وارقم مرله ایلدی دور دینلر اتیدیلر عظام کیجه
وفق اولرین سنایدم بر کسک حال واقعی اولر دبدیلر عظام
کسک

اسلمیہ روانہ اولدی تاہم اول کسان فوسہ کلدی
ب اللہم جو ب الدوین فی فوآجہ لیدی اجمہر ووب اولو
ناتقہ قیزی بانه واریدی وکشتہ یاویرکن بانه نہ استغفہ
مبارک الیہ صفا یوب دعا الیدی حق تعالی دعائین کتاب
ایوب ارونک ولامسیله اول قیزدن قیزلوقی کسب اریک
الوقی پیدا اولدی همان حاجم سلطان دونوب جماعتی بانه کشت
حال نزد دوشمن ایلدیلر حال بکیرکون اولدی فوجی ککه دیر
نارنجی ملودلری یوکلندیلر وکرنه قانوب مجید فوجیلر و جا
نشدن جو شرم اول قیز او یارینی کندوشن نظارتی کوردی
الیزر سندن دوقیزی هاز وایح سخی میلر ایوب مالوقی الیزر
نارنجی یوحانی کور یجیلر شانمنه اوغردیلر واونی اولدیلر
کمزید ودهایم یارکشت ددوب حاجم سلطان اردینه
دکونب بشت دیلر ابن ایوب اباغنه دکونیلر جو بوب
نوراعنه کوردی دوقی اول قیزدن اولدیکدی حاجم سلطان
نظره کوردیلر اولر صفا انصرعت ایوب نراق بخت

[illegible][illegible]

قتی مدینه طوقدسه فی اقال دگوب هلوکه اولور
 راوی نوبه روات ایریکم اول محلل اون بری کسه هک
 اولور قذبحی حورلست قودیلر چون کتیه عازنیک شعی
 قه ابراهیم حورلی کورجیل غصیه کلوب امراتی بی حایم
 سلطان حایم عتدع نکلور مور و دمور آوقی و آریسه
 توره بر آقدیلر بر اولو آتش بقوب قیزدردیلر غولیه کم
 مرم کبی اولور حایم سلطان برهان ابراهه ایشارت ایلدی
 کیر برهانم شوردن اول ابرالکر کتیه وصل کرکته والو ناله
 چقار ددی برهان ابرالمران بسم الله جوب توره
 ایچنه کیردی اول قیزدردی مورالو تالین الیله بربر
 الوب طشره بر آقدی و کندی شور و کتیه ایچنه دوروب
 جریق اوردی جلد آتش وونجه دخی حایم سلطان فرایلم
 نکلر بقوب اتی بیکن نری اوردیله تجربه ایدکته برخی نری
 الله قضا کتیه سنایه لوم ددی اول ساعت کورکته ییلم
 انوبه ابراهیم کتیه بکتنه طوقدسی قیفاره یا قدی قی

ق

قه ابراهیم کتیه حسن نام بر اولادی و اولادی با باسی انیه
 با بنوب حایم سلطان قی نفر بکوردی الین انوبه ایلمه
 قودون سور دی اتدی ای کرجیکه ابراهیم قوکه کورک
 اتدی الکا ریکلر حایم بولدی لطف ایروب و عتدع قیه
 بزداعید رصفانظر غمت ایله ددی حایم سلطان برهانم
 برضن سوله اول قی سوبلوب آخر مصر لست نظر ایلمه
 ددی بیعتی قه ابراهیم اوغلی حسن اتین حایم سلطان کا صفا
 نظر کتیه ایروب اول کتیه ات فرار ایلدی ابره سی بریم کتیه
 بری حایم حورال ایلدیلر زن قاقوب کرمان ولون کتیه
 اول کور نام موضع قیبنش نیاز صوبلک کور جانین
 اولون یوقوش بر زده ایلد اولش ابره ایلمه قور کور
 کورول کور مری چون نیاز صوب کتیه راولو کور
 قودوز اولون کتیه کور و کتیه کور کور کور کور
 لک و کتیه ددی بری حایم سلطان و ران صال کور کتیه
 برهان ابرال او کتیه کتیه ناکاه زده ایلد و کتیه کتیه

موباری اذدها کورجیل یانین قاله ایروب اغریز آجری دم
 او روپ غزغز دی برهان ابرال اتلق عیدین کورجیل کور کتیه
 کور و قاقوب کور کتیه آدینه کتیه اول مرکب قی اذدها کتیه
 دمنده قان قشردی حایم کتیه انوبه کتیه قو و او روپ کتیه
 اوردی حایم مبارکته دهانده برایش طالع او روپ اول اند
 طوقدی فی الحال دور و دخی برده قهره یا نری کل اولر حایم سلطان
 دونوب آدینه بقدی کور کتیه برهان ابرال مرکب کتیه قور و غزغز
 ایلر و کلوب کور کتیه برهانم ددی برهان ایلر و کلوب کور کتیه
 اذدها هلوکه اولش قرا روپ یا قور نیاز او روپ مبارکته
 یوز سور دی ارنه کتیه بقدی کور دی اول قولور اولون کتیه
 و درویشلر بو قور کتیه دین کتیه قور کتیه ایلر و کلوب
 ضرور لر برهان کتیه او روپ اذدها اتلق هلوکته خبر و دی
 اتلق کلوب کور کتیه نیاز اول کتیه حایم سلطان اتلق ایلمه
 سور دیلر حال یا قی و کور کتیه قور و دی اول کتیه قیلور
 حیان کور کور کتیه ایلمه حایم اولر حایم سلطان کتیه

سور دیل

سور دیل کور نام حایم کلیدیلر ات فرار ایروب بری کتیه
 صحت کتیه کتیه اول اذدها کتیه یا حایم حایم و حایم
 حایم حایم حایم سلطان و دخی ایروب کتیه کتیه حایم
 سلطان ات قالدی بر اول امراف اولون کتیه کتیه
 اتلق قی خبرین اتدی حایم حایم کتیه کلوب حایم سلطان
 الین او روپ ایلمه یوز سور دیل و حایم کتیه کتیه
 ایروب حایم کتیه قالدی حایم سلطان کتیه نظر کتیه حایم
 حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم
 عتیه اول کور نام مقام کتیه اطرافین سید ابردی یا کتیه
 اولون درویشلر حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم
 ایلر لر برهان کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه
 قالدی برقیس کلوب کتیه حایم حایم حایم حایم حایم حایم
 اول حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم
 اول کتیه حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم حایم
 سلطان کتیه ولون کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه

تا بورد مدکن همان ایکی باشی قالای مکریم دیوبیل بلو امان
حاضر اری قولی آجی حاکم انکاشیدی اول مقصود اولو
جوابی کاشمیر اولدی بونیم اولدی تر نشانی مز اولسون اریون
اول کپری بنامشون نزد دیوبیل جوی کیم اول ارنو حاکم سلطان کورد
نیم کورد بایرملی عهده دیوبیل نواز ارنو ایلدی بایر کیم خفونلو
اردیونجه فوتلور ارنو صفانظرهت المشورجی انشیدیلر ایلد
ایت ارنو بفرقه حرفت نیده بجه وارده نوم دیر بایر حاکم سلطان
اول ارنو کوشه نقشه قبول اریون سید کیم مرز مغربی دینان
معا کوشه انشیدیلر حاکم حاکم خنمنه برهان اولور و درون
دقی وار اری کیم سید کیم مرز مغربی فرقه کورد و حاکم سلطان
مشهور در مقامه ملد بایر حرفت سید کیم باطنی بر حاکم سلطان
بونلوی قار کوشه استقبال ایلدی اول وقت حاکم سلطان
بر حالت اری و بر جی حاکم سلطان باطنی ایلدی و اول ارنو
حاکم سلطان باطنی حاکم ملد و کن کورد و حال نرد بکوشال
ایلدی بفرقه مقصوده ارنو کوشه باطنی نره استقبال
کلی

[illegible]

کیرد و نوز سبزی بر دیار استبداد و نوز حاکم سلطان استبداد
وارفتن شول گفتن برده و در کف دیبای باجیدل و اروپا
و دیار حاکم سلطان برین طووب آغوی کوی حیدر
یونکر کوی و نوز جمله قدای انکر کوی طووری و بری
حاکم سلطان اول طوورای عورت ابرینوب الیه برکنه اتانلی
ارقیه نوز اوردی سندن نوزم بر اول و در کله واسی عثمان اول
اولکی مالیت بران اول کله نوز و بر و بر افرینه یول کله و نالی
رفی بر اول علی اول و کله کیر بر چکی لوک اول نوزم دین اول
اونین دیبای و نالی اول نیکان عورت و نوز ابیدی سکن طانی
کله دیبای مکر اول عورت کرمیان اول سندن اری و انکر کوی
بهوردی کوی اول عورتی بر طاق کله و اول بر عورت
و نوز اول عورت ابی عثمان اول دیار قوت و نوز عورت
اولدی و حاکم باغی اولدی و ییلن برکنه اول طلاف و نالی
و ابیا ابردی اخر حاکم سلطان دینار نقل ابیدی عثمان
انلردن دوق کوق حاصل ابروب اول فضا الحاکم روم
اروب

امیر و حاج سلطانان استانی که ملوک و درویشان اختیار
ایندی از حق جلب و بریدل فرود ارسلانندی کجی معاد
کیر ملک بر چکه دولتی و آرایانی بنجاده کجور بار درگاه
در بی رینه کلدی بر کور و درین طایفه اول کوز در ملری
بشور و کولوی اشیدوب کجور و وزی حاج سلطان نظریه
کلدی انلین دیوکی کوز لری دیکل حجاب امیر و طایفه
صفاهلیدلر قدم کوز بار در بریدری حاج سلطان انجی
انگزی سوز که نه راست دیکلر یوز که آردینه دوز
دیری در حال بشور و کوزی آردینه درویش ایشور و کول
اولری انج دفن اشیدلر بعض حاج سلطان انندی فرودری
چالقی کشیدو در کاخ کبه لوم دیدی حمار و فرودلو
ملوک و صفا این رک کشیدو در کاخ کلدی ملر
ایندی و فتی امیر سلطانان اوی اوی جماعت حق جمع کول
صاح ایدر دری حاج سلطان دفی ایشوب اندله برامد
کوز در جرق اوردی مبارک انگری شد اوی هم انشد

او نلر من بکورت ویدی آنرا اندی یو لو شهر من
 حوزدی معقول کورن ان برعالی مقام بنایه اوج دیری
 صاری اسماعیل اندی درویشک بری انچه قدر دیوب شهره
 اشافی او جنت بری اختیار اندی کند ویه ان بر مقام کسن
 باید بار و بر بری آستانه بنیاد اقامه مراد ایلدی بعضیای
 بورد و مو بود کیم باغسز و باغ صوز زیده اولر دیر
 پس صاری اسماعیل یو قارور بر نظر اندی اولیانک و لایله
 کتایه صفای بر طیف ز لول کیم صومعه دی انک ماحد افی بیکرا
 منظر اظهاریلدی و اول طرف شهرت بولدی و جوق کمر کلوب
 اغریلدی درویش اولر حق بر کون صاری اسماعیل بد و نلر بار
 اول و بلا یی سیرانه جندی کورن بر جفتی مانده واری انکی کورن
 جهت حوزدی انلرین و لایله او کورن بری غلبه کلوب یی
 انلر شاهی دیدی صاری اسماعیل ایلر و کلوب اندی نوره
 قره او کورن نه جالین دیدی او کورن اندی بیکر کیم اسماعیل جند
 سوردم کوجوم قوتم قالدی قوجا الم شندی بنی بوغز نلر
 ارض

ارض عشقنه اوسون لطف ایلر بنی بکرت الندرن قوتدار
 دیدی صاری اسماعیل او کورن بو جهری انچه کیم
 کیم صاحبند دیلوب ازا ایلدی مندر اول اقلیم آدن
 او کورن سولدن قود بار یی نجه دورلو و انلر اظهاریلدی
 وصفی قابل دکل و اول لایله خلی صاری اسماعیل نجه
 کزمانن کوروب ارادت کور دیاو کند ویه مجب اولر نجه
 رفان اول برده دم یوم او نلر ایز ایز بنادن کتو اوجی
 ایلدی انلر روز انلر کیم کیم اول بیل رفانی کند ویه
 انلر بعد رفان حاجی بکاف و یی اولر نلر برسی و حصار
 کورن طوع و سیرت کند امد او غلری ایه اجارت حصار
 مشورت انلر بار انلر دمن آب منته و لایله طوع
 صاری اسماعیل تر به سولدر اول امت حاکم و کیم
 ان نره و بر دیر بار هانم مبارک رفند رفندی بار یلوب
 برال بر یی کیم طاهر اولدی اول بیل رفانی صونو
 و بری انلر اول بری رفی برینه کلدی

خلیفه ثالث قوی اجمی حاجم سلطانک اوصاف میل
 لری نلر او نلر حضرت شکارهای بکاف و لایله حاجم سلطان
 اولو خلیفه لری کورن کورن اوصاف نظر نلر انلر شایه قوت
 ارادی و کورن لیکان کورن و ارادی حالین مولد نلر و کورن
 مراتب فطری انلر کشف کرات مناسبت بری بکون شکار
 اولو لایله اکانظار بروب باطن قلبین ویدی بر میدانه
 حلقه لعلین شکار ویده لکین بزده حواله شیر زانی انده
 بر سر کازانیم طوفان ویدی پس اولی قول اروب کنگله
 ایلدی بر سر بقیه کورن سیدانه شکار فطریه کتایه او نلر
 مطیع مسکوت و کورن انلر اندی بزه انلر کورن و قی قی
 یو قاطره منایم دیوب بر کز صالیدی در حال قاطره ایلر
 اولدی یو مالی حضرت شکار خبر ویدی مبارک دهانند
 او یله کلیم قوی بولوق اوسون دیر اول ساعت حاجم
 قوی بولوق اولدی انلر وکی انلر نام او لوب خلیفه
 لطفایر کتایه انلر بنی بیلر ایلر و کورن دیر کیم حاکم
 و صاری

و صاری اسماعیل و حیا پاشا و بابا رسول و براب سلطان و
 خلیفه و غیره و کیم برن حضرت شکار و اروب حاجم
 دلیله ایلدی انلر شایه حاجم کورن اندی کتایه صفی بکون
 اسکله مروت کورن نه قوتلری ایلر ایلر اول مال و
 قاسون دیر بار خلیفه و ارادی انلرین دیر کیم بولوق
 لری نلر بورد کیم قوی اجمی اوسون و اول عادت انلر
 زائل اوسون دیدی اول ساعت حاجم سلطانک قوتلری
 آجادی رفی اول و بر دیر کیم دیر اندی ایلر دور و
 اظهاریلدی بکون حضرت شکار کتایه نظر نلر او کورن
 حضور انلر کیم حیا انلر نلر نلر بورت و بر کیم
 و اروب دم یوم او نلر و دیر کیم بولوق شکار دهان
 حاجم دیر و کیم یی کتایه بورت و بر کیم دیر بولوق
 دیدی حضرت شکار بکاف و لایله حواله لوب غریبه
 کیم بکون و اروب نلر اندی شایه قوتلری صون
 نام کلیم برادر دهان پیدا اولوب اول و لایله

برین بی ولایتی که نور دردی ارنلوده بنجه نفس کلورسه
اوله ایردری انلاری اول ولایتلورده بنجه دورلو عیالار
وولوبت کو امتلار اظهار ایروب اول بروکت خلقین کند ویا
مرحوب ایردری ایدی بوکون اولنگ او نورالتی بیکلانی
درخت خیار او نورالتی بیک خلیفه جی قروب جراق او یازیر
او نورالتی خلیفه یه دکنی محو میسی جبار عالوت قالدرش
اجارن انابت مینولش خلیفه لاری جلد سی کند ویا ولایت
ده لری سلوک وارکان بودردری اتمال و نهار حضرت
خدا که خن مشقه ملایم او جیوز انقش خلیفه موجوز ایری خلد
اولو بی آخره رحلت اتمالو لایق اندرین هر برین ولایت
نوردری تفصیلو بیان ایرلک سوز طویل اولور اتمالو جیوز
انقش خلیفه ناک بعضی نریه اولانلر بیان ایرلک لایق
سید جمال الدین صاری اسمعیل قلی آچق جام
بابا رسول پیراب سلطان رحیب سید
صاری قاضی علی بابا حقایق بابا

عیایا سنا سلطان بهادالدین اعظمش پوت
دکست خدا خضر صامت من کور اولدو که هر
برسی تفصیلو حسیب سیرین فی نه وجهله ارنلره کلوب
سند اولر و غین دکر ایرسلک سوز اوزار بر مقدار جمال و نر
ایر لوم نیلده اول مال سید حضرت کدر نخلدر که میر خلیفه نردن
سید جمال حضرت کدر فی حضرت حکار غایت سوری واکا افران اولم
ایروب بنجه نزه مبارکه البله ارفه سین یا یوب جمالدر جمال
دیندر و هم نولدر فی جلد خلیفه لردن یوقار او نوردری
برکون خا لرن خطلور اندیکم عیال ارنلر نه دیو مقام کوسقا
دیدي و نر ایرلر کم بزخی اسه واروب دم لوم اویت و نر
دیدي پس بو مندر خنلره کشف اولوب انیدی جمال بری دکر
بقایه کونرد کونر منکر بر کبریکه سوار اولوب روان اولر قرق کم
مولین قودرت برسه مقاصت اولدر من یوملک اوجیه سوز
بیشل فرمای دنی سنه امانت اولسون بوقت که اولدم سنا
واروب طلب ایرلر ارنلره طیشور یز دیدي و قانم حزن خنلر

دار بقایه نقل انیدی حبیب امری سجادیه کجود دیار صاری
اسمعیل انلور که حوالته سفره محبت انیدی بوله جی قروب
عصا بن اندی با من عالمت نظر ایروب کوردیکم مشتبه این
طو آره بر کلیمسانلر قیه کس طوقونوب دلوب اسناغه انی کرم
اول کلیمسانه بر کشیدش او نورش انجیل او قودری راست اول
ره ایلک دپرسه انی جلی رحمت و یری و اولر عصا ره ایلک کور
بر اوردن مودرتنه کوردونوب اول وقت کجه ایری صلیع اولر
صاری اسمعیل بر محبوب صاری طوغان کلان اودونوب بر
ایروب کلدری ملوارد برده قونری بوینت جانغین وایاخن
چکر اسین و اری اول وقت او شکره رفون نام بر کافونی و اری
کلوب خبر و بریدلر قلات بره بر صاری کوزل طوغان بوینت چا
جانغیسی وایاخن چکر اکیسسی وایاخن اوله طوغان کورد و کوروز
دید یلر زبون انیدی اول طوغای یازر که پادشاهندت یاکا اوزار
شاهندت تجشدر ره بون کلدری افغید انکه ای که کوردی
کافر طوشه و بری سلمان طوشه اول کور سلمانن تجش ایه
سند

سلمان طونوله اگر کافیردن قیدیه کافیره طونولدری
بس بو وهره ایکی ادم بری سلمان و بری کافر طونلک کلوب
اول طوغانی طوغنه کلیدلر بونلر کلیمه صاری اسمعیل نه آدم
طونلک طونلک کیدری انوب اول نورش فی بروکت انقش او نور
بونلر کلوب کورد یلر طوغان بوق بر صاری بنجی خوب مودر کلیمه
اونور ایلر کلوب البین اباعین اوید یلر دوتوب زیون کلوب
انید یلر اول طوغان کلیمه کوردون غریزه حضرت عیسی امین نه وقت
انکه کلیمش زیون بو روزی اشیدوب عقی شاندی فی الحال
قوسنل اولولر بن جمع ایروب اول بره کلدی کوردی بر نورانی
گشت اونور همان یوزی اوزره دوتوب کلوب اسماعیلک البین
اویدی وایاخن بودر که سوری خیر مقدم صفا کلدری نر لور
دیدي قیم کورد که کلیمکلین قذن و مبارکه اولسون دردی
کورد یلر یوج صاری اسمعیل بونلر دینه دعوت یلدری نه
جوز قوسمه سلمان اولدی و اولر کلیمکلن قونری جلد مومن اولدی
صاری اسمعیل بونلر حاجی سحانی ولبنلک ساسین دکوردی

کسی خلیفه و جرو سنبله اند که جایگاه ابرو و انو
 در در عقب اول محل در کم قویب کتفی اوی کشا ابرو و بوز
 سوردی در انده قاذون سنبله ابرو و نیاز ایلای
 سبه براون اشتلم خد نیلور او کونز
 صوری حباب و غنقد هاشقاسین جاندن
 کشی حباب و حافید دیوب دو را غافل
 دالجندن کچدیار سیلک مکداندن
 صلیقار مبدانه کلن حالب لری بکون
 جانت مانی ترکله کچ جمله وارندن
 اویم سعید دکل این جمله شکل حال اینک
 برایت او قومیشیم
 خنکار و کف اسوزن

اول وقت حضرت خنکار که حضور بر او جویز انش خلیفه
 اولش ابرو تمام قواعد فنی اجرا اول سوردی برینه سنبله
 کم وصفی قابل جل جوینم دکر اولنا بی سعید و بلیدی
 قوه

قواعد او زره بر لور برینه او نور سوردی حضرت خنکار
 مجلس صد رخ او نور سوردی صاری اسین اکی نه نیش ابرو
 العی کلری ارکان او زره نظره قودی برین خنکار و نظره و زره
 حله نظریه قودی کچ و کچ برینا کچ برینه او نور سوردی
 خنکار ایزدی زره اسامیم کونک مکس بدیل سوله ایزدی
 دیدی صاری اسماعیل ایزدی در انده یک حوالق اولور سید
 حضرت شی سولیمیم دیری خنکار سوردی سوله دیری اسماعیل
 ایزدی سعید سولید و کن نفسی مخلصیم ایزم سعید کلن
 حله شکل حل اینک برایت او نور سوردی خنکار اسوزن دیری
 چوینم نصیب اذلی ابرو کبی بلبلیم بواسطه و بویجه تجربه
 و قل قال انکدن مرآد زره دیدی بر سعید ایلر و سوردی
 برینا کچدی ارکان او زره نیاز ابرو و جواب و یک
 ایزدی اکرین اولیدیم در انده یک او نور سوردی زره
 اولور دیری انکچونک اندیکه اول و اولتار کماله اظهار اول
 شخ شبهه قابل فنی دور و دور کماله کماله کماله

ولوب نامه اولدی بوزن خدی فنی جوق اسرار غریبه
 اظهار ایلدی حق برینک معتبر دیوان اولدی حضرت خنکار
 حاجی بختاق ولی خلیفه لرین برین بر و زره نیش ابرو
 کونز در و کیدر و وایت اولور و حضرت خنکار حاجی بختاق
 ولی دکر اولدی فنی حلسازن رومه کلوب سولیم قوه بکون
 ایلدی او نور سوردی حباب اولدی و دور و دور و اولتار
 و کماله اظهار ایلدی کوروب آئیدن مریر و مجملو اطراف
 وضف ایزدی ایلدی اشدن در انده مبارک جمالی سفا
 نظر حق حق الله آقوب کلور دیری ظاهر باطن فنی و ک
 در زره سوردی کوروب خدی و ولایت کچوب مجملی کند
 کور و کین قوت کماله سولیمیم ایزدی و کیت فنی و ک
 بنشوب ظاهر باطنی آجیلوب دور و دور و کماله
 ارادت جزئی بین در انده ارادت کلیننه طلبشور و ک
 سنبله اولوب نصیبین وردی و اجازت انابت و ک
 بر ملک خلیفه دکیوب کونز دیری کین مقام سکنت و کین

اولدی سبه موت کرم در انده زره دیدی حضرت خنکار
 بر خنکار ایلدی لحن ایزدی سعید ایلدی و بلیدی دیری اکی
 فنی سنبله ابرو نیاز ابرو بر لری کچوب او نور دیر
 سوله و وایت ایزدی که حضرت خنکار حاجی بختاق
 بکون سعید بر لری بختاق او نور سوردی قاذون بر اکر
 دینی سوردی کیدر بنشوب او نور سوردی حضرت خنکار
 سعید انش کیمسین روضه کونز کیمسین کونز کیم دیر
 خنکار و ایلدی ایلدی قور و کون هوز فنی دانشمند کون
 بر اقمین مراد و بر بیلدی اولسنک اولور سوردی دیری حله
 الین او بوب مبارک آیفلی نه یوز سوردی زار دلیق ایلدی
 خنکار ایزدی در نظره سوزنی و کونز دکر و بلیدی صول
 بنشوب انش فیلز معنی خبرین وید کم سندن سندن یاد کار
 اوله بری در سندن سعید حضرت حالت پید اولدی و کونز
 حاصل ابرو و بختاق دور و کونز سندن کونز حضرت خنکار
 ولوب کین سندن جمع ابرو و ترکیبه برکت ایلدی کاسی
 ولایت

دود کوردی برینجه که لر کلورن بره کید کردی و یو خور و دوی
 صولیه فریه که کید کردی و یو خور و دوی و یو خور و دوی
 مروت ایلین صفای رکیب فری و غنم بلیوب بنی فی الوی
 کید کردی بری پس سید که صفای رکیب فری و غنم بلیوب
 مودوب فری و یو کید کردی و یو خور و دوی و یو خور و دوی
 صاری اسماعیل خبر و یدار صاری اسماعیل سید که صفای
 فری و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل سید که صفای
 مروت فری و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل سید که صفای
 مروت فری و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل سید که صفای
 دیدی اسماعیل اتدی بویکی فری و غنم بلیوب کلورن یدار
 اوزنه بات اوزنه بات اوزنه بات اوزنه بات اوزنه بات
 بیلر سید که فری و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 نصف اللیل اولیق خنکار طره جیقوب مبارک فن ملکی سید
 یوزنه با سیدی بو کید کردی و یو خور و دوی و یو خور و دوی
 دور سلطان دیدی خنکار بزم سعیدی دیدی اسماعیل سید

اتدی

اتدی فری و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل سید که صفای
 اول کیه کوی صلیب اولیق سید حضرت خنکار فری و غنم بلیوب
 کوی و دوی خنکار سید که یوزنه جیقوب اتدی سید برلایون
 جیقوب دین فی اوق اربعین قالدی کیک که کفی جیقوب اوق نام
 اتدی و کلن کنا حلقه اولونده یو سید اوزنه یو سید برلایون
 کوردی یو سید اول کیک سید که یوزنه جیقوب اشارت
 ایلدی و یو سید اول کیک سید که یوزنه جیقوب اوق نام
 کیک سید ایلک ایلک دوی خنکار ایلدی کیک که کفی
 کید کردی سید کوردی و غنم بلیوب یوزنه جیقوب اوق نام
 کوی و غنم بلیوب یوزنه جیقوب اوق نام کید کردی سید
 سید برلایون جیقوب اوق نام اولونده یو سید اوزنه یو سید
 اوزنه یو سید کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 کوردی سید یوزنه جیقوب اوق نام اولونده یو سید اوزنه
 جیقوب دوی جیقوب اوق نام اولونده یو سید اوزنه یو سید
 اوزنه یو سید اوزنه یو سید اوزنه یو سید اوزنه یو سید

یوزنه جیقوب اوق نام اولونده یو سید اوزنه یو سید
 اولونده یو سید اوق نام اولونده یو سید اوق نام
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 پس خنکار دین یوزنه جیقوب اوق نام اولونده یو سید
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل
 غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب کلورن یدار صاری اسماعیل

حضرت خنکار حاجی بختاش ولی منلو سعید ایلک کعب
 قید و قید رکنیله روایت ایرلر که حضرت خنکار حاجی بختاش
 انرا سانی برکه کعبه قیوست قیهرینجه اوق و یو سید برلایون
 و شیر قاشنه حج اولونده و حاجی شاه حج اولونده
 صحبت ایرلر دین تاکم اولونده غنم بلیوب کوی و غنم بلیوب
 کلورن یدار صاری اسماعیل کوی و غنم بلیوب کلورن یدار
 کید کردی بری پس سید که صفای رکیب فری و غنم بلیوب
 معلوم اولدی اتدی سید ایل و کل ایاغین ایاغ ایاغ ایاغ
 کوزلرین یوم دیدی بری سید ایاغین خنکارین ایاغ ایاغ
 کوزلرین یوم دیدی بری سید ایاغین خنکارین ایاغ ایاغ
 دین کعبه بری شول حد که سننی خلق قیسته دورنلر اولونده
 حج دوروب سننی ادا ایلدی بعد اقامت اولدی فری و غنم
 سید فی ازلین باشت دوروب غنم بلیوب کلورن یدار صاری
 حضرت خنکار سید که یازنه جیقوب اولونده یو سید اوزنه
 چون بروقت دین کلدی سید کوردی یوزنه جیقوب اوق نام

یوزنه

قان اولش خجوه واردي بومال حضرت خنکاره معلوم ايري زرميم
 اوجنه مقبول مقبول واردين ديري منوا ايتدي اورا ايريق ايله کتو
 دلاي صوفيق قان اولش بستر و اميد ديري خنکاره کلد
 سعید ديري انک بره انشمن دقي ايريق و بروب صو کوردی
 اولش کل اول قان اولش برينه جي کوردی تمام دانشمدين
 او توردی صو کوردی جمله سي بوزمه قان اولش دقي صاري
 اسماعيل خنکاره اندي اسماعيل سعید به زم ايريقی و بر آست
 اجرت السون ديري منوا سعید خنکاره ايريقه ايرت ايرت ايرت
 مهران اولندي حضرت خنکاره اندي سعید اير و کجوب اما لا
 اقل کترين نولکچ اير بلورن ايله بنجي شکار اقتدا اير
 ديدني نه منت قلندي اقامت اولندي منوا اير و بروب
 امامت نين اير و بروب کوردی هاکند الله اکبر ديري منوا
 کوز نيزه برده دقي اولش کوردی حضرت خنکاره قان اولش
 مغرب دکن کوردی مولد بقدي شرقدکن کوردی شافه اير
 تحت التراب دکن کوردی حضرت بقدي سعید خنکاره اولش
 اولم

اولم منوا سعید برجات واقع اولش شهوردن بر و انين منوا
 اول مناره ديري کوه ديري کوه قیام دوری حضرت خنکاره اير
 سعید ديري کوندر قیامه نجه دور سين ديري منوا سعید منوا
 مسوسني اشديان عمان يوزي او زره سعید به کوندي مرطابق
 اولوب دقي کون يازي دقي عقلی کلوب باو ايتار نين اير و بروب
 شول مؤذن کلدی قانت ايلدي قبله قان اقامت ايلدي
 سعید به انري يوزم بر دیر کوردی کوزم
 داخلدي عقل و بيلم طاعت قانت ايلدي
 طاعت قالدی کوزم نه دعائيه کوزم
 بوشرفت نمازم غنایه ايلدي
 شول بيم سعید کاهم طور طغدير مکرسم
 موسي لين کوزم طوره مناجات ايلدي
 باکلوب برکز زاهد استغفر الله و دلدک
 سوز لوب خطاسه
 نه حوش کتد ايلدي

سعید منوا سعید مال قان اولش اير و بروب اولش ديري
 ايتار اير و بروب و کيسوت کيله مراد ايلدي حضرت خنکاره اير
 اير اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 کوردی اول او توردی اشمن ديري منوا بر حال کوردی بعید
 معايت قبول ايتار بعید ديه مقام کندر ديه کندر حضرت
 خنکاره اير و بروب و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 صافي برادر و خید رسوله رویت اير و بروب حضرت خنکاره حاجي
 بکتر اير و بروب منوا سعید اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 صوليه حق بولون بر قدیم سعید و اير و بروب اول سعید کوردی بولون
 حق طای و اير و بروب حضرت خنکاره اکثری اول طای اير و بروب
 اکثر ديري برون بغير يا اير و بروب حضرت خنکاره اول طای اير و بروب
 او توردی منوا سعید حاجي اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 طای اير و بروب لوب طایله لوبله طایله طایله طایله طایله
 سعید اير و بروب جيقق اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 خنکاره نجه نجه و لوب کترين کوردی کتب و کتب و کتب
 عازن

عازن اولوب فکر نيم بونجه حله حالندم بوقر علم و علم
 و اير و بروب بر و بروب بکترين کوردی بروب بکترين کوردی
 بکترين کوردی کوردی بکترين کوردی بکترين کوردی
 بکترين کوردی کوردی بکترين کوردی بکترين کوردی
 حضرت خنکاره اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 طوري به اير و بروب بکترين کوردی بکترين کوردی
 دقي بوقر و بقدي کوردی منوا سعید سعید طایله اير و بروب
 دور و ايتار سعید بوزن قان اولش کوردی کوردی کوردی
 کوردی کوردی کوردی کوردی کوردی کوردی کوردی
 موسیله بودم دین اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 کل اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 کوردی اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 نام حصو صادي بام بربره و اير و بروب اير و بروب اير و بروب
 خنکاره قان و بر اير و بروب اير و بروب اير و بروب اير و بروب

انکه مغنم اولوب راحت اید و زیدیدار حضرت خنکار
 اید بی حقه کندن حق او غم و محنت شول بیرونه انکه
 بز طوز معنی و آرزو بزمه خراسانک برابری کند و زید
 آبی فاروقه بوسکت کفایت اید قیامت دکن هرگز دوز
 دیدی و اینجه بر ندو کن و آرزو مجاری یاد کار اولدی
 پس بود فی معلومین اولدی غیری طوزی او جافه کوفه
 جانتد محو اولور اما بو طوزی او جافه قوسلق اولیاند
 و لا سینه جانی و آرمیه و یانیه استرک امتحان اولور
 دیوب بر ایلو کم و آرزو بر مقدار الوب کتوری اول
 طعانه قویوب اکل ایدیدار دعائنا اولندی حضرت خنکار
 منونله یانیه دورکن فی الحال غائب اولدی که کور
 حضرت خنکار حاجی بکاشی ولی منلو سعد الدین خنکار
 موقوفات اولور عید شویله روایت اید که منلو سعد
 افسریه کلوب قرآیلدی اما حضرت خنکار که حقی قلبیه
 مستولی اولندی بران و بر ساعت خیالی فاروقه کور
 ورم

هریم قوی اول کورد و کی ولو تباری حقی بر کون محنت
 غلبه ایدوب دلدیکم خنکار بی جالین کورمکه کس دانستد
 لایقی جمع ایدوب ایدوب بن اول کرامت اید کورد و کور
 کورمکه کیدرم سینه قفقاز کلور دیدی دانستد لر تیدیل
 ای حوجه قوی و اولر ایشی کم بر مستدع ایدی ولی دیوب
 دور کین انک و لیلک یلار دیر بر منلو سعد الدین ایدوب
 مزید یلور کور اودرویش اولدی بر کس درک اوتور و بی
 یزدن البی اوزادوب اغرمه کیم جباری یوز کیم حقی
 اوج طله قان طلدی ثانیان کلدن کورد و کور دینی قلدی
 طرقتلین کسیدی و یلور مقام یقلین کسیدی بعد کسینه
 موم مقامی بر قیلین کسیدی بر زن جسته کبی قان روان
 اولدی قیلدن قان آقد و عین دینان کیم کور و کور و بی
 اول طوز معدن کشف ایدوب کوبایی خبر ویدی و لور
 ایدیلر و بیجی بوکه بازمده اوتور و کین غائب اولدی
 که کورمدی بوجمله دکن اید و کور و لوب کرامت طلدی

او منلو سعد الدین قفقاز کلور ایدوب سزینا یلور
 اوزن کور یانیه کیم البش کتمله کورم و بری دانستد کور
 اولر ایلرین بری بی موم ایل کیدرم دیدی بری بی اولدی و کور
 بی تا کیم اوتور دانستد کس حیک اولدی منلو سعید بر قاطره
 و حکیم بری حقه کتاب کوردی تا کیم حقی و پنجه اندر حضور
 اید و اول کس حله دانستد لر بی ماضی اولوب بیان منونله
 اوتور دوندید افسر اید کس قیوب خنکار طوزی روان اولدی
 یلور کلور کین بر شمع اوزور دیر خنکار کیم منور دیر ایدوب
 شهرن بر ویش و آرزو ائی اوران کس ایلر اکثری اوقات
 اولور دیدی اما اول دانستد لر منلودن کربی بر لایق ایدوب
 یلور اولسون دیوهر اولدی خوش اول ائی ایدلر
 استغنی اکر صدق دیدیلر ایلرین بری بی ایدوب حوره یو و لور
 اکر اول ائی ناله ادبی اکر سم بری بی اوبله دیدی بری بی اوبله
 دیدی تا کیم اوتور بیجی اوبله دیدی چون بیجی اولدی باندل
 اندر کس و لویله اول ملوق لفظین اید دانستد کس حله
 احتلا

احتلام اولر صباغ اولدی قانقوب روان اولدی تا کیم
 ایدر مانع کتارنه کلدیلر دانستد لر بری بی سو ایدوب بری
 بر بی کیم دیدی حاصل جلدی صوبه یقه باندل یلور منلو کور
 جلدی سو ایدوب اندر موافقت مراعات خاطر درد یو و کور
 انی غلدی صوبه یقه بشدی جلدی ایلرین بری بری قیوب
 ایدر مانع کلور دیر مکر اول وقت حضرت خنکار ائی اوران کس ایلر
 مرکز کور کتارنه اوزدن اول قواق و بیست او و بی صحت ایدوب
 انشای صحت حضرت خنکار ائی اوران کس ایلر ایدوب اتم اولر
 طوقه آنرا کیدیلر که بر موم ایدوب ایدر رشیدی قیل ایدر
 صوبه کیدر دیر طوز برن موم ایدوب کور بی صوبه یقه
 تا کیم جلدی برن ایدوب جاو سینه صود جفته و بره بری
 منلو روان ایدر کیم ائی اوران کس ایلر اوزن طوز
 خنکار و لوق و برن بری اول ساعت ائی اوران منونله کوب
 کمدی یونون جله لباسی جوره کوب دوردی قور بی
 اغریه الوب باندی بر دانستد لر یقوب طره جلدی کور

یو لوستی انا غا طریقه کله یی حشر و د فک ابر که بلدی
 کچن سته آهوی سدا نام قیبه کورد و کی ارد بر دوقلین
 کله یی حضرت خنکار حاجی بختاش ولی متا سعادین
 ایله تکرار و اوقات اولدوغیدر شوبله روایت ایدر که
 مالو حید اول سنج کلوب قیصریه غرض ایتدی اولر ایتدی
 که زیارت ابروب و دوقوب طوز کوسینه کله یی نه اولکوفانه
 فو یی ایاغین خنکار اول ولایتی کوردوب بر عتقا ریفان یی اول
 ندر لایح کورک فو قوب فی الجمله انزه لره دوزی کور و ازم کور
 خنکار اولدغین ایتدی مکرور کوی کویسی کوی خلقین حیر ابرون ایته
 دروینی دعوت آغله ادم صالبدیل کله یی بوکون منلو حیدرینه
 فخر در طعام کور کور اصالو ایچنه طوز فو کله زیار طوز کور
 حالبر سکره بر او کسه ولایت اهل اورد او یایه برالنه اولد
 کور لور آشکارا اهری اکر کجک اراسه ایتدی و کور موزی کور
 بزنی بلور کیم کجک اولیایه بریدر کجک یی فو کور ریفان یی
 اول کون نقد طعام پشوریدر ایتدی طوز فو مزار ازین حاجت
 حضرت خنکار

حضرت خنکاری دعوت کیدک که نه اول بولد و فی الحال یی اول
 سلام و ریدی منلو صالبدین سزی او فو نقد زمت ایتدی سوز کله
 دیدیلر خنکار و ارقی ایتدی فو کله سوز کله ایتدی فو کله سزی
 دوقوب حیدرین جف و ریدی بولم کلبور برکن خنکار فو کله یی
 منلو سعید خنکار کوریکان همان یورکی دره مکله بلدی زراعت
 طبخیه یی حشر یی بس حضرت خنکار علم و ریب کور و افری
 او فو رق دیلر منلو صالبدین همان برکت دوروب تعظیم ایتدی
 و کله یی برین حضرت خنکار منکلف ایتدی لطف ابروب سوز کله یی
 شایع دیدی حضرت خنکار فو سعید کله یی کجک او فو یی کور
 خنکار کله یی بوزنه نظر صالبدین کوردی خنکار کله یی فو یی
 او زامش کور کله یی ایتدی بر خود و یایه سوز دوب بر کله یی
 و کورد و سینه کوله کله یی و کله یی سوز و طراعت کله یی
 کله یی اهرم ده دوزی او کسه سوز یی کله یی ایتدی سعید بر دوزی
 او یایه بر اهرم سوز کیم اوردک ییغین و طراعت کله یی کله یی
 ایتدی کلبور سه فو کله یی و ریدی منلو سعید ایشلر ایتدی

بر سنی قلم ترافی و بر بولود مقام کشف دیر قلم ترافی الیه الیه
 خنکار کله یی طراعت کله یی کور و ایتدی خنکار ایزدین اوزار و رب
 کسه بیلور کله یی سعید ایتدی خنکار برین طراعت کله یی
 ایتدی کله یی قدر حاشا کله یی طراعت کله یی فو کله یی ایتدی
 جبقاری آخر کور کیم ایتدی اوردی قلم ترافی فو کله یی
 ایتدی ایتدی بیلور کله یی کله یی فو کله یی جوق و حیدر ایتدی
 ایتدی کله یی سعید ایتدی سعید کله یی کله یی ایتدی
 و صله یی کله یی ایتدی کله یی کله یی کله یی کله یی
 دیدی مکر صاری اسماعیل خنکار ایله برابر ایتدی اسماعیل فو
 اول ترکستان ایتدی نظر بره و ریلان جرقه یی مقامی یی
 کوردیدیلر ایتدی کله یی کله یی کله یی کله یی
 کوردیدیلر غیری کله یی ایتدی اسماعیل اول مقامی یی یی
 و ریدی خنکار ایتدی سعید ایتدی مقصودی آل بو مقامی یی
 کورد کسه یی کله یی کله یی کله یی کله یی
 نظر صالبدین ایتدی دیشی و بولود کله یی کله یی کله یی
 حضرت

حضرت خنکار ایتدی سعید اولدیر به بو مقام ایزدین کله یی
 کله یی در ریدی منلو سعید اول مقامی الیه الیه خنکار فو
 طوز کله یی فو کله یی ایتدی کله یی کله یی کله یی
 کله یی کله یی کله یی کله یی کله یی کله یی
 کورد و یی فو کله یی ایتدی بر ایتدی خنکار اسماعیل ایتدی
 اول مقامی الیه الیه ایتدی ایتدی ایتدی خنکار ایتدی
 سعید اول کله یی کله یی کله یی کله یی کله یی
 جاره اولر دوزی سعید اول قیای الیه الیه فو کله یی
 کله یی کله یی کله یی کله یی کله یی کله یی
 دیوب یی کله یی ایتدی کله یی کله یی کله یی
 طوز یی یوق یی کله یی کله یی کله یی کله یی
 کوردیلر سوال ایتدی بو مقامی یی کله یی کله یی
 الیه الیه طوز معدنی یوق ایتدی کله یی کله یی کله یی
 قالمش اول ایتدی طوز سوز دور لطف کله یی کله یی
 برکت ابروب ایتدی کله یی کله یی کله یی کله یی

[illegible][illegible]

فان سبني نالو گشتن طمله دي دقي قووب گندي مالو خماري او
تور دکن اتي کور و بکرم ده سې اساتغه نعلدي عقلی گندي سني
دغه التمه پائين صوفوب باندې دانستندلو بوجاني کور و ب
هاي منلوبه نولري ديوب پائين او د بار و بوزنه کلون بوزل
بردمانز نکل عقلی پائين کلا دي دورت پائين دي درو سني
کور و مدې فتی درویش پو غبر صوري اندي بار و دوشني پائين
گندي فتی ز او بله قول فراد اندي که اکا دور و دورو سوال
صوري حق اير که نکور و کنه که آغزني آجوب و درویشني پو غ
پندکنه پائين سني التمه صوفوب باندنک ز سا چال التمه کد
درویش گندي ديدلر منلو سعيد چونم درویش محبوب سني
پائين او نوري دقي الين اوراندي تا کم الی اغزيه کړدي
الين اغزمن صوفوب چکر مرک ياپندي چکوب اړي دي و
سبني التمه صوفوب چکر اغزمن چقا ووب پوره کم دقي
حکم صفدي پائين بواج طمله فان نم پوره کمن طردي طله
عقلم گندي سني التمه دوزنم ديدې کلين کور و لوم سيف
النن

الشرح فان واري ديدني اديوب كورد دلي الوافي مناوله
 ديد وكي كنجي شنتن اوغمله فان بول ديل محمد اول دروغي
 بولغي ديري دشت غدا هونت نيكا اديوب بول ديل بختي
 ايدر مناوله سدا تين نور كو بخت كيه نك اوينه فوجي خكار
 كلوب مناوله الدين او تور دني سيني او نور دني مناوله
 خكار بور موزي كوست دني دير لدني روايت بور دكم مناوله
 سدا تين اول سندن مقدم سینه عاده قديم او زده فقير
 مناوره نيات الله كهد دني آهوق ساي نام قره قور
 اول وقت ايل بولور قره القوب كوب كورد دلي اول قور دني
 نصف الليل او لمجي طنز حبيب كورد دكم او زده براي ياق
 اندي بون خور سدا تين بوقه بوجيان زديو ايلور وركوب
 بر كم طوروش نماز قور ياشي او زده نور د بر خيل
 اول منيا نك حنيكيد ربلد بكم بو كس ولايت ابر دهم
 ايلور واروب ايلن او پدي دنوب برينه كلاه بولر اندي
 مبروري ورك ديل بول ديل ايدي بوايم كم طور كو بخت

بود که در آن روز که عزم ایلادی تا کم قریلی ایران کند
 بری کچه سندن او مانو نام بریر ایرادی طوارین بود کوفی
 از وروب و نامغه مالدی و فی خاطرین و خور اندیکم بود که
 تازه ایکن اولر مکه آرکه نظریه ایلتسم دیوب یاری برنده
 او یوری جو تکم او باری کوردیکم المار یو کله غائب اولش
 میجا بوالانی کم الدی اولر جوب غصه لندی فکر ایکن کمینه
 کلدی بره دونه کیس ناکاه نیه کوزینه او یو کلدی هدر
 بر مقدار فی او یو یایم دیوب یاندی او یوری دوشه حضرت خا
 ری کوردی اندی جرقم چکه المای بر نظریه نورد که
 سگرافت اولسون تازه ایکن بره و امیل اولری بر افشند
 قبول اندیکم ای یاز که او یور که قافقین فی نظریه کل
 دبدی همان جرق او یور و او یانوب کوشند غصه کید
 آینه یوب روان اولری مک خشار فی افی اوران ابله کل کای
 نام یکار اوزر زحمت بر در پی خلیفه لر و در وینار بر و
 لری جرق فی انج ایشی کلدی کوردی المار یو کلدی
 نوز

نظریه دودور حضرت خشار جرقی کوردی چله مفا کلدی جرقم
 قدم نورد که دیدی جرق فی ایله و کلوب حضرت خشار و فی
 ای اوران سلطان کلدی الدین او یوب و یوری دنی بر کوردی
 او یوری اولر حین ناکاه او یور در وینار ایشی کلدی بر
 خشار کلدی این او یوب حراسان اندیکم لومین کوردی
 حضرت خشار اندی حراسان زوفن چقد کزد و وین چقد برید
 دنی خشار واری یوز کلدی هر بره بر پش و کلدی وری و این
 بو الماری حراسان اندیکم کوردی دیدی فی المار یوب ناز
 ارب و روان اولر یو خشار خلیفه لر یوری جرقی و فی
 کسوت کوردی بار بر افی المار یوب برورینه روان اولر یو
 جرق کلدی اولر فی کوبه بر پاشی و ناری جرقه سوال اندی
 فیه ابر که وزه و آو کلدی دیدی جرق فی اوران و وین
 و کوردی رموز لری افانقر بر ایلادی او کس ایان یو جرق
 لاق آدی افی کوردی کم او یور و فی بدن یان یو وین
 موزی بر زمان لا یعقل یاندی جو تکم عقلی ناکه کلدی جرق

اندی اولر کز اندیکم آرکه سجاده جرق فی اوران
 شکل شمایین کوردی کپی نقل ایلادی پاشی اندی بر کس نه یو
 یوزومه بر حکم طبیبه اوردی دنی مقامه یا پیشوب او یور
 غم یدن یو بانی اشاعه بر افی عینی نقل اندیکم ارب
 دیوب جرقی او کونه قانوب صولیبیه قره یو کم اندین نظریه
 کلدی لر اوران کوردی یار ییلدیکم طبیبه اوران ادر
 همان سپاهیلکی ترک ارب و در وین کلدی اختیار
 امر اندی فی جرقی ارب و کسوت کید بر بدیع حواله
 آلوب مقامه کلدی حضرت خشار حاجی بختان فی جرق
 برله صدقات اولر و غیره شویله روایت ایر کر حضرت
 خشار حاجی بختان فی برکون بنه اولر محله و اکر فی مکر اولر
 سید صالح بر روی و بر شهره بر کس و اربری غدی مزاری با
 بر کیه و اکر بر شهره بر کیه یو بر بختان و خان و بر و فی اوران
 سلطان و عیسی جرق سید صالح خدی بکی نزاری بر کیه حله
 او یور و بر صحت بر بر لری مکر اول ارادن بر بر افی

اولر مافیکه انجنت قور دغا لار و مکه بنلدی بر نویل کم بر
 محبت اندیکم مبدی سخیل و بری ها انکم خشار اولر
 نطفه کلوب اندی ای قور باغ لری سولیش لومین کلدی
 باغور یو سولیشون بر نیکایم دبدی اولر ساعت اولر آنکه
 نفسله سکن اولر بل اندی فی محبت لری تمام ارب و مقامه
 مقامه روان اولر یار حاله فی یو کوز دین اولر بر مافیکه از دغا لری
 براق انجی بر مفادری او تر لرشاعه بکشد و یو فار و یو کلدی
 لری او تر لاول محله کلدی او تر لری شهرت جم کلدی معاویه
 حضرت خشار حاجی بختان فی وینا کلدی الدین خور کونیه
 نو سزدیکی ولایت و رموز در زبان اختیار و برور که
 افسر ای شهرت فضا سیم یور بر مدی و لری اربیه مکر
 دبدی کلدی بر و درت غیز دانشمند در لری مکر اول
 زمان قصه شهرت نصراف لهندن بر کس و اربری مکر اول
 سید لری افانقر لشدی هر لری لری کوردی کلدی اتفاق
 بر لری مکر اولر دین بنه اولر و بر شهرت ابله قانوب ذکر اولر

قاضیه منته کلدی دیدی اول اندی بوشهره برقیه
 واقع اولش انی غنیه مامورم دیدی حضرت خنکار اندی
 باری بوجه تقنی این بیلور مسین دیدی قاضی اینک
 تقنی این بلسکه اول بنی بزی مامور دیر دیدی
 بنه حضرت خنکار باری بوجه تقنی این بیلور مسین بویله
 خبر نیم و اول فکره بر آنکه اصلیه ابره مکه دیدی بونقله
 خبر نیم سی اول قاضیه تاثیر ابرویشخیره واری بونقله
 ایکن ناکه خنکار وار لفتنک جماله نظر اندی و اول نظر در بونه
 بر حالت الیروب فی الحال حوشه کلدی و الحاصل اهو کونایه
 دیدی لای عقل اولی بعض کندویه کلمه آن حق فی بایک
 تقنی ترکه ابرویش حضرت خنکار که ایافته در
 اندی آرتو ارشلو شاهی بر فتنه صفا نظر دیر اولی دیدی
 ارادت جزین مسین ارنگه ارادت کلیمه وروب دیدی
 اختیار ایلدی بایس خنکار و ایضا خنیه کنایه برینه بیوردی
 قاضی ارکان اوز برنه ترقی ابرویش کبر و برینه کوندری
 قلند

قلعه مکه مقام کنه کلوب خنکار که ولایت کربلای کورن
 شو مکه بند دیدی تا کم ولایت خنکار که برینه کسه مجری
 برکنه اول بیلور کنه اولی بیه در کوب حضرت خنکار توفیه اینک
 بولن کورن ناکه اونلوسا زو بره کلدی کورن دیر کبر
 قر جنوار شور کسوزد بولن بری و اروپ اول جنوار که
 برینک جو جوقین ملودی غیر باری اور کوری قیدیلر کورن
 برنه بر جنقاری و ایمش اونورونک بونیه حلقه بایسالیور
 دیر اول قاضیه کن درویش بوحالی کورن و رضا و بریک
 اندی اسم اولک ارند زیارت کیه یوروز و اول کلدی
 هیچ ناکه سوزن کتید بر جنقاری ناکه بونیه حلقه
 صالور دیر غیری جنوار اول جنقاری صدا بین استیله
 اور کوب حلقه بیانه قیدیلر یا وور اولی بیه در کوب
 دیر کجه اندی زیاده قیدیلر بویحالی کورن کورن
 معن قاضیه و بر شهریه روان اولی کورن کورن خنکار و ایضا
 قور کورن بیه قوشهریه کلدی ابرویش کل باری نام مکه

ای اوران سلطان ابله محبت امیر دیر دیر بونقله اینی
 کلدی ارند ابله کورن وروب الین اویدیلر حضرت خنکار بونقله
 بونیه بقوب اندی سزه اولی صفا نظر دیر کیم جو جوقین
 وروب بونقله حلقه صالور دیر کورن اولی بیه حلقه
 دین استیله و بیه کیه کیه اولی کیه کیه کیه کیه
 اولی امیر دیر کیدن حق او غوم حقیق کیه بیه
 اولی او جوقین کیه بونقله اولی حلقه الیضا بونقله
 جان دیوب اولی بیه اندی اولی کیه حضرت خنکار در بونقله
 کورن وروب و اردیلر کیه بونقله عذر دیوب صفا نظر
 بیه بیه بیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 حضرت خنکار اول قاضی در کیه اندی در وروب کیه
 سدن کورن اینی دیدی اولی حلقه در وروب کیه
 اندی در وروب اولی کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 اولی در وروب کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 چهار خنکار چهار عوامی صونیلر میان بغلیوب صفر جوق

124
 و عام واجادت و انابت وروب مکانه کوندر دیر و
 و بیور دیر کیم و کورن کیه کیه کیه کیه کیه
 بر سنی کیه کیه کیه و کیه کیه کیه کیه کیه
 و زوار اولی کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 و دلی ابرویش قالدیلر ولایتیه کلدی تا کم اول
 برکنه کیه کلب ارند بر بیور دیر کیه کیه کیه
 بلن دیر اولی کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 و حضرت خنکار کل باری او سوزن قاضیه ای او سوزن
 ابله کلدی و بر شهریه کلدی حضرت خنکار حلقه
 و بیه بر شمس الما کورن کیه کیه کیه کیه کیه
 حضرت خنکار حلقه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 مسن لری ایلر عاله منتشر اولی و بیه کیه کیه
 اقب کورن دیر کیه کیه کیه کیه کیه کیه کیه
 و ابرویش حضرت خنکار که اوصاف کیه کیه کیه کیه

طبعی و ارمیه باطنی و نوزده بر حال غلبه ایروب اولیون
 کونیه بسویله دیدی اولیون قلب ایروب سولیدی سکرار
 برخی سولیدی یونس محبت ایله استیغ لدم ستوقه و زور
 دیدی کونیه بیه طغدی و سولیدی بود قه یوس ارمه دن
 نیا ایستی او دو یخی یوسدن یگاد و نوب اندی اولیون فلفله
 نفسی برینه کلدی وقت اولدی آسته اولیونیه نالی فلفله
 جدی فلفله بن تمام و بر دکه سکه سولیدی دیدی هان بکه
 کونیه برده دفع اولدی و ستوقه دیلی بی جونه کلان
 اخون کیدی مبارکه دبلندن هرن سوز کم نازل اولدی
 صانکم صدف ایچ بر دغین درکم ابرو نیسان هال
 اولدی و هرن سوز کم کندن ظهور اندی حوتی و زور
 کلوب بر اولود یوان اولدی مرقد شریقی سوری صمد
 فرینج حر ولایتیه قریب برده چراغ اوران سلطان
 اوصاف حمید بیان اولور شویله روایت اکر
 حرمت خکار حاجی بختاق ولی اخی اوران سلطان ایله
 ایکس

ایکس بر عین و مستقیم قلمی و اردی و بخندی و قی برینه
 زیاده ای شول معنی ایله که صحت یون اخی اوران سلطان بکه
 هر کم بری شیخ ارمیه انکه بنی حاجی بختاق خکار و هر کم بری
 کور کم استر حاجی بختاق خکاری کور کور دیدیلر انما علم
 اخی اوران سلطان اولور و ولایت ارناز و روعال
 قوندار لکه کور کور شمه کور و دخی معلوم اوکر اخی
 اوران سلطان انکه اصلین سلین سولور کور و ملاک کور کور بیلر
 غائب ارنای دیلر شیخ صمد الدین سرفقه اظهار ایله
 مقدم کور بیلر کورینه و افند کلدی جو کم یونای اخی
 اوران سلطان جلیل القدر زکرا و لیدی پس لازم کلدی کم کور
 دن قیو شویله کلیمه دکن منافین ذکر ابر و و زج و کم منلو
 جلال الدین حفر ندر بن شمس بر قیو قیو ده اختری و درویش
 انما و هاله احترو و درویش اید و کفی نقل ایسکه سوز او
 سولان انکه منافقین بوله لرس جلال الدین شریقه
 قند و صکن باخی عالم ایله اختلا و قطع ابر و یفر صفت

داخل اولدی حقی عالم برده جمع اولوب علی الدینک نظریه
 کلیدار ابتدای یاد شایم منلا جلال الدین اولوعالدر
 لیکن کندویه بر دوش کلوب نیلوسه ایلدی بر دوشو
 غور و کندی نه و زردی دیلر کم ارمیه سین بیه کلدی
 صورتی اولوب بر صله اختلاط ایت زبر اجنسین قیو
 آخر جنسه قاتلق رو ادکلدر دیدیلر پس علوه الدین بر
 لاه ملک آیدوب اندی بر کس که عالم اوله و بر نیجه کتاب اولی
 و ثالیف افش اولی و هیک او کسه نلی نصیحت قبول ابر و یوالی
 بر و لی کسه کلوب کندویه ولایت کور و پانی اختر و بر
 ابلیش محمدی اول صاحب ولایت اهل الهمد رد و یتار قلند
 غنچون کل اول طائفه ایله اختلاط اتمه دیه لوم و اللهی
 بوسوزی بن اکابریم دیدی عالم یاد شایم سوزیه کور
 طنه جیو کور کندی و اتفاق آید بیکر بر یونان کلیمه عالم یاد
 حکم ایدوی برده او نور زجوب اول شهره فقدر عالم و فایز
 معنی مددی فقیه حافظ امام مؤزین خطیب و آله و کس
 غنچون

محمدی و پ انفاقیه بر یغیتینه کوی قونیه دن جقد یا بر یغیت
 طوغری قویه ابر و پ کندی جمعه کوی اولی قویه شهرت هیک
 بریده ازان و یلیدی بو حال علوه الدینیه اعلام ایلدی بر یغیت
 فقدر عالم و امام مؤزین و ازیم بو کجه انفاقیه جمعی بر و کندی
 بو کور جمعه کونیدر قونیه کوی پایت ملکنت هیک بریده ازان و
 دیدیلر پس علی الدین شیخ صمد الدین قیو جفریه بر و کور
 اندی مد لوم ابر و کت شیخ اقدیه علما طائفه سینیه شهره
 دوزمه جاده قلسون انار سز اول مرزوری مکر اول کون شیخ
 صمد الدین نلی آستانست بر هتیا احیا کوی ایک اول اجلدک
 نصف الیلک فالقوب ران بر یغیت دور و دور و نفع ایدو
 حاجیه آستاندری سلطان انکه آدمی کلدی وقت قرانرا آستاندر
 افندی بقدر فقر اسی و ازیم جمع اولوب او نور لر دی شیخ
 سلطان بر بو خبری آید بیلک نقیبه اندی بر دوشه قیو
 نلی کور لویه و ارفلان باغ بر باغ و اکر شول جاده
 اکابریم سولیم بر یغیت شیخ سزی استری ایلی کور قیو کور

و بره لوم امانت کتر کسه السجود که هر جگر دی باشد
 اول نفس و بره لوم دیدی یونس د بیلر اتیدی بر نفسی
 بیلم اهل عیالم بکا بغدای کرکه و بر و نذر واروب ایاله
 کفا فلوب کچنه لوم دیدی چونکم یونس بود کور موزن
 اندی و بود قدر دولتی قبول امدی حضرت خنکار ارا تیری
 او کوزنله کتور و کی قدر بغدای یو کلتد یار الوبر و
 نه اولری تا کم کویله استا اوچنه وار دی حماله یاس
 که یو قوشی جقدی تمدی کلدی لیدی و لایست ارنلینه
 و آردیم بکا بود در رفعت صوندیلر و انجیل هر جگر دی
 بکته اول نفس و بره حله اولدی قبول اتمم نه اولر
 ایشی ایلیم بغدای بر قی کون تمام اولور بخوت اول نفس
 قبول اتمم که اولنجی دو کمنز دی و نوب نیه و اکیم
 شاید اول کرم سیور قلی عطا فی نیه ابع دیدک
 دو نوب استانیه کلوب بغدای ارنز دی و اندی اولر
 بکا اولقت اتید کله فیضی و بر و نذر بغدای کرک زیدی
 خلیفه

خلیفه لر بو حال خنکاره بیلدر یار سیور کیم اول اینی شده
 کمر و اولر اول کرکه ایری بزا اول قفلک مفتاحین علی یاق
 امریه صورق وار و نضیبین ارنه السون دیدی خنکار
 رکه بو کوزنک یونس دیر یار پس اول نطق اولر نیه یونس
 روانه اولوب حلیق امریه کلدی خنکار کسه سلو مین کتور
 نیجه که نفس سیور و کد و له کوزنر سیه اولدی فی سر
 کنتن بر نقل اتیدی طیدق امریه یونس کت یو کله فی کتور
 اندی صفا کلدک قدر کتور و ک حالن هر نیه ایه بیلم
 اولر خدمت قبل امله یور نصیبیلر آل دیدی یونس ایتد
 اولر خدمت سیور سه عامل اوله و زیدی طیدق کتور
 استیانه سیه اودونه یقین ایری یونسی اودون جگر ما
 مور اتیدی هر کون ارقه سیله داغدن اودون کتور دی
 لیکن اصلا یاق و اکر یس کسمز دی تمام فر قیل داغدن
 اودون جگر دی بر کون ارنلر جمع اولوب مجلس اولدی اول
 مجلس یونس کونین و مز کور یونس معا خیر اولتد

اوکته اولوب تلاوت قرانه بالندی دخی و نوب اولد و رب
 اتیدی بر دی حضرت خنکار کسه برادنا بنده قفل سی یوزدی
 یوزدی و اول غریب لایزین حیات و رب بوجیه بغدای
 و الیقنا می اوزنیه قیوب کندی اسبابلر کید و صی
 در و بی الوی طه کلدیلر ارنلر ارمغانی نه ایسه و ک
 در و بی کوزنر دی در و بی و داع اربوب قره یو کله
 روانه اولوب کلدی حضرت خنکار حاجی بکاش اولی یونس
 امریه طیدق امریه کوزنر و کیدر و نویله و ایتدی
 حضرت خنکار حاجی بکاش و لیکه ولایت کرمان لری و مناف
 حه لری اطراف عالمه مستر اولدی هر طرفه مرید و کله
 کلوب بره نیجه هم ساع صفا عالی مجلس اولقه با شندی
 هر قدر کمال کسه لر ارنلر نظر بره یاب اولوب کیدر
 و کز کسه انبیه بر نصیب آلور دی مکروری مصداق حال
 طرفه مصاری کوی نام بر صفا یونس بر لری کسه و ک
 غایت فقیر الحال اولوب جفتی کله ایدر و اکین اکر دی و ک
 خنکار

خنکار اولدی اندک دخی بر ننه حاصل اولدی یو کله ارنلر کسه
 اوصاف صی سخی اشید و بر کس سما خونه بر مراد اولوب
 حرم کمد و کله اجلدن مراد ایلدیم بر بهانه ایله ارنلر خا
 کپای کر فیله نیه واروب کفای لری قدر ننه القای ابع بر کوزن
 بر یو کله آوجه یو کلدی مولویه فر یو کله حضرت خنکار کتور
 کتور دی و اتیدی فقیر الحال کسمم محموله ننه حاصل ایتد
 بوسیه قبول ایدر و عومین عطا قفلک کسه شفیقه کفای
 ایلدیم دیدی خنکار ایشات ایلدی آوجه بار الله الوحد
 کچور دیار یونس برایی کون الحدی صند کتور اولدی خنکار
 اعلام ایلدی یور کیم سوال ایدر و ک بغدای یور و لوم
 نفسی و بره لوم دیدی صورت یارین نفسی یور بغدای کرک
 دیدی نیه خنکاره بیلدر یار یور کیم بغدای کرکه و بره
 اکر نفس کرکه السجود که هر جگر دی کانی نفسی و بره
 نیه یونس دیر یار نیه بغدای کرکه نفس نیه کرکه دیدی
 نیه خنکاره اعلام اتیدی یار نیه خنکار یور دی بغدای کرکه

متیق تا بره قویوب کورد د یار خنکار اول متیق مبارکه خورنه
 ایچنه آلهی ال فاله یروب دعا اولدی خرقه ایچوب چخاردی
 کورد یار کم اول اولود بیلش فی الحال ایاض اوزینه قالمقوب
 دوردی ایمان بابا سله قاقوب اوکی تدبیرینه اوینا مانه
 کندیلر و فی اول مصمص اوکونک اولان تانار اولور و یولور
 ارنار و یولور لایق و یوکرماسی کورد و یوکرماسی بر او غور و تملر
 ایاغنه و کشیلر و اول جماعت بر بری ماییتنه بو حمله آنزیم
 قسم ایدیلر کم خنکار اولولغین و یاغور و جماعت خرقه کورد
 هر کله کوردی کوردی و اروب قارشولیه اناک غور و یولور
 دبیلر اناک غور و یولور اناک غور و یولور اناک غور و یولور
 حضرت خنکاری یاغور و یولور اناک غور و یولور اناک غور و یولور
 قارشو و اروب و اروب و اروب و اروب و اروب و اروب و اروب و اروب
 خنکار مصمص اوکونک قالمقوب قیوکه کلوب قیوکه کلوب
 اما او یارب بعضی دوی اویله روایت ایرر کم حضرت خنکار
 مصمص اوکونک مرده احمیا اتمک و لایق کورد و یولور

دقی

دخی برابر ایله یی حقی اول طفل موتانی خنکار اسماعیل امره
 بو طفل خرقه ناکه الته آن زند عایت لوم حق تعالی جانینه
 و بره دیدی صامری اسمعیل فی خرقه سی ایچنه آلهی خنکار
 دعا ایلدی ایچوب کورد یار احمیا اولش بویله دخی و روایت
 اناک و لکی قول اصح اولق منکبد حضرت خنکار حاجی بیکانو
 و فی فرنگستان بر کسبسته بغدادی کونر دیکدر
 شویله روایت ایرر کم حضرت خنکار حاجی خنکار و فی حضرت نیکان
 اسلام فتح اولدن اول کفیش صورتنه بر اهل ولایت محفی
 و ایدی بروقت و لایق غایت قحط غار اولوب خنکاری
 متوق اولدی ایدی حجابیم بولور مصافقه مر اولور و یولور
 خنکار و کف معلومی اولدی که دیدی کرمندک لطف یروب
 بره بر مقدار بغدادی لطف یروب کونر سه دیدی بوغور
 و بوغور اتمدن خالاص اولور و یولور خنکار غور و یولور
 کیم موسویه قیوکه حضرت خنکار معلوم اولوب برینه
 ناکه بغدادی یوکلدوب بر درویشنه یوردیم کیت فالان

ملکته فالان کسبسته ایلت بو بغدادی کفاف نفس استونر
 دیدی اول دخی خنکار لری الوپ روانه اولدی بولر کیدر
 اول بغدادی کورنار ز یاد دینار و یروب درویشی حله اید
 شود دینار بره بر مقدار صانع دیوب یلوار دینار درویش و یولور
 طمع اروب بر مقدار صانع دیوب برینه اول کیدر بغدادی قدر
 و توردن قاقوب روانه اولدی ناکم اول و لایق و اروب اول
 کسبستی بولر کورد و یوکوب ایدی یوبعد ای کز حاجی کمالی
 کوردی کفاف استونر دیدی اول کسبستی بغدادی الوپ و یولور
 خاناکه کوردی حضرت اکرام اروب بر منجه کونر حجت کسبستی
 و قیوکه کلوب غایت غور و یولور دویش کسبسته اگر مننه
 یقوب ایدی ایو حجت جان انا کسبستی طوسن در کولکندر
 ایدی نه اوله بونک کیمکسه مسلمان اولدی دویش خنکار
 کجوردی درویشک یو کف کسبسته معلوم اولوب ایدی
 درویش بر جوق مسلمان اولور دم اما قورقم ناکه کج
 مسلمان اولور دم و اما سته خیانت ایررم ایتجون اولور دویش

درویش ایدی بن نه اما سته خیانت ایتیم کسبستی ایدی بولر
 بره کورد دیکه بغدادی فالان بره صانع و یولور و یولور
 دینار دیکه دیدی درویش بولر کیم ناکه کورد دینار
 علین یوزینه اوردی دخی و غیوب یا قیوکه صانع و یولور
 قاعدهی حواله یی طر حجت کسبستی اول یولور و یولور
 صانع ایدی اناک قودی بع اول برکه زنیای کسبسته
 جمع اولر یار عادت نه ایسه اهل اروب مقام مقام
 بع راهی کونر کسبسته کسبسته کسبسته کسبسته کسبسته
 کسبسته دینار دینار کسبستی بر طاق فاله و یولور
 بر طاق ایدی کسبستی بر اول مقام کسبستی دویش
 کوردیم بر کسبستی کسبستی بر مقام و ناکه قیوکه
 و یولور ایله قوش و اوزرن بر قیوکه ناکه دور و یولور
 رحله ایله مصحف قوش کسبستی اول قیوکه کسبستی
 عبا خرقه لروالف قیوکه ناکه کسبسته کسبسته
 اولوب نماز دوری نماز تمام اولور و یولور

کعبه در کعبه بر حرامی و اداری خنده مدت قطع بود
 اولوب و خنده ادمار قطع آمدن بر کون انصار طوط
 اندی حق بقالی کنه اهلر می عفو ایح یکی بسم یا تلو
 خالدن دونوب توبه ایدریم اما حق قائم ناز و تکر
 کچر بار اولوق کرکه در که کنا هم عفو اولد و غنی بکاید
 بر دخی بو خالدن کچر بونه ایندی بکسکه استدوکن مویو
 قره بوک حابی بکنا فی خنکار ابرانا و اکر کم دردینه در
 اوله دید یار پس اوکسه قاقوب قره بوک خنکار
 رکف حضورینه کلدی دست بوی ایدر و ب نظر در در
 حضرت خنکار آنلغ بوزینه بقوب کوئل دیکن دیله کل
 سوبله دبلی حرامی اندی سلطانم کرمیانم دکر لود
 خنه بیلر در حر میلک ایلدم و ادم قتل ایلدم اگر کنا هم
 عفو اولورسه توبه ایدر و ابروق او بله اینق انیم
 دبلی خنکار بونلغ البنه بر قور و اخاخ و یردی بوی
 و آرا و لوبونلغ کنارینه بوستان آنل و اول بوستان
 کلن

کلن کچر بولجبار بر مصطفی که دت برنج افه و بولج
 اول بوستان آنلغ بر کنارینه دیکن بوقنکه بو اخاخ بوی
 بشاد رسه بکلله اول وقت کنه اهلرین عفو اولور
 دبلی پس حرامی اول قور و اخاخ بوی لوب بوزینه
 مکتبه کلدی ارنار بورد و فی کبی بر اولوبونلغ اوزد
 بوستان اکر و بر کنارینه اول اخاخ بوی بکلن کچر
 بو یروب بوستان ید و روی تمام بو سوال اوزد
 قلعه بوستان بورد و و داغما اول قور و اخاخ بوی
 اصلا بتمدی و بستان مری بریلینه بوستانی اکوب بکلن
 کیه ته میو کین بید و روی ناکاه برکون کورد کچر
 سر حله بلوب کچر و کتبه چیقوب ایندی قرطانی بر
 مقدار و در کنا بوستان کوره بر بویوب از کتبه
 اوکسه اندی بمش و قنق دکل بجله ایشیم و آردی بوی
 فی اندی بجله البین نزد که بوستان میو کینه بو
 دبلی اوکسه اندی کونوزده بر فساد و اوری کما بکلن

کعبه دبلی بوستان بیلدیم غار لغه کیدر فکر ایندی
 بیلدر ارنار بورد و فی کبی بوستان اکوب خنکار بورد
 کنا هم عفو اولدی و اول اخاخ بشارتک بوزنه کله اولد
 اولسون بوملعون منافق قتل ایدرم دیوب همان سالون
 آلوب بیتسوب اولدی دبلی بکیم بوستانی برفه بنه بکلن
 ایدر اندی حله اول قور و اخاخ بوی کوریم دیوب بکلن
 کور بکیم اول قور و اخاخ بوی بشارتک همان بکلن نوبی
 قبول اولش اول ساعت سجد شکر ایلدی بوستانی برفه
 حضرت خنکار و اروب حالی اعلالیم ایلدی و ارنار بون بعث
 قبول ایلدی حضرت خنکار خلیفه لریه بوردی برفه اروب بکلن
 کیوردیارد و ویش ایدر بکلن کور و بکلن کلدی بکلن
 دکر لود بعدن شکی و اولدی و ادر حابی شمس سلطان
 حضرت خنکار حابی بکلن شمس و ایلدی رزموز لری
 بیان اولور شوبله دولت ایدر که حضرت خنکار حابی
 بکلن فی مویو قره بوک کلوب قره بوک بکلن و ایلدی

اظهار ابرو بر طرفه ایندی کچر ارنار کورمه و
 صفا نظر فن لغه اقوب کلور لری کسرا افسر ای قور
 دخی کن نام قره بر بقیق فی جان و زری ارنار بون
 لری ایندی قره بوک کلدی خنکار کف حضورینه کلور بکلن
 ارنار بکلن سیله اخاخ بکلن و ارنار بون بیعت قبول ایدر
 درویش اولدی حضرت خنکار خلیفه لره بوردی فی برفه ابرو
 کسوت کیدر دیلر بر زمان خدمت ایلدی بعث ارنار بون
 حواله الوب مقامه روانه اولدی مکر عادت ایشیم کچر
 ارنار کورمه شوق انسه و اکر سیاض بغدی اوتند
 باغیله و زعفرانله بارملو نفیس چور کلر پیشور و ارنار
 کور روی برفه زمان خدمت ارنار اولوب بنه کما بکلن
 برفه قسط اولری بوکسم دخی قنقن فغیر حال اولوب و قنق
 نقل ابرو ارنار کلدی کسدی زینچور که پیسور و بون
 کور که حافق بو غدی نهی دست دخی و کرفه حجاب ایندی
 بکلن خزان غنبدن بون بر مقدار دینا قنق اولدی بون

و آرسنه فتح تصرف ابروب کله سین کو کزن موصله
 کوراوله کسه سنه دژینک آرسین بره کوروب
 دخی حصار لغم اسمین کجا بغشله دم سنه اوین
 اکلوب حصار اسمی یه یاد اوله سین کون طوین
 باشنه جرفاق تمام او یانه دیک و ایندی روم
 بونصوب هر بری برکنه استندیلر بری یلک
 برو سنه او و اخی ولایت قبضه سند صقلیو
 دوروم سنه کله بن تمام نصیبین آلدین دیو
 ایندیم کجا دکی دیک ایند اول معتدله ایند
 و آرسنه او غلوز علی الدین باد شاه سولین بون
 برهالی منصوب و برسون بز حواله قلد و غریبی
 اند دخی بونی دین دشامی اوزرنه حواله قلد
 کافره قلع اودسون غریبسون دیک اول معتد
 بکر و کاتلر اندرین خیر دعا هلق الوب و
 ابروب قونییه علی الدین حضورینه کبر دیک
 کوریا

کوردی صفه جلق عثمان بکانه باشنه بر
 مهیب تاج شریف و بلند کور و ارونه حاله
 سنو ایند اند دخی نزره او یوب بلنه قیوب
 بعد سلطان علی الدین الینه و روبر اولان
 احوالی اعدوم اندیلر و اندرین ایند و دفر
 لری بر بر عیان اندیلر علی الدین نزره القیوب
 غلوزی معلوم و لری ایند جوق بخیر و سید
 حاجی بکانه حصار بوی ۹۹۹۹۹۹۹۹۹۹۹۹
 بزه دخی لوزم اولدیکه بوکر بر اولو منصب و
 کافره حواله قله و دیک بس عثمان بکانه
 جادرد و دیر سلطان او یوبی سجا غنه کوزد
 دیر کلوب جادرد برین قوروب و توری که اما
 النون باشلو عالمزایه و طبل خانه ایله های
 خشم ایله کدی مکر اول کون عثمان بله جا
 دیرنده و توری که ناکاه قولا غنه طبل اوزی

ابروب اولدم کلوب سجاد تولا دیر عثمان بله
 دخی سونجه برن دورب سجاد دخی کلدی
 عثمان بله طشره جلق ایلیخ اوزن طوردی
 تا کیم طبل خانه تمام و لجه او توری که عالا شیک
 ال عثمان قنده اول عادم اولدیکه عثمان بله
 انصوب علی الدینک حضورینه کلد ال او یوب
 خلعت کیک دخی دستور الوب سجاد قالد
 عسکره سلطان او یوکدن بکار و آن اولدیکه
 دخی لشکر جمع ابروب غزآه با شیک اندر
 ایند و کی کوزی صفق اولان لشکرینه کید
 باشنه کی کبی تاج کیدرک بعضی فوجیه
 اوزرنه بر النون اسکوف باید بلر تا کیم دین
 دشما ندین هبتلو کورینه دیودا غم کوب کفاره
 آقین ایدر دیک ایدری عثمان بله ال لوب
 غزال ایدر کیم اطراف اکوانه منشر اولد دخی
 لاند

فزاد علی اوزد و فزاد عثمان بکانه قانده او یوب
 لشکر جوعا لری باشنه اول تاج کیدرک سجاد ایله
 طشره و کون فرق او یوب عثمان بکانه سجاد ایله
 ایدر کیم طشره کلدن تاجلر کیم فزاد و یوب
 کندی ایدر سجاد کبر لری اندر فزاد او یوب
 فتح ابروب کافره قلع او دیر لعل ایدر برین باره صا
 ایند کول ازینق نابورسه به دکن فتح ایند و غزاق
 بونل نصیب او یوب حصار کلدن رز ایند و کی طبل
 او کلدن موصله کور کله دیش ابروب او کلدن موصله کور کلدی
 دخی آل عثمان ایند اولان عسکر کستک و اقیب
 و هم ای آفره اولیسر و فزاد ایند و رز و رز
 کی طلدی و کی طلسر در یوشنه و یوسیه شوبه بکانه
 ایدر اولان موصله اول باره نفس رده قانده ایدر کول
 پلین سیدر حصار کلدن بره ابروب کلوب احوال
 ابروب استغفار ایدر و دیر شوبه معلوم اولد که

جوت بوجی شیخ لقان اشتدیب و انتدیب بزم افکار و جیم
 بنزاکر لکنت کاورده ایله دبدب لقان بکشی مبارکد این
 قالدروب عنصحات ایلدی شیخ لقان آیین مدیدی ال یوز
 سوروب محبه به و آردی اول ساحت مکتبک اوورست ر
 محبوب بیکار سید اولدی قیویه طوطی اقوب روان اولدی
 شیخ لقان بزم بکشی فراساند بوو لونی کوروب و نیز
 باغکار مدید ایزد مکر مبارکد اسرار اولدی بدانت حاکم
 اولدی کس لری بوجلی کوریکل معتبر اولدی پس ایلدی
 بکشی خنکاردی سیمده باقی قالدروب کوریکم اولد مکتب خانه
 نکه اوور بزم رآب دولکلی صوفی قیویه طوطی روز
 اولوب آقا اول بیکارکد مانتن برقی کورکد صومع منور
 ولطیف جیمکد ایلد بوجی دق کوریکد کرامت سیمده وروب
 سکر ایدی و حضرت حکارکد بوو لونی سلطان ابراهیم ناز
 به دق حیرن و بری لرا و فی شاد حرم اولوب هوو تعالی
 حضرت عزیزان شکر ایدی حکار حاجی بکشی و فی

لقان

لقان بزم حاجی اسمین و رور کیدر شوب روان او
 اولنور که بروقت شیخ لقان بزم کعبه الله عزیم ایدی
 تا کم بیت الهی طواف ایروب حج ارکان برینه کتور
 از قهر و خاف جی قوب و عقبه دور دیر شیخ لقان مانده اولو
 بول شایسته انتدیب بول کورق کونیدر شمدی نیم اولنورده
 جیش جیش بیزد یوزده بری شیخ بزم نلد عوفات طاعتین
 بول شایسته اوچه دیر کوب خراسان دیار حضرت خیار حاجی
 بکشی و فی به معلوم اولدی مکر کم اول زمان شیکت اوز
 جیش جیش و دردی اهد انتدیب بزم قیویه طوطی کتک
 اهد و فی برقی جیش برتسمیه قیویه طوطی کتک و بری
 بکشی اول بکشی الوی و کمال شیخ لقان بزم نلد البیور
 و بری شیخ لقان بوجلی کوروب بلد حکم حکم بزم جیش
 الوی اخطار انتدیب جیش جیش ایدی و قشاکم حیارین
 و نوب خراسان یقین طوطی قیویه نفا وور خانی شیخ لقان
 بزم حج کوریکم ایچون قاسم جید ایدی اوبوب

دعای جید شیخ ایدی حاجی بکشی خنکارد و واروندی زیارت
 اید و کدیمی خراسان مشایخ ایدی بوجی لقان اشتدیب
 حاج بکشی و فی حکارکد مدید بایر لقان بزم حاجی بکشی اولدی
 حضرت کوروب و واقع اولن ساد بر عقل ایدی انرا انتدیب
 بوجی و بر طوطی و سبیل حاجی اولدی و بر شیخ لقان ایدی
 و کاکه کعبه الله عزیم خنکارد و ایدم حضرت یقه بیل ادا
 ایدی خنکارد خنکارد و فی سینه غائب اولور و و نلد
 جیش و لونی کرمان بر عقل ایروب و اول بکشی جباروب
 کورتری جلی سیم تحسین ایروب البین اوبوب ایافته و نلد
 نعم مبارکد اسمی حاج بکشی و فی حکارکد لوری حضرت
 حکار حاجی بکشی و فی خراسانی ارنرینه نشان کتور
 و کیدر سوروب وایت اولنور که خراسان ارنری بری کورون
 شیخ لقان حج قتلکد بکشی خانه ایچون اول بیکار کوروب
 انتدیب یا شیخ بزم عود کور کور و کور بکشی بزم کور
 ایدک بزم حکمتدیب و بر شیخ ایدی بولایت بیکار و خنکارد

بکشی

بکشی و فی اخطار ایدم مدیدی حاجی بکشی و فی کیدر مدید بکشی
 انتدیب بزم و فی خنکارد بکشی کتور و فی خراسان ایدی
 نلد انتدیب بزم و فی طوطی بولایت و بوقد برت بزم و فی
 مدیدهای اول کتور بکشی حضرت حکار حاجی بکشی و فی
 حضرت مبارک اعتراف ایدم انتدیب بزم اول ساقی کور و فی طوطی
 و اول بزم و لایت امیر المؤمنین علیه السلام سیم که بزم و فی
 بیت و بولایت حق تعالی جان بزم بزم اصل سیم بزم و نلد
 لیدی بزم و فی کور و نلد عجب کلد و فی کور بکشی الله بزم
 مدیدی خراسان ارنری انتدیب بزم انتدیب کور سیم بزم و نلد
 سیم بزم کتور بزم کور و نلد تا کم بزم کوروب و فی
 اید و فی کتور بکشی مبارک الیک ایاست بر محبوب نیش
 و فی بکشی و ایدی و بری حضرت حکار مبارکد اوج بکشی و فی
 بزم کور بزم کور بزم مبارکد اوج بکشی و نلد سیم بزم
 و فی بکشی و ایدی و بری حضرت عینک مبارکد جیم
 لیدی و فی بکشی و فی بکشی بکشی و ایدی و بری حضرت

دو پاست کورد یکم اسان وجه اوزده بر اولاد وجوده کتور من
 اهل و اهل اعز و بر دور و وضع حاجی کزودن ظهور اولاد
 سلطان ابراهیمه دفعی بیدار اربوب کورد یکم بر اولاد وجوده
 کلمتی یوری نوروز عالم سوز اولادش اولاد دفعه تیکه
 بهایت شان لیکر اربوب میکاند اسمی یکسان و بر دیار
 از ختم خانق و مرکب اعزینه و روب جند و جلد ایلدی
 امریزه مدی دایم شهادت پر مغن فالدر روب کلمه شهادت
 کتور ددی حضرت حکما کند اولاد لیکر کلمه شهادت
 اولادیه حضرت حکما راجی یکسان و لیکر یکبار
 سلطان ابراهیم مقدمه و بر کیدر نویله روایت ایر
 لکه اول محزون انوار چراغ حسن بحق حضرت حکما راجی بکنا
 و لی تا کیم دعوت یکنانه اربوب سلطان ابراهیم لی معافه و بر ملک
 مراد ایلدی بر اهل عالم آره دیکم بکنا ختم تعلیم ایه انید
 سلطان خدیجی عالم عالم و کامل و لایق ظاهر اولاد برادر
 و آرد بر حوجه احمد سیوی حضرت لیکر خلیفه لر نه بوننه

دین

ادینه شیخ لقان برین و بر کتانی اگا و بر کتله علم اوزده
 محلد و بر دیار سلطان ابراهیم بکنا شیخ عالم اوزده
 لقان برین و بر دیار شیخ قانر سون اربوب بسمله نلقا اولاد
 دیور بیکه اول افروز خبر و بر دیار شیخ بر کون لقان برین بکنا
 شاه علم تعلیم اکتیجی و شرفه دن مکتب خانی کیردی کورد یکم
 اکی نورانی کس عالم یوز لری نور بک مکتب خانه منور
 اولاد بر حشمتی بکنا کتله صلیق طرف و بر حشمتی طرف اولاد
 روب بکنا علم قران تعلیم ایرد وقت کلمه بکنا و کیرم بوننه
 غائب اولاد بر بغایت نجیب اربوب و خبر بکنا بکنا بوننه کتبی
 و بر روز جلد بر دسته بوننه کلمه اکتیجی و بر کتانی بکنا
 رکده دهان آجوب خفته کلمه کلمه بکنا و اول اکتیجی کس لر
 و دیار برین دیکم بکنا بکنا بکنا ایه بکنا خانی اکتیجی اولاد
 یا مکتب اولاد کتله صلیق و اکتیجی بکنا حضرت محمد
 المصلح و در و وصول یا مکتب اولاد کتله قطب ولایت
 حاکم کتور امیر المؤمنین عیسی المصلحی و بر کتوب

بری ظاهر صلیبی و بری باطن صلیبی اوز کرم و صفا نظر ایر
 مدینه شیخ لقان برین و بر کتانی بکنا شیخ عالم اوزده
 نور و نور اولاد و بر اولاد سلطان ابراهیم قائم اهل
 اهل ایلدی اولاد دفعی بوننه بغایت شان امان اولاد
 در کاهن شکر ایلدی و در لقان برین نلد مناقبت خفته
 حوب اوسون کتله خلیفه سوس برین لکه نصیب اکتیجی
 و برین اکتیجی و لایق کتله بکنا برین بود کتله سلطان اکتیجی
 و برین قطب تحقیق و ارت علوم اقلین و کورین حضرت
 امام جعفر کتله اکتیجی حضرت لقان برین و بر کتانی
 کوردی بوننه اولاد زمان بر و اکتیجی اکتیجی کوردی
 عقده کلیم کتله سلطان حوجه احمد سیوی و برین
 و اندر اکتیجی قبول اربوب ارشاد اکتیجی حرمت اولاد
 نشا و برین قران اکتیجی بوننه و برین بکنا شیخ حضرت
 امام جعفر کتله اکتیجی حضرت کتله مبارک حضرت اربوب روان
 اولاد کتله لقان برین و بر کتانی اکتیجی بوننه و برین

و برین

و اکتیجی امام جعفر کتله اکتیجی حضرت کتله بکنا
 بکنا اولاد و برین اکتیجی و بر کتانی بکنا شیخ عالم اوزده
 مدینه بکنا بکنا بکنا اکتیجی بکنا بکنا بکنا بکنا
 برین اوزده و برین اکتیجی بکنا بکنا بکنا بکنا
 عاقده شروع اکتیجی و برین اکتیجی بکنا بکنا بکنا
 اولاد و برین بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 و برین بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 امام جعفر کتله اکتیجی حضرت کتله بکنا بکنا
 امام اکتیجی اکتیجی بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 نصیب کتله اکتیجی بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 کتله بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 برین علم تعلیم اکتیجی بکنا بکنا بکنا بکنا
 دیکر بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا
 اکتیجی بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا بکنا

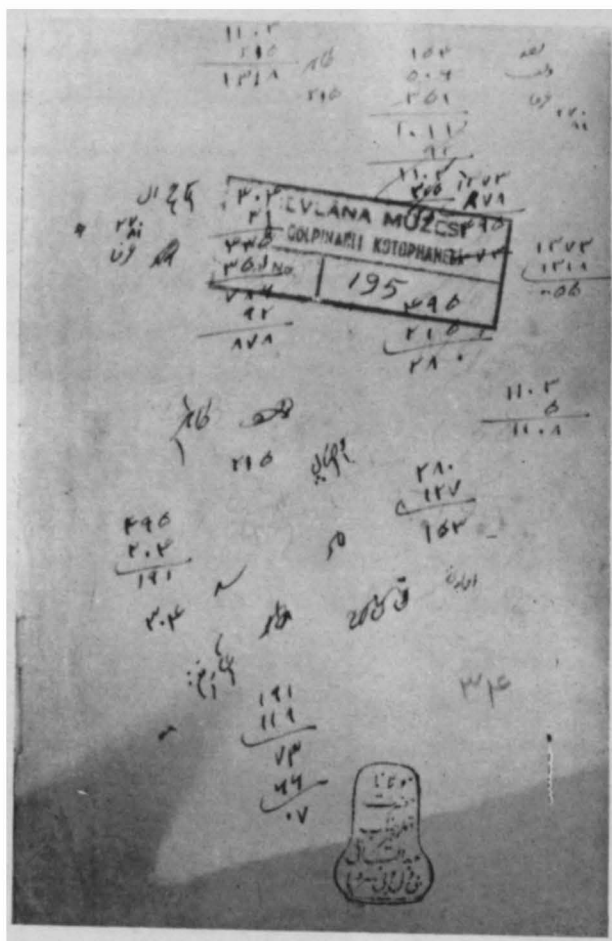
و کفایتی در کاره
حیاتیات است و به او عناصه حیاتی
یادگار برجه
ایرانی

۵/۱۳

در کتب
عربی
۵/۱۳ - ۵/۱۴

۵/۱۳

چون اول حاضر اولان بکرا تیدیلو شدی بزم ایچی فرید و غیره
 کلمه فیله او عالم نازن اوج فردا شل وار کیم اول کونه ای طوغش
 دیر لر اولغنه ارطوغدی ایله برکونو چو کونه نوذر ایله برار غایت
 بیدار داندرد حاله شدی لشکره انزلی افرای قورقور قیه جرافه
 برکون لجه قلعه کافر اندر خلوص متشره براندر دغیری بکفر
 قومعه مناسکه یوقور دیریدر اندر کسلا علی الدین ایلو فخر ایلی
 چاغروب قلیج قوشادوب سلطان اولوکی سنجاعین و بریدی اولو قلیه
 افرایت دیکوب بر اقرب کندی طاحار لکه خوشن قوشیده کای
 تحسند قزاقا بیلدی تا ناکرک طبع اولسین برین بر طوطی بقیل
 تا کیم باقیدر طبع اولدیلر و جانبدن ای طوغدی بر ایکی بر کلا
 اولوکی سنجاعه حکم ایدر ایلخ خوشن کافر اصل حرکت ابردی
 بر مرز منکره ای طوغدی ایله دیندارن رحلت ایدر و انلدرین
 قزاقی ارطوغدی ایله طلب اولد دیلدی قصد ایدیکیم ره
 علی الدین و اوب قزاقی برین استیده اما حضرت خنکار اولغ
 حمید لرین چوقا شمشیر بری یول کورکن خنکار و کتختی قلبه
 مسونی

سوی اولوب دیلدیکیم مقدمه حضرت خنکار و اورو صفات
 فتن اله انز قوشیه و آره مقصود کطلب ایلیه همان غم بر
 صولوحه فریو که خلای مکر اول کون خنکار اولو قزاقی ملاخذ
 ارد و جک دینه او نورش ابری ارطوغدی خبر الویه و آره
 حضرت خنکار بولوب ابن اویدی و قزاقی خسته ال قزاقی و بر
 حضرت خنکار ایدر کولخله کن دیله کل اسیت لوم دیک ارطوغدی
 ایله ایدر کسلا سزار اندر خبر دعا و صفا و نظره کلام
 دیک خنکار کت سبارک لفظندن اوله خلایکیم صفا کلین ادر
 طوغدی الیم دیک بیلدر کچند سلطنت کور و قزاقی روم اولد
 قزاقی سنجاعه شین اولغنه برکس محل مناسک کور دیرین سلفه اولو
 دیک روملرین ولایت قیغنه حفظ ابروب دور و بر یوقلا
 پادشاهته و آردیم کسوله کولکلن بر افرای و دیلدن بر
 و الحاسی یوزلو کور و مرادین و بر قزاقی سنجاعی الیم کور
 افرای یوزلو کور و قلیجین کس اولسون اولکلن صولوک کور
 دیک دیک خنکار اولو قزاقی ارطوغدی ایله بر نفسین و بر رومین کور

وقتی خوشه ای روم و لایبندن بکرا ایدر ایکی مبارک الدین و
 یلیک الوی ارطوغدی الیم کتختی قوشا کتختی قوشا کتختی
 صفا نظرت ایدر و خبر دعا ایدر هیچ کس کتختی و ذر کتختی
 سیرین کور کور دیر اندر ارطوغدی ایله حضرت خنکار و طوغدی
 قوشه د بکرا و افرای تا کیم کسلا علی الدین حضورینه و آرد
 اندر کتختی و افرای کبی علی الدین ارطوغدی الیم کتختی کتختی
 و کتختی خوشه لوب اول سنجاعی و بری و قلیج قوشادوب قزاقی
 برینه کور دیر پس نزه منکره اران کتختی و بر ایدر کتختی
 و ادر قلیج نصرت ایدر برینجه یل اول سنجاعی غیظ و حکومت ایدر
 غیظ بهادر دیک و سنجاعت کور دیر اول قزاقی حکم حفظ ایدر و کتختی
 کور کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 الیم کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 الیم به و بری اما ارطوغدی الیم کتختی کتختی کتختی
 آتاسی کتختی اولد و کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 بو اشارة سلطان علی الدین بورسه پادشاهیه افرای و کتختی
 صود

صنود ایدر اولد و جلدی و اول و لایق افرای سیرین کتختی
 اولر برینجه مدت حکم ایدر کتختی کتختی کتختی کتختی
 الیم کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 و صالبت ایدر کتختی اولر قیه جرافه کتختی کتختی کتختی
 و ایدر کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 بومله زبون اولور سیرین کتختی کتختی کتختی کتختی
 و ایدر کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 جان و بر و غزاقیه لوم دیرین کتختی کتختی کتختی
 جماعت اولان کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 و کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 طوق لوم ایدر کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 بلد کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 صالبت کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 اوسومر کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی
 کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی کتختی

هو انا دقي قجوب اول نيان آستخ ايجنه كبردي صغري
 يقوب كندی آستخ ايجنه بغراق قوروب انوردي ديزلار
 يانه كلوب شكاره پادشاهلرينه واروب خالي اعلام
 ابلد پادشاه سخته كلوب كوردكم هو انا صغري نقش
 كندی آستخ ايجنه بغراق قوروب انوردي ديزلار
 آيدك هو انا آندك چو كنم دينه كيروب سلمان اولينز الكه
 ورسولها قرار اربو ارنه دقي مطيع اولدو نو كافر اركاني
 زركينه ايركسني سيزه حايي بجان شكار كوردك سزي
 ايدن خور تارق ايجو وحق يكن قولين وفضيلت سز
 دزا بو ندين سيزه ز ز قدر فانه مي يوقور والدر خور
 ننه كلوردي اكر اننه تصرف اولدي كمدوني او دنت
 قور تاروب بائيدي ويا خود بكار بزيان ايت بليدي
 آين كافر دين اسلام روا كلد ديدني چون پادشاه بو
 لي هو انا دن اشدوب انصاف آستخ ايجني توافق بولايو
 استغفار ابلدي بعب هو انا آستد جقوب يلك نجيب
 ابلدي

ايلدي جمله سي كلوب هو انا آتالين اوبدي ويا دكبري بزر
 ديو طالب اولدو بدي اول پادشاه هر جانيه آمدلر كوزروب
 حكم آيدو كي تانا سكرنه سنييه ونا كيد آندني ازده صغري ووق
 بود عهديرو بولنا خلدرد آسته يقيدلر بعب هو انا انوردي ايجو
 برقي سني دقي اكلو ستر حق امرينه وصيل اولدي رقة الله عليه
 رفر تر يقدي ديو طافند آسته بالي شيخ نو سنج اولور انا فو
 جان بابا كلو خاقه سلمان اربو اركان شري عهدي انا بزر
 مكنه اول شيشك ومنييه او قلدرن كلوب او غول ايزدي مكرول
 طافند آسته اولان بالي شيخ اول كشيستك ذبيان بزر
 خكار حايي كجاش ولي عثمان نيكه خشار اسماعيل
 نظر آيد وكيه رنوبله روايت برر كره او غوزك پادشاهي
 بائيد رخا وكيه كيسي في آفان وهور آفاقوت اوليجو او غوز
 حماقتي تفرقه بولدير سلطنت آل ايجو قسليم شاه فادك
 به دكدي ديار حجي كليا كندوبه مستغفر آندني لشكر كلوب روه
 كلدي قيصره فتح آندني او غلي قايي ارسلان دقي افسري

ولايت سز افندي سينه براندرهايد اولدي اولان ده
 خورده اول اقليم ربه واز ندي اقلي اربو افسري
 ايلدي سليم شاه غازي دن تحت سلطنت قايي ارسلان
 ازده دقي او غلي سلطان علي الدين خسرو دكبر كيا و مبدل
 وقر مصار اسفند يار ك سلطان علي الدين اولو كلور
 هر بيسي بود كراولان برلوي فتح آندني ايجو اكلد اربو
 قراستشار ايري هان اكن كول ازنيق وورسه عو ابلدي
 اننه اشدني بروف سلطان علي الدين ديلدكم عسكرو بروب
 بورسه و افرافني واروب فتح ايله و كراولنا كلو تانا ايرم
 و نواحيست قرا و مكان هوستند ايدني و فكه كلو تافوت
 رينه او غلي قرا ايلدي كاه ياغلي اربو مملكتي جبار
 بروف سلطان علي الدين اولو لشكر جمع اربو بزر عزم
 اربي كلو خان او غلني ايجو كوز ديك بورسه فتحه عزم ايرم
 و غرا انكه كيرم زنه اربو ورو ناشايسته حركت ايسر
 تانا ارك او كل صبط ايله مملكتو سكر ووب غارن
 اربي

مدي كلو خان او غلي آندني حاشا بربار شاه اكلد مكنه
 قصد ايت وزه بوب عهدي آمان ابلدي برب سلطان
 الدين قالعوب لشكر برله بورسابه عزم ايتيچو كرم
 او كنه واددير برنجه كون تيريز اركت كوز ونيه
 علي الدين لشكر برله اولدو قرا بروب قشادي بعب
 اولدي قصد ايتدكم سلطان او كند ايله بور
 خبر كلدكم تانا عهدي بوزدي مملكتي اربو غارت ايلد
 بديار علي الدين عثمان بو خبري آنديجك اولور
 فاندك جمع اربو آندني بنم عسكرو بروب
 بورسه فتح اكلد ايري غدي فراي ايجو كلدكم
 و مملكتي چاري عارت ايلدي ديو كرين كيرويه
 اولورم تانا مملكتي خراب ايرات اوبو كافر و
 شدي بزار قوتو صاحب شجاعت كند كمدركه
 لاسليم اربو بو غزده اتي قوم حفظ ايتدكم
 انك هيستك كافر حركت ايتدكم مملكتي ايتدكم
 اربي

قریه یوکه کلوب قرار ایلدی ارناون نسیله اول ملاخه اوردی
 سیوب کون بکون جوغاردی تا اول دمک بودمه دکن کس
 کتور ققیر ققرا یاقوت ختم اولور ارناون ستره اول خرقه طافی
 دیواسم ویردی ارناون نسیله قیامت دکن کسر دو کوز و دنی
 دکلور معرفت خنکار حاجی بکتاش وکی شید محمود خیران ابله ماقا
 اولوب محمود خیران ارناون سیوب خنکار چنیز دیواری بورور
 کیدور سوبله روایت اولدور که معرفت خنکار حاجی بکتاش وکی سوبله
 قریه یوکه کلوب قرار ایلدی و لایت کرمانلی اطراف حال منشر
 اولوب هر جانبدن ارناون کورمه وصفنا نظر همن المفا کلور
 اناق شهره برار و ارناون سید محمود خیران دیرلری خنکار کنه
 اوصافی حمید لری اکنیدوب او حیون قدر مولوی درویندلر
 اق شهرن جمیعوب برارالونه بنیدی ویریلانی فی ایلدی معرفت
 خنکاره کوروشکه عزم ایلدی تا کم بقین کلچیل معرفت خنکاره
 ویردیلم برار برارالونه بنش ویریلانی فی ایلی اجمیور قدر
 مولوی درویندلر ارناون کورمه کلور دیدیلر اوشم ایلک اولور
 بقین

بقین کلدی دیر که معرفت خنکار ایزدی اول ارناونیه بندیر
 بنیدی جانسوز سیوب اناق خنکاره لوم بدیدی مکر قریه
 خلوت بائش برقیه وار ایلی حلام دیواریه بکتر ایلی اناق
 اوستونه سجادین صالوب اولوردی تم باذن الله دیرکه
 هرک اول دیوار کیمی طافی یورومکه بائیدی اول کن اوردی
 یلغارم ایلدی فی الحال اول قیه قوی کبی یورویوب کیدی
 و هم نفس الامرده اول اسکدی دیوار قوی رحمته بکتر ایلی
 کیدر کن محی خیران دخی قازخودن حقیقه کلدی کوریم برار
 جانسوز بر دیواری قیایه بنش کلور یو هبیتی کورویوب خنکاره
 قوتنه عجبیه قالدی کم ایرکن و نه مرتبه ده ادا ولد و غین بلیتی
 ارناونیه کستانخان کلمشوز دیوب در حال ارسالن انوب
 ییلانی دخی بیانه انوب یوزره قیوب ارناون قازق کینلک
 ابروب و خنکار اولون دخی قیایه کمالا عسکری اولون دخی
 یو کلچیل قیایه قف دیو اشارت ایلدی قیایه دوردی
 کدور اناقنه انوب دورمدیل خلیفه رود وینلری فی انکه

جوهره سمع اولدی وافر صحبت و محبت ایتدیلم از کینجه
 خیران بو قدر درویندلر معرفت خنکار کنه انوب او یوب و ایتدی
 یوز کور و مصافقن انوب و دغ ایتدیلم ارناون مزو یو
 اول خنکار کنه معرفت خنکار بر طرفه اونور دیر اطراف انا
 خنکار ایتدیلم حصار زیارت کلوب تمام بر صفت ایتدیلم
 بر عظم مجلس اولدی که وصفیلم یه ایچمه دم مصفا سماع اولدی
 بعد محمود خیران و جمعه دروینلری فالقشب قیویمجه برنا
 محمد یار خنکار و ارغندن هرات ایتدیلم معرفت خنکار ایتدیلم خیران
 یوزی سنی اول کلور کنه صالرف اول بیکر کنه اکن اولسون
 دیدی پس و دغ ابروب کورو اق شهره و اولدیلم حال ایتدی
 اول قیایه سیکه قیایه کله شهرور معرفت خنکار حاجی بکتاش
 وکی بر جوبانی ولایت و کستانه کویتیه کتور و تمید
 سوبله روایت اولدور که صوبلی قریه یوکه قریه بیاملو دم
 دیرلر ده وار دیر کاهیمجه معرفت خنکار از مین کیدر دی و اول
 بیاملو دره کنه مقابل کس قیایه ایل نام برقی و قیله وار
 وانه یون

وانه یون کور و برکست و ارناون ارناون اناق سمان کلدی که
 ارناون یو صورا یوب دخیتم ایتدیلم برکون معرفت خنکار کنه
 ایتدیلم کلور کلور و یوب بری دخیتم ایتدیلم ایتدیلم اول
 بدیدی اول کسب اسمیوب نه خنکار کور و کور و کور و کور
 نه برکون معرفت خنکار اولد و ریه عقیق اول قریه ایتدیلم
 قیون کور و کور اناق کلدی برقی موش سوز سوبلی قیایه
 خنکار دوردی برن ولایت ایله اول کیدی قیوب اول کیدی
 نافر کستانه بر فرزیه دکنیه سیموش اولوب برن از یار
 عقیق کلچیل کور کور بر اناق دریا کستانه کور و کور
 در حان جیب یوق جویم کدورین یو حال کور و یوب کلچیل
 ایتدیلم دخیتم ایتدیلم کور و کور و کور و کور و کور
 کیدر کن ناکم اناق کور و کور و کور و کور و کور
 کینیه حقیقه کلدی یوق کور و کور ایتدیلم ایتدیلم ایتدیلم
 ارناون کور و کور کور و کور و کور و کور و کور
 ارناون اولدی و نه چاره ایتدیلم اولدور دیر کور و کور

کلدیم سلطان اولی نطق یکنزد هراسان نشانیورینه
 ارجیه ایلر و کلدیم ایکنی نطق یکنزد او حسین بری کرده
 انیم اوحنی ده نظر یکنزد کلام و ایشارت بیورنیز یکنزد
 جیقور حصور یکنزد اقدیم دیک حمرن خنکار ایتدی صاری
 بو یکنار خراسانه برمله بیله اولور دی حاجت وقت کل یکن
 کلور دی نیشخدی کلر یکنو کلدی تفسیر زن قیلدی عزم
 بو صود غزل آتسه جزم اودینه یا غیم دیدی و مبارک الو
 اول مودود الوب او امر افه کبودی فی الحال بوغنی جیقور
 دونون مثالی کوله آغدی صاری بو حالی کوروب ایتدی کلا
 نجی ایشو صوق صوفی اولما شله اوزینه مهاجرت یکن
 بوغنی جیقور دی خنکار و آغنی ایتدی قرع ملونو جابابا
 کلوخان قزانق قیوب قایانه یورلر آغ صوباعزین
 الیشد روم دیری بس صاری بو و لاری کوروب و
 اول صافی انیدیلدی معرفت خنکار اهل یوره نکل خلی
 ایجه لر دیلر دی بقین آخوزد یلیجه اولیا دیله اولور
 زینه

زینه و زینه کله لوم ایدی بو جانیت قرع ملونو جابابا
 فی کلوخان قزانق قیوب اوغ کون قیناندی جو کله دور
 دوغنی کون اولدی تانار کله اولور لی و یکناری جمیع اولوب
 کلوخان ایتدی سلطانم اوکسه دمور دی اوسله شغیر
 قزانق قیوب کلوخان اچالوم دیوب بکلور و نو انباران
 اول قزانق یانه کلدیار قباغین آجوب کور دیلریم زحقی
 برحق ترلش او نور کلوخان امر ایتدی قزانق جابابا
 غنره آلدیلر جمله سی بو حالی کوروب نجی ایتدی دی
 کلوخان کشیشله یوزینه بقوب ایتدی بو حاله نیرین
 کشیش ایتدی یونه قائل و بوقر سنه ایله دیمزد
 دونوب بونلک دینه کیرمزیدیدی کلوخان ایتدی دی
 نه استعاده ایس لوم کشیش ایتدی کور امر ایلر
 آتش یقسون لر آغله ایچنه کیرسون اگر باغزسه اولان
 دینه کیر ووز دیدی کلوخان ایتدی درویش بو کوزه ندرین
 اگر برفعه دی باغزین دینه کیر ووز دیدی جابابا لوم

دیدی بس کلوخان امر ایلدی بریار و یله جوق اود و
 شوبله کیم بریانتدن بریانه آتلور و زری آتش مریع
 اود اود دیلر هر تزد کسه یقین وارمز دی کلوخان ایچ
 کل ایچ کور دی بری بری قونلور دون دونوب دینه کیر ووز
 جان بابا ایتدی بی سزه روم ازل یکنلر سوزی معرفت خنکار
 یکنار و فی کون بریدی کلدی سیری سالومه دعوت ایزم
 ایچون برکن بری قزانق قیوب قینان یکنلر اوق کون
 هر یکنک غمیله سنه اولدم شخدی بو اودی باقر کن
 صنامق اسر کنز ایدی بو کشیش دی سز و لک دیکر
 کلچون بمله برابر بواشه کیرسون قنیز کنه دیم حق
 یاغز ازق معلوم اولور دیری کلوخان و مجلس اولما
 کشیشک یوزینه بقوب ایتدی ایدین اولوسی بو کوزه
 درویش سنی آتسه کیریمکه دعوت ایزد بر دیلر کشیش
 سز و لک نوله کیر لوم دیدی جان بابا کشیشک
 یا بشوب یورودی کشیش ایتدی ای کرجک ارن نوله جان

جلدیم متا اول محل انجقلم اماغی اوزینه اولشودیدی
 بس اول آتسه کیر دیلر جان بابا اوق کون اوق کجه اولان
 انجق قالدی و درود و غنی کون کلوخان اوق کجه اولان
 یانه کلدیار کور دیلر کور ویش یکنلر اوتور کشیش یوق
 ایتدی قرع راحب دیدی جان بابا دی آتشدن جیقور
 کلدی مکر اوو حین کشیشک بار مغلق قانق کلوخان
 اوکس بر قری کلوخان یونه دیدی جان بابا ایتدی بر
 ویدی کون ویریدی اگر کون ویریدی کلدی دی یاغز
 بو حالی کوروب جمله سی بخیره واردیلر ازق کلوخان
 کلدی خانوته حالی احوال ایتدی اولوغنی بی و انجک
 اوقه قول ایتدی دیو کیر ایتدی شخدی یوزنه ندر
 خانق ایتدی درویش یکنلر کور کون دی کور جوق
 شینه زهر قتل مقامندم انی کدویه ویره کیر سنه
 سوزی معرفت دینه کیر لوم اگر کلوخان اولور سوز
 دیدی جان بابا یاقونلک یانه کور دیلر خانق ایتدی

شویله دولت ایردر که حضرت خنکار حاجی بختاش ولی
 صولیه قی بوکن قدحی اونی قرار ایروب او تو کشتی
 ولایت کرمان آمدن مجار حاجان کلو رلری برود
 خنکار اولونون کورمه برجان کلدی سیاه طونار کیش
 ویر قاده کولاه اوزینه کباه مرزانی صادر نوزی خنکار
 ای او بدی ایته ای کرچک اربو فقیره صفات نظر فیه
 دیدی خنکار ارن ندر دیدیه اول شخص ایته جان
 بابا دیر لخنکار اناک کوزلین صغادی ارقه سینا پشه
 و صفات نظر ایله ارنلین نظری کیم ادر قوه طیر لغه
 نظر اتسه التوق اولور در حال جان بابا اناک کوزل
 آجمله دو نری و مجاری می تقی اولدی اول ساعت اناک
 مرتبه ندری ارن حضرت خنکار جان بابا ایته ایته
 نصیبین اناک طرفدونی نانا ارباد شاهن کوز روز و قور
 اوغنه بزننگه بوز کلو خان تاموین موخد اولیجه رومه
 کیرمک بول یوقور دیک و بول و برمه ولایت لرلند کوز
 کوسر

کوسر بزننگه بیله بوز نوری وار غمیله دیدی پس
 قی طونو جان بابا حضرت خنکار ارن بوز سه مجاری ایته
 مکتبه ایروب و میات جت قیاب و روز اولدی
 ناکم ارنیر کان اوکندن کلو خانانک کوهنه اوغری و نونی
 الوب طوری و ایته قده کیدر بوزن بویه کوز کیم
 بول یوقور دیدی در حال بوجوانی کلو خانانک بیله دیدار
 کلو خان امر ایته کوی قونر دیدر و جان بابا و خنکار
 برینه کور دیدر و خبرین سویه درویش دیدی مجاری
 ایته بوزوم ارنلر اناک سر مشه می خنکار حاجی بختاش
 ولی می کوز نری و ایته کلو خان ناگه مؤمن موخد اولدی
 رومه کیرمک بول یوقور کیم سلیما اول کیرمک بوز دیدار
 کلو خان در اولنا بیله بجه اولان کشیشی فاته کوزل
 و ایته ای دیمن و کله اولوسی کوزل و کوی بود و ویش
 نه دیار بوزم جواب و بریدی کشیش ایته بوز جواب
 هم اساندر هم کلدی آسانی بود که امتحان ایردر مشکلی

بود که دید و کیمی ایر سه بولک دینته کیره و دیدی
 ربا حکم اناک دیدی کلو خان ایته بونی بجه امتحان ایرد
 کشیش ایته برقران سودور و کوز بود و ویش بجه کیرمک
 قیاعت حکم قیاب لوم و آتسه ایش ایتم کوزی جلوه ای
 نسته اولم بوزی بونان دینته کیرمک و کیریلان ایته کلو
 که اولور قور قور و دیدی پس جمله می یوتدیم معقول
 روب کلو خان دنی بوزی خوش کوزوب جان بابا ایته
 بوزن نرین درویش را میا اولور بوز دیدی قیاب ایته
 را میا لورم اناک لکه اولوب حقیق ارم روزی سلما او
 لور کیر دیدی کلو خان اقرار ایروب اولوم دیک اناک
 قران کوز دیدر صوابله دولور و روب ایتم کل کیر درویش
 دیدر جان بابا ای بر دیوبی همان اسم الله ربوب قران
 ری بغیا قور و بوز او نوزی قیاعت حکم قیاب ایرد
 صغادر اناک بر اولو اناک یقوب قینا دیدر حضرت خنکار
 حاجی بختاش ولی آق بکادی اقد و عیدر شویله روب

ایردر که جان بابا ایته برافد قران اول کون و او
 قدحی اناک اونی خنکار او نوزی صا آجمله ایته
 باشم کله صوفی کلدی برره جقه لوم بوزی ترانی ایله
 صاری اسماعیل دنی می و شی الوب حضرت خنکار ایته روانه
 اولدی قران اناک اشی اوچن او بوز فارشور برره او نوز
 خنکار مبارکه بائین آجیدی و صاری اسماعیل ارنلر کله
 حواله ایته شی الوب ترانه بائیدی خنکار صفت و رفته
 بندر دیو ایشارت ایتمیلر اسماعیل می ال کوب قان کوز
 ارن خنکار وار لقی فالوب برره و زدی اولدی مبارک لاله
 قانوب آق کلام دیو او کوز کوهلیدی همان سالت بقدر
 خدا بولایت اولیا اولرد بر لطیف صوغدی او کوز
 دوفی روانه اولدی حضرت خنکار ایته آق کلام بزی بچون
 او کوز کوهلیدین بر کوهلید و کیرنه بچون اروب بختاش
 دیدی بر صاری اسماعیل روایت ایردر کندی قولو قله
 اناک که حضرت خنکار اولدی دیک اول صودن بو آواز

ایرد

او که در ستم نوش ایلدیم بدی حضرت خنکار اتیغ قدس
 اول بر آستد و کن نصیب الکت سزدن اکی اولاد بر ظهور و کد
 نریم اسیمز ایلله انار و روز و غای اوله خلقتش پیش
 انارین عییش ایشانک الین او به رحالم فساد و آرد و طوقا
 قوسب انار ایشی اوستوز با توپ سفا ایلر هیچ رخساره
 ایلر بدی پس قدس خلقت اوچ اوقلی اولدی برسی خنکار که
 فوت اولدی بیه از نرین قسیمی روح و طوب ایسی قالدیت
 سیدل ستر و سکر قدس حمله اولدی حضرت خنکار معلوم ولا
 او نورم اتاس حسیب کلدی دیدی اویله اوله انک اسیم حسیب
 و بریدر زمانه صحن قدس حمله اولدی ظهور کلید
 صاری اسیم حسیب و بریدر اولدی کلوب حضرت خنکار که نظر
 طوری حضرت خنکار و اری ندر اسامیایم دیدی اسماعیل اتیغ
 قدس حمله اولاد کوردی حضرت خنکار اری محمود در دیدی
 اسیم محمود و بریدر زمانه صحن قدس حمله اولدی
 ظهور کلید صاری اسماعیل و بریدر اسماعیل و کلوب
 حضرت خنکار

و بریدر لدی قوی و بریدر سیه کلوب خنکار اعالام ایلد
 یلر حضرت خنکار همان بسم الله دیوب ال صا لدی بیک
 انون چقاردی اول که ناک دید و کی شیار برلن بوالقوی
 و بریدر ناکوز سه آکسون دیدی کو تو روب و بریدر با
 لغر و قبول اربوب هر نه لزیم اسماعیل بریدر دو کو
 اربوب درنک ایلد یلر حضرت خنکار اتیغ او نورم اتیغ
 الفه بن دمی واره ایم دیوب خلیفه لری و در و سترای الوب
 حسیب کلید کلینتی الوب کلید یلر اول کلید کلان او غا و ناک
 ادیمی او نورم تو د یلر انا کم محمود ایلر اولدی و غایت سوزی
 کچکن ار اولدی هر نه کم نفس اری در فی الحال قطع اری در
 دیتی کس لر کلوب حضرت خنکار محمود و کت نفسی کچکن کلید
 نکایت ابر لردی حضرت خنکار اتیغ اکی قلیج بر قتیج سوز
 وار کت حقه قویون دیدی در عقب کلوب کورد یلر اخره و کت
 اشق بزه کلید اربوب نمازین قیالوب دفن ایلد یلر انک
 نظمیله یور تادی او غای حسیب حضرت لاله قلدیب
 حضرت

حضرت خنکار جلدردی خنکار بودیم خدی حضرت خنکار
 اری و دود و غین اولدی سوبلیدی اسمعیل اولام
 ایلر لوم دیوب جو جو خنکار و دوب مبارک الیه او صیب
 حضرت لوم کلش خنکار کلش بدی ایشانک یو و صیه و کت
 قدس حمله و دیدار اولدی غایت ساز اولوب اسیم حسیب
 اولم و بریدر زمانه صحن حسیب اولدی رکت مرآت ایلد
 بر اولونک فیرین کلند یلر انا کورد و کورد یلر کلید
 خنکار حسیب و بریدر حضرت خنکار فی حلیفه لری کورد و کورد
 اول قیزی انک سندن اسفک ایچون اولم صا لدی و کورد
 طلب از کورد فیرین اتاسی انار و دیش و فسادین کلند
 اولونکشی سیم انار دین جو و نشنه اکتیم دلد و کت
 یلور لوی دیدی ب اول کسکل سوزین کلوب حضرت خنکار
 حسیب و بریدر حضرت خنکار اتیغ فقید غنبد درنه مقدس
 اسوز سه السوف دیدی واروب فیرین اتاسی انار و کورد
 یلدر دیلر اول دمی صا لانه زیاده سنه استدی یعنی کم

حضرت خنکار صا لدی کلید ایلد یلر یه دیر و کورد و کورد
 شویله روایت ایلر کرم بر کون ایلد و وقتی اری بر حسیب
 بر تلو تفلیس بر تلو علوی صا لدی شیل جلد و بریدر بر تلو
 آتک بنش حضرت بیکر که آستاسی فیرین کلید صا لدی
 انم اری قان و وار دی عزت اربوب آنن طوقی پس اولدی
 انوب لوم کلید قرنیجه خلوت ک یلار و ان اولدی حضرت خنکار
 بانه کورد بر مقدار اکلندی صاری اسامیایک خاطر نه ظهور
 اتیغ کیم عیایو اتین طوق و غمز قیور و کت دمی بولکلیدی
 نورانی و حش و صا لدی کورد و کورد یلر عیایو کت
 و نه مقصود کلیدی و ارنار له نه صحت ابر و لرب کورد و کورد
 فکر و وار دی ناکاه خلیفه لری بری کلیدی در حال اکی
 و روب اتیغ بولق خلوت کت کلد دیدی قرنیجه خلوت کت
 او کت کلوب کورد کیم او کس حضرت خنکار کت مقابلت او نورش
 صحت ابر و لرب صاری اسماعیل کل صحت او کت و وار کیم
 حضرت خنکار ایدر حضرت منجه اری کم فی حق تعالی بو حقه نقیب

[illegible][illegible]

چنانچه از پی نقد رکم طعام کم شود باری عجبی و نقد رکم دعوت نند
 لر از مدی حارین قائم اولیجی مسجد دن طش جقدی و دی
 مسجد دن طش جقدی مسجد که او کس افق بیوک طاش کیم
 اری اول صومعه ره دق او تو رب برادین چنانچه اری و دق
 و اری کوب دعوت ایل دیلو و نقد رکم طعام کم شود
 الی و دق فرقی قائم اولیجی عرفات طاش که جله خا
 سینه کلد دیلو کوریکه بر فانی شها معارف اول معارف نقد او کس
 بری بیار که بر معارف و دق بر لطیف صوم جقدی حال استغفار
 و زمر بیار که بر معارف و عرفات طاش که جله خا کم شود
 انبیا که معارف دق غسل ایل بر سر خلود و افق و معارف ایل
 برادین چنانچه اری و نقد رکم قد حق طعام کم شود ایل از پی ج
 فرقی کون قائم اولی اری و قد خجسته اندی ایش قائم فرقی کون اول
 اها که اندی برادین قائم ایل بیوک سفر ایل بر زمر و معارف
 ایل کون ایل دق و اری بالور لوم شیار ایل لوم البی و ایل
 دوشه لوم اسبدر که لوم زنجیر قبله لر دیوب علی الشب اعرفه

[illegible]

ایام شهرم دیدی همان ساعت حضرت خنکار بر حوض دیوانه
و سینه که مرا ز کشتی آوردی آنک ایچین بر قیامتانی نوزدی ازین
کبر و حالتریه کلدی بلربیع تیر غازی سلطانک مرا ز کشتی بر حوض
دریا اولری حضرت خنکار اول دریا آنک ایچین بکشتی اولوب
نوزدی کبر و حالتریه کلدی بلربیع حضرت خنکار سیدک فابوسی
اوزرنج بر صافی اصدی حاله بکونه قدر دور و زیادت زمین
اتید و کدر نفسک امع اولانله و داغ اربوب صولجیه قه یوکلایه
قرآیلدیلر ازین اول رعیت و همچه و کمر ازین قالدی دخی کوکون
قدر دور و رکین کیدک جانلر زیارت ایدر لر حضرت خنکار دخی
حاجی سید اخی صاری صالقی سلطانک کلهر ازه کونوردی
کیدر سنو میله رویت ایدر لر که حضرت خنکار حاجی بکاشانی و بی برکوه
خرقه ملاحت آن جلله خانیه ابری جوقوب زرم بکاشی بایانه
کلدی کوردیم بر حویان قیون کورد بایانه و اربوب ادین نردیچ
جوبان اتیدی صاری صالقی دیر سیر کشت خنکار و از کوره
دیدیدی خنکار اتیدی بوری سنی روم ایلمه صالقی دیوب ارقه
بابدی

بابدی کوزلرین صفادی صفای نظر هفت ایلدی ارنا بون
نظری کیدر فرقه طبر آنکه نظر آنم التوق اولور ازین صا
لک آنک جمله عیالبری دفع اولوب منزل مراتب قطع ایلدی
ارکین مرثیه کنه ایدی حال احوال نه ابرو کن بابدی ارنا شالی
قیونلری بجه ایه لوم دیدیدی خنکار اتیدی استی کلجیه بویرون
کتمه لر همان اوستان نفس اول دیر و کز اسله نوزدی اچی
بردی حلو غری بوله وار مقع بر سنگله میله یوز و سیزه قولا
ووزوز دیدیدی بون خنکار صا کینک کلجیه بلین بر آغلق قلیچ قرشا
تری ویری داغ اوق و اربوب اولو ابرائی و کوه کیک ابرائی معالکوه
به یول اخی قونوب کونوردی ازین صاری صالقی خنکار آنک نظر
نیاز اربوب خنکار عاقت اکر دی دست بوس اربوب روان اولری
خنکار اتیدی صالقم صقین خوف جک کمنی بوخته کونورد
سنگله میله دهیچ غم میله هر قق کسک بول شینک دیدیدی
صاری صالقی خنکار و کلف ایافته نیاز اربوب و داغ ایدی
اولو ابرال و کوه کیک ابرال برله طوغری سنوبک او سونون

قره دکن لمانیه کلدی خنکار قیه نام برقیه نکه اوزرنیه یوز
اونور دیلر بر او ایچ قدر شینلن بنش ایری حاله مقین
کوردیور ازین کدر کلوب سنجاده بین صالقی اوزرنیه نیلید
صالح بایانه اولو ابرائی وصول بایانه کوه کیک ابرائی اوب روان
اولر صالقی اتیدی ای ازینلر سنجاده سی اولر قق صلور
ایسه انک کیت دیدیدی ازین خرم کز مسکن اولر و قق صاری
صالقی سلطانک سنجاده سی یورد و کیک دکن اوزرنج مقین
کوردیور ازین سنجاده کز حبت آنک بیکار وانه اولدی ابرال و
صاری صالقی سلطانک اتیدی بلر سنجاده قبول جانیه کلدی روم
ایلمیه کشته صالقی جانیه کیدر دی دیر بلر اتیدی سنجاده دکن
اوزرنج اولر دیر اکر کف حکمتی وار دیر کوره لوم دیری سنجاده
برکناره طوغری خرم اتیدی یعنی کوه حبتان قیون قیلنک
ود فی کوه حبتانک کوزلش نام بریکی واری اری اوزکون
یوز قار امله دکن کنا دیه کبرانه جقش ایری کوردیور دکن
اوسونون بر قالدی کلور اتیدی کیم بار کون بلر دجیه نوز
دیر

دیدیلر بعضیسی اناج کونو کیدر بعضیسی کیم بار کبر
دانه کوردور دیدیدی لونا کیم یقین کلدی کوردیلر
اوع کیشی بر حانجه اوسونون اوزور ندر دکن یوزرن
کلور اول قوم یونلری کوردیور اتیدی بلر یونلر یوز
کلور دیوبله سنجاده اوزرنج دکن اوسونون کز مسکن بیانی
ادم الدن کلهر دیدیلر یونلر دکن کنازه بیانشوب ایزلر
صاری صالقی ابرال برله دکن دکن جوقوب و سنجاده سکون
اوسونلرینه اوردیلر اول کوردیور بادشاهی قومیه جلد
سی کلر دکن انوب کلوب صاری صالقی سلطانک ایلد
اوبدیلر کوزلش یونلری کرانه دعوت ایلدی احاب
لازم دیر دیوب کسکه یوز کلور دیر اتمینه مکلف اتیدی
نمدیلر کوزلش دخی بیاده اولوب یونلری کت کوردیور
و برنجیه کون ضیافت اربوب خدمت کوسر دی صاری
صالقی بلر کیم یونلر اهل اسلام کلدر دینه دعوت ایدر
کوزلش دخی مخالفت انیوب اسلام قبول ایدر و توفیق

طاش لوند یو خوری کشیدوب یو خصلو صحت جمله سی ماری
 لغت استیکر ماری دق سوود نرق و نوب کندی حضرت
 خنکار که یوقد و لایتلن کوروب سقا قرار اندی است اولان
 عت خنکار این لایق ایاخته دوشندار دیم برار کوب کلدی
 حضرت خنکار ماری بکشی و لی ماری یک کوستر دوکی زور زور
 شویه و لایت لیدر که من بعد ماری حضرت خنکار که ولایت کندی
 مزاروب اقرار اندی اوی بخارده اعتکاف کلوب هیچ شسته اوتما
 کن و بیعتله میل ایدر ماری بر غطفه دور خود و غلظ کوردی و
 نوزالیز حومه حکایت اندی و زین طاق مشاهدت انزویه
 خنکار اعتقاد اندی و سوغه پی کندی برکوت بویه بر قریه
 قدحی انا حضرت خنکار که یانه کیدی و دق خنکار ماری که
 بر قریه معلوم اوب اندی کل پیچیه واره نوم دیوب پیچیه و آینه
 زینه دق یوقد قریه اندی پس خنکار بر آقا کندی دینه کلدی ماری
 اندی کوکله شمشیر کتر سول آقا کندی اوستونه پیچیه بره میوه حید
 اندیر به نوم دیدی مکر کیش کوی اری و بر یوزین قار و لوشن
 خنکار

بخار و آلفند ماری یو کوزی اشیدوب انیدی بر قور و آلفند بر اونی
 جوشینه اوله دیدی خنکار انیدی کل اری سن اشافه دور کوزله
 بر جوشی حکم دیدی همان اولوم لیسر قله دیوب آقا کندی و زینه
 بعدی بقدره و اولایت اولیا اول آفاق بر آقا کندی دعال بشا
 ردی طمر و قیغدی و جهل و بر دی بر ساعت انجمن قریه بالدا اولو
 صا اقمه اقم اولی حضرت خنکار ماری به اندی یو قور کور کینه
 نفس لالار او شدد قفق سنک سکیم دیدی اولوم ماری یوقا و ش
 ناگاه حضرت خنکار که ماری کوزینه راست کلدی کور کیم حیا لیدر
 اکی یانه کول شمشیر بی بیاض و بری قریه جوشم ماری یو حال کوروب
 یانین اشافه ماری و بد کیم شیشه سزا اولیا الله دندر اولدنا
 هر حالین شیمان اولوب اقرار ایدی ایدی مبارک قدح من آقا
 اوزینه دیم کله اول آفاق در حال شمشیر و بری ماری بد کیم
 هیدو کیم کل شمشیر و اولو شته دکن اندی کوی سوزن انی و ش
 کلدی و اقرار ایدی اندر حضرت خنکار لالای کلدی ماری جوش
 بهم خنکار اشافه اندی ماری کلوب ایا قریه دوزی و زاریق

اربوب آلفدی اکلک ایدم ارنلر نظر کنه ایدم کرم لغز بر
 کناهم عقوبایه اول حاله دجوب ایدم ارنلر شاهی دیدی حضرت
 خنکار که قریه صفایتدن بر تون از انفس کلدیم ماری قونوغدن
 جباروب شیشوب قبار قبار اولوب ماری ماری صولری آفسون
 نا کور میینه اعتقاد کندی ماری اندر ماری زادیل ایدر و لایت
 و لیدی ای کرم کول لغز ایله بن قونیه اوله نقرینه دیدی
 خنکار اندی اوق کلدی کبرود و نزار کاهاره یوهر اوقی عکلف
 در کله کرم ایدر دیدی اندر ماری جاک و کولدن ارنلر بنجی
 اولدی و اونیغه من مزلت اوزی انا اولوی و شنت قونوغه کله
 کور ماری شیشوب قبار قبار اولوب ماری ماری صولری آفسون
 اولدی خلا شمدی به قدر انا کلسند بر کله اجلی کله ارنلر
 نقرینه قونوغدن جبار کبرود ماری شیشوب قبار قبار اولور
 اولور یوروزدن غیری بیکه دور لوی و قضا کله و قیغه کله
 حسته لک و الم و مرین اوله قورق اولومده لایوش انا شمدی
 انجینه قیام بودده اوخره مکر مکر یلور اوق حیات یوق و ر
 کفن

کفن حاضر ایدر ماری اشیدوب بری دق بودم ماری کله ندر
 اوله اوله بردانه قالورینه جوعه لور نقد جوغله نیه کیدر
 بر قالور شیشوب قبار قبار اولور از صکره الماری دوزوروب
 قونوغدن اینه کلدی و اولان قضیه کوردی کیم قیغدن نای
 وادریه و جمله کوی خنکار ایا قریه اندی جمله کلوب کدر حضرت
 خنکار که ایاخته یوز لرسوردیلر پس قدحی اول الماری بر در مکر
 کوی خنکار او شدد ددی و بر این اونه حفظ اندی قیام بر کیم
 اوله اول الما کلدی برین بدیدر حوئی اولور دعی و عایل هر یقینه
 یسیر مراد صابل اولور دعی حای بکشی و لی حضرت مزلت انا سیر
 قره فقیه ایلر و کچیک بیامت ایلد و کس و شویه و لایت ایدر
 له حضرت خنکار ایا کناش و لی برینه مجبار به برکوت قره یوکلر شمال
 جانشین ایلیدل نام قره کله قریه اوزور دایر کوی خنکار حضرت
 مبارک دباری ایا شرف اولغ کلدیلر اوزوروب ارنلر مصلیه
 مشرف اولدیلر تا کیم احتشام اولدی نماز و قیامت ایدر لالان
 اولور دبار قیامت اولدی نماز طوره جبار مکر کور قره دوقه قند

حای بکشی و لی حضرت مزلت انا سیر

صالح اولش اماند قلمی بیدر کنگرانی یا وشتانی برلری
کونج ابرال نجیب البلیک انجیو نکر محمد سنان طبرانی و علی ایلر
بور و یوب کورد سیم صولجیه قریو کونج قریو حلویت کورد سوز ایلر
سویج شکر ایلر بر مغز افری بور و یوب آستان شریف کیم کیم حلیف
کونج ابراله استیقال حضرت مختار کونج نظریه کورد بیلر کونج ابرال
ارن زین البین او یوب آباغنه بور کونج سور دی و اول نذر مالی
چهار و ب نظریه قوری دخی کیم چک یوب دور دی ارنه اولر اینه
دخی ایلر و کلوب ارن زین البین او یوب آباغنه بور سور دی حضرت
مختار کونج ابراله ایتدی هیچ حکمت نیدو کونج بیلدو کونج دیندی کونج
ایتدی بور کونج ارن زین شاهی چیمه حاجی کجانی و بی بور کیم سوز
سوال ایتدو کونج شایخ نر زور بور زنجی زور خلق نر زور کونج ایتدی
سکار ابراله کونر کونج ایتدی مودر اولر کونج بر نسیم حضرت کونر دین کیم
و کیمه و انیم دیکیم روانه اولوب کونج کونج بس مودر سیم
و محب اول صفا کونج کونج دین اولر دینه بشت کونج سن
و روق نعل امتیوب نر بر زنجی و علقو بو قور کونج

الاول كتاب ايه فونوز و سبب واروب جايوس كوسته به جايوس
 الفونوز كوروب كوز و تيزه و دو و نيزه نيزه كيم مكال ال فونوز
 فونوز به يوكه كيم الفونوز خواروب كوز و نيزه الفونوز
 كوز به يوكه كيم الفونوز خواروب كوز و نيزه الفونوز
 اول دي هيني نظر به كليمه فراد اتمدي كيم نيزه
 سني اول خدار مسافه بعينه زمينه اماه و جاوره
 كوز دك و كوز دك و هم سزي اول موش جيني
 اسكه قوديو ازن كوز ابدال ازنه فاروقه
 ايروب نياز ايردي و كنه كنه كوز سزي جيفه هكاه
 بوردي اول قيري كوز ابدال كنه نكاه ايروب
 و در ديار ازن كنه هنيهه و در ارنه ايروب شاد
 اول ديار هفت هكاه حاجي بكمش ولي در ياد
 كي خلوص ايد و كيد و نوله و آيت ايرد كيم
 هكاه حاجي بكمش ولي بروك خيف ارنه بوردي
 شكي و نيزه كوز و در ازن كنه بلين نياز اكنه

بشماره هفت خفنه: قیبن اولوی سرتاغم خنکار و اولوی ماریک
 الیه اشارت ایلدی سرتاغم قانع اولوی حضرت خنکار ماریک
 پلین حرفه کچیک برصقار افریقیه و لودی نعت پلین خالردی
 برصقار خنکار و نانی کچی خلیفه نری اندیملر اندلشای بوکله کلمه
 ز اولدی بیز حضرت خنکار انیدی قه دکره مری کمره بونون باری
 حله و از نری پش ماروم اندلری دیوب جافردی نری و لروب
 خلو من ایتیکه شیوز المود نر و ادیر کلمه کرکه خلیفه لیر
 بوکلو می کشیدوب نشان قومدیلر حضرت خنکار ماریک کچیک
 سلکدی اویج دانه دیری بالیو و نری ینه سیوردی زانی کله
 باندیلر مکر بارزکان تجارت ایچون رکیبه و افر قومانده
 لودی قه دکنیز کچیک مراد ایلدی اتفاق دریا اوردی سرت
 کیدر کن برصقار روز کار حقیقوب دریا موج کلدی کردایر بیک
 کچی عرف اولوب جمیع خلق هلو کر اوللو اولوی اول بارزکان حق
 تقاییه یوز اوروب نیاز ایلدی و بعد انیدی ای کچیکه در
 اندلری و سلکله اولیا لری بری بوکر دین خلو صایه و کله سوز
 بشیوز

بنیویز التوق تذکرہ لکھنؤ میں دیلی میں حضرت شاہ ابوبکر
ولایت الہیہ اول کسی وطن میں نہ گئے بلکہ دیلی میں
کودوب استیجی کی جگہ ان کی زندگی میں وہ عالم اہل
لطف اور فکرت دیلی میں پیدا ہوئے حاجی محمد خان غفار
ابوبکر صاحب اولی اور بازگان جو ملک سلطنت
کے میں مشہور جعفر برکت الدین بنیویز التوق فرزند
فرخ سین اور ابوبکر روانہ اولی ان اور ان کے اصحاب
اور مذہب بالکلیہ حاضرینہ فاضلہ کی زندگی میں حضرت
غفار محمد دیوبند میں پیدا ہوئے مکرّم اول وقت حضرت
کرم و بان قلیچ اکبر اور دورانی ولایت و زمانہ
غفار اسمیہ فرزند صالح اور الدین بنیویز دیوبند
الصالق پیدا ہوئے بازگان فرزند صالح و غفار
کلیوب بھر و کوری کو دیکھ اول فرزند کی سن کو در
ایہ اور کلدی ایل و کلیوب الدین ابوبکر مختار و دیوبند
غفار بازگان کو دیوبند ولایت صالح معلوم اولی اندی

سلطان علی اکبر بن و آردوب حالی افاده آید بدی همان غضبیه کلوب
 عثمان بیکان غوغا کوز نو زالبه بر حکم کوز رد کم فرزندشین او غفر
 عثمانی طوقوب بیکان کوز رسین و امریه امتثال ابره بن بوخرم بیکان
 مصالحه ابره بن عثمان آکاره حکم سکا ابره دم دیک کوز نوزالیه و فی
 برادر زاده سی عثمان بیکان بخش ابره زده بر کوبت غافل با کوز کزیمو
 ایلدی برجه بولاشلر به آکه کوزوب حکم بیکان ایلدی دسی سلطان
 علی اکبریه کوز ردی سلطان اندخ حضوریه طردیم وزیر لری عثمانی
 کوز دیر قذوقاقت و قوت صلابت حاجبی بر محبوس جو از کوز
 قورقراق آید یار بادشاهیم بونلش بیک صاحب سیاحت یکیدیک
 بر دین چیتالی کافین کوز نه هالاک اولموش و داد کلدلر بوق قوغل
 اوغورون جان باش اوینا ووب دین عشقه کافره قیلنج اورون بیک
 پس سلطان علی اکبر وزیر لری عثمانی عشقه بورسه کلاملین
 آید بیکان قلبه بر انشیت دوز دیک ایلدی اول بیکدی قازومه
 کوز کون بدی کوز بورم دیک پس عثمان بیک علی اکبریه کازومه
 کوز دیک کوز دیک بر دیک و دیک کوز دیک اخی کوز و وزیریه بیک
 دوز

و الواقع دید و کارهای این امیدی بودی بجه معتمد کسند بلخیز
نسل رسول حاجی کتا و خندان کوزد کف کوزد لوم انارنه بیوردو
نخل حقدن محمد زمر از در کسرتنگه بایه روه بلیدر کوزد زدی
آقا کوزد علی ارج لوم دیدی زب کاولانی و کسرتنگه سیدان بر لود
بغایت بخت اقتدای و هر حاجی او نور ستمزد و خندان اولوقه
بلیدر براری پس بلدت اهل کف کوزد او به معتمد بیکر
کف کوزد حضرت خندان کوزد دبلر شوبه روایت ایدر کوزد حضرت
شکار حاجی کتا و اولی و سوبیه فری کوزد و از روبر و دخی خالیده
افغان کوزد کوزد دخی اول اطر افغان خالیده بینه قبه افغان کوزد
هر رینی یوزد بشور و کوزد اول کس از نلر و دکل و کوز
نای کبار دخی و حال بیتی آید دخی بر لودی حکم رکود و راجع
بینه بر سوال از نینه نتاج و روبر و خندان نظریه کوزد ایدر
لور کیم قاع غایت اوزد و دخی یوزدی اولش شوبه کیم
بانه بیکل قابل کل بس حضرت خندان ایدر ستمزد و کوزد
ایله دیکدی شمدی قضا بینه اول بیره زیاده تعظیم ایدر

[illegible]

دیدیله خرف منکار عثمان بکانه بوزینه بقوب
نظرا بیک صفا کلد کن خوش کد کن قدم نور دکن
ولیدنی جیقر موز کله نظریزه قوی دیگر عثمان
بکله دلدنی جیقراروب موز به منکار کن
اوکنه قوی منکارچی اول بیکه ناجی حواله پند
جیقر بیکدیوب عثمان بکانه بازنه کیدر دیک
وکندی مبارک بندن کرس دنی جیقراروب بیکدی
لیوب بینه قوشاندی وکنیک نظریه دکن اولان
جراخی بیکدی به اوباروب ارکانه وشفق ایله
دند و نصف ایله صوبیک وکندی حضوردن
یابیل صفر بیکدی به اوکنه بالیک دنی بیک عثمان
وآرا بیک سنی دین یار داند وشمس بیک ورنه
عول قندنی بریم کوفی کاخر سنک بندن
کوردچیکه خوخذن اندری قیجلی بی موبه سرنه
قیجی سوندری کسه اندرک قلیجی سنی کیمه هر خنده

تانارخانی کلوخان مسلماً اولور و عین و کند و لر و مطیع اولور
 غنچوی قربان و نزل و جرات حضرت خنکاره جوق زمان
 کونور و زردی سلطان علی الدینه بر شکل حال واقع اولسه آن
 صاحب اولرخانی حضرت خنکاره افاده ایردی هر چه بکیم رمز
 ایردر لسه اوله ایردی کونور کون علی الدینک پادشاهلیق
 و سلطنتی زیاده اولغده بکشدی وزیر و صاحب کربا احصار
 کوردی فتح اتد و کونر حشره دوندی پادشاه قاسم کلدی لشکر
 کریمه کونری پس کریمه وار دی کوناهمه و طو شان و شو
 عاشی و کرمیان قلعه سی و کونری خوشاق و امینقلی و حشره
 قانی اکر دی و اول ابله و بیل اولدی و نور ری حکم ایردی
 و آق دکر آن کسارینه عسکر کونور و ب براز بکلر بر آنست اندی
 اول فرس بکشی براز لشکر که کونور دی ادر میدی و بالی کسار
 اول و اول تباری نو ابله ایردی فتح ایردی و بر بولک لشکر ابله
 بر بولک حشره کونور دی اول دیاری دی فتح اندی و فتح
 کسارینه براز لشکر ابله کسار بکی کونور دی اولدی و اول دیاری
 فتح

فتح اندی باقی سیز سلطان علی الدین دور رخ فتح اولدی
 حضرت خنکاره و لا بقی قوتیه بزینة کونور و کونور و کونور
 کم تانار و رومه کاری قرار ایردی فغان سیلا و نشت کونور
 کلدی و قدح اولور لری و بکلری قربان کونور و کونور لری
 قوتیه خلوت او کونر تکیه قیاره واریخه تانار که اولور لری
 دکلری اولور و زردی قوتیه خلوتن تانکیم واریخه صوماردو
 شنور دی و بر دی سیلا و قدح کونور لری و کونور لری و کونور لری
 اول لری و فتح کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 ایروب ادر مقام لری کیدر زردی سده کونور و کونور و کونور
 بوبله جمعیت اولور ایری بس حضرت خنکاره کونور لری و کونور
 محقق فغان نظر لری ایردی ادر تکیه قوتیه خلوت خان
 بقیدت و فرخان دیار بوب دورن بغداد لری و کونور لری و کونور
 با بر لری ادر دور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 بر زردی تانور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور

حضرت خنکاره حاجی کتانی و لی حشره لری هو انا یه صفا
 نظر ایروب تانار کونور لری کونور و کونور و کونور و کونور
 و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 اولوب رومه کلدر تا کس مکان طو توب قرار ایردی و کونور
 خنکاره غایت محبت اولور لری اما اولکی عالم لری بعضی کونور لری
 هیچ بر استن بزرگ اتمشادی بعضی تنه بجه پوتاره مالیرب
 و پوتلین کس کونور و زردی و دی ایچ لری و کونور و کونور و کونور
 صاروب برادرسینه ویدی ال شوق شونه و کونور و کونور و کونور
 دیوب بشتن اتر لری قیوره دور و نلق برسی لوب بنده ایچ
 اول لوقه پت آیر سنل پانی ایری بو حال کونور و کونور و کونور
 بایز دی اما بو حال حضرت خنکاره معلوم اولوب و خلیفه دی
 بیاوردی کونور اول وقت حضرت خنکاره خنشین ادر لور و نظر
 الشو و لایب مرینه سائرش بعزیز و ارا لری آینه هو آینه
 دیر لری و امیروز التمش حلیفه که مشاهده ایرشدر
 هو آینه دیر لری و ادر کونور برسید بر کونور اما خنکار
 اولولقی

اولولقی اندی هو انا طور تانار جماعت و اول سن و اول سن
 نور تانار حال و اول سن دیب هو انا ایچ ادر لری و کونور
 کس بزم اوله ایچکیم حاقیم بزم دیب حضرت خنکاره ایچ
 قورقه و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 ادر لری نفس قبول ایروب تانار ایداد لسه کلدی کونور
 اول وقت کلوخان وفات اتمشدی هو انا ادر کونور
 نام بر سنقر ادر ایردی زینا تانار جماعت حضرت خنکاره غایت
 محبت لری و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 هو انا نلق ایچ سن متی و مرادی اول پوتلری بر لری بوب
 قوتی لری کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 بیکه اود و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 اول لوقه و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور
 کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور و کونور

مدویش بون ملک بافت نرد میدی جان بابا ایدری بی ز
 روم اردن بیلو سروری کور دی ری دینه دعوت کلام سلا
 اولیقه سوزومه کبرمه بول بوقر دیلی خاقان ایدری کلوتا
 سنی قزان قویوب قینا دمن برینی اولمش سین وینه کشش بیه
 استه کبرش سین یا غمش سین ایدری کل بزم الدن برقم ز
 نون ایلده اکرینه سن اولر سن زدی سوزو کف دینک کبره نوم
 دیدی جون جان بابا ایلر و کلوب اول برکاسه زهری آلوب
 لیس الله دیوب نوش ایدری اردن کونو قشله نینه سن اولدی
 جون تانار کون اولوری و بیلری بو حالی کور و بجه سی ایانه
 کلدیلر کون شیهه اغیوب سمان اولر بلر بعل کلوتا بیلر
 اولور بر جمع اربوب رومه کجه ناکم شوزن ایدری و ایدری
 ایدری بر سمان اولر و اولرین دینه کیدیلر شوی اند
 بنج حکمکه اولر و اولر دینک دیکلور کجه ایدوب ملک کا
 وز و اکر و لا بقر کسکه آتامله دخی مبلو اقله لارم
 کور اول بزم دینر و دوزن و زدی مچنان انکه دینه دوزن
 ایدری

ایدری و ایدر کوم باد شاهن الحی کوز و زوزوت
 استه و زوزانله بیلج جمست اولوب اناره ارق اولر و زوز
 مدویش بول کوله راضی اولوب سلطان علی کینه برکتوب یاز
 الجیه و یروب ارسال ایدر یلمه غنوی بودر کجه جکیزه
 اوغلی کلوتا غنم عکر چلوب کلام بغدیری آلوب پارشا
 غنی قیل ایدرم دخی دیلدیمکه رومه و آرب کنگله دخی کنگله
 ایدرم نوکره ادر کنگله بر دوش کوی فر طونلوا بابا
 دیرلر غمش بکا ایدری روم اردنری اوله یوردی کرم سمان
 اولیقه رومه کبرمه بول بوقر دینر دخی اعتقاد اغیوب شیهه
 طاشدم دیوب جان بابا ایله اولون قشله ری جمست کنگله
 جون اول دروینیه هر دیکسه ایدری بره غالب اولر شول
 و مبله اعتقاد ایندک شیهه بیلد کئی اسلام دخی مقدر
 روم کند و کز بول باطل امیش انکه دینه کبروب سمان
 اولر کنگله دخی دین قزاقی اولر ایدری طرفه کلم
 از غنم دیار روم بره عکر مله بیشه کله در دیاله

ایله و قشله ایله بر دیکیم بر کوجا و لیبوز باز
 دقش انه قزاقیم لیم و هم سن آرق و یاردیم
 اولوب و کونو دست و شمانه و شمان اوله
 و زدی ایدرم سنان امیش بغداد دن غیری خورانی
 غنی بن الدیم مکنک کجه ضبط ایدر سن بغداد
 و لویقنه غنی اویه ضبط ایله جو کیم ایچی علی الدین
 کلری کششیم جو کیم کلوتا ناکم نامین سوز
 سلطان علی ایدر دخی مکتوبی اوقوب غنوی سیم
 اولدی کلوتا ناکم سمان اولوب کند و یطو کنگله
 غایت ناز اولدی و زبر لرین و بکلرین جمع ایدری
 منورف ایدری نجه ایدر لوم اندر قشله و یازله
 بر ککر دخی الواقع انلر تانار قومیدر قونو کیم
 اوکر غنورنه ناز کله ایدر کز بو برده دین دیک
 جو عکر لویکیم بونلر سمان ایشلر بره زبانی
 یوقر بره آرق یاردم دیک بچ سوز کشفه
 دیک

و ایدری و وجود و مکتوبیه و مایه و ایدری و ایدری
 کند و قشله و یوردی قشله ناک و سوز کله و ایدری
 یازله ایدری اولسون دیدی اطراف قشله لرین یاسونلر
 یازین جوقوب اول اولو طالعده یازله سوزلر دیوب نا
 مین یازوب الجیه و یروب کوزر دیار و ایدر یوردی
 نازیلر کلوتا ناک صاخله دیر کلوتان اولجک ایدری
 باق او کج کسید فالز فاموسی کلام طبع اولور دیکلور
 خان ناک الجیه و ایدری قشله یازله اولدی ایدری
 شاد اولدی بعد ایز کارن کوجوب رومه کلوتلور
 اغیه مایه و اولر ایدری کینه اولدر دخی قشله
 یازوب کولر کندلر ایدری یوردی بولوب قزاق کلوتلور و یاز
 کلوتلور اولر و اولر ناک دغلم بایلدیلر و قشله قشله
 ایدر اوق و ولا تیزنه کمدیلر یازله یوردی ایدری
 مکنک کلوتوب قالدیلر ایدری سمان ایدری
 و بکلری و اولور لری جمست غنور خنار اردن و ایدری

فرقه بود که کلوب قرار انداخته و کلوب امیر جمعی اول
 محفل قرار گرفته و در محفل آستانه بنیاد افروزی
 حضرت خنکاره غایت مجتهدی و آرایری حقیر کرد
 امیر جمعی سلطان محمد روزگار مضایقه سین در
 این بذر امیر سلطان اندی نه در دوزخ و در برکه
 جنبه طرغنده خنکار کبی او آرد در بدیجهای آن
 بنه بر کون حضرت خنکار که مجتهد دخی روزگار
 مضایقه سندن نطق ایندیلر خنکار و آرایری بوری
 نه در دوزخ و در آرد شمال طرغنده امیر کبی سرور و آرد
 دیبلی و بی بر کینه بر کون امیر سلطان بر کون و آرد
 کوزدی امیر قبول اندی و کرب حضرت خنکار
 کوزدی خنکار الوب قرار انداخته قبول ایندیلر دی
 و در دوزخ و در کرب امیر حور کوزدی بر کون
 خنکار و لولغنه اندی سلطان بنیم فریا نری
 امیر سلطان قبول اندی لطیف کردن سرفیل اندی
 بید

دیبلی خنکار اندی امیر بر سر اندر در مکه سینه قونیز
 دیبلی او کبی خنکار که الین اولوب و دای اندی کلوب
 امیر سلطان اندی حطام فریا نری سرفیل اندی کوزدی
 خنکار قبول اندی در دیبلی امیر اندی کبی کوزدی بر
 یاد در کوزدی قبول امیر اولور اولور از سینه ایده بولا نری
 دیبلی پس او کبی مکینکه امیر ب روان اولری
 های بنیاد و بی مبارک فرقی کلوب او و در اندی
 شویله روایت امیر که حضرت خنکار های بنیاد و بی صولیه
 فریه بود که طایفه خنکار اوزن قرار اندی کرب هر جا بنیاد اوزن
 ولایت کرد این اندی مصلحت زیاده کلوب خنکار و عایین
 و صفات نظر حقن الهه کوزدی بر عظیم حضرت اولور ای
 از اسرار و شویله که خدا نزع صولیه فریه بود که غایت
 قنیز برید و روزگار نذقی و زیاده بر کون اوزن اوزن
 میج اولان برید و مصلحت فریه بود که صولیه نذقی و زیاده
 ملانندیلر که خنکار اعلام امیر نر تاکم فریه بود که غایت

از انداخته بر و اهل به انوب قرار ایمل اوزن که محفل
 شوقه میج اولان طایفه و در ویشلر سنجاق برده معصوم
 بر کون جمله سنجاق ایروپ حضرت خنکار کلوب اندی بار اوزن
 شایع بود که مکنه می و صوفی جو فریه بود که صولیه کاین
 اندی بار حضرت خنکار اندی اندی بی یون زیادت اتمک کوزدی
 یکلیک یون جوق امیر که اندی در دیبلی جاده بود صوب کوزدی
 زولر بر کون سنجاق و در ویشلر برده میج اولوب حضرت خنکار
 و آروپ فریه بود که صولیه نذقی کاین اندی بار اوزن شایع بود
 غایت بود که و قاری قنیزی جوق بریدید بار اولور اوزن
 کمال لطیفندن بوزن قالقوب برده قرار انسون اوزن
 سون میج اولان عریاندر و غریب راحت اولور دیدیلر حضرت
 خنکار اندی حقه کین حق او و مرم حلقه جوق اگر بود در دخی
 بود که بر یون لیم است قرار امیر دم دیبلی خنکار برید
 اوزن فریه بود که کینه رضا لری یوق در دخی سونندیلر
 حضرت خنکار شغقت بود که کوزدی بوزن اندی و غایت

سینه اوزن قنیز دخی لوز و زدیوب بر نیجه در ویشلر
 فرقه طایفه جقدیلر حضرت خنکار اول امیر بود که میج اولور
 میج امیر بر اولو آتش دخی پس امیر لرایع الله
 دیبلی بری بر جانیه اوزن ارایع کوزدی و افرایع و جوق
 میج امیر بر یون نذقی بر اولو آتش باقی دیبلی و قنیز
 قنیز دخی کبی همان خنکار و ارایع آماق اوزن دور دی و جوق
 خنکار امیر بر سماعه کوزدی امیر اندی خنکار در بو حالی
 کوزدی جمله سنجاق کوزدی دیبلی بار یون سونال اوزن اولو آشی
 فرقه نوز و در ایلدی بر بعد حضرت خنکار مبارک فریه سبز جفا
 دخی اولو تشکک اوزن بری بر کلوب فایع اولری آتش دخی
 با نوب تمام اولور و نذقی اصلو آتش اندی قنیزی کوزدی
 بعد حضرت خنکار اول کوزدی صاور دی اندی قنیزی و مبارک
 نفسان و اوبله کوزدی بود که کوزدی و نذقی و نذقی و نذقی
 اوزن تشکک حال شدی و نذقی باقی راحت اولور کوزدی
 پس حضرت خنکار یون نفسی امیر بر حرق طایفه کوزدی صولیه

دوردي و زرر رايند بزردي بونله ضدند
عاجز برضيه كه در عقنده نقصاني دارد
پوشه جني طوتار بلرز دانا بوييه اورد سوزيد
انجور نجه ايره لوم ديدل انز شيخ بغايت نجه
اولوب كوخلند بغداد بادشاهه كيه طوتوب
ايندي سخا بر ايشن برهم كه عالمه داستان اوله
ديري روان اولدي تا كم دست قيجا قلعه و
نا تارستانه و كردي مكر كيم اول زمان تانك
بادشاهي چنگه خان ايري و اول جنگه خانك
اون اوغلي و اري ايلي ملكتي جي سب ايري
مركه شيخ جميع عيلن ماهر ايري انلرين عهد سنكه
طالعين طوتري مكر اون اوغونله برتله
اسمي كل و خان ايري عهد سنكه طالعين
فوتلو تولدي پتي اول بادشاه بولور مايند
بن علم اهديم كالد او به بولور مكر اوله
كلور

كلوخان لكر قوشوب كوند سكه باغله ملكتي
آله دني قني مانه كيم قوت ايتب كنه كفايت
اولوب ديري اول بادشاه نيغله سوزيه
نصديق ايتوب ايندي اي شيخ اتانز دوده و
نجه كره بغداد عسكر يكوپ جنگه ايند بولور
برسي انلره بلش عهدي اوغلم كوزره مم
انجور كره اول ايشن اولد ديري شيخ ايندي شوي
سن بنم عله بولور غم استخاره عمل انجور
ايري فلو ايشن فلو كيم سده آي طوتور اوله
وقت سوزم نصديق ايره زديري بادشاه
ايتك كوره لوم اول ديدوكله كچه ده آي طوتو
لور ايتبع اوغلم لكر و بوب و دني بر اير
قوتبه كوندرم ديري زيرا انلره انجور منجم
بر عهدي اول علي كيم بلردي شيخ بادشاهه
اوله اوسون ديري طشوه كلري انفاق اول

ديد كيه كچه ده آي طوتولدي شيخ يار شاهه
سرايت كلوب يقيند ايندي اشته آي طوتو
تولدي وار كره بادشاهي كاه ايدوكله ديري
انلر ايند يلر شوي بادشاه و حديق در بانه
و اري بلز ديدلر شيخ كلوب شهر خفته ايند
طاش و عيسى و كنه و باقير و اذ انلي كوزره
ماليه ايري طوتولسي كيه ديري انلر دني اوله
ايندي حالوشمري آي طوتو بوييه باقير و اذ
ميا تور لار اول وقتك قلاري بعني شيخك
دني بور مزي ايند مكره مرادي بادشاهي
او انجور دني اويا نيره ايري و سوزيند كيميك
بيله ايري جوني خنده زمزمه هاي هوزيه
اولدي بادشاه اويا نوب نرد بوغوغا غليه
ديري اي طوتولدي ديدلر بادشاه دني
قالقوب كوردني انز شيخك سوزيه اعتماد
ايتا

ايندي دني اوغلي كلوخان بوز بيله كوجر تانار
عسكري و بروب و شيخ دني بيله قوشدي مكرم
اول زمان تانار عيسقي اوورزه ترسا ايريلور او
لوكشيش بونلر و خله بيله كوندري كلوخان
بوز بيله تانار اوين الوب روان اولدي بوجانك
بغداد بادشاهه خبر اولد كيم او سونه بيجد لكر
تانار ستانرا كلپور غافل اوله ديدلر او اوغلي
لكر جميع ايروب كلوخانه برابر كلدي لكر مقابل
اولوب عظيم جنگه ايند بولور كلوخان غالب اولد
انلري ميند موري بغداد بادشاهي قل ايروب جميع
عراقه حكم ايندي شيخك دني مرادي انتقام الق
ايري مرادي حامي اولدي دني كلوخان دكر سوز
الوب روانه اولدي كلوخان دني بغداد دني غلغله
نصديق ايند كيم روي دني آله دني حامي حامي
و اير اولدو جان با ياره صفه نظر وقت ايند و كيه

مکن جلیله زمانه کلدی روایت کرده خنکار او سبکست
 جفله کونن اچاک نام برکس واریدی انجی کوفه برله جفت
 سوردی اما اول کوزلر او قدر خدمت ایروب بقادریم و
 کلمه حق برلین اوبله ییشیق ابردییم کندی عریان اولوب
 یوادر سوردی کورده کت بیتان شقی وارایشه کیدردی وکلین
 زیاده ویردی برکون جفت سورکن ناکاه حذنه کلویانو
 زوکن برینه دورنوب قالدی درحال قدره خدا اول اوکوز دبله
 کلوب اتدی یای اچاک نوزک مقدم هنز مقررده قصور یولزین
 وبری کره کچی موخو تلوتارین خدمت ابردرین خدی قوجالاق
 کومبر قالدی نودول ابله دورنوب بری قادربین ایرنه او
 لیق صاری صالوق قرق ابل ابله رویدن کلورینی قریان ایر
 دیلی چون اچاک بوخباری انیدی وچلیاره کلوب ایفاده انیت
 چون صبار اولدی بقدر فقر وارایسب جلمه من جلیله کلوب صای
 صالوق سلطان استقباله آق سرائی طوغری ملد یار یولوب
 کیرودونوب تکیه به دوندی بر صاری صالوق سلطان قی
 قوشهری

قوشهری یوقده جور و مدن حقیقه کلدی جلیله کلوب کوردیلر
 نکرده اوتور و اما آستانه کلمه اول صاری صالوق سلطان شور
 قوه یوکلن درکته کلدوکن آق قیامیه فارشومر اچیه اوتوروب
 وایر حقیق طایفه ایروب بقدر یار برکون اولوبک اولدی بریم
 نشان اولسون دبدی حال یوکلن قدر وور انز قالمقوب
 آستانه کلدیلر بر خطله دی منکره جلیله و درونار کلوب برین
 صاری صالوق سلطان دخی قار شو جیوب کوزن برعالی مجلس
 اولدی و اول سولین اوکوزی کتوروب قریان ابلدیلر بلنلیک
 صاری صالوق میان مرقن بقدر یار وصفه جبرق و چار علوت
 وعلومت و ایجاب و انابت صونیلر برنجه کوزن صکر حواله لوب
 مقامه روان اولدی تا کم طعنه قلمه کلوب قرا ایلدی برنجه
 دوز حیات اولوب رحلت اتمو اولیق قلمه اهل بسق قاننه
 جعفری وصیت ایلدی و انیدی خدن کیر و ووع تمام اولدی
 اخر رحلت ایچ دیز بریم جملر بر هر بری بر تابوت دوزوب
 نم قاننه قیوب کید کهر قعنه وکتابونش یولو نورم

الوب دفن ایرکن یوقه و قاترین صکره جلال اتمک یوقه
 سزه دیاخ طغفور دبدی اول قلمه صاحبه اتدی سلم
 یا برکری زن بیله لوم قن اولد وکلن بر معلوم ایلک دبدی
 صاری صالوق سلطان انیدی من تابوت ایچدنک کالیمون
 ازک بیله کین دبدی دخی دارالقانیه انتقال ایلدی قنایه
 اوله شیخ نجم الدین بر کتاب تالیف ایروب بقدر یاد
 شاهنه ویرد و کید رضویه روایت ایردر که شیخ نجم الدین
 بروقت رصد علمدن بر کتاب تالیف ایروب بقدر یاد
 شاهنه تبرک و یردی مکریم اول وقت دارالکلی بغداده
 خلفا اراستدین قیاس نایم بر باد شاه واداری دیار
 بغداد و جزائر و کورستان و دیار موسل و دیار کمال صبر
 غه متعلق ایری اول زمانه آل سلجوقک پادشاهی سلطان
 علی الدین که خسرو ابن قلیچ ارسلان ابن سلیم خان قاری
 ایری آل سلجوقک قونیه اوتوروردی و دیار نجم کمال
 حکم ایردی اما بقدر خجیه کت اول ذکر اول بادشاه
 حکم

حکم ایردی وکلن عقلن برلر قصور و لرلی و عقلی انص
 ایچک خط ایرماخلک کنارت برعالی قصه یا ایروب اوقور
 قی حکم دیوارن صولیک اوزنیه روزنملر آجند غیب
 شاه صوبی اوزنیه نایم قیوب اوتوروردی و انیدی کور
 صوبه اتدی و وزیر لری یوقه بیله ابرکین دبدک اول
 صوبیلر سنن سیم طغفور کلدور و ایچ جوم شیخ نجم الدین کتای
 تلم اتدک بادشاه کونورب نظرن قوی الدین الوب صا
 له ایردن قالد و درسد و زدن دت اشغه صوبه آری یاست
 اولان وزیر لهای غیلن بر کمال وجودند تالیف کتوروب
 صوبه اتدک ایواند کت دیدیلر نه اولک کچی کالیمون ایدم
 سی موخو کلدور دبدی انکچون آرم دیدیم شیخ بوکل کلدور
 ملول و محضوت اولدی و شمره جقدی وزیر لره انیدی بن یونایه
 و صوف انیم رصد عالی کچی نریخ و مقبول علمدن بر کتاب
 تالیف ایروب کتوردم بغداد پادشاهی دیور کلدور و کلم
 منج اولدی صوبه بر افری برنجب ایچ اتدی حریف یول

ایروب برکت آری کینه قوسونه آلوب انه بندي صولجیوه
 بوکته شنه دردوب روانه آلوب حتی یقین کلجله حرفت خلوا
 معلوم اولری صاری اسما علیه اتیدی اسمی صلی علیه و آله بر مجتهد
 کلمی و آری نظره کتور دیدی صاری اسمی صلی علیه و آله دن مشوره
 جقدی کوردی برکت کلور ایلرو و آلوب سلام و پردی ار نلر
 زیانته کلن سزمسکوردیدی بیلی بریز دیدی اسما علیه اوکینه دن
 آستانه کتوردی حرفت خلکار کو بریکان بیلدی بر آس و آروب بارک
 القرین آلوب ایقله نه بورکته سوردی و اول النوقی کسایه
 تقریه قوردی حرفت خلکار حقیقه له نه بوردی خیره آسوی تاقی
 ایروب کسوت کیدور دیلور نلردن بیعت قبول ایروب بیعت
 ار نلرین خیز مشنه اولری آروقی کتوبی انزاسمین خیره ایل
 و بر دیلور نلرین نظر نه و فقر آیت شهوره کسولین خیره ایل
 اولر حرفت خلکار حاجی بکاتانی و کسولین سید غازی
 مزارین زیارت ایتد و کیدور شوبه دوایت ایلور کتور حرفت خلکار
 حاجی بکاتانی روشت کتور خازی کسولین مزارین بیعت
 زیارت

زیارت تمک مراد ایلدی انام قوسونلری مقین کلکلی سعاد
 علی الدینک والیه لوی دویاده کوروب برعلی تریه نیلیندی
 وقت کتور حرفت خلکار زیارت ایچون له توقیه ایبریکله نلر شوبه
 طریح آلوب ان اولر خلکار کتور سیدلری بعد بورک کتورین برکوبه
 اوردی برکت حرفت خلکار ای آلوب اونه کتوردی عزت اکریم ایلر
 آفریدی بر شوبه کون خدمت کتور تری صید قیله اورکته ار نلر
 طیش بریدی حرفت خلکار صاعین آلوب بلینه قوشاق قوشاک
 و کتور ایلدی دخی و دلک ایروب کیدور اولیق اول کسولین نلر
 ایروب اتیدی عظام کرمندن دیلر مکه بر نلر کتور است ایبریک
 با کتور اولر دیدی حرفت خلکار استی بولسبون مبارکته باش
 رنجه حقیق آروب صولجی و پردی و صیانت کتور و انقیار کتور
 بجه کتور حقیق آروب بیوردی بو وصله لر نلر کتور یاد کتور
 بریدی دخی قانقوب روانه اولر دیلر تا کتور حقیقه و لایحه ایلر
 انه دخی برکت راست ار نلری خرقه خانه کن کتور دخی ار نلر
 ار نلر مشیم آلوب بیعت قبول ایلدی حرفت خلکار ایلدی

تراف ایروب تلک کتور کسوت اکر نلر دخی اکتا صفا نظر ایروب
 دروین ایلدی کتور کتور نلر برود قوزوسی و آری ای ایلر
 نمیا و احیا ایروب عظیم جمعیت ایلدی و ار نلر مشنه اولر
 قوزوسی بجا قلوب قریان ایلدی حرفت خلکار آری بوقوزو
 لرین برکتی کتور ایردی نه لایحه کتور حقیقه سق بو خازنی دیدی
 اولر کتور اتیدی ار نلر شاهی قوزو نلر کتور حقیقه ایلر
 ایروب سیدی ار نلر کتور خوش طلوب اتیدی کتور برکت
 قوزو قریان ایلر کتور ایبریک اولر کتور نلر کتور
 و زو و قوزو نلر کتور انا حقیقین مشنه بر صوبه و زوبه
 اولر کتور نلرین بکاتانی و دریلرین زیان اتون و کتور لرین
 دخی قوزو سون دیدی چون قوزو نلر شندی قوزو کتور دیلر کتور
 جمع ایروب بکاتانی و انقیارین و کتور لرین برلر بر شند بر دیلر
 حرفت خلکار امر ایبری بر اوره ایچنه قوب قوبی کلید لیلر
 قطب عالم حرفت خلکار حاجی بکاتانی و ایبریک کتور نلر
 ال عایه قالدیدی مکر قوسونلری صاعینلر امیننه حلیه
 وقت

وقت ایبری خلکار اولوق ال ایروب کتور ایبریک قوبی کتور
 کتور کتور قوزو لرین حقیقه سی بر بایش مشنه کتور حقیق
 انا کتور ایبریک کتور ایلر انا بولنلر بولایق کتور کتور
 خلکار کتور ایچنه و کتور دیلر و لایحه خیران اولر دیلر
 دروین قوزو قریان دیو اسم و بر دیلر کتور و لایحه ایلر
 قوزو و خلکار دیر کتور حقیقه و دخی نلر و آردن حرفت
 خلکار نلر حرفت خلکار قوزو قریان دروین و دکی ایروب
 مزارینه توقیه ایروب روانه اولدی و ققام یقین کلدی انا
 کتور نام برکت و آری باطن ار نلری خلکار قاری شوبه
 طلوب کتور ایبریک صفا کلر کتور قوزو کتور کتور
 کتور اولسون زیارت کتور حقیق کتور اولسون دیلر انا
 اولر دیلر کتور کتور داری یار نلر کتور کتور
 شند بر عزت اکر امیه کتور کتور مزار شریف کتور
 بولنلر ار نلر کتور حقیق کتور حرفت خلکار قوزو
 کلیم صوم باغی دیدی کتور مزار نلر جواب کلیم کلیم

استد وکن ویزا سترهای بکشا رخسار در صولوحه قریب
 اولوریدی بزرگان خبرین الوپ صولوحه قریب یک طرفه
 ایلدی تا کم بقین کلیمک حضرت خنکار دخی صاری اسماعله
 اندی مشه جیف بزرگان بشیوز النون ندر دخی کوری نظره
 آن کل دیدی اسماعیل مشه جیفوب کوردی برکس کلور
 ایلور و آردی الام وروب اندی ار نلر که زیارت کل نر
 دیدی بلی بیز دیدی ار نلر که ندر دخی کوردی کل کل نظر
 ریزه کیه لوم وروب بزرگان الوپ نظره کوردی بزرگان کوردی
 بلدیجی فی حال صارین اردیرو اساحت الین الوپ آتاه
 یوز وک سوردی دخی الین قوسونه صوفوب کیه الیه بشیوز
 النون جیفار وید نظره قوردی کیه وچیکلوقا ندر ندر ال
 قانور وروب دور دخی حضرت خنکار ندر جیفوب ایلور وچیکلوقا
 ایلدی وصف کلیمک خونی کلیمک دیدی بزرگان کسب کل
 کوسروب ایلرین مبارک حمال شریفه شناق اولوب بیجا
 کوه انز قارا ایلدی دخی حال کیفیتن سوال ایلرین نقل ایلدی
 حساب

حساب ایلور کوردی بلور حضرت بزرگان مبارک کلیمک ندر الوپ
 نصیحتی اولوشکن کلیمک جیفوب مراقبه و آردی ندر دخی تطبیق
 کلیدی دخی اول بزرگان ار نلر دخی خبر دعا و نظر نظریات الوپ
 یولیده روان اولدی حضرت خنکارهای بکشا ندر دخی در ایلر کل
 خالوص ایلور و قوره رابره صفا نظره حضرت اندی کیدر
 حضرت خنکارهای بکشا دخی انحراف صفا نظره بزرگان کلیمک
 بلدیجی دخی بودر کوره دانیس دیرلر برکس و ایلر هر اعم
 ایمنی دخی دکرده عز ایلر ایلر برکون کیه به بغدی دولور وروب قریب
 دکرکه اورط ریزه و آردی ورحال روز کار جیفوب دیرا وکره
 کلیدی طالع اندی حال لری دیکلر کون اولوب بغدی دکرده
 دکرکه مراد ایلر یوز وکره ایکن ناکاه کوردی دیرا دیرا دیرا
 بزرگان ایلر کلیمک اوستونه جیفوب قریب دیرا دیرا دیرا
 اولور دخی اندی نه حاله بن کلیمک ندر دخی جوف قریب
 بوجلی کوردی اریشید وکن بیلدی همان الین الوپ آتاه
 ار نلر ایلر که یوز کسب دخی بوشکلن خالوص ایلر دخی

ایمال اندی هم چکه ندر دخی سزه ار نلر کوردی و یوز دیرا
 مریکک نقد دخی و ایزم اول و ارجی برده هر نفر آریه
 صفا بوز وکسون بکاه لوم و قیق ندر ایزم بزرگ لوم ندر
 قریب دخی جیفوب آتاه وروب ساز اولدی و اول بکجه بیلدی
 انز دوسدیلر تمام اولیجی ایلر ایلر الیه یاپشید آتاه
 کلیمک ار نلر حضور ندر کوردی صفا نظره کلیمک الیمک بغدی
 الیمک بیلر بیلر دیرا یاه دایلدی تا کم دیمینه ایزم دیرا
 کوردی دکرکه دیرا برعلی سزای و قهر بیلر دیرا و قریب
 قابل دکل و اول قهر دکرکه دیرا دیرا سزای و قهر بیلر دیرا
 کلیمک دیرا یاه وصف اولیمک اول بکجه بیلدی تا کم دیمینه
 اولیمک بکجه بیلدی تا کم دیمینه اولیمک بکجه بیلدی تا کم
 کلیمک بکجه بیلدی تا کم دیمینه اولیمک بکجه بیلدی تا کم
 و ایزم دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا
 صفا بکجه بیلدی تا کم دیمینه اولیمک بکجه بیلدی تا کم
 کوشکلن ایجی برضیا اولوش ایلر و ایلور وروب کسب کلیمک
 ار نلر

ار نلر شاهی آتاه قریب ایسی نظره کوردی دیدی ندر دخی
 ایلر وکلوب ار نلر نصیحتی نیاز ایلدی بوجیه صفا نظره
 قریب ایلر دیدی اول اولور دخی ار نلر اندی کلیمک اول وقت
 صفا نظره اولیمک بکجه بیلدی تا کم دیمینه اولیمک بکجه بیلدی تا کم
 ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر
 نظره قوردی بکجه بیلدی تا کم دیمینه اولیمک بکجه بیلدی تا کم
 اعانت وروب دستور دور و ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر
 بیلدی قریب دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا
 شاهی کسب دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا
 اول اولور دخی ار نلر کسب دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا
 دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا
 ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر
 ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر
 دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا
 دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا دیرا

اتیدی بولکه عجم و لاجین بر او عجم و بریدیک امروق روم
 کلسون دیوب نورالدین جومعه عجم و لاجین بریدیک امروق روم
 برقی اولیقه رومعه کلدی جتی کوک بوزنه او همان قوشلری کو
 ریکلک عجمی بوقوشیدارلریم ولایته او فرادی بریدی وارنلرک
 دیزی حالینه کوردی بخشجکر افادی آخر رومعه کلک سیر
 اولدی ایش و قات اتیدی دهه تا بونجه قهر شریه کوردوب دفن اتید
 مرادی دهه حضرت خنکار عالی بک تاش و لی به بش طائر مشقه
 کلوب لسان حالیه شهادت اید و کلب ر شوبله روایت اید
 لکه حضرت خنکار عالی بک تاش و لی قدیمی اونه و از طویتی سوبه
 قویونک اولجوق بوی اتیدی ایچ بری او و اری اول سید صغیر
 صغیر نجابه و بر صوب نوبت ایلکون بری کوردی برکون نوبت
 ادرسه کلدی بس ادریکه دخی اول کون بریم ایشی و کوردی
 اتیدی نجابه ایلکون بریم ایشی و کوردی صغیر بونجی
 بزه طایر ایچده ایلکون بریم ایشی و کوردی صغیر بونجی
 ناکام حضرت خنکار ایشی و کوردی صغیر بونجی
 و کوردی صغیر بونجی

و کوردی صغیر بونجی ادریس اتیدی سلطان روم و کوردی
 سوزن دخت دخت اولور خنکار اتیدی قیصر عجم و لاجین
 کوکله طغره کسانینه جقدی ادریش دخی صغیر لری صوب
 نظریه کوردی کندی واروب ایشی کندی صغیر لری و لایق
 تا کم بر عاقله یقین کلدی خنکار دخی اول اری بر ابر کون
 و کوردی صغیر بونجی ادریس صغیر بونجی کلدی او کوردی و کوردی
 صغیر قاتمه کوردی خنکار اتیدی صغیر کندی صغیر بونجی
 و کوردی صغیر بونجی بر ابر صغیر کلدی صغیر بونجی
 نعل اتیه ال او کوردی بکیت دخی صغیر اتیدی بونجی
 صغیر لری بونجی بوزن ادریش اولور سه بونجی اوله اوله
 دخی او کوردی صغیر بونجی کلدی بونجی بونجی بونجی
 بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 ایشی کندی صغیر بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 حضرت خنکار اتیدی صغیر بونجی بونجی بونجی بونجی

آل کیت دیدی صغیر اتیدی صغیر بونجی بونجی بونجی
 لری بونجی اولور سه بونجی اوله اولور سه بونجی
 بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 شاهد اولک ایشی و کوردی صغیر بونجی بونجی
 ری بونی ایشی و کوردی صغیر بونجی بونجی بونجی
 اولدی کوکله صغیر لری کلدی صغیر بونجی بونجی
 دور و صغیر بونجی ایشی و کوردی صغیر بونجی بونجی
 عجمی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 ده اتیدی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 نه الدین بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 اوده ملک کرسین دیدی خنکار اتیدی ایشی بونجی
 محبت قویم کوردی ایشی و کوردی صغیر بونجی بونجی
 بونجی بونجی صغیر ایشی و کوردی صغیر بونجی بونجی
 شاهد بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 شاهدیم و کوردی صغیر بونجی بونجی بونجی

ایشی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 دید و کوردی صغیر بونجی بونجی بونجی بونجی
 سوزن کله شاهد لری بونجی بونجی بونجی بونجی
 و کوردی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 یاتنه کلدی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 لور و بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 خود بر طاشد بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 اوله ایشی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 نطقه کلدی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 طاشد بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 و بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 دلدی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 ال کوردی بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 عباد و بونجی بونجی بونجی بونجی بونجی
 ند و کوردی بونجی بونجی بونجی بونجی

اسیدوب بیلدیم بورا ب دخی شکر دکلدر زرا اندو جانند
 خبر ویدی یونک سرق وادیرکم یونلری بکاسویدر یونک شکر
 البین اویوب ایاخته دوزری وادی لطف ایه بکارد دمان بخت
 سینه وکونمه ایر کوردیدی رهاب اسیدی اوللار بویه بیلدیم
 سیرا کاور ایچیمن بیل بکته قدر یونیه دوروب خدمت کتکه
 کرک سینه تا اول اریونیه کلاه بن دخی سق ارنلره دجا ارم ارن
 وعلونه کیه بن دیدی اول مندر فرنگستان تمام برسه کتلندی
 واول کشینک فره جنوارین کورتی نایل تمانه حضرت حکار کون
 اول اربا جیفه کلدی اول رهباله خبی صحت اسیدی صحت
 تمانه رهاب ایاق اوزره فالقوب اول کسه رهاب اسیدی حضرت
 حکار اسیدی بن شادی فره یونک تفرع بیت الله فرم ارم ارن وادی
 برکته کوندریم اکلایره بن الوب کلاه دیدی ارنک اول کش
 سینه سنا اریوب اسیدی ارنلرین کمال کرمندن دیار کله اول
 کسته ایله بزه برتیرک کوندریمین تاقم اکلله ارنلره شیا فیز
 رناده اوله دیدی حضرت حکار اولسون ^{اوله} دیدی فالقوب روانه
 اولدی

اولدی و لایت فوتله نیز حکمت بیت الله وادی
 طواف ایلیوب سینه فرم یونک کلدی خلیفه کرکته بر خاخر
 دی ارفه سندن مبارکک ملعه لرن جیفه اربوب یونی ال قلو
 محمد اولون کشینک کونور و بر وانه بر جویان و ارفا الوب
 کونور بیا ملیده ره سینه صالیور دیدی بیا اول ملعه لرن
 فرنگستانه دوزری روانه اولدی یوله کیدر کن کوردیم
 ارنلرین ملعه سی بر مقدار کونلش اسیدی ارنلرین تیرکن
 لیرله ایلتکد مناسک دکلدر باری یغیوب کوردوب صلیور
 دیدی یوله بر محمد صوبوب اویه یغیوب کوردوب دخی الوب
 آن و اهدده فرنگستان اول جزیره ایرکری واول لکری یونک
 کوردوب ارنلرک امانشی اوکته قوردی ارنلر یونی سینه تیرک
 کونر دیدی یکیشین ملعه البین الوب کوردیم برکته اسیدی
 نبیون ارنلرین و بر دیک لکی الوب کوردیم اول ارنلر
 ارنلرین تیرکن کونکر بیه کونورکی مناسک کوردیم رهاب
 برم تیرکن مقصود بر ارنلرین قو کوردی بخت احتیاجت

دکلایری دیدی دخی اول ده اوکته سلیم الوب آن و اهدده
 درحال کوردوب درحال بیا ملوده رکنه صالیور دی اوکته
 نور وکته اجوب کوردیم وعلنه کلمش قیونلر دخی اطراف
 اوکلر کندی کرکته قوندریم متفرق ایکن ناکاه قیزانویه
 آهیل قنکله ایرتیه کلدی اسیدی هیله دور کین قیونلر وکل
 دورنر سینه یانر و غن دونه حکمت وقت کلدی نیلایه ایچی
 ارنلر اول کشی قیزانکته یونلرین اسیدوب اهللر
 قیزانق بکاز قیون قایسی حایم بکاز یون کلدوکی وقت
 لطیفه جوق ایردم حیرم یوق کونلر بخت یی کوردوب وکستان
 اسیدی کندر بر جزیره ده یولدم تمام بر یی سینه کرکته قیزانکته
 لرن کوردیم اکنو ساعت کرمندن یی کوردوب اسیدوب و بر ارفا
 دخی فرنگستان سیدی کلام دیوب قیزانکته سونلرین بر وکل
 اسیدی چونک قیزانکته اکلک یو و جهله خبرین اسیدوب اسیدی
 قیزانق سن دخی اولمش کین یا قونر سلاک سینه سینه کونر
 او دونه کندن صبا اهرن بر یی یون بون کوردوب دور وکل
 اولسون

اول کشی بلدیم کمدوبه ولایت قونرله بر یون او یایک
 سونق قنقیر اریوب قیونلر کونکله بکندی وادرو جان
 دیدن محب اولدی حضرت حکار حایم بکاز یون بکاز
 سوال اسیدی شویله وایت ایرلر حضرت حکار حایم
 بکاز و بی حن منکره کونج ایرال تمام بر دوشی ایچی بکاز
 سینه سینه کوردیم ایچی برکون بیه و ارفه اسیدی ارنلر
 کونلر بر کلام و ارجو اکلر اولور سه دییم دیدی بیه کورد
 سوله کونجیم دیدی کونج اسیدی شویله ندرم بر دوشی رخلوند
 وونلرکته معنی ندرم کلددر ارنلر بیه ایر وکل دیدی بیه
 حکار اسیدی کونج ایرال و در برن تیر صراف بیک اکلر تیر
 وادرا کلاه دیدی افاق شیره و بی صراف و بر وکل دیدی
 و کونج دخی اصلا کسوال اسیدی نه برده و سینه کسه دودر
 ارنلرین لطفین اشد کسه هان اکل در بیا اربوب بر وکل دیدی
 روان کندی اوچی کون بر شیره سیدی کوردی بر عظیم شویله
 قابل دکل بر بویه عالی قلعه ایچن ارنلر یی سینه قنقیر

او شایه بر کوه ساری اسلجی کوز و باقی حضور بنه توری
 انچه با اسرودک دیوانت نصیب اولشد بکرن الیه نشا
 واریه امده ای بی بریشل بره آردنک ببالیم مقوب جمله انله
 نصیب شعت و بری و اول آکذ ایاکست بر لطیف نورانی بک و از
 ابر خدیبه کوسک جلودر بدهی هان حضرت خنکار آکذ البین
 اکوب امریه کوستری امره خنکار آکذ اوچه نقدی کوردم
 اولیشل بک خنکار آکذ اوچه موجود در هان اوچ کز هلدی خنکار
 حلدی یوز اقر ایدیه امره کز ایدی طردیق امره اولدی بعض
 خنکار آکذ نظری کسوت از یوب خنکار مز یوب باشه کیدیه بیبع
 حواله الوب مقامه روانه اولدی حضرت خنکار حاجی بک از وی و از
 قوس قوس کوسروب ابراهیم حاجیه نظرا سید و کیدر شوید و
 ایدر که حضرت خنکار حاجی بک از وی اول رومه کیدر کای وشت
 یوز لایح هانمند کیدر کن اتفاق بول او زین ذوالقادی بی بر
 جویان قیون کوردم حضرت خنکار آکذ ولایت قوسین الوب
 اول خنکار آکذ مشوید خنکار آکذ اردینه دوشدیلر جوبان
 بشود

قیونلری اولک کجوب بر خدی دوند برینه نه بر خدی خنکار
 آردنک و شندی تقدیر کند و چمد ایلدی و دوز و مدی
 پس جوبان آکذ خاطرنه یولادی که بویکن کسه بی کدر که
 قیونلر بوند کبی رموز کوستری و آرمه بویکی اوباد و
 برقیون قز بر عظم یوقدر که وایوب الغنه ایاغنه دوشم دوب
 اوله می کجا صفا نظره شایه دیدی قیون برا حوب کسری خنکار
 اولولغنه ایزریه الین اوبوب ایاغنه یوز سور دی و اندی
 ای کجیک اربکا لطف اربوب صفا نظره شایه دیدی ایز خنکار
 بریه و نور دیه آکذ ند را بکیم بری جوبان ابراهیم حاجیه
 دیدی خنکار اولوی باشه کن نظره ایز دیدی تقدیر که ابراهیم
 حاجیه کاش کیدر دیر سید بر بویکی و ایدر خنکار آکذ نظرنه
 قومی خنکار حین رشکیمین اربوب باشه کیدر دی دبی کوزین
 صفا دی و اوقه بین یابری ارنک نظری کبار در فیه هله
 نظرا شایه الوب اولور شایه جوبان نصیبن آدی جمله حاجیه
 رفیع اولوب ولایت مرینه نایز دی دبی حضرت خنکار ابراهیم

حاجیه صفا نظری نصیبن آدی و اوقه یوری و ابراهیم یوز
 اوقی اوچ اسکا ویرک کن اولسون و اول خنکار دبی
 سینه بیه و از سون ایدیم دیدی پس اولیش ابراهیم حاجی یوز
 بی بر و غلب شفت کلمات افلها ایلدی آخر اسیر و کفر
 فی بینه ابراهیم حاجی خنکار دبی خنکار کوردم و بی کبی
 اوق و یوز اوق کندیکن احمی اولدی ایاغنه طاعت حلقه
 ابراهیم حاجی دیو خا فروردی دبی رومه کن اسله شور
 دوره خنکار و ایدی کیک در بینه صفا نظره و کجی ایلد و
 کب اجله کندی و بی میرینه کیک در بی کسوه کیدر
 و کور دنیا و نقل ایدر کن مکرده دده عزقین اوغل بی
 کلوب ابراهیم حاجیک اوغل بنه ایدیلر یو کیک در بی
 تاقه دده عزقینک دوره سبز یونی قیدن الیکنه اند
 ایدیلر تا ابراهیم حاجیه خنکار دیکانی نظره اربوب ویر
 مشنده ویز مشه ویز دبی اسند دیکار غارقین اوغل
 اندی بکشانک تاجی الف و حسی دده کیک در بی
 مشهور

مشهور در که دده عزقینک دیدیلر اراده جوقی مباحثه
 کجیه آخر طوری کیک در بی عزقینکده مشهور دیدلر
 محقق تاندر که ابراهیم حاجیک مشه بی حضرت خنکار دندر
 حضرت خنکار حاجی بکاش وی قیصریه خضر ایلد بولو
 سوب برکساعیه نظرا سید و کیدر شوبله روانه ایدر که
 حضرت خنکار حاجی بکاش وی نک الی اوقاق حضرت بفرمایله
 ایدی قیصرینک یوقارویاست صقالان قلعه سی قزین بر
 بوستان لغه ایزدیلر و حضرت بی ایلد تمام بولونیز اول
 آلالی سیران ایزدن کور دیلر بوستانچی دوره مکر حضرت
 خنکار اول رومه کیدر و کجی و قزین بهار ای اری و عالیزین
 اولرو بی وقت اری حضرت ایلد یله اول بوستانک دینک و
 دینه کلوب او نور دیلر حضرت خنکار بوستان دیکنه ایزدی یا
 قرا قیونیز ایلدی بکستانچی اسیدوب لیک دیدی خنکار
 ایزدی بوستانک بره بوقا کور سیه لوم دیدی اول بو
 ستانچی ایزدی بول بوسون بوشونون ان شال الله بیه یوز

سینه و کبزه پند و اندوه دیدی • حضرت خنکار ایتدی
 طور ایددی اول کلد کلف مجلسه وار • روم ارنلرینه
 ایله دیدی • کلسونلرم دیدار کوره لوم • ونه کورگسه
 وتری بزم تسمیرن قانغ دهرت ایله ونه انزلر کنه
 قانغ کلد دیدی پس حاجی طور کول سمعا طاعه دیوبیکند
 اروپ قاقوب روانه اولدی • تا کملوب ارنلر کنه نظربنه
 ارنلری • حال ندرد یکنوال ایتدیله • اولون قفتیه کلما
 انلر بیایلدی • وایتدی زار نلر الوم ایتدی و خور
 مینه دعوت ایتدی • دینیک ایتدیله لایقیدر که انلر
 ایافته وارله دیوب کور کشف ایتدیله • واطاعه
 مقامو مقاسنه طاعه دیله • بو حال حضرت خنکار معلم او
 لدی • او نور دوقی بردن او نور دوقی جمله کشف جراقی بر
 اولدی • ووقی کون کچه جراقی اویانیر مدیله • ووقی
 دن مایل خنکار اولوقی نه ارنلر بر معیله ایشادت ایلدی
 جمله کشف سجاد لری التند فانی اولدی کور کرم خال
 یوززد

یوززدن دوقی بویه جمله سی بره جمع اولوب شونت ایلدیله
 وایتدیله یوززدن لرا اول روکند اویونید دوقی حضوریه
 محالفت قلدق انجیوند • التند وادوق کلد دیدیله
 جمله سی اتفاق ایوب حضرت خنکار کنه حضوریه کلد یز کور دیله
 کم سجاد لری علی التزییه خنکار روکند حضوریه یا ایلر تکلم مجلس
 اولتیله اولیه یا ایوب اولور لردی • جمله سی کورزدن عذر نیاز
 ایوب ال کوکس بهمنیه برینه کجوب درویش درویشان ارکند
 نفسن تیز خنکار قبول قیلدی کسک ایتدی کلد کلد بزدن کم
 ارنلر دمد یلر کسک ایلدیله • بعد سجاد لری اوزرینه
 او نور دوقی صحبت ایتدیله • سوز ایوب اشنای کلد حضرت
 خنکار ایتدیله • کلیشین نه بر دندر وکملد کسک زور کز
 کلد دیدیله • حضرت خنکار ایتدی ترکش ایلندن عرشا یازن
 کلسوز • اصلیر نیوی محمد بابا کجید محمد دکه ابراهیم ثانی
 دیکله کنهور اری • واول دوقی موسی ثانی اوغلیدر • اول دوقی
 ابراهیم الحباب اوغلیدر • اول دوقی موسی کاظم اوغلی وغلیر

و مرشدیم کرسیمه نور هز ارمیای ترکست اوجه احمدی سوس
 مشرق محمد علین و نصیب خاندان دوقی بیل ایتدی روم
 ارنلری یز کور دوقی و برهک استدیله • حضرت خنکار دوقی
 قصد ایتدی کجوه احمدی سوس تک ویزه دوقی اجازت نامه جفا
 کور • او کور دیلر کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 نظربنه اندی کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 زینه بیا خنکار یازن ایتدیله • بسم الله الرحمن الرحیم
 الکی جعل قلوب العارفين الي آخرة • وهر که سوال ایتدیله
 خنکار واروقی کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 یقده از اولر و خنکار قاقوب کور کور کور کور کور کور
 خنکار کور نظربنه کور دیله • خنکار دوقی تکدیوب بکسک
 ارنلر اولر کور اولان ارنلر خنکار کور کور کور کور کور کور
 خنکار کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 شان بزم طوره کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 بره کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 جمع روم

بعد روم ارنلری ایلی اوزد قاقوب حوالت ایوب مقام لری
 کور دیله • حضرت خنکار یوززدن بره بره بره بره بره
 اهره ایتدی • سلطان حوجه احمدی سوس بزم خنکار بره بره
 مشدرا اول وقتد بر بزم خنکار دوقی بیل ایتدیله کور کور
 لوم کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 کله سون دیدی • حالا شمدی فرجه احمد کور کور کور کور
 شلن مرز موز اولدر که • دوقی کور کور کور کور کور کور
 ارنلر حوالت و بره بره بره بره بره بره بره بره بره
 حضرت خنکار حاجی کاش و لی جلدق امریه نشان کور کور
 شوبه روایت ایدر که روم ارنلر بوقی و لایب اری و لایب
 ارنلر امره بره بره بره بره بره بره بره بره بره بره
 ایلدی • اقامت مازوم اری حضرت خنکار کور کور کور کور
 جمله کور لوم دیو خنکار و بره بره بره بره بره بره بره
 دیوانه جمله ارنلر نصیب و بره بره بره بره بره بره بره
 کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 جمع روم

او کس حمله کردی بقدرة خدا گوید برافق صالحی بندهی حال
 شدی دخی و دره و یوسف و او مدی که باقی بود کون در کون بر
 جو کس حضرت خنکار بر او مدی از نبله ترک تازد قافله
 بر سر کس عزمی بندهی هان میشت کعبه الله بر او مدی
 کید در کس بر نیت شهر بندهی کوردی تنگ و تنها انا او
 یاف روی او سالانو و غش دی اندک هیتند آدم زاد او غی
 مزی و وقت کس حضرت خنکار اول بیره ایر شدی همان کجاست
 محرم می کس کرم است بر یقین کلمه کس کس دخی بکشد کورد
 خنکار و حمله دی و فی الحال طاش اول بر من بر یی ای اول کورد
 خنکار و قافله کورد بر من بر کورد و ببالا غنچه شد یار اول است
 نالوط اول کورد کورد کسای ملک یقین در نیت کس کس نیت
 انبار دیوات ابر دی و انک حاشی بکاف و کورد و نیت
 بر طاش بجهت خنکار و نیت انکوب قرار اندی و بر باب نیت
 ابر و بوعون او غنی او غنی ابر ندی و انا نیت و در نیت
 و کرامت اظهار ابر و انک کورد کس کس کورد و کورد و کورد
 خنکار

خنکار و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 حضرت خنکار بر او مدی از نبله ترک تازد قافله
 دین یوسف فصیح انا سالانو و غش دی اندک هیتند آدم زاد او غی
 حضرت خنکار انا یوسف صالح اولک و دار اولک و از نیت کورد
 شوق اولک و دیدی و بونوعه عیاب رموز کورد و بول
 برن خنکار کورد و بخت نیت و دی و حال شدی اول نیت
 بیره بر و خنکار در کس کورد و خنکار زیارت ایلدی انا
 دخی بر وقت مجاور اولوب بر اربعین جیفادی و انک دخی
 روانه اولوب بیت الله کلدی و انک دخی حضرت خنکار
 ای بکاف و ای امام محمد باقر سیه سی قریه کورد و بول
 بیت الله کلدی مجاورش ایلدی و بخت کس کس قافله کورد
 مدینه به حضرت و کورد و نیت نیت کورد و انا دخی
 بر اربعین جیفادی و بخت انا دخی قافله کورد بیت الله
 خلیل الرحمن کورد و بر اربعین جیفادی و بخت
 انا دخی کورد جامع بنی انا دخی حضرت خنکار کورد

و بیری باست بر اربعین جیفادی و بر اربعین جیفادی و بول
 حلیه اولو جامع کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 انک و نیت حضرت خنکار بر او لوطا قافله و مبارک کورد
 او بیل کلدی بر کجایی بورد کورد و کورد و کورد و کورد
 اوله کورد اید و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 قویوب نیت و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 انک و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 حلیه دخی جیفادی و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 از نیت کس و اید و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 نیت انا دخی مجاور اولوب قالدی و کورد اول مجاور اوله
 حضرت خنکار اید یاری کرم کلدی دیل کورد و کورد و کورد
 معاد کس کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 مردانی کس کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 مردان کس کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 و کورد

و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 بویه اید بول و انا کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 انک و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 قدر جمله مردان کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 صاحب خنکار اید و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 اید و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 مقام دخی کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 او کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 انک و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 خنکار و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 بول و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد و کورد
 خنکار اول انا کورد و کورد و کورد و کورد و کورد

جمله کتب اول اری قیادی و مؤلف
 برین چنان خلق مومن اولیده
 حالیکه بنیادی اندی مقصود قرآن
 برکوه کعبه و وردی از سر فرشته
 بعد از آن که در اید ایدای پس
 حرمه احد کعبه گشته بود در
 بیرونه و برین کتب ازت او ار
 خلق از او و از ابدی آجبار
 عیسی از خلق او و برین مکتوبه
 صومعه ای ایدای قیادی و مؤلف
 که در او آن سلطان قیادی
 یکلی کعبه شکوه و بری او
 و نذر او که در قرآن و عمار
 و بری عیسی است در عرض نفس
 هر حاجت ترس حاصل اولیده
 برکوه و برین ایدای او و
 شول از اسامی مکینه و عریض
 بلینج بلیدی او و کلابی

[illegible][illegible][illegible]

قاف کو روزار در بر نیاورد کش
 جمله سیحین و بر تخته اول زنا
 قافدی ره بانباری غایت کلود
 باطن و اویز زنی غلو کلود
 جود کلود ره ناز و اندیشه
 مددیم که ای کلود الیما نر
 جمله در از روبرو آفا ناسی
 بودم ز کلا کلا هر کس غلغله
 بودم دیو به نالاش اندام
 کور کور ز ناله کلا کلا کلا
 بویچه و قندردین اولوس کلا
 اهدی کلا کلا کلا کلا کلا
 در حق بنی افسان کلا کلا
 چونکه کلا کلا کلا کلا کلا
 کلا کلا کلا کلا کلا کلا

نامہ

تا که ایله بنده اولمق
 بلکه ادره حاجی بیگ خانکار
 دیوانه اولمق ایسه نه احش ایرد
 ارکله باور لغه ایلیک قیله
 یوله دیوب چون تکرار آرد
 افرمه جان بر میل اراق خور دیو
 اندیلر زاری و فریاد فغان
 دیوانه ای حاجی بیگ خانکار
 خانکار ایوان کورده یوزمان
 لغه اش ایروب ایله حق
 کورده ایوان کورده یوزمان
 یوله دیوب جمله کافر تمام
 چون کورده حاجی بیگ خانکار
 لغه یوزمانده کورده یوزمان
 دیوانه اولمق بنده اختیار ایدم

[illegible]

چار دی

[illegible]

بگویند و سوزی که در خلق
 یوسف است که کافر در قفس
 قالدی که در کعبه هم ایستاد
 کافران و یهود و مسلمانان
 که در این راه او غلبه یافتند
 چون که مؤمنان شکایت اختیار
 قلب حیدر نام بر او فرمودند
 این ای که زشت بودی اولی
 حومه ای که تو شوی پاک
 باشند کیوب و ولایت تاجش
 و بدی که در کابل و عام
 هفتی که از جمیع اولون قاتل
 لشکر باقی آوردی چون که اول
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق

قلب حیدر را به سینه در صفت
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق

هم در خفا قلعه را حیدر
 بر صفای ایمنه خدایان
 کوه و دشت و کوه خسته خدایان
 با شکران اولاد و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق

بیدار که ای ستم سلطان
 قاتل اولاد و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق
 جوره و سازند چوین کند یار
 کافران و سوزی که در خلق
 بگویند و سوزی که در خلق

MESNEVÎ

TERCEMESİ VE
ŞERHİ

V-VI cilt
İlham

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

İNCELAP VE ARA

MESNEVÎ

I-II-III cilt

*Abdûlbaki
Gölpınarlı*

YAZILDIGI tarihten itibaren Doğu'da, Batı'da birçok dillere çevrilmiş, esere şerhler yazılmış, bu kitaptan seçmeler yapılmıştır. Ancak yazılan şerhler, aslı nushaya dayanılmadan, ana kaynaklara başvurulmadan, kıscası bugünkü tahlil ve intikad metodlarına uyulmadan meydana getirildiğinden, yazıldıkları çağlara hitap edebilmişlerdir. Abdûlbaki Gölpınarlı'nın bu şerhi, bütün mahzurları ortadan kaldırmakta.

MESNEVÎ'yi

günümüzün anlayışıyla bugünün okurlarına ve yarına sunmaktadır.

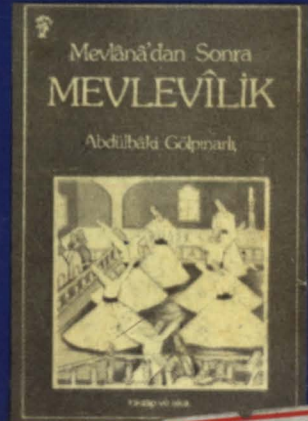
MEVLÂNÂ'DAN SONRA MEVLEVÎLİK

Mevlevîliğin kuruluşunu, yayılışını, erkânını, vâkıf yûzünden meydana gelen olayları ve nihayet Mevlevîliğin tarihe mal oluşunu vesikalara dayanarak ve mukayeseli bir şekilde cevaplandırmıştır. 96 resim, 9 plan ve 31 notayla bu eser, aynı zamanda bir Mevlevîlik albümüdür.

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI
nın eserleri:

Fuzulî Divanı.
Hayyam ve Rubailerî
(Renkli tablolarla)
Mevlâna Celâleddin (Hayatı, felsefesi, eserleri)
Mevlâna Celâleddin-Divân
Mevlâna'dan Sonra Mevlevîlik
Mevlevî Adâb ve Erkânı
Mesnevî Tercemesi 1-2
Mesnevî Tercemesi 3-4
Mesnevî Tercemesi 5-6
Nedim Divanı (Ciltli)
Tasavvufî Dîlimize Geçen Deyimler ve Atasözleri
Vilâyetname-Mânakıbı Hacı Bektaş'ı Veli
Abdullah B. Sebâ Mesali

ISBN 975-10-0247-8

E-17500